

brown
book

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200152

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. **K 33** Accession No. **K 4827**
I 3314
Author **J. S. ...**
Title **...**

This book should be returned on or before the date last marked below

ಕಾಂಚನಗೀತೆ

ಇಂದಿರಾತನಯ

ನಾಹಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನ
ಜಯಚಾಮರಾಜರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೨

ಅರ್ಪಣೆ

ವಿವಾಹ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ವಿಷವಾಟಿಸಿಯು
ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಾಳು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಸಂಖ್ಯಾತ
ಸೋದರ-ಸೋದರಿಯರಿಗೆ

ಇಂದಿರಾ-ತನಯ

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೫೫

ಕುಟುಚಿತ್ರ
ಭೀಮಾಶಂಕರ

ಮುದ್ರಕರು :
ಎಂ. ಎಸ್. ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಬಿ. ಎಸ್.ಸಿ.,
“ಈಸ್ಟರ್ನ್ ಪ್ರೆಸ್”, ಜಯಚಾಮರಾಜ ರಸ್ತೆ,
ಬೆಂಗಳೂರು-೨

ಮುನ್ನುಡಿ

ಇಂದಿನ ಪ್ರಗತಿಯುಗದಲ್ಲ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಮನೋಭಾವನೆಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಕ್ರಿಯಾಲಾಲೀ ಲೇಖಕನೊಬ್ಬನು ನಿತ್ಯ ನೂತನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟ ಹಾಯಿಸದೆ, ಸಮಾಜದ ಹೆಚ್ಚುಹಳೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹರಿಯಿಸಿ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನಗೆಪಾಟಲಾಗಿ ತೋರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಗುವವರನ್ನು ಕೂಡ ಬರಹಗಾರನು ಬಿಗುಮಾನದಿಂದ ಬೀಗಿ ವಿಷ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಲಘುವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾರ.

‘ವರದಕ್ಷಿಣೆ’ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇಲೆ ಈ ಲೇಖಕನು ಕಾದಂಬರಿಯೊಂದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂಬ ಮುದ್ದಿ ಕೆಲ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಬಂಧುವರ್ಗದವರಿಗೂ ತಿಳಿದಾಗ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದು - ಕೋಲಾಹಲವೇ ಆಯಿತು. ಕೆಲಮಂದಿ ಹಿತ್ತೈಸಿಗಳನ್ನೆಸೆಕೊಳ್ಳುವ ಹಿರಿಯರು - ‘ನಿನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನೀನೇ ಕಲ್ಲು ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೀ. ಬರುವ ಹಣವನ್ನು ಬೇಡವೆಂದು ಸಾರುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು ಯಾವ ಜಾಣತನ?’ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಮೂಡಲಿಸಿದರು! ಹೆಚ್ಚು ಮುದ್ದಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಡೆದ ಹಲವು ಮಂದಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರು ‘ನೀನು ಇಂತ ಸಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಕೂಡದು ಇದರಿಂದ ನಮಗೆ ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ’ ಎಂದು ರೋಷದಿಂದ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸಮಾಜವ ಈ ನೀಚ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಕಂಡು ರೋಸಿ, ಬೇಸತ್ತು. ಕಾನೇ ಅಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಪಡೆದ ಲೇಖಕ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಕೆಚ್ಚು ಕೆರಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಿಡಿಯೊಂದನ್ನು ಸಿಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

‘ಅನುಭವದಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕು’ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಲೇಖಕ ನಡೆದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಹೆಣೆದಿದ್ದಾನೆ. ಹೆಸರುಗಳೂ, ಸ್ಥಳ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೂ ಬದಲಾಗಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಮೂಲಕಥೆಯು ಮಾತ್ರ ವೆಡೆದುದು ನಡೆದಂತೆಯೇ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಕಲಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೃತಿಗೆ ಸೊಬಗು ನೀಡಲು ಲೇಖಕನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮೆರುಗು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ವಾಸ್ತವಿಕತೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಸಮ್ಮಿಳನವಾದ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಓದುಗರಿಗೂ - ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೂ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾದರೆ, ಲೇಖಕನು ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜೀವನದ ನಾನಾಮುಖ

ಗಳನ್ನು, ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದುಂಟಾಗುವ ಅನೇಕ ಅನಾಹುತಗಳನ್ನೂ, ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿಚಿತ್ರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿರುವ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ನುಮಾರು ಆರುನೂರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುಟಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಇವನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದೀಗ ಓದುಗರ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ 'ಕಾಲಚಸಗೀತ'ದ ಉತ್ತರಭಾಗ 'ನಕ್ಷತ್ರಗಾನ'. ಪ್ರಕೃತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ಣವೆನಿಸುವ ಕಥೆ 'ನಕ್ಷತ್ರಗಾನ'ದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಕೃತಿಯೂ ಸಹ ವಾಹಿನಿ ಕೈಯೊತ್ತಿಗೆಗಳಲ್ಲೆಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಅತಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಓದುಗರ ಕೈ ಸೇರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಹರ್ಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿ ರಚನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ತೆರನಾಗಿ ನೆರವು ನೀಡಿ ಉಪಕರಿಸಿದ ಗೆಳೆಯ ಕೆ. ವಿ. ಶೇಷಾದ್ರಿಯವರಿಗೂ, ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ವಾಹಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನದ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಎಸ್. ಚಿಂತಾಮಣಿಯವರಿಗೂ ತುಂಬಾ ಕೃತಜ್ಞ.

ವಾಗಟಿ ಅಗ್ರಹಾರ ಪಿ. ಓ.
 ವೈಟ್‌ಫೀಲ್ಡ್ ಮಾರ್ಗ.
 ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ.

ಇಂದಿರಾತನಯ

೨ ರಾತ್ರಿ.. .!

ಹೇಗೆ ಹೊರಳಾಡಿದರೂ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ. ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಎದ್ದು, ಶಬ್ದವಾಗದಂತೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಬಂದರು. ಮೊದಲನೆಯ ಸಾರಿ ಹೋಗಿಬಂದಾಗ ಎರಡು ಗಳಿಗೆ ಬೇದಿಯ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಎಂದನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ಒಳಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಕಣ್ಣು ಜೋಲುಂವಂತಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಉರುಳಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ನಿದ್ರೆ ಅವರನ್ನು ನಂಚಿಸಿ ಏನೋ ಒಳಸಂಚು ಹೊಡಿತು. ಮತ್ತೆ ನಾಲವಾರು ಬಾರಿ ಹೊರಳಾಡಿದರೂ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟರು. ಈ ಸಾರಿ ನಡುಗಿಸುವ ಭಳಿಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. 'ಇದೇನು ಹುಚ್ಚು!' ಎಂದು ತಮ್ಮಸ್ವಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅಂದುಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಬಂದು, ತಲೆದಿಂಬು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಬೆಚ್ಚಗೆ ಹೊದ್ದು ಮಲಗಿದರು. ಮತ್ತೆ ಏನು ನೆನಪು ಬಂದಿತೋ—ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಸಣ್ಣಗೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆದಲಾಂಪನ್ನೂ ಅರಿಸಿ ಬಂದು ಮುಸುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದರು ಉಹ್ಲಾ, ಏನಾದರೂ ನಿದ್ರೆ ಅವರ ಬಳಿ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ನಾಗಪ್ಪನವರೇನೋ 'ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ' ಎಂದು ಗೋಣ ಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಬಯಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದು ನೂರು ಕಲ್ಪನೆಯ ಗೋಪುರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಕನಸುಗಳು ಇಂದಲ್ಲ—ನಾಳೆ ನಿಜವಾದಾವು ಎಂಬ ಭರವಸೆ ನಾಗವ್ವನವರಿಗೆ. ಎಂತಲೇ ಆದರೂ ಆ ಕಲ್ಪನಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಲು ಬಹಳ ಆಸೆ.

‘ಬಡವಂ ಬಲ್ಲಿದನಾಗನೆ?’

—ಸೋಮೇಶ್ವರ ರತಕದ ಈ ವಾಕ್ಯ ನಾಗವ್ವನವರಿಗೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಾರಿ ನೆನಪಾಗಿತ್ತು. ಅದರೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಐವತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿಂಗನಹಳ್ಳಿ—ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಬಾಳಿನ—ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಗಳು ಅವರ ಮನಃವಟಿಲದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯತೊಡಗಿದವು.....

ನಾಗವ್ವನವರು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ನಿಂಗನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಹುಟ್ಟೂರಾದ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ, ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಬ್ಬಲಿಯಾಗಿ, ಅಜ್ಜನ ಆರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಅವರೂ ತೀರಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ದಿಕ್ಕುಗಾಣದೆ ಕಷ್ಟವಟ್ಟು, ಕೊನೆಗೆ ಹಂಗಾಮಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿ ನಿಂಗನಹಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು. ಊರಿನ ಗೌಡರೇ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕೋಣೆಯೊಂದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಒದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಾಗ ನಾಗವ್ವನವರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣುಕೊಡಲು ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದಿಂದ ಅನಂತಯ್ಯನವರು ಆಗಮಿಸಿದರು. ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ತನುಗ ಮದುಮೆಯಾಗುವುದೇ? ಸಂಸಾರ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಹತ್ತು ಜನರೊಡನೆ ಕರೆತು ಸರಿಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಬದುಕಲು ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೇ?—ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗವ್ವನವರಿಗೆ ಅನಂತಯ್ಯನವರು ಹೆಣ್ಣುಕೊಡಲು ಬಂದಾಗ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಆದರೆ “ನಿಂಗನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪರಿನ್ನುವವರ ಸಹಾಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರುವ ಬೇರೊಂದು ಊರಿಗೆ ವರ್ಗಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುತ್ತೀನೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವುದು ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ

ವಾಗಿ ನುಡಿದ ಅನಂತಯ್ಯ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ನಿರಾಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಅಷ್ಟಗ್ರಾ.ವ.ಕ್ಕೆ ನೆರಳಿದ್ದರು. ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಭಾಗ್ಯ ಕೊನೆಗೆ ದೊರಕದೇ ಸೋಯಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾ ಅದೇ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಸೀರಿನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನವೀಯದೆ ಕೂರಗತೊಡಗಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಆಗ ಅವರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಪರಿಹಾರ ನೀಡಿದವಳು ಗೌಡರ ಹೆಂಡತಿ ರಾಮಕ್ಕ.

ಗೌಡರ ಮನೆಯೊಡನೆ ಬೆಳೆದ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸಲಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ರಾಮಕ್ಕನನ್ನು ಮೋಹದ ಬಲೆಗೆ ನೆಳೆದಿತ್ತು. ಸಂತಾನಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ಅವರ ಕೊರಗಿನ ಕಾರಣ, ಅನಂತಯ್ಯನವರು ಬಂದು ಹೋದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನವೇ ಆಯಿತು. ಆದರೂ, ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕೊರಗಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಾಗ, ಗೌಡರು ತಮ್ಮ 'ಪ್ರೀತಿಯ ಬೀಜ'ದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿ, ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಮೀನು ದಾರಿ ಗೋವಾಲಯದವರ ಬಾಲಿ ಮನೆಯೊಂದನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅನಂತರ ಮದುವೆಯ ಸನ್ನಾಹ ನಡೆಯಿತು. ಗೌಡರೂ - ಅಗ್ರಹಾರದ ರ.ಸುಭೋಗರೂ ಮುಂದುವರಿದವನ್ನು ಪುಟಿ, ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರಾಗಿ ಅಷ್ಟಗ್ರಾ.ಮ.ಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಮಗಳು ಮಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನು ಧಾರಿಯೆರೆಸಿದರು. ಮರುದಿನವೇ ನಿಷೇಕದ ರಂಪ್ರಮುಗಿಸಿ ಗಂಡ-ಕೆಂಡರನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಮೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತದ ಸಂಜೆ ನಾಗಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಸ್ನೇಹಿತ ನಾರಾಯಣನೊಡನೆ ತಿರುಗಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ದೊರಟಾಗ ನಡೆದ ಮಾತುಕತೆ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೇ ತಲೆಕೆಳಗುಮಾಡಿ, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ವದ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. "ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗತಿ ಗೆಟ್ಟು ಗಂಡಾಗಿದ್ದೀಯೆ ನೀನು" ಎಂದು ನಾರಾಯಣ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಛೇಮಾರಿ ಪಾಕಿದ್ದ "ನೀನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಾರೂ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಹಿಡಂಬೆಯನ್ನು?" ಎಂದಾಗ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಿರುಗಾಳಿ ಎದ್ದಿತ್ತು.

“ಈಗ ನೋಡು, ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರ ಮಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಳ್ಳುವರು. ಎರಡು ಸಾವಿರ ಬಂದ ಹೊರತೂ ಕನ್ಯಾದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹುಡುಗಿಯ ಮೈ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನದ ಹೊರೆ ಹೊರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕಂತೆ! ಚಂದ್ರ ತಾನೆ ಏನು ಓದಿದ್ದಾನೆ ಮಹಾ! ಚಿಂತಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ವಾರಾನ್ಸಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಏನೋ ಆವನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ — ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೇ ವೋಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್‌ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಗುನಾಪ್ತ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದಕ್ಕೇ ಆನಂತಯ್ಯನವರಿಗೆ ತಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮಗ ಎಂ. ಎ ಪಾಸು ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ, ದಿನಾನ್ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗೇ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೀ ನೀನು ಅಳಿಯ ದುಡ್ಡಿದ್ದೆ-ಕಾಸಿಲ್ಲದೆ ಅರಾಕ್ಷಸಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಮಂಗಳಾಯ!”

—ನಾರಾಯಣನ ಮೂವಲಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ, ತಾವು ‘ಹೇಡಿ-ಕೈಲಾಗದವರು’ ಎಂಬ ಛಾಸನೆ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು.

“ಈಗಲೂ ನೀನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಆನಂತಯ್ಯನವರಿಂದ ಒಂದು ಸಾವಿರವಾದರೂ ಗಿಟ್ಟಿಸಬಹುದು. ಏನು ಹೇಳುತ್ತೀಯೇ?”

ಎಂದ ನಾರಾಯಣ. ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಗಮನಿಸದೆ ಮಾನಸಿಕ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದವನು ನಾರಾಯಣ. ಅವನು ತನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಓದಿ, ಇಂಟರ್ ಮಿಡಿಯೇಟ್ ಪಾಸ್ ಮಾಡಿದ್ದವನು ಅಲ್ಲದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೋದರ ಮಾವ ಲಾಯರ್ ವೆಂಕಟರಾಯರ ಬಳಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ಲೀಡರ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಆಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು. ಇಂಥವನು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬೆಲೆ ಕೊಡದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?

“ಏನು ಹೇಳು ನಾಣಿ, ನೀನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ” — ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅವರ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ನಿರ್ಧಾರವಿತ್ತು.

“ನಾನು ಬಿಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಿನಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಯಾವುದನ್ನೂ ಅತರು ಪಟ್ಟು ಒಂದೇ ಸಾರಿಗೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬಾರದು. ಸರ್ಕಾರದ ಕಾನೂನು ಬೇರೆ ನಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೇಕು”—ಎಂದ ನಾರಾಯಣ.

“ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ ಒಂಡಿತ ಕಾಗದ ಬರಿ”

—ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅವರಿಗೆ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಮೂಡತೊಡಗಿತ್ತು. ತಾನಂತಹ ಮೋಸಕ್ಕೊಳಗಾದೆ ಎಂದು ಅವರು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾರಾಯಣನ ನೆರವಿರುವವರೆಗೂ ಅವರ ಮುಯ್ಯಿ ಅವರಿಗೇ ತೀರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದವರು ಲಸ್ಯೆ ಮಾಡಿ ದಂತೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಭೂಮಿಗಳಿದುಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಡಿದ್ದ ಕ್ರೋಧ ದಿಂದಾಗಿ, ಆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಷ್ಟು ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಲು ಉತ್ಸಾಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಎರಡೇ ಎರಡು ಮುಖ— ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡದೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ ಅನಂತಯ್ಯ ಮತ್ತು ನಿಂಗನ ಹೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲ ಸಂಗ ಸುಖ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಸುಕ್ಕ !

ಮರದಿನ ನವದಂಪತಿಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಗೌಡರು ಹಾಗೂ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಏರ್ಪಾಡಿನಂತೆ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ನವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸಂಸಾರ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಯಿತು.

ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಮಾಧಾನ ಬಲಿಯು ತ್ತಿತ್ತು. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡದ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಂಡತಿ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ಉದಿಸಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರದೂ ಹಸನ್ಮುಖರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರು ನಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಸಂತೋಷವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸ್ನಾನಿಸಿ,

ಸವಿ ಮಾತನಾಡಿದರೂ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನವಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅವಳೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಲೂ ಅವರಿಗಾಗದು. ಅವಳ ನೆನಪು ಬಂದೊಡನೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಒಡನೆಯೇ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ನೆನಪಾಗಿ, ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮೈ ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಸೇಡಿನ ಪೊಗೆಯಾದುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುಯ್ಯಿಗೆ ಮುಯ್ಯಿ ತೀರಿನಜೀಕೆಂದು ಸಮಯ ಕಾದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಬಂದ ದಿನ ನಾರಾಯಣನ ಕಾಗದ ಬಂದಿತು: "ನಮ್ಮ ಮಾವನವರ ಮಗನಿಗೆ ಉಪನಯನ ಸಿಕ್ಕಿಯ ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಕೂಡಲೇ ಹೊರಟು ಬರುವುದು. ಬಾಕಿ ವಿಚಾರ ಮೊಕ್ತಾ" ಎಂದು ಅವನು ಬರೆದಿದ್ದು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಬಡಿಸಲಾರದ ಒಗಟಿನಂತಿತ್ತು ಇವರಲ್ಲೇನೋ ಅಂತರಾರ್ಥವಿದೆಯೆಂಬುದು ಅವರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೊಳೆಯದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಗದ ಬಂದ ಸುರದಿನವೇ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವೆಕಾದ ಅಗತ್ಯ ಕೆಲಸವಿಡಿಯೆಂದೂ, ಬರುವುದು ಎರಡು ದಿನಗಳಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ರೈಲು ಹತ್ತಿದರು. ಆ ಸಂಜೆ ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಗೌಡರಿಗೂ, ಶ್ಯಾನುಭೋಗರಿಗೂ ಉತ್ತರಿಸುವಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ಗಂಡನ ನಡುವಳಿಕೆಗಾಗಿ ದೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು.

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಗೌಡರಿಗೂ-ಶ್ಯಾನುಭೋಗರಿಗೂ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿಯರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಮನಸ್ತಾಪವಾಗಿ ಹೀಗಾಗಿರಬಹುದೇ?—ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಶಾನುಭೋಗರ ಹಂಡತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಬಂದು, ಅವಳನ್ನು ಸಂತ್ರೈಸಿ, ವಿಷಯವನ್ನರಿತುಕೊಂಡಮೇಲೆಯೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ. ಆದರೂ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೇಕೆ ಹೋದರೆಂಬುದು ಗೌಡರಿಗೂ ಶಾನುಭೋಗರಿಗೂ ಯೋಚಿಸುವ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು.

ನಾರಾಯಣ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಂತೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅವನ ಮುಂದೆ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದರು. ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ ಮಾತುಗಳ ನಂತರ ಗೆಳೆಯರಿಬ್ಬರೂ ರಾತ್ರಿಯ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ, ಕಬ್ಬನ್ ವಾರ್ಕಿಸ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೊರಟರು. ದಾರಿ ಸಾಗಿದಂತೆ ಮಾತನಾಡಿ ಸಾಗಿತ್ತು ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ನಾರಾಯಣ—“ಗೌರಿಯ ಹಬ್ಬ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದೆ ನಾಗಪ್ಪ ಮಗಳನ್ನು ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅನಂತಯ್ಯ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅವನ ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗುತ್ತದೆ ನೀನೂ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮದುವೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ, ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಡ. ಅವಳನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಾ ಅಮೇಲೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

“ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ” ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಮರುದಿನ ನಾರಾಯಣನ ಮಾವ ಲಾಯರ್ ವೆಂಕಟರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಅವರ ಮಗ ಶೇಷುವಿಗೆ ಉಪನಯನ ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಾರಾಯಣನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಾ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ತರಕಾರಿ ಹೆಚ್ಚುವ ನೆವದಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ಸೇರಬೇಕಾಯಿತು. ಅಂತೂ ಅಡಿಗೆಯವರೊಡನೆ ಅಡಿಗೆಯವರಾಗಿ ದುಡಿದ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಒಂದು ಜೊತೆ ಪಂಚೆ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಸಿಕ್ಕಿತು ಅವರ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟರು.

ಮುಸ್ಸಂಜೆಯ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಆಗ್ರಹಾರ ಸೇರುವ ವೇಳೆಗೆ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಯಾರೂ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ನೇರವಾಗಿ ಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವರ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪು ಬಳಿದಂತಾಯಿತು

“ವೆಂಕು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳು? ತೌರಿಗೆ ಹೊರಟುಕೋದಳೆ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಾ ದರೂ ಹೊರಗಡೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೇ?”

—ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದಕೊಂಡರು. ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಆದರೂ ವೆಂಕಮ್ಮ

ಬಾರದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಗೊಂಡಿತು.

ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಯಿಡುತ್ತಾ ಶಾನುಭೋಗರ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು. ಹೊರ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಬಾಗಿಲಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಒಳಗೆ ಹಣಕಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಾನುಭೋಗರ ಹೆಂಡತಿ-ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ—

“ವೆಂಕಮ್ಮ, ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ನೋಡು ತಾಯಿ” ಎಂದರು

ಅಂಗಳದ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಯೋಚನಾಮಗ್ನಳಾಗಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಯಿತು ಆಕೆ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದು ಹೊರಗಡೆ ಬಂದು ಗಂಡನನ್ನು ಇದಿರುಗೊಂಡಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಖದ ದೈನ್ಯಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಕಪಟ್ಟವಳಂತೆ ಆಕೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲು ಮುಂದೆ ನಡೆದಳು ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಮೌನವಾಗಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು, ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಅಡಿಗೆಯ ಕೋಣೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಕಸ ಗುಡಿಸದೆ ಇದ್ದ ದರಿಂದ ಮನೆಯ ತುಂಬ ಧೂಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಯೋಚನೆಗಳು ಮೂಡಿವವು. ಆದರೆ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೇನೂ ತೋರದೆ, ಕೋಟು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಚಾವೆ ಹಾಸಿ ಕುಳಿತರು. ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಅವರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸದೆ ಅಡಿಗೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತೊಡಗಿದಳು.

ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬ ಭಾರವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಡನ ನಡುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಅವಳ ಅದೃಷ್ಟವೇ ಬದಲಾದಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಮೂಕ ಸಂಕಟವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಳೆದ ಎರಡು —ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಹೆಂಡತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ, ತಾಯಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದಂದಿನಿಂದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಊಟ-ನಿದ್ರೆ ಎಲ್ಲ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ. ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೃದಯಗಳ ನಂಟಸ್ತಿಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಒಡೆಯ

ಲಾಗದಷ್ಟು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರೂ ಮರುಕಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮೇಲೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತ್ತು. ಶಾಲೆಗೂ ರಜೆಯ ಅರ್ಜಿ ಬರೆಯದೆ ಹೋದದನ್ನು ನೋಡಿ, ಶ್ಯಾನುಭೋಗರಿಗೂ ಸಹ ಅವರ ನಡವಳಿಕೆ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿತು. ಗೌಡರೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆದಿನ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದ ಸಂಜೆ — ಗೌಡರೂ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರೂ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಕೇಸಿನ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಪಾಜರಾಗಲು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಎಂತಲೇ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ತಾವು ಬಂದು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಲು ಬಾರದಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡು ಕಳವಳಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸಿಚ್ಚಿಂತ ವಾಯಿತು.

ಅವರು ಮೌನವಾಗಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಚಾವೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಮಗಳು ಸೀತೆ ಒಳಗೆ ಓಡಿ ಬಂದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಕಂಡು ತಿರಸ್ಕಾರದ ನೋಟ ಬೀರಿ, ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು—

“ಅಕ್ಕ, ಅನ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾಯ್ತಾ ? ಅಮ್ಮ ಕೇಳು ಅಂದಳು”

“ಅಯ್ಯವ್ವು”

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆ ಹೊರಡಲನುವಾದಳು

“ಯಾಕೇ ಸಿತೂ, ಹೋಗತ್ತಾ ಇದ್ದೀಯಾ ?”

“ಬಂದೇ ತಾಳು” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸೀತೆ ಹೊರಟೇಹೋದಳು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು, ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಷ್ಟದ ಕಪ್ಪುದಿನಗಳು.... ದುಃಖದ ದುರ್ದಿನಗಳು !

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಸೀತೆ ಮತ್ತೆ ಓಡಿಬಂದು “ಅಕ್ಕಾ, ಅಮ್ಮ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ” ಎಂದಳು. “ಬರ್ರೀನಿ ನಡಿಯಮ್ಮ ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಲೆಯ ಕಡೆ ಒಮ್ಮೆ ದೃಷ್ಟಿಬೀರಿ ಸೀತೆಯೊಡನೆ

ಹೊರಟಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಅವರು ಕವಿಕಳುಹಿದ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆಯಿತು.

“ಸ್ವಲ್ಪ ಹಳಿ, ಒಂದಿಷ್ಟು ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಕೊಡ್ತೇನೆ, ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ನಾರು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೋಬೇಡ. ಮಜಿಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಸೀತೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ.

“ಹಾಗೇ ಆಗಲಮ್ಮ”

“ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದೆಯಾ ?”

“ಉಹ್ನು”

“ಅವರೂ ಮಾತನಾಡಿಸಲಿಲ್ಲವೇ ?”

“ಇಲ್ಲ.”

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಏನಾದರೂ ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೆ, ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಜವಾಬು ಕೊಡು. ಕೋಪನಾಡಿಕೊಂಡು ಏನಾದರೂ ಅಂದು ಬಿಡಬೇಡ”

“ಹಾಗೇ ಆಗಲಮ್ಮ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

“ಏಳಿ, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ಅಡಿಗೆ ಆಗಿದೆ” ವೆಂಕಮ್ಮ ಮೆಲು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನುಡಿದು ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ದೇವರ ಪಟದ ಮುಂದೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಎಲೆ ಹಾಕುವ ವೇಳೆಗೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಊಟ ನಾಗಿತು.

ರಾತ್ರಿ ವಿಳಯ ಕೊಡುವಾಗ ವೆಂಕಮ್ಮ—

“ಇವತ್ತು ಊಟ ಕೂಡ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

“ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು ನಿನ್ನೂಟ ? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಸದೆ ಇದ್ದುದು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿಡಿಸುತ್ತದೆಯೇ ?”

—ಸಿಡಿಮದ್ದಿನ ಆಸ್ಪೋಟನೆಯಂತೆ ಮಾತಿನ ಹನಿ ಟಪಟಪನೆ ಉದುರಿತು. ಮೌನವಾಗಿದ್ದ ಮೃಗವನ್ನು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕೆರಳಿ

ಸಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮಾತು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಒಗಟಿನಂತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಆಕೆ ಮಾರುತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ನೆಟಿಮುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಶಾಂತರಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮರದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲು ನಿಂಗನವಳ್ಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಎಂದಿನಂತೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನೆರೆಯ ಊರಿನ ಶಾಲೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾದ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ಎದುರಾದರು ಪರಸ್ಪರ ನಮಸ್ಕಾರಗಳ ನಂತರ, ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು—

“ಎನು ಸ್ವಾವಿ., ಎರಡು-ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಕಾಣಲೇ ಇಲ್ಲ.”

“ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರೆ”

“ಮೊನ್ನೆ ಇನ್ಸ್‌ವೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಬಂದಿದ್ದರು.”

“ಮೊನ್ನೆ. ?”—ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ ಕೇಳಿದರು.

“ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ. ಮೊನ್ನೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಕೂಲಿಗೂ ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ. ನೀವು ಬಾಗಿಲೇ ತೆರೆದಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ!”

“ಕೌಡು, ನಾನು ಊರಿನಲ್ಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ”

“ಓಹೋ! ಹಾಗೇನು !!”—ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ವಿಷಾದದ ನಗೆ ನಕ್ಕರು ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ಬಲವಂತವಾಗಿ ನಕ್ಕು ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟರು.

ಅವರು ಶಾಲೆಯ ಬಳಿ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಸ್ಲೇಟು ಹಿಡಿದು, ರಾಗಿರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಶಾಲೆಯ ಎದುರಿನ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ನಡೆದು ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಪ್ರತಿಸಂಜೆ ಶಾಲೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಬೀಗಹಾಕಿ ಬೀಗದ ಕೈಯ್ಯನ್ನು ಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪದ್ಧತಿ. ಎಂತಲೇ ಬೀಗದ ಕೈ ತರಲು ಶಾಲೆಯ ಹುಡುಗರಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ತಾವೇ ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಗೌಡರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ರಾಮುಕ್ಕನೊಬ್ಬಳೇ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು

ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ—

“ಎನ್ ಸ್ವಾಮಿ, ಎಲ್ ಒಂಟೋಗಿದ್ದಿ ಇಷ್ಟಾದಿನ?”

“ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ರಾಮಕ್ಕು”

“ಎಳಬುಟ್ಟಾನ ಓಗ್ ಬಾರದಾಗಿತ್ತು?”

—ಎನ್ನುತ್ತಾ ಎದ್ದು ರಾಮಕ್ಕು ರಾಮದೇವರ ಪಟದ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಲಕೋಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು “ನೀವು ಬಂದ್ರೆ ಈ ಕಾಗ್ ಕೊಟ್ಟುಡು ಅಂತ ಕೊಟ್ಟವ್ರೆ ಬುದ್ಧಿ ಗೌಡರು” ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕೈಗಿತ್ತುಳು. ಅವರು ನಡುಗುವ ಕೈಗಳಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡರು ಲಕೋಟಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕಾಗದ ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ಮುಖ ನಿಶ್ಚೇಜವಾಯಿತು ನಾಲಗೆ ಒಣಗಿತು. ಕಣ್ಣು ಮಂಜಾಯಿತು. ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಾರೋ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡತಾಗಿ ಅವರು ಅಲ್ಲೇ ಕುಸಿದು ಕೂತರು.

“ಎನ್ ಬರದೈತೆ ಬುದ್ಧಿ ಅದರಾಗ?”

—ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಂಗೆಟ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ರಾಮಕ ಮುಗಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು. ಆಕೆಗೆ ಗೌಡರು ಈ ಸುದ್ದಿಯೊಂದನ್ನೂ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ರಾಮಕ್ಕನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿಸಿತೇ? ಅವರು ಅನ್ಯ ಮನಸ್ಕರಾಗಿಯೋ ಶೂನ್ಯ ಮನಸ್ಕರಾಗಿಯೋ ನೆಲವನ್ನೇ ನಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಆಗಲೇ ಗಂಟೆ ಎಂಟಾಗಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಬಿಸಿಲು ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿದೆಯೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂದಿನಂತೆ ಗೌಡರ ಮನೆಯ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ನಡು ಅಂಗಳದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಭಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗೂಡಿನ ಬಳಿಯೂ ಪಸರಿಸಿತು. ಅಲ್ಲೇ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಆ ಬಿಸಿಲಿನ ಪರಿವೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸನಿಯದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಾಮಕ್ಕನ ಅರಿವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಿರುಗಾಳಿ ಎದ್ದು ಮನಸ್ಸಿನ ಮಹಾಕಡಲನ್ನು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲ

ಗೊಳಿಸಿದ್ದಿತು. ಬಾಳ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ನಾವಿಕರಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಆ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಭರದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿ, ಬುದ್ಧಿ ಬಾಣಿಗೆ ಮಂಕುಮೋಡ ಕವಿದಂತಾಗಿತ್ತು.

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಬಾರಿ ಅವರನ್ನು ಕೂಗಿದಳು. ಆದರೆ ಅವರು ಓ ಗೊಡದೆ ಮೌನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಅಳುಗಳು ಹೊಲದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಉಳಿದು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಅವರೆದುರಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪದೆ, ಅಲ್ಲಿಂದೆದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಅಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏನು ಕಾರಣವೆಂದು ಹತ್ತಾರು ಬಾರಿ ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಕಾಗದವನ್ನು ಓದುತ್ತ ಅವರ ಮುಖ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟುದನ್ನು ಆಕೆ ಗಮನಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಏನು ಬರೆದಿರಬೇಕೋ ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ಒಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಹಾಲಿನ ಮಡಕೆ ಅವಳ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಒಂದು ಕಂಚಿನ ಬಟ್ಟೆಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದರ ತುಂಬ ಹಾಲು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಸೆರೆಗಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಒಂದಳು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಬಿಸಿಲಿನ ಪ್ರಖರ ಕಿರಣಗಳು ಅವರ ವೈಭವರನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆಯತೊಡಗಿದ್ದವು. ತಲೆಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬೆವರು ಧಾರೆ ಹೆಣೆಯ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿತು. ಆದರೂ ಹಟೆ ಮಾಡಿದವರಂತೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕುಳಿತ ಜಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲುಗಾಡಲಿಲ್ಲ.

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹಾಲಿನ ಬಟ್ಟೆಲಿನೊಡನೆ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು—

“ಬುದ್ಧಿ, ಒಸಿ ಹಾಲಾನ ಕುಡಿರಿ”

ಎಂದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮೆಲ್ಲನೆ ತಲೆ ಎತ್ತಿದರು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸೋತುಹೋಗಿದ್ದವು. ಅವು ರಾಮಕೃಷ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಾರದೆ ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಲಿನ ಬಟ್ಟೆಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಮಾತ್ರ ನೋಡಿದವು.

“ಕೊಳ್ಳಿ ಸ್ವಾಮಿ”

“ಬೇಡ” ಎನ್ನುವಂತೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಲೆ ಅಲುಗಿಸಿದರು.

“ಇದ್ಯಾಕ್ ನ್ವಾಮಿ, ಇಂಗ್ ಮಾಡ್ತೀರಿ ಇವತ್ತು?”

“.....”

“ಕಾಗ್ಗೆ ಓದಿದ್ರಲ್ಲ ಏನಯ್ತೆ ಅದರಾಗ?”

“.....”

“ಹೇಳಿ ಬುದ್ಧಿ”

ಆ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಲಾಚುವ ಭಾವವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಕೆಗೆ ಹೇಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತೋಚಲಿಲ್ಲ.

ಬಲವಂತವಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ—

“ಕೆಲಸ ಹೋಯ್ತು ರಾಮಕ್ಕ. ಇನ್ನು ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಈ ಮೇಷ್ಟ್ರ ಕೆಲಸ ಇಲ್ಲ.”

“ಆದೇನಾ ಬುದ್ಧಿ ಆ ಕಾಗ್ಗೆ ದಾಗ ಬರ್ಪಿರೋದು”

“ಹೂ” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಬಟ್ಟೆಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಲು ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಲೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾವ ಆಸರೆಯ ಭರವಸೆಯ ಮೇಲೆ ಬಾಳಿನ ಭಸ್ಮ ಭಸವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದರೋ, ಆ ಆಸರೆಯ ತಳಹದಿಯೇ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿ, ಸರ್ವನಾಶದ ಖಚಿತ ಸೂಚನೆಯೆಂಬಂತೆ ಸಂಪಾದನೆಗೇ ಸಾವು ಬಂದು ಸಂಕಟ ಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಈ ಹಾಲು ಕುಡಿದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಅವರ ಹೃದಯದ ಧ್ವನಿ ಆಣಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

“ಹಾಲು ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿ”

ಅದುವರೆಗೂ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಒಮ್ಮಿಂ ದೊಮ್ಮೆಗೇ—

“ಉಹ್ಹೂ, ನನಗೆ ಬೇಡ”

ಎಂದು ನುಡಿದು ತಟಕ್ಕನೆ ಅಲ್ಲಿಂದೆದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ಅಗ್ರಹಾರದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದರು.

“ಮುಂದೇನು ಮುಂದೇನು?” ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು ಮನಸ್ಸು.

“ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮೂರುತಿಂಗಳು ಕೆಲಸ ಕಳೆದುಕೊಂಡು

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲ !”

—ಸುಸ್ತವಾಗಿದ್ದ ವಿವೇಕ ಕೆರಳ ಕೇಳಿತು.

“ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಕಾರಣರು ? ಯಾರು ಕಾರಣರು ?”

—ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿತು

“ನಿನ್ನ ಆಸೆ— ಆತರ— ಹೆಂಕಾರ”

“ಆಲ್ಲ”

‘ಮತ್ತೆ ?’

“ವೆಂಕು .. ವೆಂಕು ... ವೆಂಕು”

—ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನಸ್ಸು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೊಬ್ಬೆಯಿಟ್ಟಿತು—
ವಿವೇಕದ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೂಡವಂತೆ

ಹೌದು, ಹೌದು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ವೆಂಕುವೇ ಕಾರಣ. ಅವಳು ತನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದ ಘಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ ಆಗಬಾರದ್ದೆಲ್ಲ ಆಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವನಾರಕ್ಕೇ ಅವಳು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಬರುವಾಗಲಾದರೂ ಕೈಬೀಸಿ ಕೊಂಡೇ ಬಂದಳು. ತೌರುಮನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಕುರುಡು ಕವಡೆ ಯನ್ನೂ ತರದೆ, ಬಡತನದ ಬೊಂಬೆಯಾಗಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನೇ ಭಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು. ತನ್ನ ಬಾಳಿಗೇ ಕುಠಾರ ಪ್ರಾಯಳಾಗಿ ಬಂದಳು ಬಯಸಿ ಬಯಸಿ ಶನಿಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಬಲವಂತವಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಂತಾಯಿತು

—ಕೆಟ್ಟಮನಸ್ಸಿನ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಸ್ಸಹಾಯಕಳಾದ ಸೌಮ್ಯ ಮೂರ್ತಿ ಪಂಪು ಅಪರ ಉದ್ದೀಪ್ತ ಮನೋ ನಯನಗಳೆದುರಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಆ ಆಳಂಕ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ಜೊತೆಯ ಬಾಳನ್ನು ಕಳಾ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಳಗಲು ಬಂದಿದ್ದ ಆಕೆ ನಾಗಪ್ಪನವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಗಲು ಹತ್ತಿ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವ ಶನಿಯಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದಳು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಹೇಗೆ ಕಾರಣಳಾದಳು ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಪರ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯ ಮೋಡದ ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ ಚಂದ್ರ ವರೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಗ್ರಹಾರದ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬೇಸಿಗೆ ಬರುವ ಮುನ್ನೂಚನೆಯ ಬಿಸಿಲು ಪ್ರಜ್ವಲವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಗಿಡಮರದಲೆಗಳು ಸಹೆ ಅಲುಗಾಡದಷ್ಟು ಅತಿ ಮಂದವಾಗಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೆಖೆಯ ವಾತಾವರಣ ಆಗಲೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೈಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಹಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಬೆಸರು ಹನಿಗಳನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಅಡಿಯಿಟ್ಟರು.

ವೆಂಕಮ್ಮ, ಸಾರಿಸಿದ ಮನೆಗೆ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಗೆಬಗೆ ಚಿತ್ತಾರದ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಇಡುವುದೆಂದರೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವಳಿಗೆ ತುಂಬ ಆಶೆ. ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಮನೆಯನ್ನು ಸಾರಿಸಿ, ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಡುವವಳು ಅವಳೇ. ಪ್ರತಿಸಾರಿಯೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ಕೋನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಚುಕ್ಕೆ ಚುಕ್ಕೆಯ ನಕ್ಷತ್ರವರ್ತುಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ದಿಗ್ಬಂಧನೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ತರಹೆಯ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದೆಂದರೆ ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆಯಾದರೂ ಸರಿಯೇ—ಬೇಸರಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಕೋಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಲತಾಯಿ ಬೈದು ಮಾತನಾಡಿಸದಿದ್ದಾಗ, ವೆಂಕಮ್ಮ ಸ್ಲೇಟಿನಲ್ಲಿ ರಂಗೋಲಿ ಬರೆದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಲಂಕಾರವೆಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿ, ನಡುವೆ ಪೀಠವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅದರ ಮುಂಗಡೆಗೆ ಮಾಲೆಗಳ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಪೇರಿಸಿದಂತೆ ಬಳಪದಲ್ಲಿ ಕುಸುರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ತನ್ನನ್ನು ಬೈಯ್ಯಲೇ ಇಲ್ಲ—ಹೊಡೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ—ಕೋಪವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ, ಅವಳ ಬಳಿಗೋಡಿ—

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.... ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”

ಎಂದು ನಗೆಮುಖದಿಂದ ಸ್ಲೇಟನ್ನು ಅವಳ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದಾಗ,

“ಎನೇ ಅದು?”

—ಎಂಬ ಸಿಟ್ಟಿನ ಧ್ವನಿ ಬಂದರೂ, ಎರಡು ಕ್ಷಣಗಳ ನಂತರ ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಸ್ಲೇಟನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು—

“ಯಾರೇ ಬರೆದೋರು?”

“ನಾನೇ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ!”

“ನಿಜವಾಗ್ಲೂ ನೀನೇ ಬರೆಯೇನೇ ವೆಂಕು?”

“ಹೂ. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”

“ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಕಣೆ. ನಾಳೆ ಅಂಗಳ ಸಾರಿಸಿದಾಗ, ದೇವರ ಪಟದ ಮುಂದೆ ಹೀಗೇ ಬರೆಯೇ ವೆಂಕು. ನೋಡೋಕೆ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತೆ!”—ಎಂದು ಪ್ರಸನ್ನವದನದಿಂದ ನುಡಿದೇ ನುಡಿಯುವರು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಕೋಪ ಶಾಂತಿಗೆ ಇಡೊಂದು ದಾರಿ ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕೋಪಗೊಂಡಾಗ ವೆಂಕು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರ್ಗವೇ ಬೇರೆ! ಆಗಾಗ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಬಿಡಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿಕಥೆ ದಾಸರು ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ತೋರಿಸಿದ್ದರು

ವೆಂಕಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಕೋಪಾಂಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಿ, ಅವಳಿಂದ ದೂರವಾದ ಅರ್ಥ ಗಂಟೆಯ ನಂತರ, ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ಓಡಿ ಬಂದು, ಆಕೆ ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗ ತಟ್ಟನೆ ಅವಳ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು—

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ನಾ ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪು. ಕೋಪಿಸ್ಕೊಬೇಡ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”

—ಎಂದು ಅತಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಮರುಕ ಉದಿಸುವಂತೆ, ನಾಚಿಕೆ ಮರೆತು ನುಡಿಯುವಳು ಅವಳ ಮುಗ್ಧತೆಯನ್ನೂ ಸರಳತೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ಮಲತಾಯಿಯಾದರೂ ವ.ಮತೆಯಿಂದ ವೆಂಕುವನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ತಡವಿ—

“ಹೋಗ್ಲಿ ಏಳಮ್ಮ. ನಾನೇನೂ ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಲ್ಲ!”

ಎಂದು ಮೃದುನುಡಿಯಾಡುವರು. ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಮಲತಾಯಿಯಲ್ಲ; ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತನ್ನನ್ನು ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯೇ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯಾಗುವುದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ.

ಆದರೆ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವವಳು ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೊಬ್ಬಳೇ ಅಲ್ಲ. ಅವಳಾದರೆ ಹೆಂಗಸು - ತನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಲೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ತಂದೆ ಅನಂತಯ್ಯ

ನವರೂ ವೆ.ಚ್ಚಿ ಹೊಗಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲವೇ? ಅವರು ಗಂಡಸರು ಸಹಜವಾಗಿ ಅವರ ಹೃದಯ ಮೃದುವಲ್ಲ; ಮನಸ್ಸು ಮಲ್ಲಿಗೆಯಲ್ಲ; ಮಾತೂ ಮಾಣಿಕ್ಯವಲ್ಲ: ಆದರೂ ಅವರು, ತನ್ನ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಚಿತ್ತಾರವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಎಷ್ಟೊಂದು ಅನಂದಿಸುತ್ತಾರೆ! ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ! ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾರಮೇಲೆ ಕೋಪವಿದ್ದರೂ ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಅಂತಹ ಅಕರ್ಷಕ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವಿದೆ ತನ್ನ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ.

ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಂದಿನಿಂದ, ಅವರು ತನ್ನ ಬಳಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸಂತೋಷ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲ. ಏನೋ ತಿರಸ್ಕಾರ-ಬೆದಾಸೀನಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನೇ ತಾನು ನೋಡಿದುದು. ಪ್ರಸ್ತದ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತು ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಬರಲಿಲ್ಲ. ರಸಿಕತೆಯ ಹಾಸ್ಯ ಚಟಾಕಿಯನ್ನೂ ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಬರೀ ಹೆಣ್ಣುಗಂಡುಗಳ ಯೌವನದ ಸಹಜ ದಾಹ ತೀರಿವ್ವಿ ತಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

....ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಮೇಲಂತೂ ತನ್ನ ಗಂಡ ಮೌನದ ಬೊಂಬೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಬೊಂಬೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಕೋಪ? ಆ ಕಣ್ಣುಗಳಂತೂ ಅಗ್ನಿ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಕರೆಯುತ್ತಿವೆ! ಸಿಟ್ಟಿನ ಸೋನೆಯಿಂದ ನೆನೆದ ಮುಖ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಏನು ಕಾರಣವಿರಬೇಕು?

.....ತಾನಾದರೂ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಕೋಪ ಬರುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ? ಒಂದು ಸಾರಿಯಾದರೂ ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಎದುರು ಹೇಳಿದವಳಲ್ಲ ಇಂಥದು ಬೇಕು ಎಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇಳಿದವಳಲ್ಲ. ಆಡುವ ಮಾತನ್ನೂ—ಆಡಬಹುದೋ—ಕೂಡದೋ ಎಂದು ತೂಗಿ ತೂಗಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೂ ಅವರು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಎಂತಹ ದುರದೃಷ್ಟ ತನ್ನದು!

—ಎಂದುಕೊಂಡು ವೆಂಕಮ್ಮ ಬೀದಿಯ ಹೊಸಲಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು....ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ!

ಐದೂವರೆ ಅಡಿ ಎತ್ತರ ನಿಲ್ಲುವು. ನೈಕ್ಕೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ದೃಢವಾಗಿರುವ ದೇಹ. ಬೊಜ್ಜು ಬೆಳೆದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಪೆಟ್ಟಿ; ಉಬ್ಬಿದ ಕೆನ್ನೆಗಳು, ದಪ್ಪ ತುಟಿ, ಕಿಡಿಯುದುರುವ ಕಣ್ಣು, ಮುಖದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಗರುಡ ಮೂಗು, ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆ ನೋಡಿಸೋಡನೆ ಬಡ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನೆಂದು ಸಾರುವ ಧೂಳು ತುಂಬಿದ ಕೊಳು, ಪಿಳ್ಳೆಜುಟ್ಟನ್ನು ಮುಚ್ಚಲು ತಲೆಗೆ ಕೆಂಪು ಟೋಪಿ ಮತ್ತು ಕಚ್ಚೆ ಪಾಕಿದ ಪಂಚೆಯುಟ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ಆ ಅಗ್ನಿದೇವ!

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಹೃದಯ ಭಯದಿಂದ ವೇಗವಾಗಿ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು ಆಕೆ ಎದ್ದು ರಂಗೋಲಿಯ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೂಸಲು ದಾಟಿ ಒಳಗೆ ಬಂದರು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿದ್ದ ಚಾಪೆಯನ್ನು ತಾವೇ ಹಾಸಿ ಕುಳಿತರು. ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಚಿತ್ತಾರದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನು ನಿಟ್ಟಿಸಿದುವು. ನುನದಲ್ಲೆ ಮೂಡಿದ್ದ ಕೋಸ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕಮ್ಮಿ ಸತ್ತಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಒಳ ಅಂಗಳದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು
 “ಇನ್ನೊಂದು ಕಪ್ಪು ಕಾಫಿ ಮಾಡಿಕೊಡಲೇನು?”
 “ಕಾಫಿಯೂ ಬೇಡ... ಸುಡುಗಾಡೂ ಬೇಡ!”

—ಕೋಸದ ಕೆಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ನುಡಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅವರ ಮಾತುಗಳು ಈಟಿಯಂತೆ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಹೃದಯವನ್ನು ಇರಿದವು. ಅವಳು ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು, ತನ್ನ ವಿಧಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಶಬ್ದವಿಲ್ಲದೆ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದೆಡೆ ಕುಳಿತು ಮೌನವಾಗಿದ್ದಾಗ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಮನೆಯ ಸೀತು ಒಳಗೆ ಬಂದಳು ಸದ್ದುಮಾಡದೆ ಅಡಿಗೆಯ ಕೋಣೆಗೆ ಕಳ್ಳ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ಒಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆ ನಿಂತಳು. ಎರಡು ಕ್ಷಣಗಳನಂತರ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ದಾಗ ಸೀತೆಯು ಕೈಗಳು ಒದ್ದೆಯಾದವು.

ನಗೆಯಾಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಬಂದ ಸೀತೆ, ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಳು.

“ಅಕ್ಕ ಅಕ್ಕ....”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನಗೆಯ ತೆರೆಯನ್ನು ಎಳೆದು ಕೊಂಡು, ಸೀತುವಿನಕಡೆಗೆ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿದಳು.

“ಯಾಕಕ್ಕ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೀ?”

“ಇಲ್ಲಮ್ಮ”

“ನೋಡು, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು”

“ಹೊಗೆ ಕಣೆ ಸೀತು”

“ಇಷ್ಟೊಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉರಿತಾ ಇದೆ ಒಲೆ. ಹೊಗೆ ಎಲ್ಲಿದೇಕ್ಕ?”

“ಅಯ್ಯೋ, ನಿಂಗೊತ್ತಿಲ್ಲಾ ಕಣೆ. ಆಗ್ಲೇ ಹೊಗೆ ತುಂಬೊಂಡ್ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ನೋಡು, ಈಗ್ಲೇನೇ ಅದು ಸರಿಯಾಗಿ ಉರಿತಾ ಇರೋದು”

“ಇಲ್ಲಕ್ಕ, ನೀನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳ್ದೀ”

“ನಿಜ ಹೇಳಿದ್ದೆ ನೀನು ನಂಬೋಲ್ಲಮ್ಮ....ಹೋಗ್ಲಿ, ಅಮ್ಮ ಎನ್ನಾಡ್ತಿದ್ದಾರೆ?”

“ಅಡಿಗೆ....”

“ಇದೇನೇ, ಒಂದು ಗಂಟೆ ಆಗ್ತಾ ಬಂತು ಇನ್ನೂ ಅಡಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೇ?”

“ಇಲ್ಲಕ್ಕ. ಇಷ್ಟೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಅಮ್ಮ ಮೆಣಸಿನವುಡಿ ಕುಟ್ಟಿದ್ದರು. ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಬೆಳಿಗ್ಗೆನೆ ತಿಂಡಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹಸಿವೂ ಇಲ್ಲ. ಈಗತಾನೆ ಅಡಿಗೆ ಒಲೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ”

“ಹೋಗ್ಲಿ, ನಮ್ಮನೇಲೇ ಊಟ ಮಾಡೇ ಸೀತು ಇನತ್ತು. ಅಡಿಗೆ ಆಗಿದೆ.”

“ಇಲ್ಲ ಅಕ್ಕ, ಹಸಿವೇ ಇಲ್ಲ!”

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಬಂದ್ರೇನೇ?”

“ಇಲ್ಲಕ್ಕ ಇನ್ನೂ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಬರಬಹುದು.”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಎರಡು ಕ್ಷಣ ಯೋಚಿಸಿ—

“ಸೀತೂ ‘ಅವರ’ ಊಟಕ್ಕೆ ಏಳು ಆಂತ ಹೇಳಿ”

“ಉಹ್ಲೂ....ನಾನು ಕರೆಯೋಲ್ಲಮ್ಮಾ!... ನೀನೇ ಕರಿ”

—ಎಂದು ರಾಗವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು ಸೀತೆ.

“ಇವತ್ತೆಂದು ದಿನ ಹಾಗಂತ ಕರೆದು ಬಿಡಮ್ಮ ನೀ ತುಂಬ ಜಾಣೆ.”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಮೃದುವಾಗಿ ಅಂಗಲಾಚಿದಳು ಸೀತು ಮರು ಮಾತನಾಡದೆ ಹೊರ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ನಾಗಪ್ಪನವರಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ

“ಊಟಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಂತೆ”

ಎಂದಳು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಸೀತುವನ್ನು ದುರುಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೋಡಿದರು. ನುಂಗುವಂತಹ ಆ ನೋಟವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಹೆದರಿದ ಸೀತು ಒಳಗೆ ಹೋಗದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಹೊರಕ್ಕೋಡಿದಳು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು. ಮೌನವಾಗಿ ಸಾಗಿತು ಊಟ ಅನಂತರ ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಊಟ ಮಾಡಿದಳು. ಕೈತೊಳೆದುಬಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರು—

“ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೇಗ ತೊಳೆದಿಡು”

—ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಆಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದರು.

ಮುಂದೇನಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ವೆಂಕಮ್ಮ ಊಹಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ— ಇನ್ನೊಂದು ಆಜ್ಞೆ!

“ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಗಂಟು ಕಟ್ಟು”

ತನ್ನ ಊಪೆ ಸರಿ ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

‘ಎಕೆ’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಆಕೆಗೆ ಬಾಯಿ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಮೌನವಾಗಿ ಗಂಡನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತಳಾದಳು.

“ಆಯ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ?”

—ಗುಡುಗಿತು ನಾಗಪ್ಪನವರ ವಾಣಿ.

“ಹು” ಎಂಬಂತೆ ತಲೆಯಲುಗಿಸಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ

“ಸರಿ, ನಡಿ ಎಲ್ಲಾ ತೊಗೊಂಡು”

ವೆಂಕಮ್ಮ ನಿಂತೇ ಇದ್ದಳು.

“ನಿನಗೇ ಹೇಳಿದ್ದು ನಡಿಯೇ”

“ಎಲ್ಲಿಗೆ?”

ಕೇಳಲೋ ಬೇಡವೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು.

“ಎಲ್ಲಿಗೋ-ಅದೆಲ್ಲಾ ನಿನಗ್ಯಾಕೆ? ನಾ ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಮಾಡು.”

ಅವಳು ನಿಂತ ಜಾಗದಿಂದ ಕಾಲು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದರು.

“ಹ್ಲೂ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು, ನಡಿ ಬೇಗ”

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣು ತುಂಬಿ, ಮೂಗಿನ ಸಕ್ಕದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರ ಧಾರೆ ಹರಿಯಿತು.

“ಸಾಕು, ನಿನ್ನ ಗೋಳು. ಶನಿ ಬಂದಹಾಗೆ ಬಂದೆ ನನ್ನಪಾಲಿಗೆ”

“ನಾನೇನು ಮಾಡಿದೆ ಅಂದ್ರೆ. ನನ್ನ ತಪ್ಪು ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಹೇಳಿ. ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು, ನೀವು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತೇನೆ.”

“ತಪ್ಪು ಇಲ್ಲ, ಒಪ್ಪು ಇಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯ ನಿನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದದ್ದು ನನ್ನ ತಪ್ಪು. ಬಿಟ್ಟೆ ಗಂಡು ಸಿಕ್ಕಿದಂತ ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಗಂಟೆ ಹಾಕಿದ ನಿನ್ನ. ನಾನೂ ಅತುರಪಟ್ಟು ಮೋಸ ಹೋದೆ.”

“ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಗತಿ ಏನೂ ಅಂದ್ರೆ? ನನಗೆ ಯಾರು ದಿಕ್ಕು?”

“ನಿನಗೆ ನಿಮ್ಮಪ್ಪನೇ ದಿಕ್ಕು. ಅಮ್ಮ - ಮಹಾತಾಯಿ! ನೀನು ಯಾವಾಗ ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದೆಯೋ ಆಗಲೇ ಬಂತು ನನ್ನ ಸಂಪಾದನೇಗೇ ಸಂಚಾರ. ಅದಕ್ಕೇ ನಿನಗೀವಾಗ ಬಹಿಷ್ಕಾರ! ನಿನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸಾಕು! ಸದ್ಯ, ಇನ್ನೂ ಏನೇನಾಗಬೇಕಂತ ಕಾದಿದೆಯೋ”

“ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ”

ವೆಂಕಮ್ಮ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಅಭಿಷೇಕವಾಯಿತು.

ಕಲ್ಲುಹೈದಯ ಕರಗಲಿಲ್ಲ.

“ಬಿಡೇ ಕಾಲು.... ಅನಿಷ್ಟ”

ಕಾಲು ರ್ಭೂದಿಸಿ ಒದೆದಾಗ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಎದೆಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಗುಲಿ, ಚಿಮ್ಮಿದ ಕವಡೆ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ತ್ತಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿ ಬಿದ್ದಳು. ಆ ರಭಸಕ್ಕೆ ಕೈಬಳೆಗಳು ಒಡೆದು ಪುಡಿಯಾದವು. ಹಣೆಯ ತುದಿಯಿಂದ ರಕ್ತ ಚಿಮ್ಮಿತು

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅದೊಂದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ, ಅರಳನ್ನು ಹುರಿಯುವ ತೆರದಲ್ಲಿ ಚಟಪಟಗುಟ್ಟಿದರು—

“ಬನ್ನಾಣಗಿತ್ತಿ! ದಮ್ಮಯ್ಯ ಅನ್ನುವುದು. ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದು-ಇವೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮವ್ವ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನೋ? ಆ ಚಾಣಾಕ್ಷನ ಚಸುತ್ಕಾರ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಏನೂ ನಡೆಯೋದಿಲ್ಲ. ನೀನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಧೈರ್ಯ ನನಗಿದೆ ಕೈತುಂಬ ವರ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು, ಕಾಲು ತೊಳೆದು, ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೆ ಆಷ್ಟೆ....ಹ್ಲಾ, ಏಳು ”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಎದ್ದಳು. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ರಕ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಚಿಮುಕಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಯಿಸಿತು ಅನಂತರ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಗಾಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿದಳು. ರಕ್ತ ನಿಂತಿತು. ಗಂಡನ ಅರ್ಭಟಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಳು.

ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ಕೊಟು ತಗುಲಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಹೊರಟರು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿ ಇಬ್ಬರೂ ಆ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರು ಮೈಲಿಯ ದೂರದ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ನಡೆದರು.

ಸ್ಥೂಲಕಾಯದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಎಂದೂ ಅಷ್ಟು ದೂರ ನಡೆದ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಹಣೆಯ ಗಾಯದ ಅಸಾಧ್ಯ ಉರಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ಅಘಾತದ ನೋವು, ಎದೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಗಂಡನ ಕಾಲಿನ ಒದೆ ಎಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಅವಳನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮಾಡಿದ್ದುವು.

ಇಬ್ಬರೂ ಶಾನುಭೋಗರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹಾದು ಹೋದಾಗ, ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೀತು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ

ದಳು. ಕೂಡಲೇ ಒಳಗೆ ಓಡಿ ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನೂ ಜೊತೆ ಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಾಗಲೇ ದಂಪತಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವರನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರಿಗೆ ತುಂಬ ದುಃಖವಾಯಿತು.

ಊಟದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಸೀತು, ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಮತ್ತೆ ಈಗ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಹಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದ ಆಕೆ, ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದಾಗ, ಆ ತಾಯಿಗೆ ಕರುಣೆ ಕೆತ್ತು ಬರುವಂತಾಯಿತು. ದಂಪತಿಗಳಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣು ಮರೆಯಾಗುವವರೆಗೂ ಆಕೆ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯೇ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

.....

ವೆಂಕಮ್ಮ ತೂಗಾಡುತ್ತಾ, ಬಟ್ಟೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆದಿದ್ದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಬಿರುನಡಿಗೆಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುವುದು ಅವಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾರವಾದ ಮೈ—ಭಾರವಾದ ಮನಸ್ಸು, ಧಾರೆ ಧಾರೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಕಣ್ಣೀರು; ವೇದನಾ ತಪ್ಪ ಹೃದಯವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೊರಬಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಾಗಲೇ 'ಇನ್ನು ಬದುಕಿರಬಾರದ' ಎನ್ನಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಅಂತೂ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದುದಾಯಿತು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಗಂಟು ಕೆಳಗೆಹಾಕಿ, ಕಾಲು ಕುಸಿದು ಕುಳಿತಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಟೆಕೀಟು ಕೊಂಡು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಅವರಿಗೆ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವ ಸಹನೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಮುಖ ಆ ಉಗ್ರ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೆಂಪೆರಿತ್ತು.

ಹೊತ್ತು ಕಳೆದಂತೆ ಪ್ರಯಾಣಿಕರು ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಕೊಂಡರು.

—“ರೈಲ್ ಬರೋ ಟೀಮಾಯ್ತಾ ?”

—“ಟೆಕೀಟು ಕೊಡ್ತಾ ಅವ್ರಾ ?”

ಎಂದು ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಬಂದ ಇಬ್ಬರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯಾಣಿ

ಕರು ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದೂ ಕೋಪದಲ್ಲೇ !

“ಯಾರಿಗೊತ್ತು ?”

—ಖಾರವಾದ ಮಾತನಾಡಿ, ಮುಖ ಓರೆಮಾಡಿ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಶತಪಥ ಹಾಕಿದರು

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ರೈಲು ಬಂದಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಹತ್ತಿ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ಥಳಕ್ಕಾಗಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದರು. ಮೂವರು ಹೆಂಗಸರು ಕುಳಿತಿದ್ದೆಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗವಿದ್ದುದರಿಂದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದಳು. ಅವರೂ ಬದಿಗೆ ಸರಿದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲೆಡೆಯಿತ್ತರು. ಆದರೆ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಏನೋ ಅನುಮಾನ— ಸಂಕೋಚ.

ತನ್ನ ಗಂಡ ನಿಂತಿರುವಾಗ, ತಾನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯೇ—ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸುಳಿಯಿತು.

ಒಮ್ಮೆ ನಾಗಪ್ಪನವರಕಡೆಗೆ ನೋಟ ಬೀರಿ, ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕಣ್ಣನ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು. ಅವರು ಬಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ತಾನು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಹೆಂಗಸರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಗಂಡಸು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕೋಚದ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ನಡವಳಿಕೆಯೇ ಎಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ಕೂಡಲೇ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ !

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದರು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣನ್ನೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ‘ಅಲ್ಲೇ ಕೂತುಕೋ’ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆಕೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಆ ಹೆಂಗಸರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು.

ರೈಲು ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವೇಗವಾಗಿ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನಸ್ಸು ಓಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಗುರಿಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರೈಲು ಹೊರಟಿತ್ತೆಂಬುದು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಯಾವ ಗುರಿಯತ್ತ ಸ್ಥಗಮಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಯೋಚಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಚ್ಚು ಕುದುರೆಯಂತೆ ವಿಷಯದಿಂದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ವೃಥಾ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಪಡು

ತ್ತಿರುವುದಾಗಿದೆಯೇ ಹೋರತು ಬೇರಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೆಂಕಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿದಾಗ “ಇನ್ನು ಅವಳಿಗೂ ತನಗೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವಿದೆ?” ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ಹಾಗೆಯೇ ವಿಚಾರ ಸರಣಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ಬೆಳೆಯಿತು :

“ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಹೆಂಡತಿ—ನಾನು ಗಂಡ”

“ಈಗ?”

“ತನಗೆ ಬೇಡವಾದ ಹೆಂಡತಿ!”

“ಏಕೆ ಬೇಡವಾದಳು?”

“ಅವಳು ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಮಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದಳು ತನ್ನ ಸರ್ವ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಕೂರಳಿಗೆ ಜೋತುಬಿದ್ದಳು.”

“ಅವಳಿಂದ ತನಗೇನಾಯಿತು?”

“ಆಗಬಾರದ್ದೆಲ್ಲ ಆಯಿತು! ಯಾವ ತಂಟಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ನೌಕರಿಗೇ ಕೊಡಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿದೆ. ತಿನ್ನುವ ಅನ್ನಕ್ಕೇ ಕಲ್ಲು ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ಇನ್ನೇನಾಗಬೇಕು?”

“ಇದೆಲ್ಲಾ ಅವಳಿಂದ ಆಯಿತೇ?”

“ಹೌದು ಇನ್ನಾರಿಂದ? ಅವಳನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿಯುವ ಮುನ್ನ ತಾನು ಸುಖವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ತನ್ನ ನೌಕರಿಗೆ ಎಂದಾದರೂ ಇಂತಹ ಆಕಸ್ಮಿಕ ವಿಪತ್ತು ಒದಗಿದ್ದಿತೇ?...ಅವಳು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲಲ್ಲವೇ ನೌಕರಿ ಹೋದದ್ದು—ಅಶಾಂತಿ ಏರ್ಪಟ್ಟುದು?”

“ಅಶಾಂತಿಗೆ ಅವಳು ಹೇಗೆ ಕಾರಣಳಾದಳು?”

“ಅವಳು ಕಾರಣಳೋ—ಅಥವಾ ಅವಳ ತಂದೆ ಕಾರಣರೋ. ಅಂತೂ ಆಕೆಯಿಂದಲೇ ಏರ್ಪಟ್ಟುದು ಈ ಅಶಾಂತಿ. ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸುರಿದು ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿ, ಮಾಂಗಲ್ಯ ಕಟ್ಟಿಸುವ ಕನ್ಯಾ ಪಿತೃಗಳು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಮಂದಿ ಸಿಕ್ಕುವಾಗ, ತನಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿ ಎರಚಿ, ಕಿಲುಬು ಕಾಸನ್ನೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡದೆ ತನ್ನ ಮಗಳ

ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಆಕೆಯ ಭಂಡ ತಂದೆ ಹಾಗೂ ಬೆಳಕನ್ನೇ ಆರಿಸಲೆಂದು ಬಾಳಿಗೆ ಬಂದ ಆ ಮಗಳು—ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕಾರಣರಾದರೇನು—ಒಂದೇ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲವೇ ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಮುಂದೇನು ?”

“ಅವಳಿಗೆ ತೌರುಮನೆಯೇ ಗತಿ. ತನಗೆ....”

“ತನಗೆ....ತನಗೆ ”

ಗುರಿಗಾಣದ ಹರಿಣಿಯಂತೆ ಹರಿದಾಡಿತ್ತು ಮನಸ್ಸು

ಕ್ಷಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ—ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮತ್ತು ಅವಳ ಬಟ್ಟೆಯ ಗಂಟಿನ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಟ್ಟಿತ್ತು

ಮತ್ತೆ—ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಆಡರ್....

ಅದರಲ್ಲಿನ ಎಂದೆಂದೂ ಮರೆಯಲಾಗದ ಪದವನೂಹ—

“ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಈ ದಿನ ನಿಂಗನಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ, ಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯದೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಗೈರು ಹಾಜರಾಗಿದ್ದರು ರಜಾ ಅರ್ಜಿ ಬರೆಯದೆ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ಅತ್ಯಪ್ಪಿತ ಕಂಡುಬಂದಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ, ಸದರಿ ಸ್ಥಳದ ಹೆಂಗಾಮಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾದ ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಇದೇ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಸಸ್ಟೆಂಡ್ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ—ಶಾಲೆಗಳ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್”

—ಈ ಆಜ್ಞಾ ಪತ್ರದ ನೆನಪಾದೊಡನೆ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆವರು ಹಸಿಗಳು ಮೂಡದವು

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅನಂತಯ್ಯ

ಹಾಗೆಯೇ ಮದುವೆಯ ಮರುದಿನದ ಸಂಜೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೊರಟು, ನಾರಾಯಣನೊಡನೆ ಆಡಿದ ಮಾತು ಕತೆ .

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕಣ್ಣು ಚಿಕ್ಕದು ಮಾಡಿ ಹಲ್ಲು ಕಡೆದರು.

ನಿಂತುನಿಂತು ಕಾಲುಗಳೂ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದವು.

ಆದರೆ—ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿದ್ದಳೇ ?

ಎಂತೆಂತಹ ಕನಸುಗಳು, ಗಂಡನೊಡನೆ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು.

ತಾನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಳು? ಸೀತೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯರ ಕಥೆ, ಶುಕ್ರವಾರದ ಹಾಡು, ತುಳಸೀಪೂಜೆ, ಮಲತಾಯಿಯ ಬುದ್ಧಿವಾದದ ಹಾರೈಕೆ— ಇವೆಲ್ಲ ಈಗೇನಾದವು? ಅವುಗಳ ಫಲ ಇದೇನೇನು? ಇನ್ನು ತನ್ನ ಗತಿ....

“ರಮಣನಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ! ಹಡೆದವರ ಕೊರಳ ಕೊಯ್ತಂಥ ಚೂರಿ”

ಹರಿಕತೆ ದಾಸರು ಆಗಾಗ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹಾಡೇ ತನ್ನ ಗತಿಯೇ? ಆದರೆ ತಾನು ರಮಣನಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದ ನಾರಿ! ಕೈಹಿಡಿದವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ.....

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಹೃದಯ ದುಃಖದಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಿತು. ಇನ್ನು ಕಣ್ಣೀರು ಹರಿಯುವುದೊಂದೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪ್ರಯಾಣಿಕರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಳುವುದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಸರಿಯೇ?

ಯಾರ ಸುಖ-ದುಃಖವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ತನ್ನ ನೇರಕ್ಕೆ ತಾನು ಹೊರಟಿದ್ದ ರೈಲು, ನಿಲ್ದಾಣ ಬಂದಾಗ ನಿಂತು ಮತ್ತೆ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಅದು ನಿಂತ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಕೆಳಗಿಳಿದರು.

ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವ ಹೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿತು ಪಡುವಣ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ತೆಳುಹಳವಿಯ ಬಣ್ಣ ಹೆರಡಿ, ನಸುಗೆಂಪಿನ ಸಂಧ್ಯಾರಾಣಿ ರವಿ ರಾಜನಿಗೆ ಸ್ವಾಗತದ ಆರತಿ ಎತ್ತಲು ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಸಡಗರದ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಭಾಗಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ ಬಿಳಿಯ ಮುಗಿಲು ಮಾಲೆಗಳು ಬಾನಂಚಿನ ಅರಮನೆಗೆ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಹೊರಟಿದ್ದವು ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಂದ ಮಾರುತ ಮನಸ್ಸಿನವೇಲೆ ನಿರ್ಮಲಾಂಜನ ಹೆಚ್ಚಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ಸುಂದರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಸಂಧ್ಯಾರಾಣಿ ರಸಿಕತನದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಹೊರಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಆದರೆ ಆ ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ಸವಿಯಲು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮನಸ್ಸಿದೆಯೇ? ಹೂವಿನ ಹೃದಯವಿದೆಯೇ?

ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆನೋ ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ತುಂಬ ಆಸೆ. ಹೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ನಿಸರ್ಗದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೆಂಬಂತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಆಡಿದ್ದ ಹುಡುಗಿ ಆಕೆ. ಮಂದಾರ ಕುಸುಮದಂತಹ ಮನಸ್ಸು ; ಕಸ್ತೂರಿಯಂತಹ ಹೃದಯ. ಆದರೆ....

ಬಾಡಿದ ಹೂ, ಕಸಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಕಸ್ತೂರಿ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ? ಹಾಗೆಯೇ ಆದಂತಿತ್ತು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿ.

ಇಬ್ಬರೂ ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಕೊರಟು ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ಮೂರು ಮೈಲಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮುಂದೆ-ಹಿಂದೆ ವೆಂಕಮ್ಮ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಮೌನದ ತೆರೆ.

ಆಗಲೇ ಹಕ್ಕಿಗಳು ವಿಹಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಗೂಡಿನೆಡೆಗೆ ಹಾರಿಬರುತ್ತಾ ಸಂಧ್ಯಾಗಾನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ಊರ ಮುಂದಿನ ವಯಸ್ಸಾದ ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷವಂತೂ ವಿಹಂಗಮವೃಂದದ ಸಂಗೀತಲೋಕವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆ ಪಕ್ಷಿಸಮೂಹದ ರಾಗಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಲು ವೆಂಕಮ್ಮ, ಸನಿಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ತಡೇಕಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ದಿನಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಇದ್ದವು ಆದರೆ ಈಗ.....?

ನಾಗಪ್ಪನವರೊಡನೆ ಅದೇ ಆಲದಮರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಆಕೆಯ ತೌರಿನ ನೆನಪುಗಳು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಸುಳಿದವು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಕೆ ಜಗುಲಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ, ಈಗ ತನ್ನಹಾಗೆಯೇ ಸಂಜೆಯ ರೈಲಿಳಿದು ಬಂದವರನ್ನು ಕಂಡಾಗ - 'ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ' ಎನ್ನುತ್ತಿವೆ ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳೆಲ್ಲಾ-ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವು ಸ್ವಾಗತಗೀತೆ ಹಾಡುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ಅವಳ ಭಾವನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈಗ ತಾನು ತನ್ನ ತವರೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಪಕ್ಷಿಸಮೂಹದ ಸಂಗೀತ ಏನೆಂದೆ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ ?

“ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ” ಎನ್ನುತ್ತಿವೆಯೇ ?

ಇಲ್ಲ.....

“ಯಾಕೆ ಬಂದೆ ? ಯಾಕೆ ಬಂದೆ ?”

-ಎಂದು ಕೀಚುಡನಿಯಿಂದ ಕಿಚುಗುಟ್ಟುತ್ತಿವೆ ಎನಿಸಿತು ಆಕೆಗೆ.

ಮನುಕು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಮನೆ ಸೇರಿದರು. ಆಗಲೇ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬುಡ್ಡಿಯ ದೀವ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಆಕೆಯ ಪುಟ್ಟ ತಮ್ಮಂದಿರು ಓದಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುರುಹು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಲತಾಯಿಯ ಎಳೆಯಮಗು ಬುಡುಬುಡನೆ ಒಳಗೂಹೊರಗೂ ಓಡಾಡುವ ಕುರುಹೂ ಇಲ್ಲ. ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಲದ ಕೆಲಸದ ಆಳುಗಳೂ ಇಲ್ಲ.

ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಡು, ತನಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡಿತು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಜಗುಲಿಯ ಬಳಿಯೇ ನಿಂತರು ವೆಂಕಮ್ಮ ಅವರ ಮುಖವನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಒಳಗೆ ನಡೆದಳು. ನೇರವಾಗಿ ಅಡಿಗೆಯ ಕೋಣೆಯ ಬಳಿಗೇ ಬಂದು ಇಣುಕಿದಳು.

ಹೌದು, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಒಲೆಯ ಕೆಂಪು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಮುಖ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಗೆಲುವಿಲ್ಲ, ಸದಾ ಕಾಣುವ ಮಂದಹಾಸವಿಲ್ಲ; ಅದು ಚಿಂತಾಸುಗ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ ಅದರಲ್ಲೇನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ನ್ಯಾಯಕುಲಗೊಂಡ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿವೆ. ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಾರಣವಾದರೂ ಏನು ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಎರಡು ಕ್ಷಣ ಮೌನವಹಿಸಿದ ಆಕೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿರಲು ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಚಿಂತಾಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನರಿಯುವ ಆತುರದಲ್ಲಿ—

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮಾ.... ಚಿಕ್ಕಮ್ಮಾ”

ಎಂದು ಕೂಗಿ, ಕುತೂಹಲದ ಕಣ್ಣೊಟವನ್ನು ಒಲೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹರಿಸಿದಳು.

ಯಾವುದೋ ಲೋಕವಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ದರದರನೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ತಟ್ಟನೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು.....

....ವೆಂಕಮ್ಮ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗಳು ನಿಂತಿ

ದ್ದಾಳೆ. ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ಗೃಹಿಣಿ ತೌರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಅದೇನದು ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಗಾಯ ?

ತನ್ನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ, ಆನಂದದಿಂದ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ವೃದ್ಧವಾಗಿ ಆ ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯಾಡಿಸಿದರು. ವೆಂಕಮ್ಮನನ್ನು ಏನೋ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಆಕೆ ಬಾಯಿತೆರೆದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮನೆ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು.

‘ಚಿಕ್ಕಮ್ಮಾ, ಯಾಕೆ ಹೀಗಿದ್ದೀಯೇ ?’

‘ನನಗೇನಮ್ಮ ಚಿನ್ನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇನಲ್ಲ. ನೀನೇ ಇನ್ನೂ ಬಡಕಲಾಗಿರೋದು ?’

‘ಮಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ?’

‘ಎಂಟು ದಿನದಿಂದ ಒಂದೇ ಸಮ ಜ್ವರವಮ್ಮ. ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದ್ದೇನೆ.’

‘ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ !’

—ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮ ಮರುಕ ಸೂಚಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು :

‘ಆಳುಗಳೂ ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ? ಅಪ್ಪನ ಸದ್ದೂ ಇಲ್ಲ !’

‘ಅವರು ರಂಗನ ಜಾತ್ರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ—ಎತ್ತು ತರುವುದಕ್ಕೆ. ಒಬ್ಬ ಆಳೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ ಔಷಧ ತರೋದಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೀನಿ ’

—ಎಂದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ವೆಂಕಮ್ಮ ನೆಲವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

‘ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ಬಂದೆಯೇನೇ ವೆಂಕು ? ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಎಲ್ಲಿ ?’

‘ಆಚಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ’

‘ಇದೇನೇ ಅವರನ್ನು ಹೊರಗೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದೀ ! ಒಳಗೆ ಕರೆಯೇ’

ವೆಂಕಮ್ಮ ಹೆಜ್ಜೆಯಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಜಗುಲಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಳಗೆ ಬನ್ನಿ.”

—ಆ ಮಾತು ತಮಗೆ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಏನು ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಜ್ವರದಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಳು

ಅಳಿಯ ದೇವರು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯವಾಗಿತ್ತು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ಹೆಣೆಯ ಗಾಯ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆಡೆಗೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ ಜಗಳವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕೊಂಡರು ಅವರು. ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ನಡೆದದ್ದೇನು ?

ಮರಳಿ ಅಡಿಗೆಯ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದ ವೆಂಕಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು.

“ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ?”

“ಎಲ್ಲೋ ಆಡೋದಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು”

ಕ್ಷಣಕಾಲದ ಮೌನದ ನಂತರ, ಏನೋ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಳಂತೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು—

“ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಚಂದ್ರಣ್ಣ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ?”

“ಇಲ್ಲ ಕಣೆ ಪಾಪ, ಅವನಿಗೆ ರಜವೇ ಸಿಕ್ಕೋಲ್ಲವಂತೆ. ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆಯ ಕೆಲಸವೇ ಹಾಗೆ - ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ರಜವಿಲ್ಲ !”

ಬೇಸರದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿದಳು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಯಾವಾಗ ಮಾಡುತ್ತೀ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ?”

—ವೆಂಕಮ್ಮನ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳಬಿಡಲು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದೂ ಆಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸಿ, ಮಗನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ, ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ, ಆಕೆಯ ತೌರುಮನೆಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ನಾಡೋರಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದಳು.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು, ಮಗಳಿಗೆ ವೈತುಂಬ ಒಡವೆ ಹಾಕಿ, ಕಣ್ಣಿಗೊಪ್ಪುವ ಸೂಟ್ ಹೊಲಿಸಿ ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುವರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಎಂಥ ಭಾಗ್ಯವಂತ ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ತೌರುಮನೆಯವರು ಎಷ್ಟು ಸಿರಿವಂತರಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ತನ್ನ ಗಂಡನ ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನೂ ತಾನು ಕೈಹಿಡಿಯುವ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸದೆ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆಯೇ? ಛೇ, ಆತನ ಗುಣ ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವನದು ಹೆಂಗರುಳು. ಕಷ್ಟಪಡುವವರನ್ನೂ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕರನ್ನೂ ಕಂಡರೆ ಮುಮ್ಮಲ ಮರುಗುವ ಮೃದು ಹೃದಯ. ಆತನ ಮುಖ ಎಷ್ಟು ಸೌವ್ಯವಾಗಿದೆಯೋ ಅವನ ಮನಸ್ಸೂ-ಮಾತೂ ಅಷ್ಟೇ ಕೋಮಲವಾಗಿ-ಇಂಪಾಗಿದೆ. ಅವನನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿಯುವ ಹುಡುಗಿಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಾಗ್ಯವಂತಳೇ. ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕೈ ಹಿಡಿದ ತಾನು....?

ಚಂದ್ರವಿನ ಮದುವೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನೈಮರತಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅಡಿಗೆಯ ಕೋಣೆಯ ತುಂಬ ಹೊಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡುದನ್ನು ಕಂಡು ತಟ್ಟನೆ ಒಲೆಯ ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದರು

ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು—

“ಹಾಗಾದರೆ ಮದುವೆ ಇನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೇ ದಿನ ಅಲ್ವೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ?”

“ಹ್ಲೋ,”

“ಹೆಪ್ಪಳ ಸಂಡಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯಾ?”

“ಓಹೋ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದೇನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ನಮ್ಮದೇ ಸಿದೆ ಖರ್ಚು ಹೇಳು” ಎಂದು ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ “ಅಂದಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಸಂಡಿಗೆ ಅಂದರೆ ಆಸೆ ಅಲ್ಲವೇ? ತಾಳು, ಒಂದಿಷ್ಟು ಕರಿಯುತ್ತೇನೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಸಂಡಿಗೆಯ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗರೂ-ವೆಂಕಮ್ಮನ ತಮ್ಮಂದಿರು—ಒಳಗೆ ಬಂದರು. ಬೀದಿಯ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ

ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಭಾವನನ್ನು ಅವರು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

“ನೋಡೇ ಅಮ್ಮ, ಇವನು ನನ್ನ ಹೋಡಿತಾನೆ”

—ಎನ್ನುತ್ತಾ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೊಬ್ಬರು ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಓಡಿ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅಕ್ಕ ವೆಂಕಮ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ ಜಗಳವನ್ನು ಮರೆತು, ಆಕೆಯ ಎಡಬಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಡುವಿಲ್ಲದ ಮಾತಿಗೆ ತೊಡಗಿದರು

“ಜಗುಲಿ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಭಾವ ಕೂತಿದ್ದಾರೆ. ಒಳಗೆ ಕರೆದು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನೀರು ಕೊಡೋ” ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಹಾಗೆಯೇ ವೆಂಕಮ್ಮನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ “ಎಳಮ್ಮ, ಎಲೆ ಹಾಕು ಪಾಪ, ಬೆಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಊಟನಾಡಿ ರೈಲು ಹತ್ತಿದರೋ” ಎಂದರು

ಹುಡುಗರಿಬ್ಬರೂ ತಾನು ಮೊದಲು ತಾನು ಮೊದಲು ಎಂದು ಬೀದಿಗೆ ಓಡಿದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಕೊಂಡು ಎಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತರು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಬಡಿಸಿದರು. ಊಟ ಮಾಡುವಾಗಲಾದರೂ ಅಳಿಯ ದೇವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೇನೋ ಎಂದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಆಸೆ ಸಂಡಿಗೆ ಬಡಿಸುವಾಗ ‘ಚಂದ್ರವಿನ ಮದುವೆಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ’ ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಅನಂತರ ಅವರೂ ಮಾತಿಗೆ ತೊಡಗಿದರೆ, ಚಂದ್ರವಿನ ಮದುವೆಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಬಯಸಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ಅಳಿಯ ದೇವರು ತುಟಿ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ‘ಬೇಕು-ಬೇಡ’ ಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದಲೇ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಬಡಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಮಾತನಾಡಿದರೂ ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿದ್ದರು ! ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಕಂಡು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ, ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ಹೊಳೆಯ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಮೆಳೆ ಹಸುಮಂತರಾಯ’ನ ನೆನಪಾಗಿ, ಆ ಸಂಕಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಗು ಬಂದಿತು.

ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಊಟ ಮುಗಿಯಿತು. ಮೊದ ಮೊದಲು ಸಲಿಗೆ ವಹಿಸಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗರೂ ಭಾವನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತಾವೂ ಗಂಭೀರರಾದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಡು ಅಂಗಳದ ಗೋಡೆಗೆ

ಒರಗಿ ಕುಳಿತರು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಬೇಗ ಬೇಗ ಊಟ ಮುಗಿಸಿದಳು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಅದೇಶದಂತೆ ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೂ-ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೂ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿದಳು. ಹುಡುಗರಿಬ್ಬರೂ ಬೆತ್ತದ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವನಿಗೆ ವೀಳ್ಯವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟು, ನಡು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡರು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಡಕೆಯನ್ನು ವಾತ್ಸ್ರ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಲು ಪೂರಕೋಣೆಗೆ ಬಂದರು ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮುಸುರಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದಳು

“ಬೇಡ ಹೋಗಮ್ಮ. ನಾನೇ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ-ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು”

ಎಂದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಪಾತ್ರೆ ಉಜ್ಜಲು ಕುಳಿತಳು.

“ಹೌದು ಕಣೆ ವೆಂಕು, ಅಂದಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾಕೇ ಅಷ್ಟೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಗಾಯ?”

“ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮನೆ ಹತ್ತಿರ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ” ಹಂದು ಮುಂದು ನೋಡದೆ ಉತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ನಿಜ ಸಂಗತಿ ಹೇಳಲ. ಆಕೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕಸಿವಿಸಿಯಾಯಿತು.

“ತುಂಬ ರಕ್ತ ಸುರೀತೇನೇ?”

“ಇಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ‘ಅವರು’ ಬಂದು, ಕುಂಕುಮ ಮೆತ್ತಿ ರಕ್ತ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.”

“ನೋವಾಗೋಲ್ವೆನೇ ವೆಂಕು?”

“ಇಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಅದೇನು ಮಹಾ ಗಾಯ - ನೋವಾಗೋಕೆ”

-ಸುಳ್ಳಿನ ಸರಪಣಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾತು ಬಿಗಿಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಿಜವನ್ನೇ ಹೇಳಬಿಟ್ಟರೆ, ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ಎಂತಹ ಕೆಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮೂಡುತ್ತದೆ? ತಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಸುಳ್ಳಿನಿಂದ ಯಾರಿಗೂ

ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಹಿತ್ತಿಲ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಒಳಗೆ ಬಂದರು.

“ಇನ್ನು ನೀ ಮಲಗಿಕೋ ಹೋಗಮ್ಮ” ಎಂದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.

“ನೀನು ?”

“ನಾನೂ ಮಲಗಿಕೊಳ್ತೀನೆ”

“ಔಷಧಕ್ಕೆ ಹೋದ ಆಳು ಇನ್ನೂ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”

“ಇನ್ನೇನು ಬರತಾನೆ. ಪಂಡಿತರು ಸಿಕ್ಕಿದರೋ ಇಲ್ಲವೋ?”

ಎಂದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ನುಡಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ—“ಪಂಡಿತರು ಊರಾಗೆ ಇಲ್ಲ ಅವ್ಯುಣ್ಣೆ” ಎಂದು ರಾಗವೆಳೆಯುತ್ತಾ ಆಳು ಒಳಗೆ ಬಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಪಟದಂತೆ ಓಲಾಡಿತು.

“ನಾನು ಜಗ್ಗೀಮೇಗೇ ಮಲಗಿಕೊಳ್ತೀನಿ ಅಮ್ಮಾವ್ರೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಆಳು ಹೊರಗೆ ಹೋದನು ಅನಂತರ ಬಾಗಿಲುಹಾಕಿ, ಒಳ ಚಿಲಕ ವಿಟ್ಟು, ಮಲಗಲು ಹೋದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಎಚ್ಚರ ವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರು! ದೀಪವಾರಿಸಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು ಅವಳ ಹೃದಯ, ತನ್ನ ಗಂಡ ಈಗಲಾದರೂ ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗುವನೇನೋ ಎಂದು ಕಾತರಿಸಿತು. ಮನಸ್ಸು ಸವಿಗನಸು ಕಟ್ಟುತ್ತಾ ಇನಿಯನ ಸ್ವರ್ಶಕಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯಿತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಿದ್ದ ವೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಎದೆಯನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಖಾನುಭವದ ಗುಂಗಿ ನಲ್ಲಿ ಅದೂ ಮರೆತುಹೋಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರದು ಹಟವೇ ಹಟ! ವೈಗೆ ಮೈಸೋಕ ದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ಪಹಿಸಿ, ಮುಖವನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಮಲಗಿ ಕೊಂಡರು.

‘ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ’, ‘ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲೆ’, ‘ಈಗ’, ‘ಇನ್ನೇನು....’, ‘....ಹೀಗೆ ತಿರುಗಿವಂತಿದೆ’—ಎಂದು ಸುಖಾನುಭವದ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ನಾಗಪ್ಪನವರು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುವುದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಯಕೆ ಬಯಲಾಯಿತು, ಆಶೆ ನಶಿಸಿತು.

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬೇಗನೆ ಎದ್ದವರು ನಾಗಪ್ಪ. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಬಳಲಿಕೆಯಿಂದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ವೈಮರೆತಿದ್ದಳು. ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಎದೆಯನೋವು ಬಹಳಹೊತ್ತಿನ ತನಕ ಬಾಧಿಸಿಡಿಸಿ ನಿದ್ರೆಗೆ ಅಡ್ಡಿ ತಂದಿದ್ದಿತು. ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೋರಲಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ನರಳಿ ನರಳಿ ಕೊನೆಗೆ ತನಗರಿಯದಂತೆಯೇ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಚಿಂತಾಚಿತ್ತರಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಒರಗಿದ್ದರೂ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬೇಗನೇ ಎಳಲೇಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದ ಹಟದಿಂದ ಬಲವಂತವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ಶಾಂತಮಯವಾದ ಸುಖನಿದ್ರೆಯಲ್ಲ; ಮುಂದೆ ತಾವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಕನಸಿನ ನಿದ್ರೆ !

ಎಂತಲೇ ಅವರು ಬೇಗನೆ ಎದ್ದಿದ್ದರು. ಆಗನ್ನೂ ಗಂಟೆ ಐದೂ ವರೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೈಚೀಲವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಾಗಲೇ ಅವರ ಅತ್ತೆಯೆನಿಸುವ-ವೆಂಕಮ್ಮನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂಗಡೆ ನೀರು ಚಿಮುಕಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಳುಕುತ್ತ ಅಳುಕುತ್ತ ಬೀದಿಯ ಬಾಗಿಲಿನವರೆಗೂ ಬಂದರು. ಆದರೆ ಅವರೆದುರಿಗೇ ಬೀದಿಗೆ ಹೇಗಿಳಿಯುವುದು ? ಎರಡು ಕ್ಷಣ ನಿಂತು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಹೊಸಲು ದಾಟಿದರು.

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ನೋಡಿಯೇ ನೋಡಿದರು ಅಳಿಯಂದಿರು ಮೊರಟು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ—ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಚೀಲವಿದೆ. ಊರಿಗೇ ಹೊರಟಿರುವರೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆನಿಸಿತು.

“ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೊರಟುಬಿಡಬೇಕೇ ?”

“ಹೌಂ”

ಎಂದು ಗುಟುಕರಿಸಿದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆ ರೈಲಿಗಾದರೂ ಹೋದರೆ....ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ

ಕಾಫಿ-ತಿಂಡಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ”

ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿಸಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ-ಅವರಂತೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಟೇ ಹೋದರು.

ಅಳಿಯನ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದರೂ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಅವರು ಕೋಪ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುವರೆಂದು ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಊಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮೌನ, ಗಂಟೆಕ್ಕಿದ ಮುಖ, ತಿರಸ್ಕಾರ ವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕಣ್ಣುಗಳು—ಎಲ್ಲಾ ಅವರ ಊಹೆಯನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಆದರೆ ಈ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?

ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ ಜಗಳವೇ ?

ಅದು ಉಂಡು ಮಲಗುವವರೆಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಪರ್ಮನಾನವಾಗಬೇಕಿತ್ತಲ್ಲ !

ವೆಂಕುವಿನ ಹೆಣೆಯ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ವೆಟ್ಟುಗಿದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ ವೆಂಕಮ್ಮ. ಹಾಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗವೇನು ? ಆಕೆ ಗಂಡನ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿರಬಹುದೇ ?

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯರು ಹೊರಟು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬರುವುದು ತಂಬ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವಲ್ಲವೇ ? ಅಳಿಯನ ಬಿಗುಮಾನ ಸಡಿಲಾಗುವುದೆಂದರೆ ಸೋಜಿಗವೇ ! ಅದೂ ಬಂದವರು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ—ಅಳಿಯದೇವರು. ವೆಂಕಮ್ಮನೊಡನೆಯೂ ಮಾತನಾಡಿದುದನ್ನು ತಾವು ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

ಇದಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಕಾರಣವೇನೋ ಇರಬೇಕು. ಅದೇನು....? ಅದೇನು....? ಅದನ್ನು ಯಾರು ಹೇಳುವವರು ?

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿತು. ರಂಗೋಲೆ ಯಿಟ್ಟು ಮುಗಿಸಿ, ಅವರು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕಾಫಿಯ ಒಲೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದರು.

ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಎದ್ದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಏನೋ

ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡವರಂತೆ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಳೆಯ ಮಗುವಿನ ಮೈ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರು. ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದ ಜ್ವರ ಅಂದು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು ಹಾಗೆಯೇ ಹೊರಗಿನ ಕೊಠಡಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ನೋಡಿದರೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ. ಎಬ್ಬಿಸಲೇ ಎಂದುಕೊಂಡರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಮರುಕ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಅವಳ ಮುಗ್ಧ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡು-ಎಬ್ಬಿಸಲು ಮನಸ್ಸಾಗದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟರು.

ಕಾಫಿ ಸಮಾರಾಧನೆ ಆಗುವ ವೇಳೆಗೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಎದ್ದಳು. ಪಕ್ಕದ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡನಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರು ಆಗಲೇ ಎದ್ದಿರಬಹುದೆಂದುಕೊಂಡಳು. ಒಂದು ಬಾರಿ ಆಕಳಿಸಿ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿದಾಗ ಹೊತ್ತು ಬಹಳವಾಗಿದೆಯೆನ್ನಿಸಿತು. ಹಾಸಿಗೆ ಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಟ್ಟು ಮುಖ ತೊಳೆಯಲು ಹೊರಟಳು. ಆದರೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೇ ಆಗದಷ್ಟು ನಿಶ್ಯಕ್ತಿ ; ಬಳಲಿದ ಮೈ-ಬಳಲಿದ ಮನಸ್ಸು. ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವ ವೇಳೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಮಂಜಾದಂತಾಯಿತು. ಆವು ಮುಚ್ಚಿ ಹೋದಂತಾದಾಗ ಆಕೆ ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಕುಸಿದು ಕುಳಿತಳು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ-

“ವೆಂಕು ವೆಂಕು”

ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಾ ಅವಳ ಬಳಿಗೋಡಿ ಬಂದರು.

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವಳ ಭುಜ ಆಲೂಗಿಸಿ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೂಗಿದರು :

“ವೆಂಕು, ವೆಂಕು, ನನ್ ಪುಟ್ಟ”

ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಕ್ಷೇಣವಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ-

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ...” ಎಂದಳು.

“ಎನಾಯ್ತಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ ?”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲ್ಲಂದೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ರೆಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ಸಿಲ್ಲಲು ಅವಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ-

“ನಾನು ಮುಖ ತೊಳಕೊಂಡು ಬರ್ತೀನಿ. ನೀನು ಹೋಗು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.”

ಎಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ, ಆದರೆ ಮಗಳನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಂಥ ಕೆಟ್ಟಮನಸ್ಸಿನವಳೇ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ? ಮಲತಾಯಿಯಾದರೂ ಆಕೆಗೆ ಆ ಸವತಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೇಮ !

ವೆಂಕಮ್ಮ ಮುಖ ತೊಳೆದು ಹೊರ ಬಂದಳು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ನೋಡನೆ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುತ್ತ ಕುಳಿತಳು. ಒಂದೊಂದೇ ಗುಟುಕು ಹೀರವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಾತೂ ಆರಂಭ ವಾಯಿತು.

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ‘ಅವರಿ’ಗೆ ಕಾಫಿ ಆಯಿತೇ?”

ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ?

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬೆಳಗ್ಗೆಯೇ ರೈಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರೆಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಆಕೆ ಎಷ್ಟು ದುಃಖಿಸುವಳು? ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಳು? ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೆ?

ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು ಅವರಿಗೆ. ಎಂತಲೇ ಉತ್ತರಿಸದೆ—“ಬಂದೆ ತಾಳು” ಎಂದು, ಏನೋ ನೆಪ ಹೂಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಐದುನಿಮಿಷ ಮರೆಯಾದರು. ಮರಳಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಬರಿದಾದ ಕಾಫಿಯ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟಳು

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ?”

“ಎಲ್ಲೋ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲಿರಬೇಕು”

“ನೀರು ಕಾದಿದೆಯಲ್ಲ, ‘ಅವರ’ನ್ನು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು” ಎಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ನಿನ್ನ ಗಂಡನನ್ನೇ ವೆಂಕು?”

“ಹ್ಲಾಂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”

“ಅವರೆಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ? ಬೆಳಗ್ಗೆಯೇ ರೈಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರಲ್ಲಾ! ನೀನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ?”

ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ತಲೆಯಾಡಿಸಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆ ರೈಲಿಗಾದರೂ ಹೋಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮಾತನಾಡದೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು”

ವೆಂಕಮ್ಮ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದವಳಂತೆ ಮುಂಕಾಗಿ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು ಕಣ್ಣು ಕೂಡ ಅಲುಗಿಸದಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕುಳಿ ತಿದ್ದಿ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಬಳಗೈದು, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯಾಡಿಸುತ್ತಾ—

“ಪುಟ್ಟ, ವೆಂಕು” ಎಂದರು ವೃದ್ಧವಾಗಿ.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಅವರಿಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದ ಮನಕರಗುವ ನುಮತಾಮಯ ಮಾರ್ದವ ಭಾವ ಅವಳ ಹೃದಯವನ್ನು ತುಂಬಿತು. ‘ಆಸರೆಗಾಗಿ ತೆರೆದಿದೆ ಈ ತಾಯ್ ಮಡಿಲು —ಬಾ ಮಗಳೆ’ ಎಂದು ಕರೆಯಿತು ಆ ಕಾರಣ್ಯಮಯಿಯ ಕಣ್ಣು. ಆಕೆ ಮಲತಾಯಿಯೋ, ತಾಯಿಯೋ ಇಲ್ಲವೇ ದೇವತೆಯೋ ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಹವಿಂದ ಮಿಡುಕಿದ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಕಿತು. ತೀರವನ್ನಪ್ಪಿದ ದೋಣಿಯಂತೆ ಆಕೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅವರೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಮಗಳ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯಾಡಿಸುತ್ತಾ—

‘ಏನಾಯಿತು ಪುಟ್ಟ?’

ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಂದ ಅಳುವೇ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಯಿತು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ರಮಿಸಿ ಕೇಳಿದರು ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಮಗಳ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರಸಿ, ಅವಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಎದೆಗೆ ಒರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂಗುರುಳು ನೇವರಿಸುತ್ತಾ ಹಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಗಾಯವನ್ನು ವೃದ್ಧವಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿದರು.

ನೋವಿನಿಂದ ‘ಹ್ವಾ’ ಎಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ

“ತುಂಬ ನೋಯತ್ಯಾ ವೆಂಕು?”

“.....”

“ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಗಾಯವಾಗುತ್ತೇನೆ ಪುಟ್ಟ?”

“.....”

“ನಿಜ ಹೇಳಮ್ಮ, ಏನಾಯ್ತಂತೆ ?”

ವೆಂಕಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಅವರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖವನ್ನು ಹುದುಗಿಸಿ—

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ” ಎಂದಳು

ಆ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಪಾರ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಆ ತಾಯಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಹಸಿಗೂಡಿದವು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ, ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ವರದಿ ಮಾಡಿದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಶಾಲೆಗೆ ರಜ ಬರೆಯದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಬಂದು ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಕೆಲಸದಿಂದ ಸಸ್ಪೆಂಡ್ ಮಾಡಿದುದು, ತನ್ನನ್ನು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಂದವಳೆಂದು ಬೈದು ನೂಕಿದುದು—ಸಾವಿರ ಗಟ್ಟಲೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸುರಿದು ಹೆಣ್ಣುಕೊಡಲು ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಕಾದಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿದುದು, ತಾನು ಅವರ ಕಾಲುಹಿಡಿದುಕೊಂಡಾಗ ಅವರು ಒದೆದು ತನಗೆ ಗಾಯವಾದುದು—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮುಚ್ಚು ಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿ ನಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿದ್ದ ಗೂಢಾರ್ಥವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಕ್ಷಣಕಾಲ ಅವರ ಹೃದಯ ಭೀತಿಯಿಂದ ಕಳವಳಗೊಂಡಿತು. ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಗಳ ಭವಿಷ್ಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿತು. ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ತಾವು ಎಂದಾದರೂ ನೆನಸಿದ್ದರೇ ?

“ಅಂದರೆ ಅವರಿಷ್ಟ ಏನು ವೆಂಕು ?”

ಅದು ತನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಅಂತೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಅವರಿಗೆ ಬೇಡವಾದಳು ಗಂಡ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ ಹೆಂಡತಿ.... ಅವರೇನು—ಗಂಡಸರು, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

‘ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಹಾಗೆಯೇ ಅವಳನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾರೆಯೇ ?’

ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಕೇಳಿತು.

“ಎಲ್ಲಾ ದರೂ ಉಂಟೇ ? ಹಾಗಾಗುವುದಾಗಿದ್ದರೆ ತಾನೇಕೆ

ಅವರಿಗೆ ಬೇಡವಾದವಳಾಗಬೇಕಿತ್ತು ? ತನ್ನಂತೆಯೇ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಯಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಅವರು ಖಂಡಿತ ಕೈಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ”

“ಅಂದರೆ, ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಯಾವ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೂ ದರೂ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲವೇ ?”

“ಓಹೋ! ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು ಬರಿಯ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ; ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೊತೆಗೆ ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ಹಣ!!”

“ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ನೀನೂ ಅವರಿಗೆ-ನಿನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ-ಬೇಕಾದವಳಾಗಬಹುದಲ್ಲವೇ ?”

“ಅದರಲ್ಲೇನು ಸಂದೇಹ?”

“ಕೈಹಿಡಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಳಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ ?”

“ನಿಜ. ನಿಜ ”

ವಿಚಾರಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಗುರಿ ಅದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಅದು. ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಸಂಜೀವಿನಿ ಅದು- ವರದಕ್ಷಿಣೆ....ವರದಕ್ಷಿಣೆ .. ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ !

ವಿಚಿತ್ರ ಸೊಬಗಿನ ವಿಚಾರತರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಿದ್ದ ಆಕೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಿತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಾನೇ ಮಾತನಾಡಿದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ :

“ಮುಖ್ಯ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾನೇ ಇಷ್ಟ ರಂಪ?”

ಅವರು ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ರೇನೋ ?

“ಹೌದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.”

ತಾಯಿ-ಮಗಳು ಮೌನವಾದರು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ನೆನಪಿನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಓಡಿತ್ತು....

ತಾರುಣ್ಯದ ಲಾವಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜೆಯಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ, ಗಂಡನಾಗಿದ್ದವನ ಮುಂದೆ ಬಾಗಿ ಉದ್ಧಂಡ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದ ಆ ದಿನ.....

... ಅನಂತಯ್ಯ ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದರು, ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದ ಕಡಕು, ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಖಣ

ಖಣ ಮಿಂಚುವ ಭಂಗಾರದ ಚೈನು, ಜರತಾರಿಯ ಪಂಚಿಯುಟ್ಟು, ಬಿಳಿಯ ಕೋಟು ತೊಟ್ಟು, ಅಂಗೈ ಅಗಲ ಜರೀಪಟ್ಟಿಯ ರುಮಾಲು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮದುನೆಯ ಗಂಡಾಗಲಿದ್ದ ತಾನು ಜವಿಾನುದಾರರ ಮಗನೆಂದು ತಮ್ಮ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೇ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದರು ಅನಂತಯ್ಯ. ಹುಡುಗಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಡು ಹೇಳಿಸಿ ಎಂದು ಅವರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಕೆಲಸ ಬರುತ್ತದೆಯೇ?—ಎಂದೂ ಅವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕೇಳದ್ದು ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾತು....

“ವರದಕ್ಷಿಣೆ.....”

ಅದೂ ಎಷ್ಟು? ನೂರೇ—ಸಾವಿರವೇ?”

—ಮೂರು ಸಾವಿರ !

ಅದು ತೀರ ಕಮ್ಮಿ ಎಂದೇ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಭಾವನೆ. ತನ್ನ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಗೆ ಆ ಹಣ ಅತಿ ಕಡಿಮೆಯ ಗೌರವವೆಂದು ಅವರ ವಾದ. ಆದರೆ ಹುಡುಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಳು ಅವಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೇಳಿದರೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆ ಕೊಡಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲ. ಎಂತಲೇ ಅವರು ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಮೂರೇ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಕೇಳಿದ್ದರು !

ತಂದೆಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಳು ಆಕೆ. ಬೇರೆ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಇಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೊರಗು ತಟ್ಟದೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆಸಿದ್ದರು. ತಮಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಅವಳೇ. ಅವಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ತಮ್ಮದೇನು ಒಂಟಿ ಜೀವ; ಎಲ್ಲೋ ಕಳೆದರಾಯಿತು ಎಂದು ಪರಿಸರಿಯಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದರು

ಅನಂತಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅದು ಎರಡನೆ ಮದುವೆ ಎಂದು ಆ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಮೊದಲನೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ತಮ್ಮ ಮಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದೂ ಯೋಚಿಸಿದರು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಮಗಳ ಸತ್ವಗುಣ ಸವತಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಣೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಭರವಸೆ ನೀಡಿತು

ಆದರೆ ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ?

ಅದೇ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಶ್ನೆ!

ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಗಳು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಾಳೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಈ ಸಂಬಂಧ, ಬೇರೊಂದು ಕೈಗೂಡುವುದು ಯಾವಾಗಲೋ ಏನೋ? ಹುಡುಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದೆ ವೈ ನೆರೆದುನಿಂತಿರುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮಠದವರ ಕಣ್ಣು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಧರ್ಮ ಧರ್ಮ' ಎಂದು ಎದೆಯಿರಿಯುವಂತೆ ಕೂಗಿ ಕರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಕೈತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ! ಸಮಾಜದ ಸೋಗಲಾಡಿ ಸಭ್ಯರ ಕಣ್ಣು ಆ ಹೆಣ್ಣಿನವೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅವರ ಹೊರೆ ಹೊರೆ ಹೊನ್ನಿನ ಆಸೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಾಳಿನ ಬಣ್ಣನನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾಲು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

....ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತವರ ಪಾಡು....ಮಣ್ಣಿಗೆ ಕರೆಯುವ ಪಾಡು.

ತಂದೆ ತುಂಬ ಯೋಚಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಹೊಲಗದ್ದೆ ಮಾರುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು

“ಮದುವೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು”

ಎರಡನೇ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲು ಬಂದ ಅನಂತಯ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಷರತ್ತು ಹಾಕಿದರು

ದಿಕ್ಕುಗಾಣದ ತಂದೆ ಎಲ್ಲ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಮಾರಿದರು ಮೂರು ಸಾವಿರ ಕೇಳಿದ ವರನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಕೊಟ್ಟರು ಇದ್ದ ಮನೆಯನ್ನೂ ವಿಕ್ರಯಮಾಡಿ ಮದುವೆಯನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು

ಆದರೆ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಹುಡುಗಿ ಸುಖಪಟ್ಟಳೇ? ಹೆಸರಿಗಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯಾದರೂ ಕೈಹಿಡಿದವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕೆಸರಾಗಿಯೇ ಕಂಡಳು. ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ತುಟ್ಟತುದಿಯನ್ನೇರಿದ ಅನಂತಯ್ಯ, ಊರಿನ ನಾಯಕಸಾನಿಯ ನಟನೆಗೆ ವಿಟರಾಗಿದ್ದರು. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಆ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ನಾಣ್ಯ ರೈಂಕರಿಸುತ್ತಾ 'ಗಿಲು ಗಿಲು' ಗೆಜ್ಜೆಯ ನಾದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಹೋಯಿತು ಜೊತೆಗೆ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಆಸ್ತಿಯೂ ಕರಗುತ್ತಾ ಬಂತು.

ಕೈಹಿಡಿದ ಹುಡುಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಹೆಣ್ಣು

ಕೊಟ್ಟ ಮಾನ ಅಳಿಯನ ಬಣ್ಣ ಬಯಲಾದಾಗ ಭೂಮಿಗಳಿದು ಹೋದರು. ಮಗಳ ಬಾಳು ಬಾಡಿದ ಕುಸುಮದಂತಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೊರಗಿ ಕೊರಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು.

ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನಡೆದ ನಾಯಕಸಾಸಿಯ ಕೊಲೆ, ಅವರಿಗೆ ಕೈಹಿಡಿದವಳ ನೆನಪು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಶಾಪಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ದೀಪವಿಲ್ಲದ ಪಾಪಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಅಪರಾಧದ ಹೊರೆಹೊತ್ತು ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿದ್ದ ಅವರು ಕೈಹಿಡಿದವಳ ಕಾರುಣ್ಯಭಾವದ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣೆಯ ಸುಗಂಧ ಯುಕ್ತ ಧೂಪದಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತರು. ಮಂಗಳಸೂತ್ರದ ಕೊರಳಿನೊಳಡಗಿದ್ದ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಕರುಳು ಅವರನ್ನು ಸ್ವಿಕೊಂಡ ಆದಿನ ಅವರು ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಂದೇಶದ ಬೆಳಕು ಕಂಡರು.

ಹೊಸ ಮನುಷ್ಯರಾದರು ಅನಂತಯ್ಯ

ತಾನು ಮದವೆಯಾಗುವ ಮುನ್ನವೇ - ಅದೇ ಹೊಸತನ ಅವರಲ್ಲಿ ದ್ದರೇ ?

ಅವರು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೇ ?

ತನ್ನ ತಂದೆ ಇದ್ದ ಬದ್ದ ಅಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರೇ ?

ದರಿವ್ರರಾಗಿ ಕೊರಗಿ ಕೊರಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೇ ?

ಇದಾವುದೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಆಕೆಯ ನಂಬಿಕೆ. ತಲೆ

ತಲಾಂತರಗಳಿಂದ ಈ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಪದ್ಧತಿ ತಲೆಗಳುರುಳಿಸುವ ಹೊಲೆಗೆಲಸದವರೆಗೂ ಮಲೆತು ಬಲಿತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಯೋಚಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಂಡರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.

ಹೌದ್., ಈಗ ಅದೇ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ವಕ್ರವದನವೇ ತನ್ನ ಮಗಳ ಬಾಳನ್ನು ಕಾಳರಾತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಒಲೈಯಿಂದ ಬಳುಕುತ್ತಿರುವ ಬಕಳ ಪುಷ್ಪವಾಗಬೇಕಾದ ಬಾಳನ್ನು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಬಳುವಳಿಯ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆ ಬಾಡಿಸುತ್ತಿದೆ ಹೀಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಬಾಡುವುದು ಖಂಡಿತ. ಅದಕ್ಕೆ ನೆಂಳು ಕಟ್ಟಬೇಕು - ತರಳೆಯ ಬಾಳು ತರಗಾಗವಂತೆ ನೆರಳು ಕಟ್ಟಲೇಬೇಕು

ನೆನಪಿನ ಲೋಕದಿಂದ ನಿಜಲೋಕಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಬಂದರು

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಕ್ಷಣಕಾಲ ಬೇಡಾಗಿದ್ದ ಹೂವಿನ ಹೃದಯ ಮರಳಿ ಸರಿ ಮಳಿಸುವ ಹೂವೇ ಆಯಿತು ; ಅದರೊಡನೆ ಮಧುರ ಸೌರಭದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮನಸ್ಸು ಜತೆಗೂಡಿ ಅಪಾರ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಅಪೂರ್ವ ಮಾಲೆಯಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿತು.

“ಆಗಲಿ, ಏಳಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ”

ಎಂದರು ತುಂಬಿದ ಹೃದಯದಿಂದ. ವೆಂಕಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿದ್ದ ಮುಖವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದ., ಆಕೆಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು ಅಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಕಂಡುದು ತಾಯಿಯಲ್ಲ—ವರದಾಯಕಿಯಾದ ದೇವಿ !

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಊರಿಗೆ ಬರಲಿ, ಯೋಚಿಸೋಣ. ನೀನೇನೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನಾನಿರುವಾಗ ನೀನೇಕೆ ದುಃಖಿಸಬೇಕು ?”

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಾತು ಕೇಳಿದಾಗ—

“ಹೌದು, ನಿನ್ನಂತಹ ದೇವಿಯ ಸಮಾನಳಾದ ತಾಯಿ ಇರುವಾಗ ನಾನೇಕೆ ಅಳಬೇಕು ?”

ಎಂದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಾತು ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರೆಯಿತು :

“ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟ ನನ್ನ ಕಷ್ಟವೇ ಅಲ್ಲವೇ ವೆಂಕು. ನಾನು ಬೇರೆ—ನೀನು ಬೇರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆಯಾ ? ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನಿರು. ಎಲ್ಲಾ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ.”

ಅದೇ ಸರಿ ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ

ಆದರೆ ಆಕೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಸಂದೇಹವಿತ್ತು—ಗಂಡನಂತಹ ಗಂಡಸರ ಮೇಲೆ !

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಊರಿಗೆ ಬರಲಿ” ಎಂದಿದ್ದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಅವರು ಬಂದರೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಏನನ್ನಬಹುದು ? ಹೇಗೆ ಯೋಚಿಸಬಹುದು ?

ಅವರೂ ಗಂಡಸರೇ ಅಲ್ಲವೇ ? ತನ್ನಂತಹ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ತಾಳ್ಮೆಯ ಹೃದಯ ಅವರಿಗಿದೆಯೇ ? ಅದೂ ತನ್ನ ತಂದೆ ಅನಂತಯ್ಯ.... ಚನುತ್ಕಾರ ಚತುರರಾದರೂ ಒರಟು

ಸ್ವಭಾವದವರು. ಸೇರಿಗೆ ಸವ್ವಾಸೇರು ಎಂದು ಸವಾಲುಹಾಕುವ ಸಮ ಮೀರಿದ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ಯಕ್ತಿ. ಹಣ ಎಣಿಸಲು ಗೋಣಗಾಡುತ್ತ, ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡದೆ ರಣಾಂಗಕ್ಕೆ ಲಯಲೂ ಹೆದರದ ಒಣ ಹೃದಯದ ಕರಿಣಾತ್ಮ....ಅನಂತಯ್ಯ !

ತೊಳಲಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಪತಿದೇವರು ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ-ತಾನು ಇಲ್ಲಿ !

ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಲವತ್ತು ವೈಲಿಯ ನಿಡುಹಾದಿ !

ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಒಲವಿದ್ದ ಹೃದಯಗಳಾದರೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟೇ ಸುಖದಿಂದ ಆನಂದಿಸುವುವು. ಆದರೆ ತನಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಲವಿಲ್ಲವೇ ?

ಇಲ್ಲದೆ ಉಂಟೆ ? ತಾನು ಅವರಿಗಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಲೂ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೇ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವಿಲ್ಲ. ಹೃದಯದಿಂದ ಬರಬೇಕಾದ ಒಲವು-ಪ್ರೀತಿ ಹಣದಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಅವರು.

ಆ ಹಣ....ವರದಕ್ಷಿಣೆ....ಅದೇ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ! ಸಿರಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿ!

ಹಣ ಹಣ ಎನ್ನುತ್ತ ರುಣ ರುಣ ಎನ್ನುತ್ತ ಪರಿಪರಿ ಮೆರೆ ದಾಡುವ ಸಿರಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿ !

-ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನಕ್ಕಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಎರಡು ದಿನ ಹೀಗೆಯೇ ಮನೋಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿತು.

ಅದು ತಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೂರನೇ ದಿನ.

ಆ ಸಂಜೆ ಅನಂತಯ್ಯ ಒಂದು ಜೊತೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಸಿ ಕೊಂಡು ಆಳಿನೊಡನೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದರು. ಮಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ಆದರೆ ಆ ಸಂತೋಷ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಇದ್ದಿತು ?

ರಾತ್ರಿ ಊಟವಾಗಿ ತಾಂಬೂಲ ಚರ್ವಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ವೆಂಕಮ್ಮನ ವಿಷಯ ವಿಸ್ತೃತವಾಯಿತು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಮಗಳ ಬಾಳುವೆ ಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದರು. ಅಳಿಯದೇವರ ಕ್ರೋಧದ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು.

ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಕಣ್ಣಿಂದ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ನಿಂತು ಅಣಕಿಸಿತು

ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಭೂತ ! ಮಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಆದ ಸಂತೋಷ ಇದೀಗ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಚಿಂತೆಯ ಸಂತೆ ಗುಜುಗುಜು ಗೊಂದಲವೆಬ್ಬಿಸಿತ್ತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಅವರ ತಾಳ್ಮೆಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಒಡೆಯಿತು ; ರೋಷದ ಬುಗ್ಗೆ ಚಿಮ್ಮಿತು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ರಾದ್ರತೆ ಲಾಸ್ಯವಾಡಿತು.

“ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೆನಲ್ಲ-ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದು. ಆಗ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೀನು ?-ಈಗ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದೇನು ?”

“ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಎಷ್ಟು ಜನ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ?”

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಸಹಾನುಭೂತಿಯ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಉಭಯರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ನುಡಿದರು.

“ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಅವನು ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ”

“ನೀವು ಹುಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀರೆಂದೇ ಅವರು ಆಗ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.”

“ಅಯ್ಯೋಗ್ಯ ! ತಾಲಿ ಕಟ್ಟುವಾಗ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು ಈ ಬುದ್ಧಿ ?”

“ಇನ್ನು ಏನು ಹೇಳಿದರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ?”

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಾತು ನಿರಾಸೆಯಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಅನಂತಯ್ಯನವರಿಗೆ ಆ ಮಾತು ನಿಜವೆನಿಸಿತು ಆದರೂ ವ.ನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ಸಾಧಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಹುಚ್ಚೆ ಹೊಡುತ್ತಿತ್ತು.

“ನಾಳೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅವರು ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಮಾತು ನಾಡುತ್ತಿತ್ತು—ಅವರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ !

ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಅದೇ ಚಿಂತೆ...

ವೆಂಕಮ್ಮ—ನಾಗಪ್ಪ—ವರದಕ್ಷಿಣೆ !

ಯಾರು ಮೊದಲು ? ಯಾವುದು ಕೊನೆ ?

ವರದಕ್ಷಿಣೆ—ನಾಗಪ್ಪ—ವೆಂಕಮ್ಮ

ಹೊನ್ನು—ಹೆಣ್ಣು ; ಅದನ್ನಾಳಲು ಒಬ್ಬ ದಣಿ.

ವಿಚಿತ್ರ ದ್ವೀಪದ ಮೂರು ಮೂಲೆ ! ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅನಂತಯ್ಯ ಹೊರಳಾಡಿದರು.

ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗಂತೂ ಗಂಡನ ಚಿಂತೆಯೇ—

ಪಾಪ ಅವರೇನಾದರೋ—ಎಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾರೋ, ಊಟ ಕ್ಕೇನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೋ ಎಂದುಕೊಂಡಳು ಆಕೆ.

ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನಿಗೇನೂ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಚಿಂತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಮರಳಿದ ದಿನವೇ ಗೌಡರೂ, ಶಾನುಭೋಗರೂ ನಾಗಪ್ಪನನ್ನೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದೇಬಂದರು.

ರಜ ಬರೆಯದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದುದು ತಪ್ಪೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತೌರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದುದನ್ನೂ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಶಾನುಭೋಗರಿಗಾಗಲಿ—ಗೌಡರಿಗಾಗಲಿ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕೆದಕಿಕೇಳುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ ಇರಲಿಲ್ಲ; ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ!

ಕೊನೆಗೆ 'ಮುಂದೇನು?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಿತು. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಜೀವನ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಸಮಸ್ಯೆ ಸುಳಿಯಿತು.

ಮೂವರೂ ಯೋಚಿಸಿದರು....

ಗೌಡರೂ ಶಾನುಭೋಗರೂ ಮೊದಲೇ ಪರಿಹಾರ ಹುಡುಕಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲ ಅವರಿಗೆ.

ನೌಕರಿ ಹೋದ ವಿಷಯವನ್ನೂ, ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಬಿಡುವೆಲ್ಲಿದೆ?—ವರದಕ್ಷಿಣೆ ವಸೂಲು ಮಾಡುವ ಉಪಾಯವೇ ಇನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಗೆಹರಿಯದಿರುವಾಗ!

ಅವರು ಮಾತನಾಡದೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು ಮರುದಿನ ನಿಗನ ಹಳ್ಳಿಯ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಗಣ್ಯ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಇನ್ಸ್‌ವೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಾಣುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು ಗೌಡರು. ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು ತಾವೂ ಜೊತೆಗೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟರು. ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ನೌಕರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಣಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಆಸೆ ಮತ್ತೆ ಚಿಗುರಿತು.

ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿ, ವೆಂಕಮ್ಮನನ್ನು ತೌರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಾರಾಯಣನಿಗೊಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದರು. ಮರುದಿನ ಅದನ್ನು ಅಂಚೆಗೆ ಹಾಕುವ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ ಮುಗಿದರು.

ಹೋದ ಸಾಕು ಮತ್ತೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಹಾಗಿದೆ-ಆದರೆ ಬಿಟ್ಟುಬಂದ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತೆ ಬರವಳೇ? ಬಂದರೆ ಅವಳೊಡನೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯೂ ಬರುವುದೇ? ಸರದಕ್ಷಿಣೆ ಬಂದರೆ ಸುಮಾರು ಎಷ್ಟು ಬರಬಹುದು? ತನಗೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಸಾಕು!

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿತು. ಅವರು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಇನ್ನೆರಡು ಬಾರಿ ಜಪಿಸಿದರು... ..

“ಎರಡು ಸಾವಿರ-ಎರಡು ಸಾವಿರ!”

ಕುರುಡುಕಾಸು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಯೋಚಿಸುವ ಅನಂತಯ್ಯ ಈಗ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಕೊಡುವನೇ?

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆಯೇ? ತಾನು ಅವನ ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅಜೀವ ಪರ್ಯಂತ ತಾನು ಅವಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟು ಸುಖಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಕೊಡುವ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚೇನು? ಅವಳಿಗೆ ಅನ್ನ ಹುಕಿ, ಬಟ್ಟೆಕೊಟ್ಟು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಖರ್ಚಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಅದರ ಎಂಟು-ಹತ್ತರಷ್ಟಾದರೂ ಬೇಕು. ಆದರೆ ತಾನು ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ಕೇಳುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಬರೀ ಎರಡು ಸಾವಿರ-ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ? ಅದನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಭಂಡಾಟವಾಡುತ್ತಾನೆ ಅನಂತಯ್ಯ..... ಆದರೆ ತಾನು ಬಿಡಬೇಕಲ್ಲ!

ನಾಗಪ್ಪ ತಮ್ಮ ವಾದವನ್ನು ಸರಿಯೆಂದು ತಾವೇ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡರು. ತಾವು ಯಾವ ತಪ್ಪನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಅವರ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯ. ಅನಂತಯ್ಯ ತನುಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿರುವರೆಂದೇ ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ವೆಂಕಮ್ಮನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹುಡುಗಿ ಕೈತಂಬ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಕೈಹಿಡಿಯುವಳೆಂದೇ ಅವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ;

ಗಣ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿ, ಸಮಾಜದ ಸಭ್ಯರಲೊಬ್ಬನಾಗಿ ವೆರೆಯುವೆನೆಂಬ ಸವಿಗನಸು.....

ಮರುದಿನ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ನಿಂಗನ ಹೆಳ್ಳಿಯ ನಿಯೋಗದವರು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪರವಾಗಿ ನಯವಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದೊಂದುಬಾರಿ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ವಿನೀತರಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಬಾಗಿದರು.

ಬಡ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾದರೂ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರಿ. ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಬಳ ಕಷ್ಟವೋ ಸುಖವೋ ಸಂಸಾರ ಸಾಗಿಸಲು ಅದೊಂದು ಆಸರೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಲಸ ಹೆಂಗಾಮಿಯಾಗಿ ದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ಖಾಯಂ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಅಂತಹ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ?

ಗೌಡರೂ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರೂ ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಈ ನಿಯೋಗದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಅವರು ಎಣಿಸಿದ್ದಂತೆ ಅದು ಸಫಲವೇ ಆಯಿತು. ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ನಿಯೋಗದವರ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಮರಳಿ ದೊರೆಯಿತು ನೌಕರಿ

ಇನ್ನು ದೊರೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು - ವರದಕ್ಷಿಣೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ವೆಂಕು....ಆಗಲೇ ಸಂಸಾರ !

ಎಂದಿನಂತೆ ವೊದಲಾಯಿತು ಶಾಲೆಯ ಕೆಲಸ. ಅಗ್ರಹಾರದಿಂದ ನಿಂಗನಹೆಳ್ಳಿಗೆ, ನಿಂಗನಹೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ನಡಿಗೆಯ ರೈಲು ! ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು - ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಉಪವಾಸ. ಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮುಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಹಾಲೇ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಹಾರ, ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಅವಳು ಕೊಡುವ ಸುಖವೇ ಸಂಗಸುಖ.

ಅದೇ ಸುಖವೇ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಂದಲೂ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ರಾಮುಕ್ಕೆ ನಿಗಿಂತ ಆಕೆಯೊಡನೆ ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿಗಳು ಹೊಸ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಇದು ಗೌಡರು ತಿಂದು ಮಿಕ್ಕ ಎಂಜಲು-ಅದು ತನ್ನ ಗಾಗಿಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ವ್ಯಾಜ್ಯಾನ್ನ !

ಆದರೆ ವೆಂಕಮ್ಮನೊಡನೆ ಅನುಭವಿಸಿದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದ ಮೆರುಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಗೆಬೆಳದಿಂಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪದ ಕತ್ತಲೆ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾದರೂ ಕಾರಣ ವರದಕ್ಷಿಣೆ !

ಅದನ್ನು ತರಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಆಕೆಯ ನೇಲೆ ಕೋಪ ಆ ಕೋಪವೇ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪರದೆ ಹಿಡಿಯಿತು. ಬೇಗ ಸರಿಯದ ಆ ಪರದೆ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ದೂರಮಾಡಿತು.

ಆಕೆ ಅಲ್ಲಿ-ತಾನು ಇಲ್ಲಿ !

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದರು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಅತಿಯಾದ ಕೋಪವಿದ್ದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅವಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮಕ್ಕನೊಡನೆ ಮಲಗಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರೇ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಓಡಿ, ಅವಳೊಡನೆ ಮಲಗಿ, ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಯನ್ನು ರಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಜಗಿಯುಪ ರಾಮಕ್ಕನ ಬಾಯಿಯ ದುರ್ವಾಸನೆಯೂ ಪರಿಮುಳಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವಳು, ರಾಮಕ್ಕನಾದರೂ, ಆಕೆ ವೆಂಕಮ್ಮನೆಂದೇ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಭಾವನೆ

ದಿನಗಳೆಂತೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಓಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಪಾರವಿಲ್ಲದೆ ಕೃಶರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ. ರಾಮಕ್ಕನ ತಾಯ್ತನದ ದಾಹ ಅವರ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರುತ್ತಿತ್ತು.

ಎರಡು ವಾರಗಳ ನಂತರ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬಂದಿತು. ಅದು ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಕಾಗದ ಸಣ್ಣಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಒತ್ತೊತ್ತಾಗಿ ಕೊರೆದಿದ್ದ ಕೈಬರಹ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ತುಂಬ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ, ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಓದತೊಡಗಿದರು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು ಅಸಹನೆ. ಅವಹೇಳನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಅಸಹ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿತು ಕಣ್ಣು. ಸಹಿಸಲಾರದ ಅವಮಾನವಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹಣೆಯನೇಲಿನ ಬೆವರುಹನಿ ಹೇಳಿತು; ಏಕೋ ಕಿವಿಗಳು ಬೆಚ್ಚಿ ಗಾದವು.

ಅಂತೂ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದರು ನಾಗಪ್ಪ-ಕಾಗದವನ್ನು. ಅದರಲ್ಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳು ಅವರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಗುರು ಗುಡುತ್ತಿದ್ದುವು.....

“....ಭಂಡತನದಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತಾನಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ವನು ಬಾಳಲಾರದ ಹೇಡಿ. ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೊದಲೇ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಮಗಳ ಕೊರಳಿಗೆ ತಾಲಿ ಬಿಗಿದು, ಈಗ ಮಾತ್ರ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ನೆಪ ಹೂಡಿಕೈ ಹಿಡಿದವಳನ್ನು ಹೊರದೂಡಿರುವುದು ನಿನ್ನ ಅಯೋಗ್ಯತನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಹೆಣ್ಣನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ಪೋಸಗಾರ. ನಿನಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಲಕ್ಷ್ಯಗಟ್ಟಲೆ ಆಸ್ತಿಯಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಯೆ? ಕನಸು ಮನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನಿಂದ ಒಂದು ಕುರುಡು ಕಾಸು ಬರುವುದೆಂದು ನೆಚ್ಚು ಬೇಡ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವಳೂ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಾವೇ ಸಾಕುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೇನೂ ಅವಳು ಭಾರವಿಲ್ಲ....”

ಎಂದಿತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದರು ಅನಂತಯ್ಯ ಕೂಡಲೇ ಉತ್ತರ ಬರೆದು ಹಾಕಲು ಕುಳಿತರು ನಾಗಪ್ಪ. ಆದರೆ ಏನೆಂದು ಬರೆಯುವುದು? ಹೇಗೆ ಬರೆಯುವುದು?

ಮಸಿಕುಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿದ ಲೇಖಣಿ ಒಣಗಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಗಂಟಲೂ ಬತ್ತಿತ್ತು.

ನಾರಾಯಣನಿಂದಲಾದರೂ ತಮ್ಮ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಚಿನ್ನಾಗಿತ್ತು ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಕೊನೆಗೆ ಅನಂತಯ್ಯನವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಲು ತೋಚದೆ ಸುಮ್ಮನಾದರು

ಒಂದುವಾರ ಕಳೆಯಿತು ಯಾರಿಂದಲೂ ಕಾಗದವಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವೂ ಇಲ್ಲ; ಸುಖವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ತಮಗೆ ಏನು ಬೇಕೆಂಬುದೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಆ ದಿನ ಅವರಿಗೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕರೆಬಂದಿತು. ಜಮೀನ್ದಾರ್

ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಮನೆಯ ಆಳು ಬಂದು, “ಬುದ್ಧಿ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೀತಾರೆ ಯಜಮಾನು” ಎಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವೇ ಆಯಿತು. ತಡಮಾಡದೆ ಭುಜದ ಮೇಲೊಂದು ಶಲ್ಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ಏಕೆ ಕರೆ ಕಳುಹಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲೂ ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ರೈತನೊಬ್ಬ ಕುಳಿ ತಿದ್ದನು ನಾಗಪ್ಪನವರು ದಿಂಬಿಗೆ ಒರಗಿದ್ದ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಮೇ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

“ಬನ್ನಿ ಮೇಷ್ಟ್ರೆ ಹೀಗೆ—ಮೇಲೆ ಬನ್ನಿ”

ಸಕ್ಕರೆಯಷ್ಟು ಸಿಹಿಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಉಬ್ಬಿಹೋದರು. ತಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅತಿ ಮೆಲ್ಲನಿಯಲ್ಲಿ—ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ರೈತನಿಗೂ ಕೇಳಿಸದಷ್ಟು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳಿದರು :

“ಮೇಷ್ಟ್ರೇ, ಪತ್ರ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೋ ನಿಮಗೆ?”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತಾ “ಇಲ್ಲ” ಎಂದರು. ಜಮೀನುದಾರರು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸುಮ್ಮನಾಗದೆ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು—

“ಈಗೊಂದು ಸಾಲದ ಪತ್ರ ಬರೆಯಬೇಕು. ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಬರೆಯಿರಿ”

“ಆಗಬಹುದು”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಏನೋ ನೆನಪಾದಂತೆ

“ಶಾನುಭೋಗರ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಬರೆಸಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. . .”

“ಅವರು ಏನೋ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ನೀವೇ ಬರೆಯಿರಿ ಮೇಷ್ಟ್ರೆ”

ಎಂದರು ಗೋಪಾಲಯ್ಯ. ಆ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಪ ತಾಂಡವ ವಾಡಿತು. ತನಗೆ ಮನೆ ಕೊಟ್ಟ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ. ಈಗ ಪತ್ರ ಒರಿಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಸಂಪಾದನೆಯಾಗುವ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹವರ ಆಶ್ರಯ ದೊರಕುವುದು

ತನ್ನಂತಹ ಬಡ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನ ಪುಣ್ಯವಲ್ಲವೆ?—ಎಂದುಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಹ್ಲೋ, ಬರೆಯಿರಿ ಮೇಷ್ಟ್ರೆ”

ಎಂದು ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ನುಡಿದು, ಮತ್ತೆ ರೈತನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ

“ಐವತ್ತೇ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಕೋ ಮುದ್ದೇಗೌಡ ?”

“ಸಾಕು ಬುದಿ”

—ರೈತ ಮುದ್ದೇಗೌಡ ಉತ್ತರಿಸಿದ. ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನವೇ ಆಯಿತು—ಬರಿ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ ಎಂದು.

ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬರೆಯತೊಡಗಿದರು ನಾಗಪ್ಪ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಎಂದು ಬರೆಯುವಕಡೆ—ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರು ಬೇರೊಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ‘ನೂರೈವತ್ತು ಎಂದು ಬರೆಯಿರಿ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರೆದು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ‘ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ’ ಎಂದು ಎರಡು ಬಾರಿ ಹೇಳಿದರು. ಚೀಟಿ ಮಾತ್ರ ನೂರೈವತ್ತು ಎಂದು ಬರೆಯಲು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಂತೂ ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದರು. ಪತ್ರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ‘ಬಿಕ್ಕಲಂ ನಾಗಪ್ಪ’ ಎಂದು ಸಹಿ ಹಾಕಿದ್ದಾಯಿತು ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುದಕ್ಕೆ ಮುದ್ದೇ ಗೌಡನೂ ಸಹಿ ಹಾಕಿದ. ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಅವನಿಗೆ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಎಣಿಸಿದರು. ಎರಡು ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡ ಮುದ್ದೇಗೌಡ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿನ ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದ.

ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಅವರೂ ಎದ್ದು ಹೊರಡಲನವಾದರು. ಆದರೆ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ

“ಪತ್ರ ಬರೆಯೋದು ಹೇಗೆ ಅನ್ನೋದು ಗೊತ್ತಾಯಿತೆ ಮೇಷ್ಟ್ರೆ?”

“ಗೊತ್ತಾಯಿತು ಸ್ವಾಮಿ”

ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಐದು ರೂಪಾಯಿಯ ನೋಟೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವರ ಕೈಗಿತ್ತು—

“ವಿಷಯ ನಿಮ್ಮಲ್ಲೇ ಇರಲಿ”

ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆ ದಿನ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದಿತು. ಕೇವಲ ಒಂದು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ತಾವು ಮಾಡಿದ್ದು ಸರಿಯೇ-ತಪ್ಪೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೋದ ರೈತನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೂರೈವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಬರೆದು ಅಷ್ಟೇನೂ ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಂದುಕೊಂಡರು.

ಆರು ರೂಪಾಯಿಯ ಸಂಪಾದನೆ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ತಿಂಗಳೆಲ್ಲಾ ದುಡಿದರೆ ಮೂವತ್ತೇಳು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳ ಬರುವ ಕೆಲಸಕ್ಕಿಂತ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಹೀಗೆ ಸತ್ರಬರೆದು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಲೇಸಂದೆನ್ನಿಸಿತು. ಉನಾ ಧ್ಯಾಯ ನೌಕಲ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು—ಜೀವನಮಾಡುವುದು ಎನೇನೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೋಧೆಯಾಯಿತು. ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗುರು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸುವ ರಕ್ತಿ ಇದೆ ಎಂದು ನಿರ್ಮಾಸ ತಳೆದರು ಆ ದಿನ ಅಂತೂ ಆ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯೂ ರುಕ್ತಾಯವಾದುದು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ !

—ಇಂತಹ ಬುದ್ಧಿರಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಗಂಡಸು ಅಳಿಯನಾಗುವುದೆಂದರೆ, ಮಾವನಾಗುವವನು ಎಷ್ಟು ಸುಕೃತ ಮಾಡಿರಬೇಕು ?

—ಕಂಡತಿಯಾಗುವವಳು ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಯಸಿರಬೇಕು ?

—ತಮ್ಮ ಮಗಳ ಕೈ ಹಿಡಿಯಲು ಇಂತಹವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸುರಿದರೆ ತಾನೆ ಸಾಕು ?

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಕ್ಕರು.

ಅವರ ಭಾಗ್ಯದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತೆಂಬಂತೆ ಮರದಿನವೇ ನಾರಾಯಣನ ಕಾಗದ ಬಂದಿತು ಅದೇ ದಿನವೇ ತನ್ನ ಮಾವ ಕಳುಹಿಸಿದ ಚಂದ್ರವಿನ ಮದುವೆಯ ಲಗ್ನಸತ್ರಿಕೆಯೂ ಕೈ ಸೇರಿತು.

ಮೊದಲು ಲಗ್ನಸತ್ರಿಕೆ ನೋಡಿದರು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾರಾಯಣ ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ, ತಮ್ಮ ಭಾವಮೈದ ಚಂದ್ರವಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಇಂಜನಿ

ಯರ್ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರ ಮಗಳು ಪದ್ಮಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಈ ವಿವಾಹ ನಡೆಯುವುದೆಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ನೆನಸಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣ ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ ಗೌರಿಯ ಹೆಬ್ಬ ಅದನಂತರ ಚಂದ್ರವಿನ ಮದುವೆ ನಡೆಯಬಹುದೆಂದು ಅವರು ಊಹಿಸಿದ್ದರು.

ಹಾಗೆಯೇ ನಾರಾಯಣನ ಕಾಗದವನ್ನೂ ಓದಿದರು. ಕಾರ್ಡಿನ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಹತ್ತು ಸಾಲು ಬರೆದಿದ್ದ ಆತ--

“ನಿನ್ನ ಮಾವನವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯ ಬೇಡ. ಇನ್ನು ಎಂಟು ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಚಂದ್ರವಿನ ಮದುವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ನೀನು ಹೋಗಬೇಡ. ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೇ ತೋರಿಸದಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು”

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ನಾಗಪ್ಪ ನಾಲಕ್ಕಾರು ಬಾರಿ ಓದಿ ನೋಡಿದರು. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಒಂದಕ್ಷರವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಓದಿದರು.

“ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ—ಸೊಸೆಗೆ ವೈ ತುಂಬ ಬಂಗಾರದ ಹೊರೆ”

ನಾರಾಯಣ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಆ ಮಾತು ನೆನಪಾಯಿತು.

ಅನಂತಯ್ಯ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಬಹುದು—ಅದು ತಪ್ಪಲ್ಲ; ಆದರೆ, ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಗಂಡಿಗೂ ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲವೇ? ತಾವು ಕೊಡದೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ ಸುಲಿಯುವುದು ಅನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೇ? ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಅದನ್ನು ತಾವೇ ಅನುಸರಿಸದಿರುವುದು ತಪ್ಪಲ್ಲವೇ?—ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ ತಲೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿತು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿಕೊಂಡಾಗ ವೆಂಕಮ್ಮನ ನೆನಪು ಕಲ್ಪನಾ ಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಣ್ಮುಂದೆ ಸುಳಿಯಿತು ಮೌನದ ಮನೋನ್ಮಥನೆಯಾದ ಆಕೆ ಈಗ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು ಎಂದುಕೊಂಡರು

ತಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ ಆಕೆಯೂ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರಬಹುದು.

ನಿದ್ದೆ ಬಾರದೆ ಹೋರಳಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ತಮ್ಮ ನೆನಪಾಗಿ ಮೂಗು ಮುರಿದಿರಬಹುದು.... ಆಮೇಲೆ.... ಆಮೇಲೆ..... ?

... ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು !

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಣ್ಣು ಎಳೆಯಿತು ಅಸರಿಗರಿವಿಲ್ಲದಂತೆಯೇ ನಿದ್ರೆಯೂ ಬಂದಿತು.

ಆದರೆ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದು ಹೇಗೆ ?

ಆಕೆಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಕತೆ ದಾಸರ ಹಾಡು ಗುಯ್ ಗುಡುತ್ತಿದೆ..

‘ರಮಣನಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ |

ಹಡೆದವರ ಎದೆಗೊರಳ ಕೊಯ್ವಂಥ ಚೂರಿ||’

ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸರಾಯ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರು ಹಾಡಿದ ಹಾಡು, ನುಚ್ಚಿನ ಪರಿಚಯದ ಹರಿಕತೆ ದಾಸರು ಆಗಾಗ ಹಾಡುವ ಆ ಹಾಡು ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ತನಗಿಂತಲೂ ಆ ಹುಡುಗಿ-ವಾರ್ವತಿಗೆ ಆ ಹಾಡು ಎಷ್ಟು ಸರಿಯಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ ?

ವಾರ್ವತಿ....

ಆಕೆ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ನೆರೆಮನೆಯ ಹುಡುಗಿ ಸುಮಾರು ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸಿರಬಹುದು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಕೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದ ವಳಲ್ಲ. ಆಕೆಗೇನೋ ಒಳ್ಳೆಯ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಆಸೆಗೆ ಕಲ್ಲು ಹಾಕಿದ್ದು ವರದಕ್ಷಿಣೆ

ಮದುವೆಯಾಗುವಾಗ, ನಾಲ್ಕುನೂರು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕೆಂದು ಗಂಡಾದವನು ಒಪ್ಪಿದ್ದ ಅಷ್ಟು ಹಣ ಕೊಡುವುದೇ ಆ ಕನ್ಯಾಪಿತೃವಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಲದ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತು, ನಾಲ್ಕು ನೂರು ತೆತ್ತು, ಕನ್ಯಾಸೆರೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಪ್ರಸ್ತವಾಯಿತು. ಹುಡುಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ನೂರು ಕನಸುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಾಳಭವನದಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಟ್ಟಳು. ಆ ಅಡಿಯೇ ಕ.ಸಿಯಿತು !

ಅಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದವು-ಎರಡು ಭೂತಗಳು ಅತ್ತಿ-ಮಾವ!
 ಮಗನಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಪಡೆದು
 ಹೆಣ್ಣು ತರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದವು ಆ ಧನ ಪಿಶಾಚಿಗಳು. ಆದರೆ
 ಪಾರ್ವತಿಯ ಚೆಲುವಿಗೆ ಸೋತಿದ್ದ ಮಗ ತಂದೆತಾಯಿಯರನ್ನು
 ಬಲವಂತದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದ. ಅದರಿಂದಾಗಿ
 ಆ ಅಸುರಕುಲ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಸೋಸಿ ಗೃಹಸ್ಥವೇಶ ಮಾಡಿದ ದಿನವೇ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಪೀಡನೆ
 ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕೂತರೆ ತಪ್ಪು, ನಿಂತರೆ ತಪ್ಪು, ಗಂಡನೊಡನೆ
 ಮಾತನಾಡಿದಾಗಲಂತೂ ದಂಡಸೇವೆಯೇ ಆಕೆಗೆ ಬಹುಮಾನ.

ಮನೆ ಬೆಳಗಲು ಬಂದ ಹುಡುಗಿ ಅತ್ತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವೆಟ್ಟು
 ತಿಂದಳು; ಮಾವನ ಬಾಯಿಂದ ಅನಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

“ಅರಿಯದವನನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡಿ ಮದುವೆಯಾದೆಯಲ್ಲೆ
 ಮಾಯಾಂಗನೆ?”

ತಮ್ಮ ಮಗ ಬಂದಾಗ, ‘ಮಾಯಾಂಗನೆ’ಗೆ ‘ವಾರಾಂಗನೆ’ಯ
 ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿ, ಸುಳ್ಳು ಕಥೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕೇಳಿದ ದಿನ ಪಾರ್ವತಿ
 ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಆ ಮರುದಿನವೇ ವಿನಾಕಾರಣವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿ
 ಅತ್ತಿ, ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಳ್ಳಿಯನ್ನು ತಂದು ನಿರ್ದಯೆ
 ದಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಲವಾಗಿ ಎಸೆದಿದ್ದರು.

ಹುಡುಗಿ ಚೀರಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಾಗಿಸ
 ಲಾಯಿತು ಅವಳ ಎಡಗಣ್ಣು ಸುಟ್ಟು ಕುರುಡಾಯಿತು. ಎಡಗನ್ನೆಯ
 ಮೇಲೆ ಸುಟ್ಟಗಾಯಧ ಅಗಲವಾದ ಪಟ್ಟಿ ಗುರುತಾಗಿ ನಿಂತಿತು.
 ಚೆಲುವಿನ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿ
 ಕೊಂಡ ಕುರೂಪಿಯಾದಳು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಆ ಅತ್ತಿ ಮಾವಂದಿರಿಗೆ
 ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಇನ್ನಾದರೂ ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಅವಳ ಮೇಲಿನ
 ಮೋಹ ಕಡಿವೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅವರು ನಂಬಿದರು. ಸಿರಿವಂತರ
 ಮನೆಯ, ಕಣ್ಣು ಮೂಗುಗಳಿದ್ದ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ಮಂಗಳಸೂತ್ರ
 ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗಲೇ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಮಗ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಆ

ಐಶ್ವರ್ಯದ ಬೊಂಬೆ ತಮ್ಮ ಸೊಸೆಯಾಗುವಳೆಂದು ಆ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಯರ ಆಸೆ.

ಬೇಗನೆ ನೆರವೇರಿತು ಆ ಆಸೆ.....

ಚಿಲುವಿನ ಚಿನ್ನೆಯಾಗಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿ ಕಣ್ಣು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕುರೂಪಿಯಾದಾಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಬದಲಿತು. ತನಗೆ ಅವಳು ಬೇಡವೆಂದ. ಅದೇ ಅವನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರಿಗೂ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು!

ಸಂಪತ್ತಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗಿ ಸಂವತ್ಸನ್ನೇ ಹೂತ್ತು ಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವನ ಕೊರಳಿಗೆ ಹೂಮಾಲೆ ಹಾಕಿದಳು...ಅದು ಪಾರ್ವತಿಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಮಾಲೆ !

ಇನ್ನು ಅವಳಿಗೂ-ಅವನಿಗೂ ಸಂಬಂಧವೆಲ್ಲಿ ?

ಪಾರ್ವತಿ ತೌರುಮನೆ ಸೇರಿವಳು. ತಂದೆ ಬೇಡವೆಂದು ಅಟ್ಟಿ ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಜೀವನಾಂಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಆ ಭರ್ತಿಸಿದರು. ಪಾರ್ವತಿ 'ಬೇಡ'ವೆಂದು ತಡೆದಳು.

ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಒಳ್ಳೆಯದು. ತನ್ನ ಗಂಡನಾದವನು ಹೇಗೆಗೋ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಆತನೂ ತನ್ನಹಾಗೆಯೇ ಬೇರೊಂದು ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡಬಾರದು ಕೋರ್ಟು ಕಚೇರಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಹತ್ತಿ ಆಸ್ತಿ ವಾಸ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆಯಬಾರದು ಎಂಬುದೇ ಅವಳು ತಂದೆಯನ್ನು ತಡೆದ ಕಾರಣ.

ತೌರಿಗೆ ಹೊರೆಯಾಗವಂತೆ, ಮೈಮುರಿದು ಮನೆಗೆಲಸಮಾಡಿ, ಹೊಲದ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಪಾರ್ವತಿ. ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆ ಕುರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದಳು. ಮುಖಕ್ಕಿಂತ ಆ ದೇಹ ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಮೂಡಿ ಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಹಾಗೆ ಆಸೆವಟ್ಟವರು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬಲೆಗೆ ಕೆಡುಹಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಪಾರ್ವತಿ ದುರ್ಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವಳ ಕೈರುಚಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯವೂ ಒದಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಆ ತಿವು.....

ಪಾರ್ವತಿಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಆಸೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದವನು ಆತ.

ಒಂದು ಸಂಜೆ ಪಾರ್ವತಿ, ಜೋಳವಕಡ್ಡಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೊಲದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮನುಕು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶಿವು ಅವಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊಂಚುತ್ತಾ ಬಂದ.

ಆಕೆ ಗುಂಪಾಗಿದ್ದ ಹೊಂಗೆಯ ಮರಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಹಿಂದಿನಿಂದ ಅವಳ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಜೋಳದ ಕಡ್ಡಿಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಕಳೆಗನೂಕಿ, ತಟ್ಟನೆ ಅವಳ ಮುಂದೆ ಬಂದುಸಿಂತ ಶಿವು.

“ಎಷ್ಟು ದಿನದಿಂದ ಕಾದಿದ್ದೇನೆ ಪಾರ್ವತಿ”

ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೇ ಅವಳ ನಡುವಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದ ಶಿವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಫಟೀರನೆ ಅವನ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಹೊಡೆದಳು ಪಾರ್ವತಿ. ಎಡೆಬಿಡದೆ ಎರಡು ಕೆನ್ನೆಗೂ ಎರಡೆರಡು ಬಾರಿ ಹೊಡೆದಾಗ ಶಿವು ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಕಳಗೆ ಬಿದ್ದ. ಪಾರ್ವತಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಅತ್ತು ಗೋಳಾಡಿದಳು-ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ.

ಇದು ಪಾರ್ವತಿಯ ಕತೆ ಆಕೆಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಆತ್ಮಕತೆ. ಹರಿಕತೆ ದಾಸರು ಹಾಡುವ ಆ ಹಾಡಿನ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದು ಸಾರುವ ಅನುಭವದ ಕತೆ. ತನ್ನ ಕತೆಯೂ ಈಗ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿದೆಯಲ್ಲವೆ ?

ವೆಂಕಮ್ಮ ವಿಷವರ್ತುಲದ ಚಕ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಂಡನಿಗೆ ಬೇಡವಾದ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ತಾರನಲ್ಲಿ ಬಾಳುವುದೂ ಕಷ್ಟ ವೆನಿಸಿತು ಆಕೆಗೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಶಿವು !

ಪಾರ್ವತಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದ ಅದೇ ಶಿವು ಮತ್ತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.....

ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯಲು ವೆಂಕಮ್ಮ ಹೊಳೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಮಯ ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಶಿವು ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಒಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು ಧೈರ್ಯನಾಡಿ ಅವನು ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಚಿನ್ನದ ಸರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ—

“ವೆಂಕು, ನಿನಗೆ ಬೇಕಾ ಇದು ? ನೋಡು ಎಷ್ಟು ಚಿನ್ನಾಗಿದೆ”

ಎಂದು ಅವಳ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ. ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಪಾರ್ವತಿಯಂತೆ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಹೊಡೆಯಲು ಆಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು. ಎಂಥ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ!

“ತೋಗೋ ವೆಂಕು, ನಿನಗೇನೇ. ನೀನೇ ಹಾಕಿಕೊ. ಇದನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ನೀನು ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿ”

ಬಲವಂತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಶಿವು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲು ತನಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲವೇ? ಛಿ, ಹೇಗೆ ಪಾರಾಗುವುದು?

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯಿತು ವಾರಾಗುವ ದಾರಿ!

ಕೈನೀಡಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಸರ ಅವಳ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿತು. ಆದರೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿರಲಿಲ್ಲ. ರೊಯ್ಯೆನೆ ಬಿಸಾಡಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಚಿನ್ನದ ಸರ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತು - ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಶಿವು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಓಡಿಹೋದ. ವೆಂಕಮ್ಮ ಬಿರುಬಿರನೆ ನಡೆದು ಮನೆ ಸೇರಿದಳು.

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೂ ವೆಂಕಮ್ಮನೇ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದಳು

“ಇನ್ನು ಬೇಲೆ ನೀನು ಹೊರಗಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನದೇ ತಪ್ಪು”

--ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.

ಪಾರ್ವತಿಗೂ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಕೆ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಆಪ್ತಗೌಳಿತೆ; ಸಮಸುಖಿ ಎಂತಲೇ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ವೆಂಕಮ್ಮನ ನಡೆದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಳು. ಆಗಲೇ ಪಾರ್ವತಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದು ಆಕೆಯ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡರೆ ತನ್ನದು ಅಣು ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ತಾನೂ ಆಕೆಯಂತೆಯೇ ‘ರಮಣನಿಲ್ಲದ ನಾರಿ’ - ರಮಣನಿಲ್ಲದ ನಾರಿ!

“ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಹೀಗೆಯೇ?”--ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ತಂದೆ, ತಾನು ಕಾಗದ ಬರೆದಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ

ಗಂಡನಿಂದ ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರೇನಾದರೂ ಬೇರೆಯ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವರೆ? ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರೂ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ವಂಕಮ್ಮನ ನಂಬಿಕೆ.

ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಕುಟುಂಬದ ನೆನಪಾಗಿ, ಆ ಭರವಸೆಯನ್ನು ತಳೆದಳು ಆಕೆ. ತನ್ನ ಗಂಡ ಬೇರೊಂದು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಹವಣಿಸಿದರೂ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರಾಗಲಿ, ಗೌಡರಾಗಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಕಾರ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ದೃಢವಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿ.

ಮತ್ತೆ ಉತ್ತರವನ್ನೇಕೆ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ ?

ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಚಂದ್ರನಿನ ಮದುವೆಗೆ ಬರಲು ತಂದೆ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರಲ್ಲವೆ? ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತೇನಲ್ಲ - ಇನ್ನು ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದು ನಿಕೆ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿರಬಹುದೆ ?

ಹಾಗಿರಲಾರದು; ಅವರು ಮದುವೆಗೆ ಬರಲಾರರು. ಬಂದರಂತೂ ಇಲ್ಲೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಜಗಳವೇ ನಡೆಯಬಹುದು ! ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ - ತನ್ನ ಗಂಡನ ಕ್ಷುದ್ರಮನೋಭಾವ ಬಯಲಾಗಿ, ಇತರರು ಕೆಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಹೀಯಾಳಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಾಗಾಗದಿರುವುದು ಲೇಸು. ಅವರು ಮದುವೆಗೆ ಬರದಿರುವುದೇ ಉತ್ತಮ.

....ಬರದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಗತಿ ? ತಂದೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾರಲ್ಲ !

ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲವಲ್ಲ !! ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಏನೇನು ಬರೆದಿದ್ದರೋ ? ನಯವಾಗಿ ಮನವೊಲಿಸುವಂತೆ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲವೆ ? ಈಗಾಗಲೇ ಮೂರು ವಾರಗಳಾದರೂ ಆ ಕಾಗದವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವೊಂದು ಸುದ್ದಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ತನ್ನ ತಂದೆ ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಒಣ ಹೃದಯದ ಒರಟು ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಕೋಪಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿರಬಹುದೆ ? ಅದಕ್ಕೇ ಅವರು ಉತ್ತರ ಬರೆಯದೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಿರಬಹುದೆ ?....

ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ ಮೀರಿದ್ದರೂ ಆಕೆಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಯತ್ನ

ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆಗೆ ಆಹ್ವಾನವಿತ್ತಳು. ಅವಳ ಕರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕೇಳಿಸಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ?

ಇನ್ನು ಬೆಳಗಾದರೆ ಮದುವೆಯ ಗಲಾಟೆ ಪ್ರಾರಂಭ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಚಂದ್ರ ಬರುತ್ತಾನೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಸಡಗರ ಕೇಳಬೇಕೇ ? ತನಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಆಕೆ ಮಲತಾಯಿಯೇ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಂತೆಯೇ ಅವರು ಆದರದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅಂತಹ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ದುಃಖಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಂದೆಗಂತೂ ಮಕ್ಕಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ತಾವು - ತಮ್ಮ ಸುಖ ಅಷ್ಟೇ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗಾದರೆ ಸ್ವಂತ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಲು ಲೇಶವೂ ಆಶೆಯಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯವಳಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು - ಗಂಡನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಾಯಿಯಾಗಿ, ಅಕ್ಕಸಕ್ಕದವರಿಗೆ ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯ ಸ್ವರೂಪಳಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು ಎಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಗುರಿ ಅವಳದು. ಎಂತಲೇ ಸವತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಯಾವ ಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮನನೋಯಿಸದೆ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ನೇಹಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಆಕೆಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಬಂದಿದ್ದರೆ ? ನೆರೆಮನೆಯ ಪಾರ್ವತಿಯ ಆತ್ಮೆಯಂತಹ ಶೂರ್ಷನಳಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ - ತನಗೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ...? ಆ ಮಲತಾಯಿ ಈ ಸವತಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಂಡಿತ ಬೀದಿಯ ಪಾಲು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸದ್ಯ, ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚಿನ್ನದಂತಹ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೇ ಬಂದಳು ತಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದಳು. ಆಕೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೇವಿ....ದೇವಿ !

ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಜೋಂಪು ಹತ್ತಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಕನಸಿನ ಕಣ್ಣಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ರೂಪು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನದೇ. ಅದೇ ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು, ಮಿಂಚುವ ಕಣ್ಣು, ತುಸು ಅಗಲವಾದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲಿನಂತಹ ಬಾಯಿ. ಮಾಟವಾದ ಮೂಗು, ನಯವಾದ ಉಬ್ಬಿದ ಕೆನ್ನೆ. ಹೆಚ್ಚು ನಕ್ಕರೆ ಮುತ್ತು

ಉದೂರಿ ಹೋಗುವುದೆಂದು, ಮೃದು ಮಂದ ಹಾಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದ ವೈಖರಿ.... ಆಕೆ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೇ ಸರಿ ! ಆದರೆ ತಲೆಗೆ ಕಿರೀಟವಿಡಿಯಲ್ಲ ! ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೇವರು— ದೇವತೆಗಳು ಧರಿಸುವಂತಹ ಕಿರೀಟ ಅದು ; ಮುತ್ತುರತ್ನಗಳಿಂದ ಮಿಣಮಿಣನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಿರೀಟ ! ಎಂದಿನಂತೆ ಕೂಡಲು ಹೆಣೆದು ಕೊಳ್ಳದೆ, ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಓರಣವಾಗಿ ಹರಿಯ ಬಿಟ್ಟದ್ದಾಳೆ ! ಎಷ್ಟಾದರೂ ದೇವಿಯಲ್ಲವೇ ? ಅದಕ್ಕೇ ಆ ಕಿರೀಟ, ಆ ಅಲಂಕಾರ !!

ಮುಂಜಾನೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾದಾಗ ಆ ಕನಸಿನ ದೇವಿಯ ನೆನಪೇ ಆಕೆಗೆ. ಮುಖ ತೊಳೆಯದೆಯೇ ಓಡಿಹೋಗಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು. ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಅವರನ್ನು ಆಕೆ ನೋಡಿಲ್ಲ ; ಮುಖಕ್ಕೆ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಅತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆದಿನ ನೋಡಿದ ನೋಟದಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿತ್ತು. ಕನಸಿನ ದೇವಿಯನ್ನೂ— ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನೂ ಹೋಲಿಸಿ, ತೂಗುವ, ನ್ಯಾಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಳು !

ಮಂಕು ಬಡಿದವಳಂತೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನೇ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ ವೆಂಕಮ್ಮ ಸಮಿಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದಳು. ಅವಳು ತನ್ನ ಭಾವಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಬರಲು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೇ ಬೇಕಾಯಿತು.

“ಮುಖ ತೊಳಕೊಂಡ್ಯೇನೆ ವೆಂಕು ?”

ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಓಡಿ ಬಂದಂತಾಯಿತು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ.

“ಇಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಆಕೆ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ನಡೆದಳು.

ಅದೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರು ಬಂದ. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಆನಂದದ ಸ್ವಾಗತ ನೀಡಿದರು. ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ನಗುನಗುತ್ತ ಅಣ್ಣನನ್ನಿ ದುರುಗೊಂಡಳು ತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರೂ ಅವನೆಡಬಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೋಟು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿಹೋಗಿದ್ದ.

“ಅವ್ವ ಎಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ?”

ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಉತ್ತರಿಸುವ ಬದಲು ವೆಂಕು ಉತ್ತರಿಸಿದಳು—

“ಎಲ್ಲೋ, ಈಗತಾನೆ ಹೊರಗೆ ಹೋದರು ಅಣ್ಣ”

ಆದರೆ ಜೊತೆಗೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೂ—

“ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆ ಹತ್ತಿರ ಹೋದರೇನೋ....”

ಎಂದು ರಾಗವಾಗಿ ದನಿಗೂಡಿಸಿದರು.

ಚಂದ್ರ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅನಂತಯ್ಯನವರೂ ಒಳಗೆ ಬಂದರು. ಮಗನೊಡನೆ ಲೋಕಾಭಿಮಾನದ—ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ — ಮಾತುಕತೆಗಳಾದವು. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು. ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಮಾತ್ರ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೇ ಎಲ್ಲಿರಿಗೂ ಬಡಿಸಿದರು.

“ನಿನ್ನ ಕೈಯೊಟ್ಟ ತಿಂದು ವರ್ಷದ ಮೇಲಾಯಿತು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಬಂದಾಗ, ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮದುವೆಯ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಪರಿಚಾರಕರ ಕೈ ಅಡಿಗೆ ತಿಂದು ಬೇಜಾರಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೂ ಹೋಟೆಲು ಊಟಕ್ಕೂ ಏನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ನಿನ್ನ ಕೈ ಅಡಿಗೆಯೇ ಚಿನ್ನ”

ಎಂದು ಚಂದ್ರ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನು ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದ.

“ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಚಂದ್ರ....ಹೋಟೆಲು ಊಟ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಕೈಹಿಡಿದವಳು ರುಚಿ ರುಚಿಯಾಗಿ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ” ಎಂದರು ನಗುನಗುತ್ತಾ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅನಂತಯ್ಯನವರೂ ತುಟಿಯಲ್ಲೇ ನಕ್ಕರು ಮಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲಾ ಅಣ್ಣನ ಮುಖವನ್ನು ಅಶ್ಚರ್ಯ ಕುತೂಹಲಗಳಿಂದ ಕಣ್-ಬಾಯ್ ಬಿಡುತ್ತಾ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದರು

ಅನಂತಯ್ಯನವರು ಅಡಾವುಡಿಯಿಂದ ಊಟಮುಗಿಸಿ ಎದ್ದು ಬಿಟ್ಟರು. ಉಳಿದವರ ಊಟ ತುಂಬ ನಿದಾನವಾಗಿ ಸಾಗಿತು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾ ಅವನ ಬಳಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಚಂದ್ರವಿಗೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೆಂದರೆ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿ. ಆಕೆಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದೆಂದರೆ ಬಹಳ ಆಸೆ. ಆಕೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿ ಮಾಡುವ ಹೆಟ-ಹೆಂಬಲ.

ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕೇಳಿದರು—

“ಹುಡುಗಿ ಹೇಗಿದಾಳೋ ಚಂದ್ರ?”

ಅವರು ತಮ್ಮ ಸೊಸೆಯಾಗುವಳನ್ನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತಯ್ಯನವರೇ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಆಸೆಗೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹೆಡುಕಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು.

ಮೊದಲನೋಟದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಂದೆಯ ಒತ್ತಾಯ ಆಜ್ಞೆಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಆತ ತಲೆಬಾಗ ಬೇಕಾಯಿತು.

ಎರಡನೆಯ ದಿನವೂ ಅನಂತಯ್ಯ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆ ದಿನ ಚಂದ್ರವಿನ ಭಾವೀಮಾವ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಸರ ಪೆಂಚತಿ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು ಪದ್ಮ ಇದ್ದರು. ಇಂಜನಿಯರ್ ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯನವರಿಗೆ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಳೇ ಅವರ ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣವ ಬಳಿ ಅವರಿಗೆ ಹದಿನೈದು ಎಕರೆ ಸಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿ ಇದ್ದಿತು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಯೇ ಅನಂತಯ್ಯ ಆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿದ್ದರು.

ಹುಡುಗಿ ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದಳು; ಗಂಡುಬೇರಿ, ಮನೆಕೆಲಸ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಸಂಗೀತದ ಗಂಧವಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಂದೆಯ ಒತ್ತಾಯ ಅವನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿತು. ತಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: “ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಓದಿರುವ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ.ಗೆ ಯಾರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಅಷ್ಟು ಹಣ ಹೇಳು?”

ಚಂದ್ರನಿಗೆ, ಅದುವರೆಗೂ ಆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ತಂದೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಆ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು. ಅದು ಕಿವಿಹೊಕ್ಕಾಗ, ಅವನ ಕೋಪವೂ ಮೂಗಿನ ತುದಿಗೇರಿತು.

“ಓಹೋ! ವರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಆಸೆಪಡುತ್ತಿದ್ದೀರೋ?”

ಚಂದ್ರವಿನ ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯವಿತ್ತು.

ಅನಂತಯ್ಯ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಮಗನ ಮನೋಭಾವ

ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡ ಮದುವೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದ್ದ

ಹೆತ್ತು, ಹೊತ್ತು, ಮುದ್ದಾಗಿ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿ, ಕೊರಗು ತಟ್ಟಿದಂತೆ ಕೋಮಲವಾಗಿ ಬೆಳಸಿ, ಹದಿನೇಳು - ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಕಷ್ಟ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಪೋಷಿಸಿ ದೊಡ್ಡವಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು, ಮದುವೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಕಂಡೂ ಕಾಣದ ಮನೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ನೂಕಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವನ ಪಾದ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವನ ಪಶುಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಲಿಕೊಡುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಜೊನ್ನಿನ ಹೊರೆ ಹೊರಿಸಿ, ಮಡಿಲಿಗೆ ಮಾಣಿಕೃತನಿ, ನೆರಗಿಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಹಿರಿಗಂಟು ಕಟ್ಟಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೇ ?

ಚಂದ್ರವಿನ ಆದರ್ಶವಾದ ಮುಂದುವರಿಯಿತು :

ಮದುವೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಗಂಡಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು ಕೇಣ್ಣೋ ಹೆಣವೋ?

ಹೆಣ ಬೇಕಾದವನು ತನ್ನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಹೆಣದೊಡನೆಯೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬೇಕು ?

ಹಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಆ ರೊಕ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದು ಗಂಡಿನ ಮಿತಿ ಮೀರಿದ ಸೆಂಕ್ಟೇ ಸರಿ !

ಆದರೆ ಆ ಸೊಕ್ಕು ಮುರಿಯುವ ಪರಿಯೆಂತು ?

ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಚಂದ್ರ

ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾದವನೂ ಅವನೇ ಅಲ್ಲವೇ ?

ಅದಕ್ಕೂ ಆತ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಒಳ ದನಿ ಹೇಳಿತ್ತು—

“ಸಮಾಜದ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ !”

ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಂದು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅಧೋಗತಿಗಳಿಯುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಸಮಾಜ ಒಂದು ಕಡೆ..

ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಂದು ನಂಬಿ, ಅಂಧ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಅವಿದ್ಯೆಯ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದಿರುವ ಸಮಾಜ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ....

ಇವೆರಡರ ನಡುವೆ ಒಂದು ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರ ಹೊಸ ಜನಾಂಗ ಉದಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದೆ ಸರ್ವಸಮತೆಯ ವಿಶಾಲ ಹೃದಯವೆಂಬ ಹೆಣತೆ ಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಧರ್ಮದ ದಯೆ, ಕ್ಷಮೆ, ಔದಾರ್ಯ, ಪರಹಿತ ಚಿಂತನೆ ಮೊದಲಾದ ಮಹೋನ್ನತ ಗುಣಗಳ ತೈಲಸನ್ನು ತುಂಬಿ, ತ್ಯಾಗಮಯ ಸಾಧನೆಯ ಬತ್ತಿ ಹೊಸೆದು, ಆಚರಣೆಯ ಅಗ್ನಿ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿಸಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾ, ಸುಲಿಯುವ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸವಾಲು ಹಾಕುವ ಸತ್ಯ ವೀರರ ಪ್ರಗತಿ ಜನಾಂಗ ಅದು. ತಾನೂ ಆ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೇ ಅಲ್ಲವೇ?—ಎಂದುಕೊಂಡ ಚಂದ್ರು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಅವನಿಗೂ - ಅನಂತಯ್ಯನವರಿಗೂ ಬಿರುಸಾದ ವಾಗ್ವಾದವೇ ನಡೆಯಿತು. ಹಿರಿಯರೆದುರಿಗೆ ಕಿರಿಯ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ಅನಂತಯ್ಯ ತಂದೆಯೆಂಬ ಅಧಿಕಾರಬಲದಿಂದ ಮಗನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿದರು. ಚಂದ್ರು ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ಅವರ ಅಸ್ತದಲ್ಲೆ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ. ತಂದೆಯ ಅಸಹನೀಯ ಭರ್ತ್ಸನೆ ಮಗನನ್ನು ಮೌನವಾಗಿರಿಸಿತು.

ಮರುದಿನ ಅನಂತಯ್ಯ ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಹುಡುಗ ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಮುಂದೂಡಿದ ಕಾರಣವೆಂದರೆ—

“ಹುಡುಗ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸಾಲದು ಎನ್ನ ತ್ತಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು.

ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಕೊಡಲು ಲೇಶವೂ ಚಿಂತಿ ಸದೆ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅನಂತಯ್ಯನವರು ಮುಂದೂಡಿದ ಆತಂಕದ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವೇ ಆಯಿತು. ಎಷ್ಟು ಕೊಟ್ಟರೂ ತಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೇ ಸೇರುವ ಸೊತ್ತೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿ ಸಿದ್ದರು. ತಾವು ಕೊಡುವ ಹಣ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಕೈ ಸೇರುವುದೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಎಷ್ಟು ಬೇಕಂತೆ?”

“ಐದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ”

ಅನಂತಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಕೈ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಐದು ಎಂದರೆ ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಐದುಸಾವಿರ.

ಹಣವೇನೋ ಕೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು — ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯನವರ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ. ಆದರೂ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ಐದು ಸಾವಿರ ವೆಂದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೇ ಆಯಿತು ಅವರಿಗೆ

ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದರು. ಮಗಳಂತೂ ಚಂದ್ರವನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆಂದು ಮೊಂಡು ಹಿಡಿದಳು

ಐದು ಸಾವಿರ ಉದ್ವಿಗಿತ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಜೋಳಿಗಗೆ. ಆದೇ ದಿನ ಲಗ್ನಸತ್ರಿಕೆ ಬರೆಸಿಕೊಂಡು, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹೇಳಿ ಅಷ್ಟುಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಮರಳಿದರು.

ಅನಂತರ ಪದ್ಮ ಪದೇ ಪದೇ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮುನ್ನವೇ ಸಲಿಗೆ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡಳು. ಮೊದಲೇ ತಂದೆಯ ನಡತೆಯಿಂದ ಬೇಸರಗೊಂಡಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಅವಳ ಸಲಿಗೆಯ ಸೋಗಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೇಸರ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಆದರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ತಾನು ಕೈಹಿಡಿಯಬೇಕಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡ ಚಂದ್ರ.

ಮದುವೆಗೆ ಉಳಿದಿದ್ದ ಇನ್ನು ಮೂರೇ ದಿನ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮದುವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ತಾನು ಗಂಡಿನ ದಿಬ್ಬಣದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿತ್ತು. ಎಂತಲೇ ಆತ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ.

ತನಗೂ, ತನ್ನ ತಂದೆಗೂ ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಚಂದ್ರ ಯಾರೊಡನೆ ಹೇಳಿ ಹೃದಯ ಹಗುರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಒಬ್ಬಳು-ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಮಗನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಶಾಂತಿಯ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಬಿಳಕು ಮಾಡುವ ದಯಾದೀಪ.

“ಹುಡುಗಿ ಹೇಗಿದ್ದಾಳೋ ಚಂದ್ರ ?”

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕೇಳಿದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಸಿಕ್ಕದೆಂದು ಚಂದ್ರ, ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಚಾಚೂ ಬಿಡದೆ ಆಕೆಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡ.

ತಾನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿರುವೆನೆಂಬುದೂ ಅವನಿಗೆ ಮರೆತು ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೂ ಮೌನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಬಾಗಿಲು ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಅಣ್ಣನ ಕತೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಚಂದ್ರು ಕೈತೊಳೆದು ಬಂದ. ಅನಂತಯ್ಯನವರು ಬೀದಿಯ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ತಾನು ಅವರೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ ಚಂದ್ರುವಿಗೆ. ಅವನು ಮತ್ತೆ ಅಡಿಗೆಯ ಕೋಣೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ.

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೂ-ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಎದುರು ಬದರು ಕುಳಿತು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯೇ ಕುಳಿತು ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಿಗೆ ತೊಡಗಿದ.

“ವೆಂಕೂ ಬಂದು ಎಷ್ಟು ದಿನನಾಯಿತು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ?”

“ತಿಂಗಳ ಮೇಲಾಯಿತು ಅಣ್ಣ”

ತಟ್ಟನೆ ಉತ್ತರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಅವಳು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ ಬಾರದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಬಯಸಿದ್ದಳು.

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಉತ್ತರ ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರುವಿಗೂ ಅನುಮಾನವೇ ಆಯಿತು. ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ಹುಡುಗಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ತಾರಿಗೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಳೇ? - ಏಕೆ ಬಂದಳು? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಚಂದ್ರು ಅದನ್ನು ಕೆದಕಿ ಕೇಳಿದರೆ ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿಗಾದರೂ ನೋವಾಗಬಹುದೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದ.

“ಭಾವ ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”

ಭಾವನ ಕತೆ ಚಂದ್ರುವಿಗೇನು ಗೊತ್ತು?

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೇನೋ ಭಾವನ ಕತೆ ಹೇಳುವ ಆಸೆಯಿತ್ತು ; ಆದರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಅಹಿತಪ್ರಸಂಗಗಳೊಂದನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಆಕೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಳು. ಮದುವೆಯ ಸಡಗರವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ, ವೆಂಕಮ್ಮನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಕಿದ್ದರು.

“ಅವರು ಬಹುಶಃ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೇ ನೇರವಾಗಿ ಬರಬಹುದಷ್ಟು”

ಎಂದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಅನಂತರ ಊರಿನ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತುಕತೆಗಳಾದುವು. ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕುರಿತೂ ಮಾತು ಬಂದಿತು. ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮರುಗಿದ ಚಂದ್ರು.

ಮರುದಿನ ಊರಿನವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇವರ ಸಮಾರಾಧನೆ. ಸೊಗಸಾದ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನವಾಯಿತು. ಅದೇ ಸಂಜೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರೈಲು ಹತ್ತಿದರು-ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು

ಮಲ್ಲೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ರಾನುಚಂದ್ರಯ್ಯನವರ ಮನೆಯ ಮುಂದುಗಡೆ ಭಾರೀ ಚಪ್ಪರ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ದೀಪಗಳಿಂದ ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ವಿಶಾಲವಾದ ಬಂಗಲೆಯನ್ನೇ ತೆರವುಮಾಡಿಸಿದ್ದರು ರಾನುಚಂದ್ರಯ್ಯ

ವರಪೂಜೆಯಿಂದ - ಕನ್ಯಾದಾನದವರೆಗೆ ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳೂ ಕಲಹ ಬಾರದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡವು ಚಂದ್ರು ಪದ್ಮಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಬಿಗಿದ. ವಧೂವರರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಶೀರ್ವಾದದ ಅಕ್ಷತಿ ವಳಿಗರೆಯಿತು.

ಮದುವೆಯ ಸಮಾರಂಭ ಮುಗಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ದಿನವೇ, ಅನಂತಯ್ಯನವರಿಗೊಂದು ಕಾಗದ ಕಾದಿತ್ತು! ಅದು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಾಗದ !!

“...ಇದೇ ನಿಮಗೆ ನಾನು ಬರೆಯುವ ಕೊನೆಯ ಕಾಗದ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ, ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿದ್ದು ತಪ್ಪೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ನಿಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ಅಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ನಾನು ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೇನೆ ಕೈತುಂಬ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯಲು ಒಬ್ಬರು ಮುಂದೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಬಳುವಳಿ ಇಲ್ಲದೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವುದು ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ-ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು

ಜಿನ್ನಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ, ಕೂಡಲೇ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನೇನೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಲವಂತ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಡಸಾದವನು ಹೇಗಾದರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಬಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೆ ಜೀವನಾಂಶ ಬೇಕಾದರೆ ಕೋರ್ಟಿನ ಮೂಲಕ ವಸೂಲು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು - ಇತಿ, ನಾಗಪ್ಪ.”

ನಡುಗುವ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕಾಗದವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದರು ಅನಂತಯ್ಯ. ಪ್ರೇಮಸಮಾಚಾರದ ಒಕ್ಕಣೆಯಿಲ್ಲ ನಮಸ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯ ಲೇಖನದ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವಿಲ್ಲ. ಕಾಗದದ ಭಾಷೆಯಂತೂ ವಕೀಲರ ನೋಟೀಸಿನಂತಿದೆ.

ಅನಂತಯ್ಯನವರಿಗೆ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಚಂದ್ರ ತಂದೆಯ ಕೈಯಿಂದ ಕಾಗದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನು ಮೊದಲು ಗೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ತಂಗಿಗೊದಗಿದ ವಿಸತ್ತಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಉದ್ದೇಗದಿಂದಲೇ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಬಳಿಗೋಡಿದ.

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”

ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು.

ಚಂದ್ರ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ; ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಗದವಿದೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೋಪ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಯಾತನೆ ತುಂಬಿದೆ.

“ಏನು ಚಂದ್ರ?”

“ನೋಡಿದೆಯಾ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಈ ಕಾಗದ”

“ಯಾರದ್ದು?”

“ಭಾವ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅಗ್ರಹಾರದಿಂದ”

ಆ ಮಾತು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ತನ್ನ ಗಂಡ ಬರೆದಿರುವ ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಏನಿದೆಯೋ ಎಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅಕೆಯೂ

ಚಂದ್ರವಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಳು.

“ಎನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಓದೋ ಚಂದ್ರ”

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸಿದರು.

“ಈಗ ಏನೇನು ನಡೆದಿದೆಯೋ ಹೇಳು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಏಕೆ ಮುಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ?”

“ಆಗಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ-ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಏನು ಬರೆದಿದೆಯೋ ಓದಪ್ಪ”

“ನಾನು ಓದಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”

“ಹಾಗಾದರೆ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆನು?”

“....ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಂತೆ”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಂಬ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಚಂದ್ರ ಅತಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೇಳಿದ. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮುಖ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತು; ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣು ಹನಿಯಿಟ್ಟಿತು.

ಚಂದ್ರವಿನ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ, ವೆಂಕಮ್ಮ-ನಾಗಪ್ಪನವರ ದಾರುಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಚಂದ್ರವಿಗಂತೂ ಮೈ ಪರಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು

ವರದಕ್ಷಿಣೆ....ವರದಕ್ಷಿಣೆ....ವರದಕ್ಷಿಣೆ

ಆ ಶಬ್ದ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯಿತು. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನಿಗೆ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಅಭಿಮಾನ ಮೂಡಿತ್ತು. ಮದುವೆಯಾಗುವ ಗಂಡುಗಳೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಭಾಗನಂತೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಪಾಡು ಪಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ.

ಆದರೆ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಈಗ ಬದಲಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಆಸೆ ಪಟ್ಟು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬೇರೊಂದು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡ ಚಂದ್ರ.

“ಹಾಗಾದರೆ ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ?”

ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೇ ಬರುತ್ತಿ ದ ಅನಂತಯ್ಯನವರಿಗೂ

ಚಂದ್ರನಿನ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿಸಿತೇನೋ !

“ನೂಡುವುದೇನು ? ಅವನ ಪಾಡು ಅವನಿಗೆ - ನಮ್ಮ ಪಾಡು ನನುಗೆ” — ಎಂದರು ಅನಂತಯ್ಯ.

ಚಂದ್ರ ಬಿರುಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದ. ಆನೋಟದಷ್ಟೇ ತೀಕ್ಷ್ಣನಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ—

“ಹಾಗಾದರೆ ವೆಂಕುವಿನಗತಿ ?”

“ನಾವೇನು ಸತ್ತು ಹೋಗಿದ್ದೇವೆಯೇ ?”

ಅನಂತಯ್ಯನವರೂ ಅಷ್ಟೇ ಬಿರುಸಿನಿಂದ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟರು.

“ಸಾಯದೆ ಬದುಕಿದ್ದೇವೇನು ? ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದೆವೇನು ?”

“ಸುಮ್ಮನಿರದೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ?”

“ನಾನೇನು ಮಾಡುವುದು ? — ತಂದೆಯಾದ ನೀವೇ ಕಲ್ಲಾಗಿರುವಾಗ !” ಚಂದ್ರ ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಆ ಪ್ರಕೋಪಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದಿತ್ತು.

ಇನ್ನು ತಂದೆ—ನುಕ್ಕಳ ವಾದ ವಿಸಾದ ದ್ವೇಷಕ್ಕೆಡೆಗೊಡುವುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.

“ಪೋಗಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರಪ್ಪ ಚಂದ್ರ”

ಎಂದರು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರ ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಬಾಕ್ಸೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಗೆಹರಿಯಲೇಬೇಕೆಂದು ಅವನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದ.

“ಯಾಕೆ ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ? ನಾಳೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೆಂಕುವಿಗೆ ಯಾರು ಆಗುತ್ತಾರೆ ? ಅವಳಿಗೆ ಅವಳ ಗಂಡನೇ ದಿಕ್ಕಲ್ಲದೆ ಅವು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಅವಳ ಭಾರ ಹೊತ್ತಾರೆ ?”

“ಈಗೇನು ಮಾಡು ಅನ್ನುತ್ತೀಯೋ ಚಂದ್ರ ?”

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ವೃದುವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು.

“ಭಾವ ಕೇಳುವ ಎರಡು ಸಾವಿರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ, ವೆಂಕುವಿನ ಒಡೆದ ಬಾಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.”

“ಎರಡು ಸಾವಿರ ! ಹೆಹ್ ಹೆಹ್ !!” — ನಕ್ಕರು ಅನಂತಯ್ಯ.

“ಅವನೇನೋ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ, ನೀನೂ ಶಿವಾರಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೇ; ಆದರೆ ಕೊಡುವವರು ಯಾರು.....ಎರಡು ಸಾವಿರ ? ಹೆಪ್ಪೆಹ್ಚ್ಚಾ!”

ಅನಂತಯ್ಯನವರ ಮಾತು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಣಕಿಸಿತು. ಚಂದ್ರ ವಿಗಂತೂ ತಂದೆಯ ಕಪಾಳಕ್ಕೆ ಹೊಡೆಯುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ರೋಸಿ ಹೋಯಿತು.

ತಂದೆ...ಅಂಥ ತಂದೆ ಇದ್ದರೇನು ? ಸತ್ತರೇನು ?

ತನಗಾಗಿ ಐದುಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ವಸೂಲು ಮಾಡಿದ ಅದೇ ತಂದೆ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪದೆ ಹಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ

ತಂದೆಯಂತೆ ತಂದೆ ...ಹೃದಯವಿಲ್ಲದ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಡುವ ಬದಲು ಹಣಕ್ಕೇ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ . ಒಂದು ವೇಳೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹಾಗೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೋ ಆತ ! ಎಂದುಕೊಂಡ ಚಂದ್ರ.

“ನೀನೇ ಕೊಡಬೇಕು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತೀಯಾ ? ನನಗೆ ಐದು ಸಾವಿರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾವಿರವನ್ನು ನನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಖರ್ಚುಮಾಡು ”

ರೋಸುವಿಂದ ನುಡಿದ ಚಂದ್ರ.

“ಎರಡು ಸಾವಿರ ಕೊಡುವ ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ, ಆ ಹೆಳ್ಳಿಯ ಮೇಷ್ಟ್ರಿ ಗೇಕೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಪಟ್ಟಣದ ಹುಡುಗನನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆ.” ಎಂದರು ಅನಂತಯ್ಯ.

“ಅಂದರೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೋ ನೀನು ಹೇಳುವುದು ?”

ತಂದೆ ಬಳಸಿ ಬಳಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ನೇರವಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಚಂದ್ರ—

“ಹೌದು, ಒಂದು ಕಿಲುಬುಕಾಸೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ”

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅನಂತಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ಸೆರಗು ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ತೋಯ್ದು ಹೋಗಿತ್ತು.

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದೆ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರು ಮಾತ್ರ ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ನಿಂತು, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ.

ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ಹನಿ ಉದುರಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಚಂದ್ರುವಿಗೆ ಕರುಳೇ ಕಿತ್ತುಬರುವಂತೆ ಆಯಿತು.

“ನೀನೇಕೆ ಅಳುತ್ತೀಯೆ, ಸುಮ್ಮನಿರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.”

“ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಆ ಹುಡುಗಿ ಹೀಗಯೇ ಇರಬೇಕೇ ಚಂದ್ರು?”

“ನಾನಿದ್ದೇನಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.”

“ನಾನಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ನೀನೂ ಇದ್ದೀಯೇ?”

“ಅಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ನಾನು ಬೇರೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ!”

“ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಗಂಡ ಒಡವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ ಚಂದ್ರು. ಹೆತ್ತವರು, ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.”

“ನೀನು ಯೋಚಿಸಬೇಡ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ನಾನು ಭಾವನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ”

“ಬರೀ ಮಾತು ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲುದು ಚಂದ್ರು? ಹಣ ಬೇಕಲ್ಲ ಮಗು ಹಣ....ಎರಡು ಸಾವಿರ.”

“ಅದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.”

ಮಗನ ಮಾತಿನ ಧ್ವನಿ ಆಶಾದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಅರೆಕ್ಷಣ ಬೆಳಕು ಮಿಂಚಿತು.

“ಮಗು, ನನ್ನ ಸರ ಇದೆ - ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು. ಈಗಲೂ ನಾನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬಾಳುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಬೆಲೆಮಾಡಿ, ಹಣ ಜತೆಮಾಡು ಮಗು.”

“ಬೇಡ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ನಿನ್ನ ಒಡವೆ ಏಕೆ ಮಾರಬೇಕು ?”

“ನನ್ನ ಮಗಳಿಗಿಂತ ಆ ಒಡವೆ ಹೆಚ್ಚೇ ಚಂದ್ರು ? ಅವಳು ತನ್ನ ‘ಒಡವೆ’ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಈ ಒಡವೆಯಂಥ

ಹತ್ತು ಒಡವೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಷ್ಟು ಸಂತೋಷ.”

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರವಿನ ಕಣ್ಣು ತುಂಬಿತು. ಆ ವಾತ್ಸಲ್ಯಮಯಿಯ ಮಾತು ಹೃದಯವನ್ನೂ ತುಂಬಿತು. ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಮಾತು ಹೊರಗೆ ಬರದೆ, ತುಟಿಬೀಗಿ, ಕನ್ನೆಯುಬ್ಬಿ, ಕೃತಜ್ಞಾ ತೆಯ ಮುಖಭಾವ ಮೂಡಿತು

“ಸರ ಹಾಕಿಕೋ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ನಾನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಹಣ ಜೊತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದ ಚಂದ್ರು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಿನ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ, ತಂದೆಗೂ ಹೇಳದೆ ಚಂದ್ರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮದುವೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ರಜೆ ಇನ್ನೂ ಮುಗಿದಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗುವ ತೊಂದರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಟ್ರಿಪರಿಗೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಪಾಸ್ ಬುಕ್ ನಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಗಿನಿಂದ ಕೂಡಿಟ್ಟಿದ್ದ ಎಂಟು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ರೈಲು ಹತ್ತಿ ದೇವಲಾಪುರದ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಅಗ್ರಹಾರ ಸೇರುವ ವೇಳೆಗೆ ಮಸುಕು ಕತ್ತಲೆಯೇ ಆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಮೊದಲು ಎದುರುಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ.

ಚಂದ್ರು, ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಬೀವಿಯ ಜಗುಲಿಯ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಆತುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನೇ ವಿಚಾರಿಸೋಣವೆಂದು ಚಂದ್ರು ಕೇಳಿದ—

“ನಾಗಪ್ಪ ಮೇಷ್ಟ್ರು ಮನೆ ಎಲ್ಲಿದೆ?”

“ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯೇ.”

ಎಂದು ಕೈತೋರಿಸಿದರು ಆಕೆ ಚಂದ್ರು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದ. ಬೀಗ ಹಾಕಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು. ಎರಡು ಕ್ಷಣ ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋರದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತ.

ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಮತ್ತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರನ್ನೇ ಕೇಳಬೇಕಾಯಿತು.

“ಬೀಗ ಹಾಕಿದೆಯೇನು? ಹಾಗಾದರೆ ಎಲ್ಲೋ ತಿರುಗಾಡಿ

ಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೋಗಿರಬೇಕು” ಎಂದರು ಆಕೆ. ಚಂದ್ರ ಬೀದಿ ಯಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ—

“ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ ಇನ್ನೇನು ಅವರು ಬರಬಹುದು” ಎಂದರು ಆದರೆ ಚಂದ್ರ ಒಳಗೆ ಹೋಗದೆ ಬೀದಿಯ ಜಗುಲಿಯ ನೋಟಿಯೇ ಕುಳಿತ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ—

“ನೀವೇನಾಗಬೇಕು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ?”

“ಅವರು ನಮ್ಮ ಭಾವ”

“ಅಂದರೆ....?”

“ನನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನೇ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ನಮ್ಮ ವೆಂಕುವಿನ ಅಣ್ಣಂದಿರೋ ?”

ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದರು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ.

“ಹೌಂ”

“ವೆಂಕಮ್ಮ ಅರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಳೆ ತಾನೇ ?”

“ಹೌಂ”

“ಪಾಪ, ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ.”

ಎಂದುಕೊಂಡರು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ.

“ಒಳಗೆ ಬನ್ನಿ. ಇಲ್ಲೇ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡಿಬಿಡಿ.... ಪಾಪ, ನಿಮ್ಮ ಭಾವ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ”

“ಪರವಾಗಿಲ್ಲ, ಊಟಕ್ಕೇನು ಅವಸರ ?”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು ಬಂದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಬಾಗಿಲಿನ ಬಳಿಯೇ ಚಂದ್ರನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಚಂದ್ರ ಊಟಕ್ಕೇಳಬೇಕಾಯಿತು.

“ಯಾರಮ್ಮ ಅದು ?”

ಅದು ಪುಟ್ಟ ಸೀತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ.

“ನಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಅಣ್ಣ ಕಣೆ ?”

ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಉತ್ತರ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಅಕ್ಕನ ಅಣ್ಣ, ಅಕ್ಕನ ತಂಗಿಗೂ ಅಣ್ಣನೇ ಅಲ್ಲವೇ ? ತನಗೂ ಆತ ಅಣ್ಣನೇ ಆದನಲ್ಲ!—ಎಂದು ತರ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಳು ಸೀತು.

“ವೆಂಕಮ್ಮನ ಅಣ್ಣ ಕಣೇ—ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯ್ತೇ ?”

“ಓ....” ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಸೂಚಿಸಿದಳು ಸೀತು.

ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ, ವಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ಚಂದ್ರ ತನ್ನ ಭಾವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಬೇಡ ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರ ವಿಷಯದ ಮು ಆದಿನ ಶಾನುಭೋಗರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವನೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಳಿಸಿಹೋಯಿತು.

ಚಂದ್ರ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ನೊಂದುತನವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಾಗ—

“ಇನ್ನು ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಗತಿ ಏನಪ್ಪ?”—ಎಂದರು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ.

“ನೀನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀಯಪ್ಪ?”—ಎಂದರು ಶ್ಯಾಸು ಭೋಗರು.

“ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ, ಒಂದೂ ತೋಚುತ್ತಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ”

ಎಂದು ಚಂದ್ರ ಊಟಮುಗಿಸಿ ಎದ್ದ. ಕೃತೋಳಿದು ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ, ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವ ಬೆಳಕು ಕಂಡಿತು.

“ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತುಕೋಪ್ಪ” ಎಂದರು ಶ್ಯಾಸುಭೋಗರು.

“ನಮ್ಮ ಭಾವಂದಿರು ಬಂದಿರುವಹಾಗಿದೆ ಮಾತನಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಚಂದ್ರ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನೆಯತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದ. ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಭಾವಮೈದುನನನ್ನು ಕಂಡು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮೂಕರಾದರು.

“ಯಾರು ?.... ಚಂದ್ರ.....?”

“ಹೌದು ಭಾವ ನಾನೇ ?”

“ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ ?”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಯಿತು ಭಾವ ನೀವು ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ”

‘ಕುಳಿತುಕೋ’ ಎಂದುಕೂಡ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ.

ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಮಾತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹೊಳೆಯದೆ ಮೌನವಾದರು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ನೀರವತೆಯನ್ನು ಚಂದ್ರವೇ ಮುರಿಯಬೇಕಾಯಿತು.

“ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇ ಭಾವ?”

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದೆನಲ್ಲ”

“ನಾನೂ ಆ ಕಾಗದ ಓದಿದೆ”

ಎಂದ ಚಂದ್ರ. ಮತ್ತೆ ಮಾತು ನಿಂತಿತು.

ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತಾವು ಬರೆದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿನ ವಿಷಯ ನೆನಪಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾವೇ ಬರೆದಿದ್ದರೇ? ಹಾಗೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ತಾವು ಯೋಚಿಸಿದ್ದರೇ? ತಮಗೆ ಆ ವಿಷಯಗಳು ತೋಚಿದ್ದುವೇ? ನಾರಾಯಣ ಬರೆದ ಎರಡನೆಯ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ, ಆ ರೀತಿ ಬರೆಯಲು ಸೂಚಿಸಿದ್ದ. ಎಂತಲೇ ತಾವು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅದನ್ನೋದಿದ ಅನಂತಯ್ಯ ಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರಬಹುದೇ?— ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ತಳಮಳಿಸಿತು.

“ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ಭಾವ”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಚಂದ್ರನ ಮುಖವನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲೇನೂ ಕೋಪಾವೇಶವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಯಿತು.

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯೇ ಕಳುಹಿಸಿದರೋ?”

“ಇಲ್ಲ ಭಾವ. ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ!”

“ಹಾಗಾದರೆ...”

“ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೂ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಈ ಸುದ್ದಿಗೇ ಕೈ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ”

“ಅವರಿಗೆ ಬದಲು ನೀನೇ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗೆ ಬಂದೆಯೋ?”

ತಿರಸ್ಕಾರದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಹೌದು ಭಾವ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಬಂದವನಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯೂ ಗೊತ್ತಿದೆ

ತಾನೇ ?”

“ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬರಲಿಲ್ಲ ಭಾವ”

“ಎನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿದ್ದೀ ಯೇನು ?”

“ಹೌದು ಭಾವ. ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ‘ಒಡವೆ’ಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.”

“ಕಾಗದ ಸರಿಯಾಗಿ ಓದಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೀ ತಾನೇ ?”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೆಂಬಂತೆ ಚಂದ್ರ ಜೇಬಿ ನಲ್ಲಿದ್ದ ನೋಟನ ಕಟ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವರ ಮುಂದಿಟ್ಟ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕ್ಷಣ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ‘ಎರಡು ಸಾವಿರ ಕೇಳಿದರೆ ಒಂದು ಸಾವಿರವಾದರೂ ಉದುರುತ್ತದೆ; ಬೇಡವೆನ್ನದೆ ತೆಗೆದುಕೊ. ಬಂದಷ್ಟೇ ಲಾಭ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮೊಂಡು ಹಿಡಿಯಬೇಡ’ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದ ನಾರಾಯಣ. ಆ ಮಾತುಗಳೇಗ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು.

“ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ ಭಾವ.”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಎಣಿಸಿದರು....ಎಂಟುನೂರು ರೂಪಾಯಿ ! ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿನ ಎಂಭತ್ತು ನೋಟುಗಳು !

“ಸದ್ಯ ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು”

ಎಂದುಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ. ಆದರೂ ಬಿಗುಮಾನ ಬಿಡದೆ—

“ಮಿಕ್ಕಿದ್ದು?” ಎಂದರು. ಚಂದ್ರ ಭೂಮಿಗಳಿಗಿಡುಹೋಗಿದ್ದವನು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದ :

“ಸಾವಿರ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೇ ಕೈಲಾಗದವನನ್ನು ಎರಡು ಸಾವಿರ ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಭಾವ ?”

“ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾವಿರವೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಇನ್ನೂರು ಕಮ್ಮಿ!”

“ಆ ಇನ್ನೂರು ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಭಾವ. ಇನ್ನೊಂದು ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಅವಕಾಶ ಕೊಡಿ”

“ಕೊಡುತ್ತೀ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಏನು ?”

ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾವ ಹೀಗೆ ಸಂದೇಹ ಪಡಬಹುದೇ ಎಂದು ಕೊಂಡ ಚಂದ್ರು.

“ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಡಿ ಭಾವ. ಬೇಕಾದರೆ ಈ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗೂ ಪತ್ರ ಬರೆದುಕೊಡಲೇ ಭಾವ? ಅದನ್ನು ತೀರಿಸುವ ವರೆಗೂ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತೀನೆ”

ಚಂದ್ರು ಸಾಲಗಾರನ ಪಟ್ಟಕ್ಕೇರಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ. ಪತ್ರ ಬರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ತನ್ನ ಭಾವ ಹೋಗಲಾರದೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದ್ದ. ಭಾವ-ಭಾವವೈದುನರ ವ್ಯವಹಾರ ಪತ್ರದವರೆಗೂ ಹೋಗಬಹುದೇ? ಅದೂ ನರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಹಣಕ್ಕೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವ ಗಂಡಸು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ?—ಎಂದುಕೊಂಡ ಚಂದ್ರು.

ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರು—

“ಸರಿ, ಬರೆದು ಕೊಡಪ್ಪ”

ಎಂದು ಅವರ ತುಟಿಯೊಡೆದು ಮಾತು ಹೊರಟಿತ್ತು.

‘ಎಂಥ ಕಲ್ಲು ಹೃದಯ? ಎಂಥ ಕ್ಷುದ್ರಮನಸ್ಸು?’

ಎಂದಿತ. ಮೌನವಾಗಿ ಚಂದ್ರುವಿನ ಮನಸ್ಸು

ನಾಗಪ್ಪನವರೇ ಕಾಗದ ಬರೆದರು. ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ವಾಂಪನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ, ಅದರಮೇಲೆ ಚಂದ್ರುವಿನ ಸಹಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡರು.

“ಸಾಕ್ಷಿ ಹಾಕುವವರು ಯಾರು ಭಾವ?”

ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರನ್ನು ಕರೆಯೋಣವೇ ಎಂದಿತು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನಸ್ಸು. ಇಂಥ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲ ಅವರ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂದಿತು ಅದೇ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ. ಆದರೆ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವೇ ?

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು,

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ ಭಾವ ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಯಾಕೆ ಬೇಕು? — ಆ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೀಪವೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅದು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ತಂಗಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಬೇಕಲ್ಲವೇ?”

—ಎಂದ ಚಂದ್ರು.

“ಹೌದು ಹೌದು” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ನಾಳೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗೋಣವೇ ಭಾವ ?”

ವೃದ್ಧನಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಚಂದ್ರು.

“ನಾನು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ”

“ವೆಂಕುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇ ಭಾವ ?”

“ನೀನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಿಡು.”

ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರು ಆನಂದದಿಂದ ಉಬ್ಬಿಹೋದ. ಒಡೆದ ಬಾಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತೆಂದು ಕುಣಿದಾಡಿದ.

“ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನೆರಡು ದಿನದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲೇ ಭಾವ ?”

“ಹೌದು” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಅಸರ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಎಂಟು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ನೋಟಿನ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತೊರಳಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬೇಗನೆ ಎದ್ದು ಚಂದ್ರು ಹೊರಡಲನುವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಯ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದರು.

“ನಾನು ಕೇಳಿದನೆಂದು ವೆಂಕುವಿಗೆ ಹೇಳಿಸ್ತು”

“ಅವಳೇ ಬರುತ್ತಾಳಲ್ಲಮ್ಮ ಇನ್ನೆರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ.”

ಚಂದ್ರುವಿನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಆಯಿತು.

“ನಿಜವೇನವ್ವಾ?”

“ಹೌದವ್ವು. ನಾನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ”

ಎಂದು ಚಂದ್ರು, ಶ್ಯಾನುಭೋಗರಿಗೂ, ತನ್ನ ಭಾವನಿಗೂ ಹೇಳಿ ರೈಲಿಗೆ ಹೊರಟ.

ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಫುಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವೊಂದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನು ಗೆಲುವಾಗಿದ್ದ. ಹೇಗೋ ತನ್ನ ತಂಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಿದರೆ ಸಾಕೆಂದುಕೊಂಡ.

ರೈಲು ನಿಂತಿತು. ಚಂದ್ರು ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿಳಿದು ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ

ನಡೆದ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲು ಪ್ರಖರವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಮುಂಗಡೆಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಚಂದ್ರವಿನ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಬೆವರಿನಿಂದ ತೊಯ್ದು ಹೋಗಿದ್ದವು. ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಂದೆ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿದರು; ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಒಳಗೆ ಬಂದ ಚಂದ್ರವನ್ನು ಕಂಡು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯ ವರದಿಯಾಯಿತು.

“ನಿನ್ನಿಂದ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿರಲಿಲ್ಲ ಚಂದ್ರ”

“ನಿಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದವಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.”

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ತುಂಬಿದವು; ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ಉದುರಿದವು. ಸಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೋಡಿದಳು.

ಊಟವಾಯಿತು.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತುಂಬ ಸಂತೋಷದ ದಿನ ಆದುದು.

ಸಂಜೆಯ ಉಪಾಹಾರಕ್ಕೆಂದು ಕಾಫಿಮಾಡಿ, ಬೋಂಡ ಕರಿದಿಟ್ಟರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಚಂದ್ರವನ್ನೂ-ವೆಂಕಮ್ಮನನ್ನೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮನದಣಿಯ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಉಪಾಹಾರ ತಿನ್ನಿಸಿದರು. ಅನಂತಯ್ಯನವರಂತೂ ಮಗ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವವರೆಗೂ ಆತ್ಮ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿನ ಮಂಗಳವಾರವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮಗಳನ್ನು ಕಳುಹಲು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಬುಧವಾರದ ಸಂಜೆಯ ರೈಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಅನಂತಯ್ಯನವರಂತೂ ಮಂಗಳವಾರದ ಮುಂಜಾನೆಯ ರೈಲಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರು-ಕೋರ್ಟಿನ ಕೆಲಸದ ನೆಪವೇಳಿ.

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ನಾಲ್ಕಾರು ಬಗೆಯ ತಿಂಡಿಮಾಡಿಟ್ಟರು. ಹೆಪ್ಪಳ-ಸಂಡಿಗೆ ಬುಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡವು. ಚಂದ್ರವಿನ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ

ತನಗೆ ತೆಗೆದಿದ್ದ ಭಾರಿ ಧರ್ಮವರದ ಸೀರೆಯನ್ನು ಮಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರು.

ಬುಧವಾರದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವಾದ ನಂತರ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಚಂದ್ರು ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ.

“ಮದುವೆಯಾದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಚಿಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಹಾಯಾಗಿ ಹೆಂಡತಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾದವನು ಎಷ್ಟೊಂದು ತೊಂದರೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೀಯವ್ವಾ!” ಎಂದರು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ.

“ಬಿಡು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಆ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಈ ತೊಂದರೆಯೇ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷ” ಎಂದ ಚಂದ್ರು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಸರವನ್ನು ಅವಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿ, ತಲೆಯನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ತಡವುತ್ತಾ—

“ಹೋಗಿ ಬಾ ತಾಯಿ. ಕೊಟ್ಟೆವುನೆ—ಹೊಕ್ಕುಮನೆ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳು ಕಂದ. ದೇವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ”

ಎಂದರು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಅಳು ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂತು. ಮಾತನಾಡಲಾಗದಷ್ಟು ಹೃದಯ ತುಂಬಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನಡಗಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರು ಒರಸಿಕೊಂಡಳು.

ಗದ್ದದ ಕಂಠದಿಂದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ—

“ಅಳಬೇಡ ಪುಟ್ಟ” ಎಂದರು. ಆದರೆ ಅವರೇ ಅಳುವಂತಿತ್ತು.

“ಹೊತ್ತಾಯಿತು”

ಚಂದ್ರುವಿನ ಅವಸರಕ್ಕೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದಳು ಚಂದ್ರುವೂ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಗಾಡಿ ಹೊರಟಿತು.

.....

ರೈಲುಪ್ರಯಾಣದ ನಂತರ ಮೂರು ವೈಲಿಯ ನಡಿಗೆ. ಅಣ್ಣನೂ ತಂಗಿಯೂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಅಗ್ರಹಾರ ಸೇರಿದರು

ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿತ್ತು. ವೆಂಕಮ್ಮ

ತನ್ನ ಮನೆಯ ಹೊಸಿಲೊಳಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಳು. ಚಂದ್ರ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ. ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮಾತನಾಡದೆ ಮೆಲುನೆಗೆ ನಕ್ಕರು.

ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಮನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನೂ ಸೀತುವೂ ಬಂದು ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಡಿಗೆಗೆ ತೊಡಗಿದಳು

ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗಲಂತೂ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹಿಂದಿನದಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತವರಂತೆ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಮಾತನಾಡಿದರು.

“ಸದ್ಯ, ತನ್ನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರಲ್ಲ, ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು”

ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು.

ಆ ರಾತ್ರಿಯಂತೂ ಆಕೆಗೆ ಸ್ಮರಣೆಯಿಲ್ಲದೆಯೂವಂಥ ರಾತ್ರಿ ಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಹಾಗೆ, ಅವರಿಗೆ ಎಂದೂ ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಗೆಮುಖದಿಂದಿರಲಿಲ್ಲ; ಪ್ರಸನ್ನತೆಯೂ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಅಪ್ಪುಗೆಯಿಲ್ಲೂ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿರಲಿಲ್ಲ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ. ಹಿಂದಿನ ಆದಿನಗಳ ಸುಖವನ್ನು ಬರಿಯ ಸಶುನ್ಯತೆಯಂತೆ ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು ಆಕೆ. ಆದರೆ ಆರಾತ್ರಿ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಾಯ್ತುಂಬ ಮಾತನಾಡಿ, ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಸುಖ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಎಂತಲೇ ಅದು ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವಾದ ರಾತ್ರಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಯಾವೊಂದು ಕುಸ್ರಸಂಗವೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ, ಮರು ದಿನದಿಂದ ಹೊಸ ಜೀವನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅದೇ ದಿನ ಚಂದ್ರ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಮರಳಿದ ಯಥಾಕ್ರಮಕಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದವರು ಇಬ್ಬರೇ ಗಂಡ - ಹೆಂಡತಿ !

ತಾರಿನ ತುಂಬಿದಮನೆಯಿಂದ ಬಂದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರ ‘ಬಿಕೋ’ ಎನಿಸಿತ್ತು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಿಗನಹಳೆಯ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದಾಗಲಂತೂ ಆಕೆಗೆ ಸೀತುವೇ ಜೊತೆಗಾತಿರಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಕ್ಕನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಳಿಗೂ ಬೇಸರಿಕೆಯೇ ! ಬಗೆ ಬಗೆ ಚಿತ್ತಾರದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ಕಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ - ತನ್ನ

ತಾರಿನ ಕತೆಯನ್ನು ಆ ಪುಟ್ಟಪುರುಷನಿಗೆ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ವೆಂಕಮ್ಮ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಕಲವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನೆಗೆ ತಂದುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಹಣವಲ್ಲ; ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಕಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಸುಳ್ಳು ಪತ್ರ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಣ.

ಕ್ರಮೇಣ ಶಾನುಭೋಗರು ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಂಡರು. ಅವರ ಸ್ವಾನಕ್ಕೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬಂದರು. “ತನ್ನಂತಹ ಬಡ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನನ್ನು ಇಷ್ಟು ವ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದು ಅದರಿಸುವವರಾರು? ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಿಂದ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯದ ಬಾಗಿಲೇ ತೆರೆಯಿತು” ಎಂದು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಂಡ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಬಲಗೈಯ್ಯಾದರು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅಕೆಯಂತೂ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲದ ಕೊರಗಿನಿಂದ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಣಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಂದ ಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯೂ ಬಯಲಾಗಿ, ತನ್ನ ಬಂಜೆತನ ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟಾಗ ರಾಮಕೃಷ್ಣನವರ ಕೈಯಿಂದ ಹೋದಳು. ಸಂಶೋಧಿಸಿ ರಹಸ್ಯವೆಂದು ಬಲಿತಾಗ, ಗೌಡರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸರವಿಂದ ನಿಂಗನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕೆಂಪಯ್ಯನ ಮಗಳು ಗೌರಿಯನ್ನು ತಾನೇ ಹುಡುಕಿದಳು. ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ರಾಮಕೃಷ್ಣನ ಬಲವಂತಕ್ಕೆ ಗೌಡರು ಗೌರಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿಯಲು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ —

“ನಿಮ್ಮಲ್ಲೇನು ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರು ಗಂಡಿಗೆ ಏನೂ ಕೊಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲವೋ?” ಎಂದು ಗೌಡರನ್ನು ಕೇಳಿದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಏನು ಕೊಡಬೇಕು ಸ್ವಾಮಿ? ಹೆಣ್ಣನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾರಲ್ಲ! ಸಾಲದೇ?”

“ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡದೆ ಹೋದರೆ ಮದುವೆ ಹೇಗಾಗುವುದು ಹೇಳಿ. ಅದಲ್ಲ ಗೌಡರೆ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದು - ದುಡ್ಡು ಗಿಡ್ಡು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತ ?”

“ಓ ! ನೀವು ಹೇಳೋದು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಅಂತಾರಲ್ಲ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ - ಅದು ತಾನೇ ಸ್ವಾಮಿ ?”

“ಹ್ಲೂಂ”

“ಇಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿ, ನಮ್ಮಲ್ಲೇನೂ ಅಂಧ ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸ ಇಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹಣವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕೇ ಸ್ವಾಮಿ ? ಇನ್ನೂ ನಾವೇ ಖರ್ಚು ಹಾಕಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ಕೈಲಾದರೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಒಡವೆ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾರದ್ದೇನೂ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಇಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಅಂತ ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದು, ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೊತೆಗೆ ಹಣವೂ ಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.”

ಗೌಡರ ಮಾತುಗಳು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಣ್ಣು ತೆರಸುವಂತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಹಾಗಾಗದಿದ್ದು ನಾಗಪ್ಪನವರ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ !

‘ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧ ಮಂಕು ದಿಣ್ಣೆಗಳು !’

ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಆದರ ಮರುದಿನವೇ ಬಂದ ಚಂದ್ರು ಭಾವನಿಗೆ ಬಾಕಿಯಿದ್ದ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತ ಎಣಿಸಿ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಮಾ ಪರಾ ಬರೆಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿದ. ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಂತೆ ಗೌರಿ - ಗೌಡರ ಮದುವೆ ನೆರವೇರಿತು. ಆ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಗೌಡರು, ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಒಂದು ಜರತಾರಿ ಪಂಚಿಯನ್ನೂ, ಹಸಿರು ಮಗುಟವನ್ನೂ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು.

“ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ನಂದಗೋಕುಲವಾಗಲಿ ಗೌಡತಿ”

ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹರಸಿದರು.

ಆವರ ಹರಕೆ ಬೇಗನೆ ಕೈಗೂಡಿತು. ಗೌರಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಹಿಂದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ಮನೆತುಂಬಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಆ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲು: ರಾಮಕ್ಕ ಬದುಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಗೌರಿಯ ಮದುವೆಯಾದ

ಒಂದು ವರ್ಷದ ನಂತರ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆಗ ಗೌಡರಷ್ಟೇ ಸಮದುಃಖಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ದಿನದ ಹಿಂದೆ ದಿನ ಓಡಿತು ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆದವು ವರುಷಗಳು ಉರುಳಿದವು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಹೆಂಗಾಮಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ವೃತ್ತಿ ಖಾಯಂ ಆಯಿತು. ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಬಲಗೈಯಾಗಿ, ಕೋರ್ಟ್ ಕಛೇರಿ ತಿರುಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಅನುಭವಗಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಜೊತೆಗೆ ಪರಿಚಾರಕತನಕ್ಕೂ ನಿಂತು, ಮದುವೆ ಮುಂಜಿ ಮಹೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಯ ನಿಪುಣರಾಗಿ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ಮೂಲಕ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ-ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಅಗ್ರಹಾರದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ 'ಮೇಷ್ಟ್ರ ನಾಗಪ್ಪ'ನವರು ಜನಪ್ರಿಯರಾದರು. ತಾಲೋಕಿಗೆ ಬಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿ ಪರಿಚಿತರಾಗಿ ಅವರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂತಾದರು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹಣ ಕೂಡಿಸಿ, ನಿಂಗನ ಹೆಳ್ಳಿಯ ಬಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಮೀನು ಕೊಂಡರು ಅಂತೂ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ತಾವು ಕಟ್ಟಿದ ಕನಸು ನನಸಾಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಆದರೆ ಅದು ಒಂದು ದಿನದ ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪ್ರಯಾಣವೂ ಅಲ್ಲ... ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಯಾಣ! ಆ ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕೆಚ್ಚು ಆಯಾಸವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ.

ಆ ಮೂವತ್ತು ವರುಷಗಳೂ ಮೂವತ್ತು ತಿಂಗಳುಗಳಂತೆ ಕಳೆದು ಹೋದುವು. ದುಃಖ - ಕಷ್ಟಗಳು ಬಂದಾಗ 'ಎಂದಿಗೆ ಕಳೆಯುತ್ತದೋ' ಎಂದು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ದಿನಗಳನ್ನೆಣಿಸುವುದು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವ. ಆದರೆ ಸುಖದ ದಿನಗಳು ಬಂದಾಗ - ಅವು ಸಾಧಾರಣ ಸುಖದ ದಿನಗಳಾದರೂ - 'ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು' ಎನ್ನುವುದೂ ಸಹಜ. ಹಾಗೆಯೇ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತೆಂದು ಅಶ್ಚರ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಆ ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೆಲವೇ ಸಂಗತಿಗಳು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದವು--

ಅದುವರೆಗೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಆರು ಬಾರಿ ಗರ್ಭ ಧರಿಸಿದ್ದಳು.

ಮೊದಲನೆಯ ಮಗು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಚೂಚ್ಚಲು ಬಾಣಂತನ ತೌನಲ್ಲಾಗುವ ಬದಲು ಅಗ್ರ ಹಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತು. ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಹೆಂಡತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನೇ ಆಕೆಯ ಆರೈಕೆ ಮಾಡಿದರು.

ಮತ್ತೆ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿಗೂ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಡು - 'ಸುಂದರು' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಆಗ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಅನ್ಯಾಯದ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಹಣದ ಮಳೆಯೇ ಸುರಿದು ಕೋಯಿತು - ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಐದನೂರು ರೂವಾಯಿ ! ಆ ಹಣದಿಂದ ವಿ.ಐ.ನವಳು ದೇವೇಗೌಡನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಜಮೀನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ಖಾತೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಮೂರನೆಯ ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಾಗ, ಚಂದ್ರವಿನಿಂದ ಆಕೆಗೊಂದು ಕಾಗದ ಒಂದಿತ್ತು.

“ನಿನಗೊಬ್ಬಳು ಸೊಸೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ” ಎಂದು ಆತ ಬರೆದಿದ್ದ. ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ 'ರತ್ನ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಅದು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಂತೆ ಕಪ್ಪು ಬೊಂಬೆಯಾಗರದೆ, ಜೀವಿಸಿ ಗಣಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ವರ್ಣಿಸಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದ ಚಂದ್ರ. ಅಣ್ಣನ ಕಾಗದ ನೋಡಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ತುಂಬ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಳು.

ಆದರೆ ಆಕೆ ಆಗ ಹತ್ತಿದ್ದ ಮೂರನೆಯ ಗಂಡು ಮಗು ಕಪ್ಪು ಬೊಂಬೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು ! ಅದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಗಪ್ಪ ಮೂಗುಮುರಿದು ಮುಖ ಸಿಂಧರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ತಾಯಿಯಾದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಆ ಕಪ್ಪು ಬೊಂಬೆಯನ್ನೇ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, 'ಕೃಷ್ಣ', 'ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣ', 'ಕಿಟ್ಟು' ಎಂದು ಕರೆದಳು. ಕೊನೆಗೆ 'ಕಿಟ್ಟು' ಎನ್ನುವ ಹೆಸರೇ ಉಳಿಯಿತು.

ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಹೆಣ್ಣಾಗಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಬರಿಯ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಕಂಡು ಆಕೆಗೆ ಬೇಸರವಾಗಿತ್ತು. ನಾಗಪ್ಪ

ನವರು ಮಾತ್ರ 'ದೇವರೇ, ನನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಬೇಡವ್ವಾ, ಮನೆ ತುಂಬ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡು' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ತಾವೇ ಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅದು ನಷ್ಟ, ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಮಳೆಯೇ ಸುರಿಯುತ್ತದೆ, ಅದು ಲಾಭ ಎಂದು ಅಸರ ಮನಸ್ಸು ಸದಾ ಗುಣಾಕಾರ ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ದೇವರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತೇನೋ! ವೆಂಕಮ್ಮ ಹೆತ್ತ ಆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗುವೂ ಗಂಡೇ !

'ನಾಣಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಆಗಲೇ, ತಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿ ಎಂಬಂತೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು ಬದುಕುವುದೇ ಕಷ್ಟವೆನ್ನುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದಿಂದ ಸುಮಿ ಅಸಂತಯ ಸವರೂ, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೂ ಬಂದರು ಗೌಡರಂತೂ ಸದಾ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದರು.

ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಗುಣ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಕೋಪಿಯಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಗೌಡರು ಹಣ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಚಂದ್ರವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಯ ಉಪಚಾರವನ್ನು ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದರು. ಅಂತೂ ಇವೆಲ್ಲದರ ಫಲವಾಗಿ, ಎರಡು ತಿಂಗಳಿನ ನಂತರ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಗುಣ ವಾಯಿತು. ಅವರು ಫುನರ್ಜನ್ಮ ಸುಡಿದಂತಾದರು.

ಅದೇ ವರ್ಷವೇ ಸುಂದರು ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೇರಲು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. 'ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗಂತೂ ಸರಸ್ವತಿ ಒಲಿದಿಲ್ಲ. ಸುಂದರು ವಾದರೂ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಲಿ' ಎಂಮಕೊಂಡು ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಚಂದ್ರವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದರು. ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರ - ಪದ್ಮ, ಸುಂದರುವಿಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವನ್ನೇ ನೀಡಿದರು. ಅವನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಖರ್ಚನ್ನು ತಾವೇ ವಹಿಸುವುದಾಗಿ ಚಂದ್ರ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟ.

ಒಮ್ಮೆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಲು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ

ವೆಂಕಮ್ಮ—

“ನೀನೂ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೆ. ಅವಳನ್ನೇ ಸುಂದರುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಸುದುವೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡಣ್ಣ”

ಎಂದಿದ್ದಳು. ಚಂದ್ರವಿಗೂ ಆ ಆಸೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಆತ ಹೊರಗೆಡವಿರಲಿಲ್ಲ.

“ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಎಷ್ಟು ಕೇಳುತ್ತೀ ವೆಂಕು ?”

ಎಂದಾಗ, ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕತೆಯನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ನಕ್ಕರು. ಅವರಿಗೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ, ಪದ್ಮಳೂ ನಗುತ್ತಾ—

“ಐದು ಕೇಳುತ್ತಾನೇನೋ ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗ”

ಕೈ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅಣಕಿಸಿದಳು ಅನಂತಯ್ಯ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಹೇಳಿದ— ಆ ಮಾತುಗಳು ಇನ್ನೂ ಆಕೆಯ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅದನ್ನೇ ಪದ್ಮ ಕೇಳಿದಾಗ ಚಂದ್ರವಿನ ಮುಖ ಕ್ಷಣಕಾಲ ವಿವರ್ಣವಾಯಿತು.

ಆ ಬಳಿಕ, ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ವೆಂಕಮ್ಮ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಅದು ಐದನೆಯ ಗಂಡು ಆಗ ನಾಗಪ್ಪ ನವರು ಅಗ್ರಹಾರದ ವರದರಾಜಸ್ವಾಮಿ ದೇವರಿಗೆ ಜೋಡಿ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಒಡೆದು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ, ಮಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಹೊಸ ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನು ಕಂಡು ತುಂಬ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು.

“ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಇದು ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಕಣೆ ವೆಂಕು.” ಎಂದರು. ಮಗುವಿಗೆ ಒಂದು ಸರ, ಕಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಜತೆ ಅಂದಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಆ ಮಗುವಿಗೆ ‘ಶ್ಯಾಮ’ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟವರೂ ಅವರೇ.

ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ, “ಐದು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು— ಪಂಚಪಾಂಡವರ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆಯಲವ್ವು” ಎಂದು ಹರಸಿಹೋದರು. ಅದೇ ಕೊನೆಯ ಬಾರಿ ಆಕೆ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದುದು. ಅನಂತರ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ ಆಕೆ ಬದುಕಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪ್ಲೇಗ್‌ಮಾರಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನೂ ಅನಂತಯ್ಯನವರನ್ನೂ ಒಂದೇ

ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಬಳಿಸಿತು.

ಅದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ತುಂಬ ಕೆಟ್ಟ ವರ್ಷ. ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ತಂದೆ, ದೇವಿಯ ಸವಾನಳಾದ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡ ದುಃಖವೇ ಇನ್ನೂ ಆರದಿದ್ದಾಗ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಆಕೆ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಚಂದ್ರ ಮೋಟಾರು ಅಪಘಾತದಿಂದ ಮರಣಹೊಂದಿದ ನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯ ಕಾಗದ ಕೈನೇರಿದಾಗ, ಆಕೆ ಮೂರ್ಛೆಹೋದಳು. ತನ್ನ ಒಡೆದ ಬಾಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ, ಸುಖದ ಪನ್ನೀರೆರಚಿ, ಕಣ್ಣೀರು ತೊಡೆದಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯ ಅಣ್ಣನೂ ತೀರಿಕೊಂಡ ಆ ದಿನದಿಂದ ತಾನು ಅನಾಥಳಾದೆನೆಂದು ತುಂಬ ದುಃಖಿಸಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕೆಟ್ಟ ವರ್ಷವೂ ಅವಳನ್ನು ಹಣ್ಣುಮಾಡಿತು.

ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಮನೆಯ ಸೀತು ಮದವೆಯಾದ ಎರಡನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಳು. ತನ್ನ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮಗು ಶಾಂತುವಿನೊಡನೆ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ - ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಆ ಪುಟ್ಟ ವಿಧವೆಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ಗೊಳೋ' ಎಂದು ಅತ್ತುಬಿಟ್ಟಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ದುಃಖವೆನಿಸಿದ ನಡೆದ ಆ ಕೆಟ್ಟ ವರ್ಷವನ್ನು ವೆಂಕಮ್ಮ ಎಂದೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ - ಆರನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಗರ್ಭವತಿಯಾದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಆಗ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಹೆಣ್ಣು. ತೀರಿಕೊಂಡ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೇ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಳೆಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಭ್ರಾಂತಿ. ಆಕೆಗಾಗ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು.

ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುವುದು ಬೇಡವಾಗಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ಆ ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿ 'ಕನ್ಯದಾನಕ್ಕೊಂದು ಹೆಣ್ಣಿರಲಿ' ಎಂದು ಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದರು

ಮಗುವಿಗೆ 'ಸುಮಿತ್ರ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸಿದಳು ನೆರಮನೆಯ ಸೀತು. ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೂ ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಕಂಡಿತು.

ಮತ್ತೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಿತ್ರಿಯೇ ಕೊನೆಯ ಮಗುವಾದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷವಾದಾಗ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ

ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಿಸ್ವತ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಆರು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸಂಸಾರ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡವರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನಂತೂ ಮದುವೆಯ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಕೂಡುತ್ತೇನೆಂದು ಆಷ್ಠಮಂದಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅನಧಾನಿಗಳು, ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೇಳಿದಷ್ಟೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಲಾರದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದರು ಅನಂತರ ಕನ್ಯಾಪಿತೃಗಳಾರೂ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನೆಯ ಹೊಸಿಲು ತುಳಿಯುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಯಾರೂ ಮುಂದೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳೇ!

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಓದು ಮುಗಿದನಂತರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುಂದೆ ಓದುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. 'ಗಂಡು ಹುಡುಗ ಫೇಗಿದ್ದ ರೇನು? ಅವನ ಪಾಡು ಅವನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ—ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ' ಎಂದು ಉದಾಸೀನದಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವುದೇ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಅಸಂಸ್ಕೃತ ಯುವಕರ ಸ್ನೇಹವಾಯಿತು ಅಜ್ಞಾನ - ಅವಿದ್ಯೆ ಅವನನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಾ, ಅವನ ಮೈ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದುವು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆತಿಟ್ಟ ಮೂರು ಕಾಸು - ಆರು ಕಾಸುಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಸಿಗರೇಟಿಗಾಗಿ ಮೂಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಾಡು - ಗೂಡುಗಳೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವ ಹಾಗೆ ಯಾವೊಂದು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಇಡುವುದ. ದುಸ್ವಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ದಿನ ಕಳೆದಂತೆ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕೈ ಚಳಕದಿಂದ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಒಡವೆಗಳು ಮೂಯವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಮಗನ ಮೇಲಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ತಾಯಿ ಅವನ ಕೆಟ್ಟ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ಕೊಳೆತ ಪದಾರ್ಥದ ಕೆಟ್ಟನಾಥ ಹೊರಬರದಿರುವುದೇ?

ಒಂದು ಸಾರಿ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಚಿನ್ನದಸರ ಮೂಯವಾಯಿತು. ಅದೊಂದೇ ಒಂದು ಆಕೆಯ ಬಳಿ ಇದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಒಡವೆ. ಸುಮಾರು ನಾನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಆ ಸರವನ್ನು

ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಆಕೆಗೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ತಾನಿನ ನೆನಪಾಗಿ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಳಿ ಇದ್ದ, ಉಳಿದಿದ್ದ ವಸ್ತು ಅದೊಂದೇ. ಅದು ಕಾಣದಾದಾಗ ಆಕೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ, ಆ ವಿಷಯವೇ ತನಗೆ ತಿಳಿಯದೆಂಬಂತೆ ಹೊರಟು ಹೋದ.

ಆಗ ನೆರವಿಗೆ ಬಂದವಳು ಸೀತು. ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಆಕೆ, ಸರದ ಗತಿಯೇನಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಒಗ್ಗಿ ದೆರಡಿದ್ದ ಒಡಕು ಸುದ್ದಿ ತಂದೆಯ ಮೂಲಕ ಆಕೆಗೆ ಪೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮನ ನೋಯಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸದೆ ಆಕೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಆ ಸರ ಮಾಯವಾದ ದಿನ ಅವಳ ಸದನೆ ಮೀರಿಹೋಯಿತು.

ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಆಕೆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಂದೆಗೂ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು ಕನಿಕರವೆತ್ತು, ಸರ ಪತ್ತೆಮಾಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರು.

ತಡಮಾಡದೆ ನಿಂಗನ ಹೆಳ್ಳಿಯ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗ ಕಾಕಂಗಾಚಾರಿ ಯನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು ಅವನನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ತನಿಖೆ ಮಾಡಿ ಸರವನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿಯೇ ಹಚ್ಚಿದರು. ಅದರೊಡನೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪ್ರೇಯಸಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿತು.

ನಿಂಗನ ದೃಶ್ಯ ಜಿನ್ನಮ್ಮನ ಮಗಳು ಕಂಪಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪ್ರೇಯಸಿಯಾಗಿರುವಳೆಂದೂ, ಆಕೆಯ ಆಸೆಯಂತೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬುಗಡಿ ಮಾಡಿಸಲು ಒಪ್ಪಿ, ತಾಯಿಯ ಚಿನ್ನದ ಸರವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟನೆಂದು ನಿಜಸಂಗತಿ ಬಯಲಾಯಿತು. ಜಿನ್ನಮ್ಮನ ವಶವಾಗಲಿದ್ದ ಸರ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದಿತು. ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾದರೂ ತನ್ನ ಮಗನ ಮಾನ ಹತ್ತು ಜನರೆದುರಿಗೆ ಕಳೆದಿನಲ್ಲಾ ಎಂದು ದುಃಖ ವಾಯಿತು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮಗನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಸಂಗ ಬಯಲಾದ ದಿನ ಅವರು 'ಬುಸು ಬುಸು' ನಾಗಪ್ಪನೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ನನ್ನು ಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಬೈದು ದಂಡಿಸಿದರು.

“ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಬೇಡ ಹಾಳಾಗು” ಎಂದು ಅವರು ನುಡಿದಾಗ—

“ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಯಾಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೇ ? ನೀನೇ ತಣ್ಣಗಿರು”

ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸನೂ ಎದುರುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ. ವೆಂಕಮ್ಮ, ತಾನೇ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣ ಎಂದು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗಿ ಎರಡು ದಿನ ಅನ್ನ-ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಅತ್ತಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೂ ತಾವು ಆ ಮಾತು ಆಡಬಾರದಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನಿಸಿತ್ತು.

ಆಂದು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಸುಂದರವನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ, ಅವನೊಡನೆ ಎರಡು ದಿನ ಇದ್ದು, ಅನಂತರ ಒಂದಿರುಗುವಾಗ ಅವನ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಪಾರ್ಕರ್ ಪೆನ್ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಯವಾದ. ಅದನ್ನು ಮಾರಿ, ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಕೊಂಡು ತಿಂದು ಮೂರು ದಿನ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ಸಾಲ್ಮಾನೇ ದಿನ ಉಪವಾಸಬಿದ್ದು. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಊರೇ ಗತಿಯೆಂದು, ಟಿಕೆಟ್ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ರೈಲು ಹತ್ತಿ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದ.

ಈ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿದು, ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಳಗಕ್ಕೂ, ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪರಿಚಯ ವೃಂದಕ್ಕೂ ಹರಡಿತು. ಎಂತಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವನ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಯಾರೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ— ಅವಧಾನಿಗಳೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು.

ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರೇ ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಕಿದರು.

ಒಂದು ದಿನ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ, ಗುಮಾಸ್ತೆ ಗುಂಡಣ್ಣನ ಮೂಲಕ ಕಪ್ಪುಹೆಳ್ಳಿಯ ರಂಗಯ್ಯನವರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಪರಸ್ಪರ ಮಾತು ಬೆಳೆದು, ಕುಟುಂಬ ಸಮಾಚಾರಗಳು ಹೊರ ಬಂದವು.

“ನನಗೂ ದೇವರು ಐದು ಗಂಡು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಮೊದಲನೆಯವನಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಹುಡುಗನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವುದೂ ಒಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಅವನ ಹೆಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು

ಬರೆದಿದ್ದಾನೋ ಆ ಬ್ರಹ್ಮ?”

“ನೀವು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು.”

“ನಾನೇನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ರಂಗಯ್ಯನವರೇ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವವನು ನನ್ನ ಮಗ. ಮುಖ್ಯ ಅವನೂ ಅವನ ತಾಯಿಯೂ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಆಗಬಹುದು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಇವತ್ತೇ ಉಲಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಳೆ ನನ್ನ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಮೊಮ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ. ಕಂಕಣ ಪ್ರಾಸ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಅಗಿ ಹೋಗಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸೇ ಮುಖ್ಯ.”

“ಆಗಲಿ ರಂಗಯ್ಯನವರೇ. ಸಂತೋಷ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿ. ಶುಭಸ್ಯ ಶೀಘ್ರಂ”

ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪ ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ, ಆ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೆಂಡತಿಗೂ ಹೇಳಿದರು.

ಸದ್ಯ, ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದರೆ ನಾಕು ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಆ ಸುದ್ದಿ ತುಂಬ ಆನಂದಸನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದಿತು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಾಗ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗಾಗಲಿ, ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗಾಗಲಿ ಬೇಗನೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ ಇಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರಿನಿವಾಸನ ಮದುವೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಕೋಲಾಹಲವೇ ನಡೆದಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸೂ ಒಂದೇ ವಿಚಾರವಾಗಿ, ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಒಂದೇ ರೀತಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಹಿಂದು ಹಿಂವಕ್ಕೆ ಓಡಿ, ತಮ್ಮ ಮದುವೆಯ ನೆನಪನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ವೆಂಕಮ್ಮ ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆ ದಿನಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ-ಘಟನೆಗಳು ಆಕೆಯ ಮನಃಪಟಲದಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಳಿದುಹೋದವು. ಹಾಗೆಯೇ ನಿದ್ರೆಬಾರದ ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ತಮ್ಮ ಐವತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂಗನಹಳ್ಳಿ-ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೆರಡು

ವರ್ಷಗಳ ಬಾಳಿನ-ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡರು.

‘ಬಡವಂ ಬಲ್ಲಿದನಾಗನೇ....?’

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕದ ಈ ವಾಕ್ಯ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಾರಿ ನೆನಪಾಗಿತ್ತು.

ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು, ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಯಿತೆಂದರೆ ಹಾಗೆ ಬಲ್ಲಿದ ನಾಗುವ - ಭಾಗ್ಯವಂತನಾಗುವ ಸುದಿನ ಬಂದೇ ಬಂದೀತೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಮಗನೆಂಬ ಅಪೂರ್ವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವ ಗಿರಾಕಿಯಾದ ಕನ್ಯಾ ಪಿತೃವಿಸ ಮೇಲೆ ತಂದೆಯಾದ ತಾನು ಮಾಲೀಕನ ಹಕ್ಕು ಚಲಾಯಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ಪರಿ ಪರಿಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದರು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಶ್ನೆ - ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಎಷ್ಟು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬುದು

ಅವರ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

‘ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೇಳಿದರೆ’ ತನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕನ್ಯಾ ಪಿತೃ ಹೇಳಬಹುದು.

“ಹೇಳಿದರೆ ಹೇಳಲಿ; ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಕನ್ಯೆಯೂ ಬೇಡ”

“ಕನ್ಯೆ ಬೇಡವೆಂದರೆ ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ಪೇಗಾಗುತ್ತದೆ ?”

“ಗಂಡಸು ಎಂದು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ, ಅಪನಿಗಾಗಿ ಒಂದು ‘ಹೆಂಗಸು’ ಎಂಬ ಜೀವ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲದೇ ಇರುತ್ತದೆಯೇ ?”

“ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲದೆಯೂ ಇರಬಹುದು - ಅದರಲ್ಲೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ? ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಗಂಡಸರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಗ ಇಲ್ಲದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿಲ್ಲವೇ ?”

“ಆದರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾಗೆ ಉಳಿಯಲಾರ. ಅವನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ ನಲ್ಲ; ಅತಿ ಕಾಮಿ. ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯವಾದ ಅತಿ ಕಾಮವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ !”

“ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತು ?”

“ನನಗೇನು - ಊರಿಗೇ ಗೊತ್ತು ! ಚಿನ್ನಮ್ಮನ ಮಗಳು ಕೆಂಪಿ

ಅವನ ಖಾಯಂ ಸ್ರೇಯಸಿ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಶೀಲಕ್ಕೆ ಗನುನ ಕೊಡದ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಮಾಡುವ ಹುಡುಗಿಯರು 'ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕಾಮಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾರೆ'

“ಆಗಲಿ ಬಿಡು ಆದರಿಂದ ನಿನಗೇನು ನಷ್ಟ?”

“ನಷ್ಟವೇ. ಆದೂ ಅಲ್ಪಸಲ್ಪ ನಷ್ಟವಾದರೆ ಸುಮ್ಮನಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಮಾನವೇ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ....!”

“ಮಾನ ನಷ್ಟವೇ?”

“ಹೌದು, ಕಂಡ ಕಂಡವರೆಲ್ಲಾ 'ನಿಮ್ಮ ಮಗ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ನಿಮ್ಮ ಮಗ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ' ಎಂದ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದು ದೂರಿದರೆ ನನಗೆ ಅಸಮಾನನಲ್ಲವೇ? ಅದು ಮಾನ ನಷ್ಟವಲ್ಲವೇ? ಬಂಧುಗಳೂ ಪರಿಚಿತರೂ ಅಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಒಂದೆದೆ ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿದಾಗ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ವಿಷಯದ ಮಾತು ಬಂದರೆ, 'ಇಂಥವನ ಮಗ ಹೀಗಂತೆ ಅದಕ್ಕೇ ಯಾರೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ, ಮದುವೆಯಾಗದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತು ಅಡಿಕೊಂಡರೆ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿ ಏನು ಸಾರ್ಥಕ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೇ?”

“ಮಾಡುವುದೇನು? ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತೀನೆ?”

“ವರದಕ್ಷಿಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತೀಯಾ?”

“ಉಂಟೆ! ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಕುಲದವರಿಗೆ ತಾಲ ಕಟ್ಟಿ ಸುತ್ತೀನೆಯೇ?”

“ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವುದು ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕನ್ಯಾ ಪಿತೃ ಹೇಳಿದರೆ ಆಗೇನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೇ?”

ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾತುಕತೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ, ಗುರಿಗಾಣದೆ ಕೊನೆಗೆ ಅಲ್ಲೇ ಬಂದು ನಿಂತಿತು.

“ಹೇಗಾದರಾಗಲಿ, ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತೀನೆ. ಮುಂದೆ ಹೇಗಾಗುವುದೋ ನೋಡೋಣ”

ಆಗ ಮತ್ತೆ ನಾಗಪ್ಪನವರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದ ಪದ್ಯದ ಸಾಲು—
‘ಬಡವಂ ಬಲ್ಲಿದನಾಗನೇ.....?’

ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಬೇಗನೆ ನಿದ್ರೆ ಬರಲೆಂದು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಹಟಮಾಡಿದ್ದ ನಿದ್ರೆಗೆ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ಬಂತೇನೋ ಬೆಳಗಿನ ರೂನಾದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಬೇಗನೆ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೆದ್ದಾಗ, ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಜೊಂಪುಹತ್ತಿತು. ಆ ಸಣ್ಣ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಅವರು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕನವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು :

“ಸಾವಿರ ಕೊಡಬೇಕು ನ್ಯಾಮಿ ... ಸಾವಿರ !”

೨

“ಅಷ್ಟು ಕೇಳಬೇಡಿ ಅಂದ್ರೆ”

ಕಾಫಿ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಗಂಡನ ಕೈಗಿತ್ತು ದೈನ್ಯದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಅದೇನು ಮಹಾ ಹೆಚ್ಚೇ ?”

“ಹೆಚ್ಚಾಂತ ಅಲ್ಲ.....”

“ಮತ್ತೇನು? ನಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗಂತೂ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಮಿಕ್ಕವರಿಗೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತಲೇನು ?”

“ಏಕೆ ಹಾಗಂತೀರಿ-ತೆಗೆದ ಕೊಂಡೂ ಇಲ್ಲಾಂತ !”

ಎಂದು ನಗುತ್ತಲೇ ನುಡಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಲೋಟವನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು—

“ಮನೆಲ್ಲೇ ಇರಾಂತ ಹೇಳೇ ಶೀನಸಿಗೆ ನಾನು ಬಸ್ಸಿನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟರು

ಎಳೆಬಿಸಿಲು ಹಿತವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬೀದಿಯ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹತ್ತು ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾವಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ

ಕಣ್ಣುಗಳು ಮಾತ್ರ ಏನೋ ಅಸ್ವಪ್ನ ಅಶೆಯಿಂದ ಬಾವಿ ಕಟ್ಟಿಯ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಗೆ-ಹೀಗೆ ಓಲಾಡುತ್ತಾ ನೀರು ಸೇದುವಾಗ ಗಲಗುಟ್ಟುವ ಬಳೆಗಳ ಸಂಗೀತ, ಅದನ್ನಾಲಿಸಿ ತಲೆದೂಗುವಂತೆ ಉಸಿರಿನ ವೇಗಕ್ಕೆ ಎರಳೆಯುವ ಉಬ್ಬಿದ ಎದೆ, ಸುತ್ತೆಲ್ಲ ಚಿಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಈಜಾಡಿ ನೆನೆದ ಹೋಗುವುದೆಂದೋ ಅಧವಾ ನೀರು ಹೊತ್ತು ನಡೆಯುವಾಗ ತೊಡೆಕಾಗದಿರಲೆಂದೋ - ಕೋಮಲವಾದ ತೊಡೆಗಳು ಇಣುಕುವಂತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಸೀರೆ, ಹೆಜ್ಜೆಯುಂಚಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಕಾಲಂದಿಗೆ, ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರೆ 'ಆಗಿದೆ'ಯೆಂದು ಸಾರುವ ಕಾಲುಂಗುರಗಳು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ 'ಇಲ್ಲ'ವೆಂದು ಹೇಳುವ ಅಭರಣವಿಲ್ಲದ ಕಿವಿ ಮೂಗು-ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ತ್ರೀನಿವಾಸ.

ಹೊರಗೆ ಬಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಮಗ ಎತ್ತ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ-ಎನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು.

'ಎನು ಹೆಣ್ಣಿನ ಹುಚ್ಚೋ! ನಮ್ಮ ಮಂಜುಲ್ಲೇ ಇಂಥವರಿರಲಿಲ್ಲ!!' ಎಂದುಕೊಂಡು—

“ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡೋ. ಒಗೆದ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕೋಂಡು ಮನೆಲ್ಲೇ ಇರು, ಎಲ್ಲೂ ಹೋಗೋಡ”

ಎಂದು ಮಗನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಬೀಗರಾಗುವವರನ್ನು ಇದಿರು ಗೊಳ್ಳಲು ಜಡಿಗೇನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕೊರಟರು.

ಮಾಸ್ತಿಯಿಂದ ಕಪ್ಪು ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹಾದು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಬಸ್ಸು ಜಡಿಗೇನ ಹಳ್ಳಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಬರಬೇಕು. ಕಪ್ಪು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬರುವ ಬೀಗರು ಅದೇ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದವರು ಜಡಿಗೇನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೇ ಇಳಿಯಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೂರು ಮೈಲಿಯ ನಡಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರ

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬೀಗ ಬೀಗ ನಡೆದು ಜಡಿಗೇನ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದರು. ಬಸ್ಸು ನಿಲ್ಲುವಕಡೆ ಇದ್ದ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಾಗ

ಹಾಯೆನಿಸಿತು ತಾನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಬದಲು ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಹಾಗೆ ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳಿಸಿದರೆ, ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಬರುವ ರಂಗಯ್ಯನವರು ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಿಗೆ ತೊಡಗಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಂಡುಬಿಡುವರೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ತಾನೇ ಬಂದಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಮಾಸ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದ ಭಗವಾನ್ ಬಸ್ಸು ಜಡಗೀನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ತಮ್ಮ ಬೀಗರಾಗುವವರನ್ನು ಹುಡುಕುವಸ್ವರಲ್ಲಿ ರಂಗಯ್ಯನವರೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೈ ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಊರುಗೋಲಿನೊಡನೆ ಕೆಳಗಿಳಿದರು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ಮೊಮ್ಮಗಳೂ, ಸೊಸೆಯೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿಯೂ ಇಳಿದರು.

“ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೋಣವೆಂದರೆ ರಸ್ತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ - ತುಂಬಾ ಕೊರಕಲು. ಪಾಪ ಮೂರು ಮೈಲಿ ದೂರ ನಡೆಯಬೇಕಲ್ಲ”

ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಉಪಚಾರದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಕನಿಕರ ನಟಿಸುವ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಗಸರ ಕಡೆಯೂ ನೋಡಿದರು.

“ಪರವಾಗಿಲ್ಲ, ಇದೆಲ್ಲ ಏನು ಮಹಾ ದೂರ? ಎಷ್ಟೋಸಾರಿ ನಮ್ಮೂರಿನಿಂದ ಮಾಲೂರಿಗೆ ನಡೆದು ನಮಗೆ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ!”

ಎಂದರು ರಂಗಯ್ಯ.

“ಕಪ್ಪು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಲೂರಿಗೆ ತುಂಬಾ ದೂರವಲ್ಲವೇ?”

“ದೂರವೇನೋ ದೂರವೆ. ಆದರೆ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬರುವ ಹುಡುಗರು ದಿನವಹಿ ನಡೆದುಬರಬೇಕಲ್ಲ.....ನಮ್ಮ ನಾಗರತ್ನಳೂ ಒಂದು ವರ್ಷ ನಡೆದಿದ್ದಾಳೆ....ಬಸ್ಸು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸಿಕ್ಕಿತು - ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ!”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ರಂಗಯ್ಯ ಮೊಮ್ಮಗಳ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಆ ಹುಡುಗಿಯೇ ‘ನಾಗರತ್ನ’ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ

“ಅಂದರೆ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೂ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ ಅನ್ನಿ!”

“ವೋರ್ಟ್ ಫಾರಂ ವ್ಯಾಸಾಗಿದೆ. ಅವಳಿಗೇನೋ ಓದ ಬೇಕೆಂಬಾಸೆ. ಆದರೆ ಅಸ್ಸುದೂರ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ನಾವೇ ಬೇಡವೆಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು.”

“ಒಳ್ಳೆಕೆಲಸವೇ ಮಾಡಿದಿರಿ ಬಿಡಿ....ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಓದಿ ನಿಂದೇನಾಗಬೇಕು ?”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅದನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸುವಂತೆ—

“ಎಷ್ಟು ಓದಿದರೂ ಮುಸುರೆ ತೋಳಿಯುವುದು ತಸ್ವೋಲ್ಲ !”

ಎಂದಳು ರಂಗಯ್ಯನವರ ಸೊಸೆ ರಾಜಮ್ಮ. ನಾಗರತ್ನಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲಾ ನಕ್ಕರು.

“ನೋಡಿ, ಆ ಸರ್ವೆ ತೋವು ದಾಟಿದರೆ ನಮ್ಮೂರು....”

ರಂಗಯ್ಯನವರ ಪರಿವಾರ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೈ ತೋರಿದ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿತು. ಎರಡು ತೋಪುಗಳ ನಡುವಣ ಬಯಲು ದಾರಿಯಿಂದ ಊರಿನ ವರದರಾಜಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಪುರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

“ಊರೇನೋ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ ಸ್ವಾಮಿ, ತುಂಬ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಊರಿನ ಜನಗಳ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ವಿರಾಲವಾಗಿಲ್ಲ.”

“ಎಲ್ಲಾ ಊರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಾಮಿ. ಕಾಲವೇ ಹಾಗೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದೆಯಲ್ಲ.”

ಲೋಕಾಭಿರಾಮದ ಮಾತುಗಳು ಬೇಸರ ಬರದಂತೆ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟವು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಂದರು. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅನರನ್ನು ಕಂಡು ಎದ್ದು ನಿಂತ.

ರಾಜಮ್ಮನನ್ನೂ ನಾಗರತ್ನಳನ್ನೂ ಮೇಲು ನಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಕೋಟು ತೆಗೆಯದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಕುಳಿತ ರಂಗಯ್ಯನವರನ್ನು—

“ಎಳೆ, ಕೈಕಾಲು ತೋಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಸುಮಿತ್ರಳನ್ನು ನೋಡಿದ ರಂಗಯ್ಯ—

“ನಿಮ್ಮ ಮಗಳೋ?”—ಎಂದರು.

“ಹೌಂ”

“ವಯಸ್ಸು?”

“ಅವಳಿಗೂ ಹನ್ನೊಂದಾಯಿತು....ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೇನು ಬೇಗ ಬೆಳೆದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ!”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನ ಆ ಕೊನೆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ತಾವೇ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದರು ರಂಗಯ್ಯ.....

“ಅದೇನೋ ನಿಜಾನ್ನಿ! ನೋಡಿ, ನಮ್ಮ ನಾಗರತ್ನಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹದಿನಾರು ತುಂಬಿಲ್ಲ—ಆಗಲೇ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ!!”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಂದಹಾಸ ಮೂಡಿತು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ನಾಗರತ್ನಳ ಸುತ್ತ ಕನಸು ಕಟ್ಟಿತು.....

....ನಾಗರತ್ನ—ಹೆಸರು ಜಿನ್ನಾಗಿದೆ; ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಓದಿದ್ದಾಳೆ; ವಯಸ್ಸಿನ್ನೂ ಹದಿನಾರೂ ತುಂಬಿಲ್ಲ! ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅದೃಷ್ಟವಂತ-ಇಂಥ ಹೆಂಡತಿ ಸಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದ.....

“ಆಣ್ಣಾ, ಊಟಕ್ಕೇಳಬೇಕಂತೆ”

ಎಂದು ನಾಣಿ ಕರೆದಾಗಲೇ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಎಚ್ಚರ; ಅವರು ಕನಸಿನ ಲೋಕದಿಂದ ನನಸಿನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬಂದರು.

“ಏಳಿ, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನುಡಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಹಿಂದುಮುಂದು ತುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಂಗಯ್ಯನವರು ಏಕೋ ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೊರಗಡೆ ಬಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಏಕೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಕೊಠು ತೆಗೆಯಿರಿ. ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಬಂದವರು ಗಂಡಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆನೋ! ನಾನೇನೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಮನೆಯ ಸೀತಮ್ಮನೇ ಮಾಡಿ ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ; ಬಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನಾನು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ, ಅವಳೇ ಬಡಿಸುತ್ತಾಳೆ”

ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮ ರಂಗಯ್ಯನವರ ಅನುಮಾನವನ್ನು ಪರಿ

ಹರಿಸಿದಳು.

“ಓಹೋ ! ಹೀಗೋ ಸಮಾಚಾರ !!”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ಹೋದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅವರು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬಾಳೆ ಎಲೆ ಹಾಸಿದ್ದಳು ಸೀತು ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ನಾಗರತ್ನಳೂ ರಾಜಮ್ಮನೂ ಆಗಲೇ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಕೋಸಂಬರಿ, ಹುರಳಿಕಾಯಿ ಸಲ್ಯ, ಬೆಂಡೇಕಾಯಿ ಗೋಜು, ಅಮಟೇಕಾಯಿ-ಸೂಗಳ ಬೇರಿನ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಎಲೆಯಂಚಿನಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದವು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಆದೇಶದಂತೆ ಪೂರಿ-ವಾಯಸದ ಪುಟ್ಟ ಔತಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಳು ಸೀತು.

ಊಟ ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಹುಕಾಲ ಬಂದಿತು ಮೂರು ಗಂಟೆ ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ಮದುವೆಯ ಮಾತು ಆಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಡುಹರಟೆಯೂ ಸಾಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು - ಓರಿಯರಾದವರು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಾತ್ರ ಹಿತ್ತಲ ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿದ್ದಳು ರಾಜಮ್ಮ ನಿರ್ದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆಯೊಳಗಡೆ ನಿಂತಿದ್ದ ನಾಗರತ್ನ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ತಾನು ಕಾಣದಂತೆ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವಳನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ.

ಹುಡುಗಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದಳು. ಹೆಚ್ಚು ದಪ್ಪವೂ ಇಲ್ಲದ - ತೆಳುವೂ ಇಲ್ಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮೈಕಟ್ಟು. ಸಾಧಾರಣ ಬಿಳುಪಿನ ಮೈ, ಮಾಟವಾದ ಉಬ್ಬಿದ ಎದೆ, ಉದ್ದವಾದ ಕೊರಳು, ಹಾಗೆಯೇ ಕೋಲು ಮುಖ. ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆ, ಕೂಡಿದ ಹುಬ್ಬು, ಒಳಕ್ಕೆಳೆದಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಮೊಂಡಾದ ಮೂಗು, ಮೂಳೆ ಕಾಣುವ ತೆಳ್ಳಗಾದ ಕೆನ್ನೆ, ಅಗಲವಾದ ಬಾಯಿ, ಉಟ್ಟಿದ್ದು ಬಿಳಿಯ ಸೀರೆ, ತೊಟ್ಟಿದ್ದು ಬಿಳಿಯ ಕುಪ್ಪಸ - ನಾಗರತ್ನಳನ್ನು ಹೆಂಗಸೆಂದು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದವೇ ಹೊರತು ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯೆಂದು ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಆನುಕ್ರಿಯೆ ರಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದ. ಅವನು

ಅವಳ ರೂಪವನ್ನು ಸವಿದನೋ ಇಲ್ಲವೋ! ಅಂತೂ ಆ ಹೆಣ್ಣು ತನಗಾಗಿ ಬಂದಿರುವಳೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಪಟ್ಟುಕೊಂಡ.

ಅವಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದಳು - ಹೊರಗೆ ನೋಡುತ್ತಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜಗುಲಿಯಿಂದಿದ್ದು ಕಿಟಕಿ ಬಳಿಗೆ ಕಳ್ಳಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ಹುಡುಗಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಚಿಕೆ ಪಡದೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವಳ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತ ಆಗ ಅಕೆ ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ನಕ್ಕಂತೆ ಮಾಡಿದಳು ಅವರಿಬ್ಬರ ಮಧ್ಯೆ ಕಿಟಕಿಯ ಸರಳುಗಳು ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದವು.

“ನಿನ್ನ ಹೆಸರು - ನಾಗರತ್ನ ಅಂತಲ್ಲೇ?”

“ಹೌದು” ಎಂಬಂತೆ ತಲೆ ಗಮಕಪಾಕಿದಳು ಹುಡುಗಿ.

“ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದಿಯಾ?”

ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಆ ಹ.ಚ್ಯು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹುಡುಗಿ ಏನುತ್ತರಿಸಬೇಕು? ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಶಬ್ದವಿಲ್ಲದೆ ನಕ್ಕಳು.

“ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆ ಆಗುತ್ತೀತಾನೇ?”

ಮೆಲ್ಲನೆ ಸರಳಿಸೊಳಗಡೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, ಅವಳ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು. ಅವಳ ತೋಳಿನ ಮೇಲಿಲ್ಲ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ವ್ಯದವಾಗಿ ಅನುಕರಿಸಿದ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ

“ನೀನೂ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮುಲಗಿ ಕೋಬಾರದೇನೇ ನಾಗೂ”

ಎಂದು ಮಗ್ಗಲು ಬದಲಿಸುತ್ತಾ ರಾಜಮ್ಮ ಹೇಳಿದಾಗ, ಹಿಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತ ನಾಗರತ್ನ ಅವಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮುಲಗಿದಳು.

ಆದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಆಕಳಿಕೆಯ ಶಬ್ದ, ಒಳಗಿಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಸೂಚಿಸಿತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾಗೆಯೇ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಮುಲಗಿ, ನಿದ್ರಿಸುವವನಂತೆ ನಟಿಸಿದ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಎರಡು ಬಾರಿ ಕೂಗಿದಾಗ ಅವನು ಎದ್ದು ಕುಳಿತ. ಅವನೇನು ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೇ? ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ಕಣ್ಣು ಜ್ವರಿಸಿತು.

“ಶ್ಯಾಮಭೋಗರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಟೆ ಎಷ್ಟಾಯಿತೋ ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ಬಾರೋ”

ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಅಟ್ಟಿ ಮತ್ತೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಆಗತಾನೆ ರಂಗಯ್ಯನವರೂ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಿದ್ದರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ನೀರವತೆ ತುಂಬಿತ್ತು. ಕಿಟ್ಟಿ, ನಾಣಿ, ಶ್ಯಾಮು ಮೂವರೂ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಸುಮಿತ್ರಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆ ದಿನ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ನೆರವಿಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಆದರೆ ಆಗ ಸುಮಿತ್ರಿಯೂ ನೆರವುನೆಯ ಸೀತಮ್ಮನ ಮಗಳು ಶಾಂತುವಿ ನೊಡನೆ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ 'ಪಲ್ಗಾಂಗುಣಿ' ಲಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ಗಂಟಿ ನೋಡಿ ಬರಲು ಮೊದಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಅಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಮಿತ್ರಿಯನ್ನು ಕಂಡು- 'ಅಮ್ಮ ಕೂತಾಳೆ ಬಾರೆ ಸುಮಿತ್ರ' ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಕರೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಆಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವನ ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡಿ ಬಂದಳು ಸುಮಿತ್ರ.

“ನಾಲ್ಕೂವರೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಐದು ನಿಮಿಷ ಇದೆಯಣ್ಣೆ”

ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೇಲೆದ ಐದು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ಸುಮಿತ್ರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಫಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಳು ರಾಜಮ್ಮನೂ ನಾಗರತ್ನಳೂ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಹೆಳಲು ಪಾಕಿಕೊಂಡರು ನಾಗರತ್ನ ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ಕನಕಾಂಬರ ಉಣ್ಣದ ವಾಯಿಲ್ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟಳು. ಸುಮಿತ್ರ, ಎಂವೋ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ತನ್ನಣ್ಣ ಸುಂದರು ತೆಗೆದು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಪೌಡರನ್ನೇ ಅವಳ ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಳಿದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಮೊಗ್ಗು ವ.ಲ್ಲಿಗೆಯ ದಂಡೆಯನ್ನು ಮುಡಿಸಿದರು. ರಾಜಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೊರ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಚಾವೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿದಳು.

“ಮೊದಲು ನನುಸ್ಕಾರ ಮಾಡಮ್ಮ”

ಎಂದರು ರಂಗಯ್ಯ. ನಾಗರತ್ನ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಾಲಿಗೆರಗಿದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಪಿಸು ದನಿಯಲ್ಲೇ ಅವಳನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು

“ಹುಡುಗಿಗೆ ಹಾಡು ಹಸೆ ಏನಾದರೂ ಬರುತ್ತೋ?”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವ ಮುನ್ನ ರಂಗಯ್ಯನವರು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದರು. ಅವರು ನೋಡಿದ್ದು ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ

ವೆಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ದರೂ ಇದೆಯೇ ಎಂದು. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು

“ಹುಡುಗಿ ಹಾರೋನಿಯಂ ಸೊಗಸಾಗಿ ಬಾರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕೀರ್ತನೆಗಳನರೆಗೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಠ ಆಗಿದೆ”

“ಎಲ್ಲನ್ನು ಒಂದು ಹಾಡು ಹೇಳು”

ಎಂದು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟರು ನಾಗಪ್ಪ. ರಾಜಮ್ಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಳವಳ ಮೂಡಿದ್ದರೆ, ನಾಗರತ್ನಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ‘ಒಳ್ಳೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡೆನಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಗಾಬರಿ ತಲೆದೋರಿತ್ತು.

“ಹುಡುಗಿಗೆ ಕಂಠ ಸಾಲದು. ಹಾರೋನಿಯಂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ನಾಚಿಕೆ ಪಟ್ಟುಕೋತಾಳೆ” ಎಂದರು ರಂಗಯ್ಯ. ಆದರೆ ಸುಮಿತ್ರ—

“ಸೀತಕ್ಕನ ಮನೆಯಲ್ಲಿವೆ. ತರ್ರೀನಿ ತಾಳಮ್ಮ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಓಡಿ ಹೋದಳು. ಹಾರೋನಿಯಂ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದ ನಾಗರತ್ನ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪೇಚಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಳು. ತನ್ನ ಮಾನ ಸರೀಕ್ಷೆಯಾಗುವುದಲ್ಲ ಎಂದು ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಹನಿಗೂಡಿದವು ಇನ್ನು ಉಳಿದಿರುವುದೆಂದರೆ ಅಳುವುದು. ಆ ಕೊನೆಯ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಟ್ಟನೆ ಉಪಾಯ ಕೊಳೆಯಿತು ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಅನನೂ ಅವಳನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅವನಿಗೆ ಏನೋ ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದವು ಅವನು ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೋದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಿಯೂ-ಶಾಂತುವೂ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹಾರೋನಿಯಂ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ

“ಬೇಡವಂತೆ. ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡು ಹೋಗೇ ಸುಮಿತ್ರ”

ಎಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ಸುಮಿತ್ರಿಯ ಮುಖ ಸಪ್ಪೆಯಾಯಿತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಾಗಲೇ ಮಾತು ಬದಲಾಗಿತ್ತು—

“ಮನೆ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಮಾಡ್ತಾಳೆ, ಅಡಿಗೇಸಲ್ಲೂ ಕೈ ಸಳಗಿದೆ. ಏನೋ ಅಷ್ಟು-ಇಷ್ಟು ಕಸೂತಿ ಹಾಕುವುದನ್ನೂ ಕಲಿತಿದ್ದಾಳೆ.”

ರಾಜಮ್ಮ ಮಗಳ ಬಿನ್ನು ತೀಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು.

“ಹುಡುಗನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಮ್ಮ”

ನಾಗಪ್ಪ ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು.

ಈಗೇನು ತಾನು ಹೊಸದಾಗಿ ನೋಡಬೇಕೆ ಹುಡುಗನನ್ನು ?
ಮಧ್ಯಾನ್ಹವೇ ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡಿದ್ದಾಗವೆಯಲ್ಲ ! — ಎನ್ನಿಸಿತ್ತು
ನಾಗರತ್ನಗಳಿಗೆ.

“ಹುಡುಗನೂ ಒಪ್ಪಬೇಕಲ್ಲ !”

“ಅವನದೇನು ಬಿಡಿ, ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ”

ಅನಂತರ ಕೊಡು - ಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರ ಬಂದಿತು.

ರಂಗಯ್ಯನವರು ಬುದ್ಧಿಸಂತರು—

“ಹುಡುಗಿಗೆ ಎನೇನು ಒಡವೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತೀರೋ ಮಾಡಿಸಿ ?
ಇದೇ ಮಾಡಿಸಿ - ಅದೇ ಮಾಡಿಸಿ ಎಂದು ನುವು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಏನು
ಮಾಡಿಸಿದರೂ ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗಿಗೇ ತಾನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತೀರಿ !”

“ನುವು ಕೊಡಬೇಕಾದ್ದು ಒಂದು ವೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆ, ಚೊಂಬು,
ಪಂಚವಾತ್ರೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇವೆ”

ಎಂದು ರಾಜಮ್ಮನೂ ತನ್ನ ಮಾವನಂತೆಯೇ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ
ಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟರು !

‘ಕೊಡು - ಕೊಳ್ಳುವ ಜಗಳದ ಮಾತಿಗೆ ನಾನಂತೂ ಬರುವ
ವವಳಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ಆದರೆ ಸಾಕು. ನೀವು ನೀವು
ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ’ ಎಂದು ತಟಸ್ಥಳಾಗಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಳು
ವೆಂಕಮ್ಮ.

‘ನೀನೇನೋ ಚಾವೆ ಈಗ ತೂರಲು ನೋಡುತ್ತೀರಿ ! ನಾನು
ರಂಗೋಲಿ ಕೆಳಗೇ ತೂರುತ್ತೇನೆ!!’ ಎಂದು ಪುನಸ್ಸಿನಲ್ಲೆಯೇ
ಅಂದುಕೊಂಡು ನಾಗಪ್ಪ.

“ನೋಡಿ, ಇದ್ದ ಮಾತು ಇದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿಬಿಡುವ
ಸ್ವಭಾವ ನನ್ನದು - ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲ. ಮೊನ್ನೆ ಮಾಗಡಿಯಿಂದ
ಬಂದಿದ್ದ ಮಾಧವಯ್ಯನವರು - ಸಾವಿರದೈನೂರು ರೂಪಾಯಿ ವರ
ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು, ಹುಡುಗ ಕೇಳದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ
ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದರು. ಆದರೆ ಜಾತಕ ಸರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಅಂತ
ಮದುವೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಏದಾರು ಜನ

ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದು ಬಂದಿದ್ದರು. ಈಗೇನವಸರ - ಹುಡುಗನ ವಯಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕದು ಅಂತ ನಾವೇ ಬಂದವರನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೆವು.”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಸಿಜ ಎಂಬುದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು !

ಅವರು ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು—

“ಇನ್ನೊಂದು ದುಡ್ಡುಗೆ ವೈಸೂರಿನಿಂದ ಬಂದಿತ್ತು. ಕೈತೊಳೆದು ಮುಟ್ಟಬೇಕು - ಹಾಗದ್ದಳು. ತಂದೆ ರಿಕ್ಟರ್ ಅಮಲ್ದಾರರು; ಮನೆತಂಬ ಮಕ್ಕಳು ನನುಗೂ ಆ ಸಂಬಂಧವೇನೋ ತುಂಬ ಒಪ್ಪಿತ್ತು. ಆದರೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡಿ, ಬರೀ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿನಲ್ಲಿ ಚೌಕಾಸಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು ವಾಪಸ್ಸು ಹೋದರು”

“ಅಂದರೆ ನಾವಿರದಿನ್ನೂರಕ್ಕೂ ನೀವು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲವೇ ?”

ರಂಗಯ್ಯನವರ ಮಾತು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತು

“ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಲಿ ಸ್ವಾಮಿ, ಆಡುವ ಮಾತು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ಇರಬೇಕು ಒಬ್ಬರಿಗೊಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೇಳಿ ನಾನು ಯಾವ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ”

“ಹಾಗೆಂದುಬಿಟ್ಟರೆ ಹೇಗೆ ?” ಎಂದಳು ರಾಜಮ್ಮ.

“ಏನೋ ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನೂ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಅಂತ ಅವಳ ಮದುವೆಗೆ ಮುಡಿಪು ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನೂ ಅವಳ ತಂದೆ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಸೆಳವುರೋಗ ಬಂದು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಮನೆ ಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಕೊರಳಿಗೇ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಮದುವೆ ಆಯಿತೆಂದರೆ ಅವಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ನೆರೆದು ನಿಂತಿವೆ. ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದು ದಾರಿ ಮಾಡ ಬೇಕು....ಮುಖ್ಯ ದೇವರೇ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು !”

ಮಾತಿಗೆ ಸೋತಿದ್ದರು ರಂಗಯ್ಯ. ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ನಾಗಪ್ಪ ನವರ ಮುಂದೆ ಏನೂ ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅರಿವಾಗಿತ್ತು.

ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಲ್ಪಕೊತ್ತು ಮೌನವಾದರು. ಕೊನೆಗೆ ನಾಗಪ್ಪ

ನವರೇ, “ನಮಗೇನೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬರವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಗಂಡು ಇದ್ದ ಕಡೆ ಹತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಬರುತ್ತವೆ. ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಲಭ್ಯವಿದೆಯೋ ಅದು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.”

“ನಮಗೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವರಗಳಿವೆ. ಏನೋ ಅನುಕೂಲ ವಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ?”

ಎಂದಳು ರಾಜಮ್ಮ. ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳವರಿಗೂ ತಾವು ಸುಳ್ಳಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂಬುದರ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನೂರು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ಒಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸು ಎಂದು ಗಾದೆಯೇ ಇದೆ ಅಲ್ಲವೆ ?

“ಅನುಕೂಲವಾಗದಿದ್ದರದ್ದಕ್ಕೇ, ನಾವೂ ಬಂದ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ”

“ನೀವು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಸೇರುತ್ತಾಳೆ!”

“ನನಗೂ ಅದೇ ಸಂತೋಷ. ಆದರೆ ನೀವು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು ರಂಗಯ್ಯನವರೇ”

“ನಾನೆಷ್ಟರವನು ಸ್ವಾಮಿ—ಬಡವ”

“ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಡವರು ಯಾರು — ಬಲ್ಲಿದವರು ಯಾರು ? ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ! ನೋಡಿ, ನಾನೂ ಕೊನೆ ಮಾತು ಹೇಳಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬಟ್ಟೆಬರೆ, ಒಂದು ಕೈಗಡಿಯಾರ, ಒಂದು ಬೈಸಿಕಲ್ಲು, ಕೈಗೆ ಸಾವಿರದೈನೂರು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಇವತ್ತೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಡೋಣ”

“ಬಡವನಿಂದ ಅಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ಕೈಗೆ ಎಂಟನೂರು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಗಡಿಯಾರ ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ನಿಧಾನವಾಗಿ ನೋಡೋಣ”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ”

“ಹಾಗನ್ನಬಾರದು ಸ್ವಾಮಿ”

“ಇನ್ನೇನು—ಹುಡುಗನಿಗೆ ಉಪ್ಪು ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಗೆ ಕಾಸು ಕೊಡುವ ಹಾಗೆ ಚೌಕಾಸಿ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ !”

“ಈಗಲೇ ಬಡವನ ಯೋಗ್ಯತೆ ವಿಾರಿ ಹೋಗಿದೆ ನಾಗಪ್ಪನವರೇ !”

“ಹೋಗಲಿ, ಗಡಿಯಾರ-ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟು ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಿ”

“ಸಾವಿರ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಸ್ವಾಮಿ”

“ಮುಖ್ಯ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧ ಬಿಡಬಾರದೂಂತ ನಾನು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ”

“ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಅಭಿಮಾನವಿದ್ದರೆ ಸಾಕು ಸ್ವಾಮಿ”

“ಎರಡು ಖರ್ಚೂ ನಿಮ್ಮದೇ. ಕೂರು ಸೀರೆ, ಮಾಂಗಲ್ಯ ಎರಡೂ ನೀವೇ ತರಬೇಕು”

“ಅವೆರಡನ್ನೂ ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರೇ ತರಬೇಕಾದುದು ನಾಗಪ್ಪ ನವರೇ”

“ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಲ್ಲೇ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ. ಖರ್ಚು ಬೇರೆ ನಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದರೆ ನಾವೇನು ಉಸಿರಾಡಬೇಕೋ ಬೇಡವೋ?”

“ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನೂ ಎರಡೂ ನೀವು ತರಬೇಕು”

“ನಾವು ಏನೂ ತರುವುದಿಲ್ಲ ರಂಗಯ್ಯನವರೇ. ಖರೀ ಕೈ ಬೀಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇವೆ. ಸಾಲಂಕೃತ ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೊಡಿ-ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ”

ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರದ ಮಾತನ್ನಾಡಿಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಇನ್ನು ಮಾತನಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ರಂಗಯ್ಯನವರು—

“ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಸ್ವಾಮಿ” ಎಂದು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡರು.

“ದಿನ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ಇವತ್ತೇ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಆಗಿ ಹೋಗಲಿ”

ರಾಜಮ್ಮನ ಮಾತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಮ್ಮನವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಂತಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟು, ಆಮೇಲೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಸತಾಯಿಸಿದರೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ—

“ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಆಗಬೇಕಾದ್ದು ಸಂಪ್ರದಾಯ.....” ಎಂದು ತಡೆ ಹಾಕಿದರು.

“ಓದಕ್ಕೇನು ತಾವು ದಯಮಾಡಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.”

ರಂಗಯ್ಯನವರು ಅವಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು.

“ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ವೃಥಾ ಮನಸ್ತಾವ ಬರಬಾರದು ಸ್ವಾಮಿ; ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯ ದಿಸವೇ ಪರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಣಸನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ”

ಎಂದು ತೀರ್ಪು ನುಡಿದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೊರ ಅಂಗಳದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರು.

ಆ ರಾತ್ರಿಯೂ ಸೀತುವಿನದೇ ಅಡಿಗೆ. ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಬರೆಸುವವರೆಗೆ ಗಂಡಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದೆಂದೂ, ಹಾಗೊಂದು ಪಕ್ಷ ಊಟ ಮಾಡಿದರೆ ಸಂಬಂಧ ತಪ್ಪಿ ಮದುವೆ ನಿಂತು ಹೋಗುವುದೆಂದೂ ಅನುಚಾನವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರಂಗಯ್ಯನವರು ಪರಿಪಾಲಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ನಾಗರತ್ನಳನ್ನು ಸಂಧಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಮತ್ತೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಕೆಟ್ಟು, ನಾಣಿ, ಶಾಮು, ಸುವಿ.ತ್ರಿಯರು ನಾಗರತ್ನಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೇ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಅವಳೆಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಕಣ್ವಿಟ್ಟುಕೊಂಡ. ಹುಡುಗಿಯೂ ತನ್ನ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಬೇರೆ ಉಪಾಯ ವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ನಾಗರತ್ನಳೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅವಳ ಪುಟ್ಟ ತಂಗಿಯನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು, ಅವಳೇ ನಾಗರತ್ನಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನು ರಮಿಸಿದ!

ಮರುದಿನ ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರಾಗಿ ನಾಗಪ್ಪನವರೊಬ್ಬರೇ ರಂಗಯ್ಯನವರ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಕಪ್ಪುಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ವೆಂಕಮ್ಮ—

“ತಿಳಿದವರ ಹತ್ತಿರ ಹುಡುಗಿಯ ವಿಚಾರ, ಬೀಗರ ವಿಚಾರ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿ ನೋಡಿ” ಎಂದು ಪಿಸು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದಳು.

‘ಯಾರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಏನಾಗಬೇಕು ದುಡ್ಡು ಕೈಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬೇಕಾದ್ದು ಆಗಿಹೋಗಲಿ’ ಎಂದುಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಹುಡುಗನೂ ಬರಲಿ. ಊರು ನೋಡಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತೆ”

ಎಂದು ರಂಗಯ್ಯನವರು ನುಡಿದಾಗ, ಅಂತಹ ಅವಕಾಶವನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ‘ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಾ’ ಎಂದು ಆಹ್ವಾನ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಹೊರಟು ನಿಂತ. ನಾಗಪ್ಪನವರು ದುರದುರನೆ ಅವನ ಮುಖ ನೋಡಿದರು. ಆದರೆ ಆದರಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲರೂ ಕಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕಿಂತ ಅತಿ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಆ ಊರಿನ ತುಂಬ ಕಂಬಳಿ ನೇಯುವ ಕುರುಬರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೇ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನ. ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ನಾಲಕ್ಕಾರು ಮಂದಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರು: ರಂಗಯ್ಯನವರ ಜಾತಿಯ ಎರಡು ಮನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದವು ಆ ಎರಡು ಮನೆಗಳವರೂ ದಾಯಾದಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಯಾವುದೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಜ್ಯವೇ ನಡೆದ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತು ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಂಗಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಆ ಮನೆಯವರು ಮಾತನಾಡಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ರಂಗಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವೇ ಒದಗಿತ್ತು. ಅವರ ಮನೆಯ ಗುಟ್ಟು, ನಾಗರತ್ನನ ವಿಷಯ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗಯ್ಯನವರದ್ದು ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ. ಮೇಲಿನ ಮಣ್ಣು ಚಾವಣಿಗೆ ಊರಗೊಟ್ಟಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮರದ ಕಂಬಗಳು ತುಂಬಿದ್ದವು. ಮನೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಐದಾರು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕೊಠಡಿಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದರು. ಹಿತ್ತಲೂ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಹೊಗಿಡಗಳು, ಸೀಬೆಯ ಮರ, ದಾಳಿಂಬೆಯಗಿಡ, ಹೆರುಳಿ - ಬದನೆಯ ತರಕಾರಿ ಗಿಡಗಳನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಿದ್ದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮನೆಯ ನೆಲ್ಲಾ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಹಿತ್ತಲ ತೋಟವನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ‘ಒಳ್ಳೆ ಅನುಕೂಲಕ್ಕರ ಮನೆಯೇ’ ಎಂದುಕೊಂಡರು.

ತಟ್ಟನೆ ಏನೋ ನೆನಪುಮಾಡಿಕೊಂಡು—

“ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆ ಎಲ್ಲಿ?”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ರಂಗಯ್ಯನವರು ತುಂಬ ಅಲಕ್ಷ್ಯ

ವಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

“ಎಲ್ಲೋ ಹಿಂದಿನ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ”

ಆ ಮಾತು ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು, ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಗರತ್ನುಳ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಯ್ಯನವರ ಮಗ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಸುಲಗಿದ್ದ. ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಮಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿ ಎಣ್ಣೆಯ ದೊಡ್ಡ ಸೀಸೆ, ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರ ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳ ನಾಲ್ಕಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇದ್ದವು. ಆತ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಏಳುವಂತೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಕ್ತ ಮಾಂಸಗಳಲ್ಲಿದೆ ಬರಿಯ ಅಸ್ತಿ ಪಂಜರವಾಗಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಗಮನಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆ ಉಸಿರಾಡುವ ಮೂಳೆಯ ಹಾದರವನ್ನು ಕಂಡ ನಾಗಪ್ಪ—

“ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ನರಕವಿದೆಯೇ ದೇವರೇ !”

ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೂ ನಾಗರತ್ನುಳಿಗೂ ಅವಕಾಶ ರಸವನ್ನಿವೇಶ ವನ್ನು ಒದಗಿಸಿತ್ತು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜಮ್ಮ ಅಕ್ಷೇಪಿಸಲಿಲ್ಲ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಬ್ಬಿ ಕೊಂಡಾಗಲಂತೂ - ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿಬಿಟ್ಟ ರಾಜಮ್ಮ ‘ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಇನ್ನೂ ಎಳೆ ಸಂಬೇಕಾಯಿ !’ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದು ಕೊಂಡರು.

ರಾತ್ರಿ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಮೂರು ಮೈಲಿ ದೂರವಿದ್ದ ಒಕ್ಕಲೂರಿನಿಂದ ಪುರೋಹಿತರು ಬಂದಿದ್ದರು ರಂಗಯ್ಯ ತಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಟಿನ ಕಟ್ಟನ್ನು ಇಟ್ಟು—

“ಈ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು”

ಎನ್ನುತ್ತ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕೈಗಿತ್ತರು. ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮೊದಲು ನೋಟು ಎಣಿಸಿದರು - ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಐನೂರೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು !

“ಇದೇನು ರಂಗಯ್ಯನವರೇ ?”

“ಮಿಕ್ಕಿದ್ದು ಮದುವೆದಿನ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ”

“ಹಾಗನ್ನಬಾರದು ಸ್ವಾಮಿ.”

“ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾಸು ಕಮ್ಮಿಯಾದರೂ ನಾನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ”

ಪುರೋಹಿತರು ಇಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೂ ನೋಡಿದರು. ಯಾರು ಸೋಲುವರೋ - ಯಾರು ಗೆಲ್ಲುವರೋ ?

“ನಾವು ಮದುವೆಗೆಲ್ಲಾ ಒಂಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದರೆ”
ರಾಜಮ್ಮ ಗಂಡಸರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಲೆಹಾಕಿದಳು.

“ನನುಗೂ ನೂರೆಂಟು ತಾಪತ್ರಯಗಳಿವೆ. ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಈ ಜುಜುಬಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ದೂರವೇ ಇಡುತ್ತಿದ್ದೆ”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಆ ಮಾತು ರಂಗಯ್ಯನವರ ಕರುಳುಮುಟ್ಟಿತು. ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಮಿಕ್ಕ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಖ ಪ್ರಸನ್ನವಾಯಿತು. ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಬರೆದ ಪುರೋಹಿತರಿಗೂ ರಂಗಯ್ಯನವರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಚೊಕ್ಕ ಭೋಜನವಾಯಿತು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೂ - ನಾಗರತ್ನಳೂ ಒಂದೇ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದದ್ದು ರಾಜಮ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆಕೆಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ಆದರೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಸಂದೇಹವನ್ನು ತಂದಿತು—

ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ಒಂದು ನೆರಳು ಕಾಣಿಸಿತು. ನಾಗರತ್ನಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ನಿದ್ರೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಅವನ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಹಿತವಾಗಿ ಸಹಿಸುತ್ತಾ ನಾಗರತ್ನಳೂ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಕಿಟಕಿಯಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನೆರಳು ಕಾಣಿಸಿದೊಡನೆ ಆಕೆಯ ಹೃದಯ ‘ಝಲ್’ ಎಂದಿತು. ಆದರೂ ಧೈರ್ಯತಂದುಕೊಂಡು, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಬಿಗಿತ

ದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿಯೇ ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಆಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೂ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದ. ನೆರಳಿನ ಕೈಗಳು ಕರೆಯುವಂತೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದವು. ನಾಗರತ್ನಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ.

“ಸ್ವಲ್ಪ ಇರಿ, ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗರತ್ನ ಸೀರೆ ಸುತ್ತಿ ಕೊಂಡು, ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಹೊರಗೆ ಹೋದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೊರಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿದ. ಕಂಬಳಿ ಹೊದ್ದು ಕೊಂಡು ಯಾರೋ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಗಂಡಸೋ - ಹೆಂಗಸೋ ಎಂದು ಎರಡು ನಿಮಿಷ ನಿಟ್ಟಿಸಿದ. ಆದರೆ ಆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ?

ನಾಗರತ್ನ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದಳು. ಆಮೇಲೆ ನಡೆದ ಪಿಸುಮಾತು ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು—

“ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತೇ ಬರೋದು ?”

ನಾಗರತ್ನ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಕೈ ಮುಚ್ಚಿ ದುಡನ್ನೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನೋಡಿದ. ಜಲಬಾಧೆಗೆ ಹೋಗುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗನ್ನಿಸಿತು. ಪರಸ್ಪಳ, ಕತ್ತಲೆ ಹೊತ್ತು, ಎಲ್ಲಿ ಏನು ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿ ಕೊಂಡ.

ಐದು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ನಾಗರತ್ನ ಹೊರಟುಬಂದಳು. ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಅವಳ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ—

“ಯಾರೇ ಅದು ?”

“ಎಲ್ಲಿ ?”

“ಅದೇ ಈಗ ನೀನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲಾ ಅವರು ?”

“ಅಮ್ಮ”

“ನಿಮ್ಮಮ್ಮನೇ ?”

“ಹೂಂ”

“ಯಾಕಂತೆ ?”

ನಾಗರತ್ನ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ.

“ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತೇ ಅಂತ ಕೇಳಿದಹಾಗಿತ್ತು !”

“ಹ್ಲೋ, ಇಲ್ಲೇ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಲಗಿರುತ್ತೀಯಾ? ಎದ್ದು ಬಾ ಅಂದರು”

ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಸಂದೇಹ ಸರಿಹಾರವಾಯಿತು. ಹುಡುಗಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ ಎಂದುಕೊಂಡ

“ಹಾಗಾದರೆ, ಈಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತೀಯಾ ನಾಗರತ್ನ ?”

“ನನ್ನ ರಾಜನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೇನೆಯೇ ?”

ಮುಖಕ್ಕೆ ಮುಖವಿಟ್ಟು ನುಡಿದಳು ನಾಗರತ್ನ. ಆ ಸವಿಮಾತು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಬಂಧಿಸಿದ

“ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೊದಲೇ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹೀಗಿರುವುದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ತಾತನೋ-ನಮ್ಮ ತಂದೆಯೋ ನೋಡಿಬಿಟ್ಟರೆ....?”

“ಅವರೆಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ; ನಾನು ಬೆಳಗಿನ ಝಾವದಲ್ಲೇ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ, ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ.”

ಹಾಗೆಯೇ ನುಡಿದಳು ನಾಗರತ್ನ.

ರಾಜಮ್ಮ ಬೇಗನೆ ಎದ್ದು ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು-ಕಾಫಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದಳು. ಉಪಹಾರದ ನಂತರ ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೂ ಹೊರಟು ನಿಂತರು.

“ಕೈಗಡಿಯಾರ, ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ಯಾವಾಗ ತೆಗೆಸಿಕೊಡುತ್ತೀರಿ ಸ್ವಾಮಿ ?”

“ವ.ದುವೆ ಆಗಲಿ ನಾಗಪ್ಪನವರೇ; ಆಮೇಲೆ ನೋಡೋಣ”

ಗಡಿಯಾರ ಮಾತ್ರ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ. ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ಪ್ರಸ್ತದ ವೇಳೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಡಿ, ಪರವಾಗಿಲ್ಲ”

“ಆಗಲಿ ನೋಡೋಣ” ಎಂದರು ರಂಗಯ್ಯ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೊಸಲು ದಾಟಿದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಿಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ನಾಗರತ್ನಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ತುಂಬಿ ಕೊಂಡು ತಂದೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ.

ನೋಟಿನ ಕಟ್ಟುಗಳು ಭದ್ರವಾಗಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಜೇಬು ಮುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಭಗವಾ ಬಸ್ಸು ಹತ್ತಿದರು.

೩

“ಅತ್ತೆ ತೀನಣ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೇನಂತೆ!”

ಆಗತಾನೆ ಅಂಚೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ, ಕಾಗದ ವನ್ನೂ ಓದಿಕೊಂಡ ಸುಂದರು ಅದಿಗೆ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಪೇಳಿದ

“ಯಾವಾಗ ಸುಂದರು? ಹೆಣ್ಣು ಯಾವುದು? ಮದುವೆ ಎಲ್ಲಿ?”

ಸುಂದರು ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೇ ಪದ್ಮಮ್ಮನ ಕೈಗಿತ್ತು ಅದನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡ ಆಕೆ—

“ಓಹೋ! ಕಪ್ಪುಹಳ್ಳಿ ಪೆಣ್ಣೋ! ಸರಿಹೋಯಿತು—ಕಂತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬೊಂತೆ!!”

“ಯಾಕತ್ತೆ ವಾಗಂತಿ? ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಅವರು?”

“ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಏನು—ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಈ ರಂಗಯ್ಯ ದೂರದ ಸಂಬಂಧ”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀಯಾ?”

“ನೋಡಿಯೂ ಇದ್ದೀನಿ; ಹುಡುಗಿಯ ಪುಟ್ಟ ಪೂರ್ವೋತ್ತರವೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಯೂ ಇದ್ದೀನಿ. ಅದಕ್ಕೂ ಅವರಮ್ಮನ ಚಾಲೇ!”

“ಅಂದರೆ ಕಪ್ಪುಹಳ್ಳಿ ಹುಡುಗಿ ಕಪ್ಪು ಅಂತಲೇ ಅತ್ತೆ?”

“ಬಣ್ಣ ಕಪ್ಪಾದರೆ ಒಂದು ಸಮಯ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದವ್ವಾ. ಆದರೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಗುಣವೇ ಕಸ್ಪಲ್ಲ! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ

ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಬಂಧ ಯಾವುದೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲೇ ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಹುಡುಗಿ ತುಂಬ ಕೆಟ್ಟವಳು ಅಂತೀಯಾ ?”

“ಅಯ್ಯೋ, ಅದ್ಯಾಕೆ ಕೇಳಿ. ಆ ಸಂಸಾರದ ಕರ್ಫೇನೇ ತುಂಬ ವಿಚಿತ್ರ ಸುಂದರು.”

“ಅದೇನು ಹೇಳುತ್ತಿ.”

“ನಮ್ಮ ಜಾತಿ ಜನಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆ ಕತೆ ಗೊತ್ತಿವೆ. ಆ ಮನೆ ಯವರೂ ಯಾರು ಆದರಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಂತ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀ ? ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದು ಗೊತ್ತಿದ್ದು ಆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆದಿರಲಿ!”

“ಶೀನಣ್ಣನಿಗೂ ವಯಸ್ಸಾಯಿತು. ಅವಧಾನಿಗಳು ಬಂದು ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತೀನಿ ಅಂತ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಮ್ಮ ತುಂಬ ಪೇಚಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಇವರು ಬಂದರಂತ ಕಾಣುತ್ತ. ಬಂದ ಸಂಬಂಧ ಕಳಕೋಬಾರದೂಂತ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು ”

“ಹುಡುಗನಿಗೂ ಹೆಣ್ಣಿರಲಿಲ್ಲ; ಹುಡುಗಿಗೂ ಗಂಡು ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಿ ಹಸಿದಿತ್ತು - ಹಿಟ್ಟು ಹಳಸಿತ್ತು. ಹಳಸಿತ್ತೇನು - ಪೂರ್ತಿ ಕೆಟ್ಟೇ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಸಿದ ನಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತೇ ?”

“ಇದೇನು ಅತ್ತೆ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಒಗಟು ಇದ್ದಹಾಗೆ ಇದೇ ಯಲ್ಲಾ !”

“ಹೌದು ಸುಂದರು ಅದೆಲ್ಲಾ ಬಿಡಿಸಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುವಂಥ ಮಾತೇ? ನಿಮ್ಮಣ್ಣನ ವಿಚಾರ ನಿನಗೇ ಗೊತ್ತು. ಅವನ ಗುಣ, ನಡತೆ ಎಂಥಾದ್ದು ಅಂತ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಡಂಗುರವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಹಾಗೇನೇ ಹುಡುಗಿ ವಿಚಾರವೂ....”

“ಹುಡುಗಿ ವಿಚಾರ ಏನು ಹೇಳು ಅತ್ತೆ ?”

“ಹುಡುಗಿ ವಿಚಾರ ಅಂದರೆ, ಅವರ ಮನೇ ವಿಚಾರವೇ ಹೇಳಬೇಕು ಸುಂದರು. ಆ ರಂಗಯ್ಯ ಇದ್ದಾರಲ್ಲ - ಅವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಮೊದಲನೆಯವನಿಗೆ ಸೆಳವುರೋಗ. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಸೆಳವು ಬಂದಾಗಲೂ, ಅವನನ್ನು ನೋಡುವವರಿಗೆ ‘ಯಾಕೆ ಬದುಕಿದ್ದಾನಪ್ಪ ?’ ಅಂತ ಅನ್ನಿಸಿಬಿಡುತ್ತೆ. ಅವನ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ

ಅವನ ಮದುವೆ ಆದಮೇಲೆ ಬಂತು ಆ ರೋಗ. ಆ ಮಹಾರಾಯಿತಿ ರಾಜಮ್ಮ ಯಾವಾಗ ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದಳೋ - ಅವಳ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಗಂಡ ಪೂರ್ತಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟ. ಅನ್ನ ಸೇರದು - ನೀರು ಸೇರದು ಅಂತ ಜೀವ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಸ್ತಿ ಪಂಜರವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನು. ಗಂಡನ ಮನೇಲ್ಲಿ ಸುಖ ಸಡೋದಿಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹುಡುಗೀನ ಮಾಸನೇ ನೋಡಿ ಕೊಂಡ. ರಾಜಮ್ಮನೂ ಅಂಥ ಚಾಲಿನವಳೇ. ಮಾಸನೂ ಸೊಸೆಯೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯರಾದರು. ರಾಜಮ್ಮನಿಗೆ ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದು ಮಕ್ಕಳಾದವು. ಎಲ್ಲಾ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೇ. ಮೊದಲನೆಯವಳೇ ಈ ನಾಗರತ್ನ. ಹೆಸರಿಗೆ ತಂತನಾದರೂ ರಂಗಯ್ಯನೇ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆ !”

“ಅಬ್ಬಾ ಅಬ್ಬ ! ಎಂಥ ಜನ-ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆ ಇಲ್ಲದೋರು !”

“ಅಷ್ಟೇ ಆದರೆ ಏನೋ ಅನ್ನಬಹುದು. ಆ ಹುಡುಗಿಗೂ ಅವರಮ್ಮನ ಚಾಲೇ ! ಈಗಾಗಲೇ ಎರಡುಸಾರಿ ಬಸಿರು ಬಂದು ಇಳಿಸಿ ಕೊಂಡಳಂತೆ !! ಇನ್ನು ಅಂಥ ಹುಡುಗೀನ ಯಾರು ಮದುವೆ ಯಾಗ್ತಾರೆ ಹೇಳು ?”

“ಅಪ್ಪ ಒಳ್ಳೆ ಸಂಬಂಧಾನೇ ಹುಡುಕಿದ್ದಾರೆ ಅತ್ತೆ ! ಇದಕ್ಕೆ ಅಮ್ಮ ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿದರೋ ನಾಕಾಣೆ”

“ಅಮ್ಮ ಏನು ಮಾಡ್ತಾಳಪ್ಪ - ಹೆಂಗಸು. ಎಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯೇ ಮಾಡಿರಬೇಕು”

“ಹೌದತ್ತೆ. ಎಲ್ಲಾ ಅಪ್ಪನೇ ಮಾಡಿರಬೇಕು.”

“ಸದ್ಯ ಈ ವಿಷಯವೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಬೇಡಪ್ಪ. ತುಂಬ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ”

“ನಾನೇಕೆ ಹೇಳಲಿ ಅತ್ತೆ. ಅಂತೂ ತೀನಣ್ಣನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಅನ್ನೋದು ಬರೆದಿತ್ತು.”

“ಅದೂ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೇ ಆಯಿತು. ಅಪನಿಗಾಗದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ?”

ಸದ್ಯಮ್ಮನ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟವನಂತೆ ನಕ್ಕ ಸುಂದರು.

“ರತ್ನಾಗೂ ವಯಸ್ಸಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಇದ್ದಾಗಲೇ

ಅವಳಿಗೆ ನೀನೇ ಗಂಡನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಭಗವಂತನ ದಯೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮದುವೆ ಬೇಗನೆ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆ.”

“ಅದೇನು ಆಗುತ್ತದೆ ಬಿಡತ್ತೆ - ಯಾಕೆ ಯೋಚನೆ?”

ಸುಂದರುವಿನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಪದ್ಮನ್ಮತ್ಯಪ್ತಿಯ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟಳು. ಗೋಡೆಯ ಗಡಿಯಾರ ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿಸಿತು.

“ಅತ್ತೆ, ರತ್ನ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳು?”

“ಆಚೆಮನೆ ಸ್ವರ್ಣ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಬೇಕು”

“ಆ ಸ್ವರ್ಣ ಪದೇ ಪದೇ ಏಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೋ ಇಲ್ಲಿಗೆ?”

“ಏಕೆ ಸುಂದರು ಅವಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಷ್ಟು ಬೇಜಾರು ಪಡುತ್ತಿ?”

“ಹೌದತ್ತೆ. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಬೇಜಾರು ಬರುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ-ತಲೆನೋವೇ ಬರುತ್ತೆ”

“ಸ್ವರ್ಣ ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆ ಹುಡುಗಿ. ಅವಳೇನು ಮಾಡಿದಳಪ್ಪ ನಿನಗೆ?”

ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸದೆ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟ ಸುಂದರು. ಅವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನ್ಮನ ಮಾತು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿತು.

‘ಸ್ವರ್ಣ ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ.. ..’

ಅವಳು ಒಳ್ಳೆಯವಳೋ ಕೆಟ್ಟವಳೋ ಎಂಬುದು ಅತ್ತಿಗೆ ಏನು ಗೊತ್ತು? ನಗುನಗುತ್ತಾ ನಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು ಅವರು-ಎಂದುಕೊಂಡ ಸುಂದರು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಳ ಚಿತ್ರ ನಾಟ್ಯವಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೊಂದಿಗೇ ಅತ್ತೆ ಆಡಿದ ತನ್ನ - ರತ್ನಳ ಮದುವೆಯ ಮಾತೂ ಆ ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಸಂಗೀತದಂತೆ ಇಂಪಾಗಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಸ್ವರ್ಣ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ !

ತನ್ನ ಮತ್ತು ರತ್ನಳ ಮದುವೆ !!

ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸುಳ್ಳು-ಯಾವುದು ನಿಜ ?

ರತ್ನ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ... ..

ತನ್ನ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಣಳ ಮದುವೆ.....

ಹಾಗೂ ಆಗಬಹುದು ಎಂದಿತು ಅವನ ಮನಸ್ಸು

‘ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?’ ಅದೇ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿತು

‘ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಆದಿನ ನೀನೂ ಅವಳೂ ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಚಿತ್ರನುಂದಿರದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸಿದ ದಿನವನ್ನು ಮರೆತೆಯೇನು?’

ಸುಂದರುವಿನ ವೈ ಪುಳಕಗೊಂಡಿತು

ಹೌದು, ಆ ದಿನವನ್ನು ತಾನು ಮರೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಕಾಲೇಜು ಮುಗಿದೊಡನೆ ನೇರವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಬಸ್ಸು ಹತ್ತಿ ಕಂಟೋನ್ಮೆಂಟಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸುಂದರು. ‘ಡಾಲರ್ ಪ್ರಿನ್ಸಸ್’ ಚಿತ್ರ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅವನ ಗೆಲೆಯರನೇಕರು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಬರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ನ್ಯೂ-ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಚಿತ್ರನುಂದಿರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಜನ ತುಂಬಿಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಟಿಕೆಟು ಸಿಕ್ಕದೆ ನಿರಾಶನಾಗ ಬೇಕಾಯಿತು. ‘ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆಷ್ಟು ದೂರದಿಂದ ಬಂದು ವಾಪಸ್ಸು ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ, ಇನ್ನು ಎಂಟಾಣಿ ಕೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಬಾಕ್ಸ್ ಟಿಕೆಟ್ಟೇ ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು....’ ಎಂದು ಪೇಚಾಡುತ್ತಾ ಟಾಕಿಸಿನ ಆವರಣದಿಂದ ಹೊರ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಾಡಲ್ ಬ್ಯೂಕ್ ಕಾರು ಬಂದು ನಿಂತಿತು.

‘ಇದು ಸ್ವರ್ಣಳ ಮನೆಯ ಕಾರು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಇದೆಯಲ್ಲಾ’ ಎಂದು ಕೂತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಸ್ವರ್ಣಳೇ ಕೆಳಗಿಳಿದು ‘ಹೆಲ್ಪೋ’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುಂದರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಅವಳ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗೆ; ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು— ಎಂದು ಸುಂದರುವಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ, ಆಗ ಆಕೆ ಮಾತನಾಡಿಸಿದಾಗ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ.

“ಏಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬರುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ಸುಂದರು?”

ಸಾಣೆ ಕಲ್ಲಿಗಿಂತ ನುಣುಪಾಗಿತ್ತು ಆ ಮಾತು. ಆ ಧ್ವನಿಯೂ

ಅಷ್ಟೇ ಇಂಪು. ಅದರೊಡನೆ ಬೆರೆತ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಆಕರ್ಷಕ. ಎಂತಲೇ ಸುಂದರುವಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನಿದ್ದ ಮನೆಯ ಎರಡು ಮನೆಯಾಚೆ ಆಕೆಯ ಮನೆ. ರತ್ನಳ ಜೊತೆಗಾತಿಯಾದರೂ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗಿಂತ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷವೇ ಡೊಡ್ಡವಳು. ಅವಳೂ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುಂದರುವಿನೊಡನೆಯೂ ಪರಿಚಯ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಆಗಾಗ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಪರಿಚಯ ಸಲಿಗೆಯಾಗಿ, ಅವಳು ಅವನೊಡನೆ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಕಳಿತು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪದ್ಮಮ್ಮನಾಗಲಿ ರತ್ನಳಾಗಲಿ ಅವರನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಬದಲು ತಾವೂ ಆ ಹರಟೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ - ಎಷ್ಟೇ ಬೃದ್ಧರೂ ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಮಾತು ಮಾತಿಗೆ ನಕ್ಕು ಸಲಿಸುತ್ತಾ ಎಂಥವರನ್ನಾದರೂ ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸೋಲಿಸಿ ಬಿಡುವ ಹುಡುಗಿ ಸ್ವರ್ಣ.

ಆಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಗುತ್ತ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದಳು.

“ಏಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬರುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ಸುಂದರು?”

“ತುಂಬ ಗಲಾಟೆ....”

“ಗಲಾಟೆ ಆದರೇನು, ‘ಡಾಲರ್ ಪ್ರಿನ್ಸೆಸ್’ ತೆರೆಯ ಮೇಲೆ ಬರಲು ಹೆದರುತ್ತಾಳೆಯೇ?”

“ಅದಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಣ. ಟಿಕೆಟ್ ಸಿಕ್ಕೋಹಾಗಿಲ್ಲ, ವೃಥಾ ಏಕೆ ಕಾದು ನಿಂತಿರಬೇಕು?”

“ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು ಕಾಯಬೇಕು ಸುಂದರು ನಾನೇನೋ ನಿಮಗೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದು, ಚಿತ್ರಮಂದಿರದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಬಾಕ್ಸ್ ತರಗತಿಯ ಎರಡು ಟಿಕೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಕೊಂಡಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳು ಆರಿ, ಜಾಹೀರಾತುಗಳ ಮಾಲೆ ತೆರೆಯ ಮೇಲೆ ಸುಳಿಯಿತು.

“ಸುಂದರು, ಈ ವರ್ಷ ಎಂ. ಎಸ್ಸಿ ಅದಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀರಿ?”

“ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ ನಾನಂತೂ ಯೋಚಿಸಿಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಪರೀಕ್ಷೆಲಿ ವಾಸಾಗಬೇಕಲ್ಲ!”

“ಬಿ.ಎಸ್ಸಿನೇ ಫಸ್ಟ್ ಕ್ಲಾಸು. ಇನ್ನು ಎಂ ಎಸ್ಸೀ ಬಿಡ್ಡಿರಾ? ರ್ಯಾಂಕೇ ಹೊಡೀತೀರೋ ಎನೋ!”

“ಇಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಣ. ಸದ್ಯ ವಾಸಾದರೆ ಸಾಕು”

“ಆಮೇಲೆ ?”

“ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಕೆಲಸ....”

“ಆಮೇಲೆ....?”

“ಆಮೇಲೇನು ? ಎಲ್ಲರಹಾಗೆ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಅಂತ ಹಾಯಾಗ ಇರೋದು!”

“ಅಷ್ಟೇನೆ ? ಇನ್ನೇನೂ ಆಸೆ ಇಲ್ವೆ ನಿಮಗೆ ?”

“ಇನ್ನೇನು ಆಸೆ ಇದೆ ಸ್ವರ್ಣ ? ನಮ್ಮ ತಂದೆ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಹಾಗೆಯೇ ಇನಾಂದಾರರಾಗಿದ್ದರೆ, ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ನಾನೂ ಅಮೆರಿಕಾಗೆ ಹೋಗಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಓದಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಆ ಭಾಗ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ!”

“ನೀವು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಭಾಗ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ ಸುಂದರು”

“ಅದು ಹೇಗೆ ಸ್ವರ್ಣ ?”

“ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರ ಮನೆಯ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರೆ ಕೈತುಂಬ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅಮೆರಿಕಾಗೂ ಕಳುಹಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.”

“ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಣ.”

“ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಸುಂದರು. ಯಾರು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು.”

“ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಹಿಂದು - ಮುಂದು ಆಲೋಚಿಸಬೇಕು ಸ್ವರ್ಣ.”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

“ಏನು ಆಲೋಚಿಸಬೇಕೋ ನಾನು ಕಾಣೆ ಸುಂದರು. ನನಗೇನೋ ನಿಮ್ಮನ್ನ ಕಂಡರೆ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿ....”

ಎಂದಳು ಸ್ವರ್ಣ. ಅನಂತರ ಚಿತ್ರ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ—

“ನೋಡಿದಿರಾ ಸುಂದರು, ಆ ಹುಡುಗಿ ಅಷ್ಟು ಐಶ್ವರ್ಯವಂತಳಾದರೂ ಆ ಬಡ ಕೂಲಿಕಾರನನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ ಹೇಳಿ?”

“ಅದೇನು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ? ಕೂಲಿಕಾರನಾದರೂ ಅವನು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ದೃಢಕಾಯವನ್ನೂ ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡು ಆಕೆ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು!”

“ಅಲ್ಲ ಸುಂದರು....”

“ಮತ್ತೇನು?”

“ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ ಸುಂದರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಂಡಾಗ. ಅದು ತಮಗೆ ಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲದಿರಲಿ ಮನಸ್ಸು ನೆಟ್ಟಮೇಲೆ ಆ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇವೆ ಅದು ನಮಗೆ ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಏನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ!”

ಸುಂದರು ಮೌನವಾಗಿ ಚಿತ್ರ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ.

“ಡಾಲ್ಫ್ ಪ್ರಿನ್ಸೆಸ್ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟರೆ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಕ ನ್ಯೂಟನ್ ವಿಲಿಯಂಸ್ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಸುಳ್ಳು ಸ್ವರ್ಣ. ಸಿನಿಮಾದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆ ರೀತಿ ಆಗಬಹುದು ಆದರೆ ನಿತ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅದೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಅದರಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ತೊಂದರೆ”

“ಇತರರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದರೆ ನಮಗೇನು - ನಾವಂತೂ ಸುಖವಾಗಿರಬಹುದಲ್ಲ. ಅವರವರ ಪಾಡು ಅವರವರಿಗೆ.”

ಸುಂದರುವಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣಳ ಮಾತು ಬೇಸರವೆನಿಸಿತು ‘ಇತರರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದರೆ ನಮಗೇನು?’ — ಎಂಥ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಆಕೆ. ಅದು ಅವಳ ಒಳ್ಳೆಯ ತನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಯೇ? ಅವಳ ಮನೋಭಾವ ತಿಳಿಯದ ಅತ್ತೆ ‘ಸ್ವರ್ಣ ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ’ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ! — ಎಂದುಕೊಂಡ ಸುಂದರ.

ತನ್ನ - ಅವಳ ಪ್ರಸಂಗ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಮುಗಿದಿದ್ದರೆ ಏನೋ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಅವಳು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಮಾತು - ಮಾಡಿದ ಶಪಥ ತನ್ನ ಎದೆಯನ್ನೇ ಝಲ್ಲೆನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೇ ?

....ಆ ದಿನ ಪದ್ಮ - ರತ್ನ ಇಬ್ಬರೂ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರದ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಸುಂದರು ಒಬ್ಬನೇ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ರತ್ನಳ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತುಟಿಯಲ್ಲೇ ನಗುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನ - ರತ್ನಳ ಮದುವೆ ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಆಗೇ ಆಗುವುದೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನ ಹೃದಯ ಪುಳಕಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಮೈ ಮರೆತಿರುವಾಗ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಒಳಗೆ ಬಂದು, ಸುಂದರುವಿನ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ್ದಳು ಆ ಹುಡುಗಿ

ಯಾರಿರಬೇಕು ಆ ಹುಡುಗಿ ?

ಆ ಧೈರ್ಯ ಇನ್ನಾರಿಗಿದೆ - ರತ್ನಳೇ !

ಆದರೆ ಅವಳು ಈಗತಾನೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದಳಲ್ಲಾ !

ಬಹುಶಃ ಅತ್ತೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಿರಬೇಕು !

“ಬಿಡು ರತ್ನ.”

ರತ್ನಳಾಗಿದ್ದರೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು !

“ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವಳು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೇಗೆ ಬಂದೆಯೇ ?”

“ನನ್ನ ದೇವರ ಗುಡಿಗೆ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.”

ಆ ಧ್ವನಿ ರತ್ನಳದಲ್ಲ; ಸ್ವರ್ಣಳದು.

‘ಧೂ, ಎಂಥ ನಾಚಿಕೆಗೆಟ್ಟ ಹುಡುಗಿ’ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡ ಸುಂದರು, ನಿಜಕ್ಕೂ ಗಾಬರಿಯಾಗಿದ್ದ.

“ಓ ! ಸ್ವರ್ಣಾ....”

“ಹ್ಲೂಂ, ನಾನೇ !”

“ಏನು ಬಂದೆ ?”

“ಬರಬಾರದೇನು ?”

“ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಾ. ಕೂತುಕೋ!”

ಕುರ್ಚಿ ತೋರಿಸಿದ ಸುಂದರು.

“ಕೂತ.ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಲ್ಲ ಬಂದಿದ್ದು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನಿಂತೇ ಇರುತ್ತೀಯೇನು?”

“ಹ್ಲೂ, ದೇವರ ಗುಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಲ್ಲ. ನಿಂತು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ.”

“ಜ್ಞಾನ ಸರಿಯಾಗಿದೆ ತಾನೆ ಸ್ವರ್ಣ? ನೀನು ಬಂದಿರುವುದು ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ - ಗುಡಿಗಲ್ಲ!”

“ಏದೇ ನನಗೆ ಗುಡಿ.”

“ದೇವರೇ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು!”

“ಈ ದೇವರೇ ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿಯಬೇಕು.”

“ಎನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ ಸ್ವರ್ಣ?”

“ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ?”

“ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ!”

“ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಲೇ - ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು.”

“ನಿನಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತೆ ಸ್ವರ್ಣ?”

“ಇನ್ನೂ ಹಿಡಿದಿಲ್ಲ ಹಿಡಿಯಲು ಬಹಳ ಕಾಲವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ!”

“ಅಂದರೆ....?”

“ಈಗಾಗಲೇ ಮೂರು ಪೆಂಡಿರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಬಾಗಿಹಳ್ಳಿಯ ಜಮೀನುದಾರ್ ಹಯವದನ ರಾಯರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮದುವೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಳ್ಳಿಯ ಮನೆಯನ್ನೂ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೊಸ ಹೆಡುಗಿ ಬೇಕಂತೆ ತಂದೆ ಆ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ನನ್ನನ್ನು ಆ ಹಾಳು ಭಾವಿಗೆ ತಳ್ಳಲು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಾರೆ!”

“ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಸ್ವರ್ಣ?”

“ಈಗ ನೀವು ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡಬೇಕು”

“ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಣ. ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ

ಮದುವೆಯಾಗಿಯೇ ಇದೆ.”

“ಸುಳ್ಳು!”

“ನಿಜ ಸ್ವರ್ಣ. ಹಿರಿಯರು ಆಗಲೇ ತೊಟ್ಟಿಲು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ! ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಜಿನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುವ ಹಾಗೆ ಮದುವೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಆಗಬೇಕಾದ್ದು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆ.”

“ಸುಂದರು, ನೀವು ವಿಲಾಯಿತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನೂ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀವಾಗಲಿ - ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಾಗಲಿ ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತೆಗೆಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ನೀವು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು ಅದು ನನಗೆ ಬೇಕೇ ಬೇಕು.”

“ಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಯಸಬಾರದು”

“ಬಯಸಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಏನು ತಪ್ಪು?”

“ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಸುಖ - ದುಃಖ ನೋಡಬೇಕು ಸ್ವರ್ಣ”

“ನನ್ನ ಸುಖ - ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡುವವರು ಯಾರು?”

“ದೇವರು.....”

“ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ದೇವರೇ ಸುಮ್ಮನಿರುವಾಗ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದ ದೇವರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ?”

“ದಾಗನ್ನಬಾರದು ಸ್ವರ್ಣ”

“ಆ ವೇದಾಂತ ನನಗೆ ಬೇಡ. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆ ಆಗುತ್ತೀರೋ ಇಲ್ಲವೋ?”

“ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ.”

“ನಾನು ಸಾಧ್ಯಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಸುಂದರು. ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ. ತಾನು ಬಯಸಿದ ಬಡ ಕಾಲಿಕಾರನನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾದ ‘ಡಾಲರ್ ಪ್ರಿನ್ಸೆಸ್’ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲ ತಾನೆ?”

ನೋಡಿ ಈ 'ಡಾಲರ್ ಪ್ರಿನ್ಸೆಸ್' ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆಂದು !"

"ಈ ವ್ಯರ್ಥಾಲಾಪ ಏಕೆ ಸ್ವರ್ಣ ?"

"ವ್ಯರ್ಥವೋ ಅರ್ಥವೋ ಆಮೇಲೆ ನೋಡಿ"

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನುಡಿದ ಸ್ವರ್ಣ ಬಿರುಬಿರನೆ ನಡೆದು ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಆ ಘಟನೆ ಇದೀಗ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಇಷ್ಟು ಒರಟಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವ ಹುಡುಗಿ ಒಳ್ಳೆಯವಳೇ ? ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಅತ್ತೆ 'ಸ್ವರ್ಣ ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಅತ್ತೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದರೆ - 'ಅವಳೇನು ಮಾಡಿದಳಪ್ಪ ನಿನಗೆ ?' ಎಂದೂ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರತ್ನಳ ಕೈಹಿಡಿಯುವುದೇ ನಿಜವಾಗಿರುವಾಗ, ಸ್ವರ್ಣಳ ಪ್ರಸಂಗ ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿ ಅತ್ತೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನೇಕೆ ವೃಥಾ ನೋಯಿಸಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡ ಸುಂದರು.

ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮೃದವಾಗಿ ಕೇಳಿತು :

"ನೀನು ಸ್ವರ್ಣಳನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿದರೆ ರತ್ನಳನ್ನೇನು ಮಾಡುತ್ತೀ ?"

೪

"ಅದನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಯೋಚಿಸೋಣ. ಮುಹೂರ್ತದ ವೇಳೆ ಮೀರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಮಾಂಗಲ್ಯಧಾರಣೆಯಾಗಲಿ"

ಎಂದರು ರಂಗಯ್ಯ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ತಂದೆಯ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಪುರೋಹಿತರು

"ಮಾಂಗಲ್ಯಂ ತತುನಾಡೀನ....ಮಂಗಳಸೂತ್ರ ಕಟ್ಟಿವು, ಘಳಿಗೆ ಮೀರಿದರೆ ಕೆಲಸ ಕೆಡುತ್ತದೆ. ವಿಷಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶುಭಕಲಸ

ಮಾಡಬಾರದು” ಎಂದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಗರತ್ನಗಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಕಟ್ಟಲು ಅನುವಾದ.

“ತಾಳೋ ಸ್ವಲ್ಪ—”

ಎಂದು ತಡೆದು ಗದರಿಸಿಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲಾ ವರ - ಕನ್ಯಾ ಪಿತೃಗಳನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನೂ ತಂದೆಯ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಿರಿಯರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗರತ್ನ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೂ ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು.

“ಶುಕ್ರವಾರ - ಹತ್ತೂವರೆಯಿಂದ ಹನ್ನೆರಡರವರೆಗೆ ರಾಹು ಕಾಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಹತ್ತೂಇಪ್ಪತ್ತಾಯಿತು. ಮುಪೂರ್ತವೇವೇಳೆ ಮಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದೆ....” ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು ಪುರೋಹಿತರು

“ಇದೊಂದು ಕಾರ್ಯ ಈಗ ಆಗಿ ಹೋಗಲಿ ಸ್ವಾಮಿ. ಗಡಿಯಾರ, ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ಆಮೇಲೆ ತೆಗೆಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ರಂಗಯ್ಯನವರೇ, ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಬಿಲೆಯಿಲ್ಲ”

“ಹಾಗನ್ನರ್ಜಿಡಿ ಸ್ವಾಮಿ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಡಿ”

“ನನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲೇ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಹೇಗೆ ನಂಬಲಿ?” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ನಾಂದಿಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹುಡುಗಿಯ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನೂ ಎದ್ದು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು—

“ಇನ್ನು ಐದೇ ಐದು ನಿಮಿಷವಿದೆ ಸ್ವಾಮಿ. ಆಮೇಲೆ ವಿಷ ಘಳಿಗೆ-ಕಲಹ ಕಾಲ”

“ಗಡಿಯಾರ - ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ಬರುವವರೆಗೂ ನಾನೇನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ”

ಕೂಡಲೇ ಹುಡುಗಿಯ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ತನ್ನ ಕೈಗಡಿಯಾರವನ್ನೆ ತೆಗೆದು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕೈಗಿಡುತ್ತಾ—

“ಸಾಯಂಕಾಲವೇ ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ತೆಗೆಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ಕೆಲಸ

ಸಾಗಲಿ” ಎಂದನು. ಬಲವಂತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿ, ಹಸೆಮಣಿಯಿಂದದ್ದು ಕಣ್ಣೀರು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕಿ ಸುತ್ತಾ ಸನಿಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ಕರೆತರಲು ರಾಜಮ್ಮನೂ ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು.

“ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಹೋಗಮ್ಮ. ಈ ಗಂಡನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಾಯಿತು. ಇಂಥ ಕಲ್ಲು ಬೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೋ? ನನಗೀಗ ಮದುವೆಯೇ ಬೇಡ. ಅವರ ಬಾಯಿಗೆ ಸುರಿದಿರುವ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ವಾಪಸ್ಸು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಡಿಯಮ್ಮ - ಊರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ. ತಾತ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ - ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನಿಂದ ವೃಥಾ ಕಷ್ಟ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಮುಂದೆ ಸುಖಪಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಈ ಕಟುಕರ ಹತ್ತಿರ....”

ನಾಗರತ್ನಳ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಾ ರಾಜಮ್ಮನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣಿಂದ ಪ್ರವಾಹ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಬಿಕ್ಕು ಬಿಕ್ಕುತ್ತಾ ಬಾಯಿಕಟ್ಟಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಆಕೆ ಬಿಗಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ರಾಜಮ್ಮನೂ ಮೆತ್ತಗಾಗಿ, ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದ—

“ಹಾಗನ್ನಬಾರದು ಏಳಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ. ನೋಡು ದೇವಿಯಂಥ ಅತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ನೋಡಮ್ಮ.”

ಅಳುವನ್ನು ಒತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಮೆಲ್ಲನೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು ನಾಗರತ್ನ.

ಹೌದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದೇವಿಯ ಅವತಾರ!

ಹುಡುಗಿಯ ಸಿಟ್ಟಿನ ಅಸಹಾಯಕತೆಯ ನೋಟ ಬದಲಾಗಿ, ಅಭಯವನ್ನು ಬೇಡುವ ಸೌಮ್ಯಭಾವ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮೂಡಿತು.

“ಬಾ ತಾಯಿ, ಮನೆಯ ಬೆಳಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವವಳು ಕತ್ತಲೆಗೆ ಅಂಜಬಹುದೇನಮ್ಮ?”

“ಅತ್ತೆ.....”

ಉದ್ದೇಗದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತ ನಾಗರತ್ನ ತಟ್ಟನೆ ವೆಂಕಮ್ಮನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಮುಖವಿಟ್ಟಳು.

“ಅಳಬೇಡ ಮಗು, ಬಾ ಹೋಗೋಣ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ವೃದ್ಧವಾಗಿ ಅವಳ ಕೂದಲನ್ನು ನೇವ ರಿಸಿ, ಮುಡಿದಿದ್ದ ಹೂವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ, ನಾಗರತ್ನಳ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಒರೆಸಿದಳು.

“ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಯಿತು ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಕೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನೀವೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ಇಲ್ಲಿ? ಹೆಣ್ಣು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ”

ಎಂದು ರಂಗಯ್ಯನವರು ಗಡಿಬಡಿಯಿಂದ ಕೂಗಿದರು.

ನಾಗರತ್ನ ಹಸೆಗೆ ಬಂದಳು. ನಾಗಸ್ವರ ಮೊಳಗಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ವಧೂ-ವರರನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಗರತ್ನಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ಬಿಗಿಸುವಾಗ, ಅವಳು ಓರೆ ನೋಟದಿಂದ ಅವನ ಕೈಯನ್ನೇ ನೋಡಿದಳು. ಅವನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಕೈಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತೂಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟಿಯ ವೇಳೆಗೆ ಲಾಡು ಊಟದ ಗಲಾಟೆಯೂ ಮುಗಿದು ಹೋಯಿತು. ಸಜ್ಜನರಾಯರ ಭತ್ತವನ್ನು ಒಂದು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ, ಅದೇ ಸಂಜೆಯೇ ಮದುವೆಯ ಪರಿವಾರ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ದೂರದ ಊರುಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಬಂಧುಗಳು ಊಟ ಆದೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ರಜೆ ಪಡೆದು ಬಂದಿದ್ದ ಹುಡುಗಿಯ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಇಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡು ಆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಾಗಿ ನುಡಿದ. ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು—

“ಬೈಸಿಕಲ್?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ, ಅದೇ ಸಂಜೆ ನಾಗಪ್ಪ ನವರನ್ನೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಡೈನಾಮೋ ಇದ್ದ ಬಿ.ಎಸ್.ಎ ಸೈಕಲ್‌ನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟ.

ರಾತ್ರಿ ಏಳು ಗಂಟೆಯಾದಾಗ, ಭತ್ತದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದವರು ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯವರು ಮಾತ್ರ. ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಪದ್ಮ ರತ್ನ ಬಂಧುಗಳಾಗಿದ್ದರು.

“ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ ಬನ್ನಿ. ಎರಡು ದಿನ ಇದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಹೋದರಾಯಿತು” ಪದ್ಮಮ್ಮ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದಳು.

“ಇಲ್ಲ, ನಾವು ಬೆಳಗ್ಗೆಯೇ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಿಡಬೇಕು” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಕಾಯಿಲೆಯವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು ರಂಗಯ್ಯ.

“ಅತ್ತಿಗೆ, ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಬನ್ನಿ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನವಿದ್ದು ಬರುವಿರಂತೆ. ರತ್ನ - ಸುಂದರು ಇಬ್ಬರೂ ಬರಲಿ. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಬೇಸಿಗೆ ರಜ ಇದೆಯಲ್ಲ” ಎಂದರು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ವೃದ್ಧ ಅತ್ತಿಗೆ-ನಾದಿನಿಯರು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಆ ಮಾತಿನ ಸಾರಾಂಶ—‘ಸುಂದರು - ರತ್ನರು ಮದುವೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮುಗಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು !’

೫

“ಮುಗಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.” ಎಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಪ್ರಸ್ತಕ್ಕೆ ಈಗೇನು ಅವಸರ, ನಾವಾಗಿ ನಾವು ಹೋದರೆ ಹಣ ಖರ್ಚಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು, ಅವರೇ ಬಂದು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಲಿ. ಅವರು ತಾನೆ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ?”

“ಹಾಗಂತ ನಾವು ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದೋಂದ್ರೆ.”

“ಸಮ್ಮನಿರದೆ ಕುಣೀಬೇಕೇನು ?”

ಮಾತಿನ ಧೋರಣೆ ಬದಲಿಸಿ ನುಡಿದರು ನಾಗಪ್ಪ :

“ಆ ಹುಡುಗಿ ಬಂದರೆ, ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿಯರಿಗೆ ಅಂತ ಒಂದು

ರೂಮು ಬೇಡವೇ? ಓಬೀರಾಯನ ಕಾಲದ ಈ ಮನೆ ಈಗಲೋ - ಆಗಲೋ ಬೀಳುವ ಹಾಗಿದೆ. ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಸೊಸೆಯನ್ನು ಗೃಹಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ”

ಋತಿಯ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರ್ಷಿತಳಾದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಜಾಗವೆಲ್ಲಿದೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ?”

“ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರದ್ದೇ ಒಂದು ಪಾಳು ಇದೆಯಲ್ಲಾ ಹುಣಿಸೆ ಮರದ ಹತ್ತಿರ. ಅದನ್ನೇ ಬರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ”

“ಇನ್ನೂ ಬರೆಸಿಕೊಂಡು ಮನೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಯಾವಾಗ?”

“ಇನ್ನು ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಬಿಡಬೇಕು”

ಆ ಮಾತು ಅಶ್ಚರ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಕಟ್ಟಿ ಮಗಿಯದಿದ್ದರೂ, ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಆಕಾರ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ತ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟುನೂರು ಖರ್ಚುಮಾಡಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತುಂಬ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಎಂಟಂಕಣದ ಪುಟಿ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಮನೆ ಹೊರಗಡೆ ಎರಡು ಕೊಠಡಿಗಳು; ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ನಲವತ್ತು ಮಂದಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಒಳ ಅಂಗಳ; ಅದರಾಚೆ ಎದುರಾಗಿ ದೇವರ ಕೋಣೆ - ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ಒಪ್ಪಾರು ಹಾಕಿ, ಹಂಗಾಮಿ ಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆ ಚಾವಣಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಂಗಳೂರು ಹೆಚ್ಚು. ಅದರಾಚೆಗೆ ದಿಂಡು ಕಟ್ಟಿಸದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ತಮ್ಮದು ಎನ್ನುವ ಮನೆ ಸಿದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ, ಅದು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ - ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಸಂತೋಷವೇ ಆಯಿತು.

“ಮದುವೆ ಮಾಡಿನೋಡು - ಮನೆ ಕಟ್ಟಿನೋಡು ಅಂತ ಗಾಡೆ. ನೀವು ಎರಡನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಜಯಿಸಿಕೊಂಡಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ” ಎಂಬ ಊರಿನವರ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ತಾವು ಮಾಡಿದ್ದಾದರೂ ಏನು? ಮಗನ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ

ಬಂದ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಣದಿಂದ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು ಅಲ್ಲವೇ? ಯಾರ ಹಣ, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು, ಹೇಗೆ ಬಂತು, ಏನಾಯಿತು, ಮುಂದೇನಾಗುವುದು? - ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳೊಂದನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಲು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ವ್ಯವಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಯೋಚನೆ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಹರಿದಿತ್ತು - ಸುಂದರುವಿನ ಮದುವೆಯ ಯೋಚನೆ ಅದು.....

.....ಹುಡುಗನಿಗೆ ಎಂ ಎಸ್ಸಿ ಆಯಿತು; ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಅವನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಸಂಬಂಧ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಲ್ಲ!

ಕೂತಲ್ಲಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಂದರುವಿನ ಮಾವನಾಗಬೇಕಾದವನು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಆಗಲೇ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಅಂತಹವರಾರಾದರೂ ಇದ್ದಾರೆಯೇ ಎಂದು ಅರಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತಲ್ಲೀನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಆ ಮನಸ್ಸು!

ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ-

“ಕಪ್ಪುಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಆಯ್ತು, ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ ಅಂದ್ರೆ” ಎಂದ. ಕಳವಳದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಚಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೇನೋ. ಭದ್ರವಾಗಿ ಠಿಕಾಣೆ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ!”

“ನಾಲ್ಕು ದಿನವಾದರೂ ಊರಿನ ಕಡೆಗೆ ಜ್ಞಾನ ಬೇಡವೇ?”

“ಇವತ್ತೋ ನಾಳೆಯೋ ಬರತಾನೆ”

“ಬೇಡ ಬೇಡ ಅಂದರೂ ಸೈಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋದ. ಕಪ್ಪುಹಳ್ಳಿ ಇಲ್ಲದೆಯೇ-ಇಪ್ಪತ್ತೋ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮೈಲಿಯೋ ದೂರ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾಯಿತೋ ಏನೋ?”

ತಾಯಿಗೆ ಮಗನ ಚಿಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಕಳವಳದಿಂದ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ದಿನ ಕಾದು ನೋಡಿದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅಗ್ರಹಾರದ ವರವರಾಜಸ್ವಾಮಿಗೆ ಜೋಡು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು, ಅನ್ನ-ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಕುಳಿತರು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಎಂಟು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೈಸಿಕಲ್ ಇಲ್ಲ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗಡಿಯಾರವೂ ಇಲ್ಲ.

ವೆಂಕಮ್ಮನಂತೂ ಅದಾವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸದಾಗಿ ಮದುವೆ ಯಾಗಿದ್ದವನು, ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದವನು, ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಕಾಣ ದಾಗಿದ್ದ ಮಗನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದನೆಂಬುದಷ್ಟೇ ಆಕೆಗೆ ಸಂತೋಷ.

ಶೀನು ಮನೆಗೆ ಬಂದವನು ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆಯಾಗಲಿ, ತಂಗಿ ಯೊಡನಾಗಲಿ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ತಾನೇ ತಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ವೆಂಕಮ್ಮ ವಸೌನವಾಗಿ ಬಡಿಸಿದರು.

ಅರ್ಧ ಊಟ ಮುಗಿದಾಗ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸವರಿ ಚಿತ್ತೈಸಿತು. ಅವರು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಸುಮಿತ್ರೆ—

“ಅಣ್ಣಾ, ಶೀನಣ್ಣ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಸಿದಳು.

“ಬಂದನೋ ? ಸರಿ-ಸರಿ”

ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹೆಂಡು ನೋಡಿದಾಗ ಬೈಸಿಕಲ್ ಇಲ್ಲದುದು ತಿಳಿಯಿತು.

“ಸೈಕಲ್ ಎಲ್ಲಿ ಚುಮ್ಮಾ ?”

“ನಾನೋಡ್ಲಿಲ್ಲವು. ನಾನೇನೋ ಕಿಟ್ಟಣ್ಣನೋ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿರಬಹುದು !”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗರೂ — ನಾಣಿ, ಕಿಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಬಂದರು.

“ಎಲ್ಲಿ ಅಲೆಯೋಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೋ ?”

“ಕೋಟೀಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಿವಿ ಅಣ್ಣಾ”

ಎಂದ ಕಿಟ್ಟು. ಹುಡುಗರು ಬಂದ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು—

“ಇಬ್ಬರೂ ಪಾಸೇನೋ ?”

ಎಂದು ನಗುಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿದರು.

“ಹೌದಮ್ಮ. ನಾಣಿ ಫಸ್ಟ್ ಕ್ಲಾಸ್ ; ನಾನು ಸೆಕೆಂಡ್ ಕ್ಲಾಸ್” ಎಂದ ಕಿಟ್ಟು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಖ ಅರಳಿತು.

“ಭೇಷ್, ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಕೋಟಿ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಂದ ಎಷ್ಟು ಜನ ಪಾಸಾಗಿದ್ದಾರೋ ನಾಣಿ ?”

“ಮೂವತ್ತೆರಡು ಜನ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವಾಸು.

ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಫಸ್ಟ್ ಕ್ಲಾಸು. ಆರು ಇ.ಪಿ.ಎಸ್ಸು”

“ಶ್ಯಾಮನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಯಾವಾಗ ತಿಳಿಯುತ್ತೆ?”

“ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಜೂನ್ ಎಳನೇ ತಾರೀಕಣ್ಣ. ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಇವೆ”

ತನ್ನ ಸುದ್ದಿಯೇ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಳವಳಗೊಂಡ ಸುಮಿತ್ರಿ—

“ನೋಡಮ್ಮ, ನನ್ನ ಯಾರೂ ಪ್ಯಾಸಾಯ್ತೇ ಅಂತ ಕೇಳೋಲ್ಲ!” ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಸೀರೆಯನ್ನು ಜಗ್ಗುತ್ತಾ ಕೇಳಿದಳು. ಹುಡುಗರೂ ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ನಕ್ಕರು.

“ಸಾಯಂಕಾಲ ಹುಡುಗರಿಗಲ್ಲಾ ಎಸಾದರೂ ತಿಂಡಿ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡೆ”

ತುಂಬ ಪ್ರಸನ್ನವದನದಿಂದ ಪತ್ನಿಗೆ ಅಜ್ಜಾ ಪಿಸಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅವರ ಕಣ್ಣು, ತುಟಿ, ಎಲ್ಲ ನಗುವಿನ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಹರಿಸಿದ್ದವು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದ. ತಕ್ಷಣ ನಾಗಪ್ಪ—

“ಗಂಟೆ ಎಷ್ಟೋ ಶೀನು?”

ಎಂದು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಎದೆ ಡವಗುಟ್ಟಿತು. ಅವನು ಉತ್ತರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ದನ್ನು ಕಂಡು—

“ಗಡಿಯಾರ ಎಲ್ಲೋ?”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದ.

“ಬೈಸಿಕಲ್ಲೂ ತಂದ ಹಾಗೆ ಕಾಣೆ. ಏನು ಮಾಡಿದೆಯೋ ದಾಂಡಿಗ?”

ಗಡಿಯಾರವೂ-ಬೈಸಿಕಲ್ಲೂ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಾಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕಣ್ಣು ಮಂಜಾಯಿತು.

“ಅವತ್ತು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದ ದಿನ ಕಪ್ಪುಹಳ್ಳಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲಾಗಿ ಹೋಯಿತಣ್ಣ. ರಾಂಪುರದ ಪ್ಲಾನ್ ಟೀಷನ್ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ, ಯಾರೋ ಇಬ್ಬರು ಬಂದು ಗಡಿಯಾರ-ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ಕಿತ್ತು ಕೊಂಡು, ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿಗುದ್ದಿ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋದರಣ್ಣ.”

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಭಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಬೆನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು 'ಅಹಾಹಾ!' ಎಂದು ನೋವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ.

ಆದರೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮರೆಯುವುದು ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೇ? ಕಪ್ಪುಹಳ್ಳಿಗೆಂದು ಹೊರಟು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದುದು, ಮೊದಲು ಗಡಿಯಾರವನ್ನೂ ಆಮೇಲೆ ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನೂ ಮಾರಾಡಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟು ಹಣ ಪಡೆದುದು, ತುಳಸೀ ತೋಟದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಳಿ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರ ಭಕ್ತರ ಕಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಕುಳಿತು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳಿಗೆ ರೂಪಾಯಿ ತೋರಿಸಿ, ಅವಳನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕುದಿನ ಸಿನಿಮಾ ನೋಡಿ, ಅವಳ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಎಂಟು ದಿನ ಕಳೆದುದು. ಹಣ ಮಗಿದ ನಂತರ ಆ ಹುಡುಗಿ ಪತ್ತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೊರಟುಹೋದುದು, ಕೊನೆಗೆ ಊರೇ ಗತಿಯೆಂದು ತಾನು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದುದು - ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ?

ಆದರೆ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಆದೊಂದು ಧನ ಪಿರಾಚಿ!...ಎಂದುಕೊಂಡ ಶ್ರೀನಿವಾಸ.

“ಎಲ್ಲ ಬರೀ ಸುಳ್ಳಿನ ಕಂತೆ” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಇಲ್ಲಣ್ಣ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಡೆದದ್ದು. ಅವತ್ತು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಏನೋ ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಉಳಿದುಕೊಂಡೆ”

ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಂಬುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ - ನಂಬದಿರುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ!

ಅವನ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಹುಡುಗರೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ನೋಡುತ್ತಾ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದರು.

“ಏಕೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡೆಯೋ ನಾ ಕಾಣೆ, ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿ, ತಿಂಡಿಗೆ ದಂಡವಾಗಿ” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನೆಮಾಡಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಅಲ್ಲಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಅವನು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬೀದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟ.

“ಬಾರೇ ಚುಮ್ಮಿ. ಒಳಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಇದೆ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಡಿಗಿಯ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು.

ನಾಣಿಯೂ - ಕಿಟ್ಟುವೂ ಇನ್ನೂ ತಂದೆಯ ಮುಂದೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದರು

ಕಿಟ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾದರೂ ಕುಳ್ಳು ಮಂದಬುದ್ಧಿ. ಯಾರು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಹಾಗೆ ಕೇಳುವನನು. ನಾಣಿಯೂ ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವವೇ. ಅವನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡುವವನಲ್ಲ. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟುವಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವನಾದರೂ ಉದ್ದ - ದಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನೇ ದೊಡ್ಡವನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ.

ಗಡಿಯಾರ-ಬೈಸಿಕಲ್ಲುಗಳ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕಿಟ್ಟು - ನಾಣಿಯರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ತಂದೆ ಏನು ಕೇಳುವರೋ ಎಂದು ಕಾದಿದ್ದ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು.

ಮರುದಿನ ರಂಗಯ್ಯನವರು ಆಗಮಿಸಿದರು. ಅದರ ಬಂದಾಗ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಮ್ಮನೇ ಚಾಪೆ ಹಾಕಿ ಉಪಚಾರ ಹೇಳಿದಳು. ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ ಮಾತಾಯಿತು.

“ನಾಗರತ್ನಾನ ಕಳಿಸೋದಿಲ್ಲೇ ?”

“ಅದಕ್ಕೇ ಬಂದಿದ್ದೇನಮ್ಮ. ಈ ತಿಂಗಳೇ ಒಂದು ಶುಭದಿನ ನೋಡಿ ನಿಷೇಕದ ಲಗ್ನು ಇಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಸೊಸೆಯನ್ನು ನೀವು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ !”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬಂದರು. ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಬೀಗರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆಯಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಶುಕ್ರವಾರವೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಲಗ್ನು ವಿರುವುದೆಂದೂ, ಆ ದಿನವೇ ಪ್ರಸ್ತದ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ರಂಗಯ್ಯನವರು ಹೇಳಿದರು.

“ಹಾಗೇಮಾಡಿ” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಬೆಳಗಿನ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ರಂಗಯ್ಯ ಸಂಜೆಯ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಅವರು ಕೋದ ವೇಲೆ—

“ಆ ಹುಡುಗಿ ಮನೇಗೆ ಬಂದ ಮೇಲಾದರೂ ಇವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಹುಡುಗಿಯೂ ತುಂಬ ಜಾಣೆಯ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಗೆ ತರದೆ ಇರುತ್ತಾಳೆಯೇ?”

“ಅವಳೇನೋ ಜಾಣೆ - ಇವನು ಮಾತ್ರ ಕೋಣ! ‘ಎತ್ತು ಏರಿಗೆಳದರೆ ಕೋಣ ನೀರಿಗೆಳೆಯಿತು’ ಅಂದ ಹಾಗೆ ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು?”

“ದೈವೇಚ್ಛೆ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ!” ಎಂದರು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಮುಂದಿನ ಶುಕ್ರನಾರ ಹಾಗೆ ಆಯಿತು! ದೈವೇಚ್ಛೆ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ!

ಆ ರಾತ್ರಿ ಆರತಿಮಾಡಿ, ಪ್ರಸ್ತದ ಕೋಣೆಗ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾಗಿಲೆಳೆದುಕೊಂಡಳು ರಾಜಮ್ಮ. ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ನಾಗರತ್ನ ನಾಗಣಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಳು! ಯಾರು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೂ ಸಿಟ್ಟಿನ ಉತ್ತರವೇ. ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣೂ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಮಠ್ಯಾನ್ವ ಅವಳ ಕೈಹಿಡಿದಾಗ, ಕೈ ಕೊಸರಿಕೊಂಡು, ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ವನಗು ಮುರಿದು, ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದ ಮೇಲೆ ‘ಥೂ’ ಎಂದು ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಉಗುಳಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಳು. ರಂಗಯ್ಯ ನವರನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಮುಖ ವಕ್ರಮಾಡಿ, ನೆಟೆಕೆ ಮುರಿದಿದ್ದಳು ರಾಜಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ‘ನಿನ್ನಂಥ ಮಾನವಿಲ್ಲದ ಮಾರಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಾನೂ ಮಾನ ಮಾರಿಕೊಂಡೆ’ ಎಂದು ಅವಳ ಮುಖಕ್ಕೆ ತಿವಿದಳು. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬಂದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ದುರುಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೋಡಿದಳು ಅವಳಿಗೆ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ಕ್ರೋಧ ಕೆರಳಿತ್ತು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಒಂದೊಂದೇ ಸ್ಮೃತಿ ಚಿತ್ರ ಬಂದು ನಿಂತಿತು.

ಒಂದು ರಾತ್ರಿ—

ತನಗಿನ್ನೂ ನಿದ್ರೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ತನ್ನ ತಾತ ರಂಗಯ್ಯ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರು. ರೋಗ ಗ್ರಸ್ಥನಾದ ತಂದೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೇನು ಅಡ್ಡಿಯೇ ಆತಂಕವೇ? ದಿನವಹಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಹಾಗೆಯೇ ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಯಂತ್ರದಂತೆ ಹೆರುತ್ತಿದ್ದಳು ತಾಯಿ - ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ

ಹಿಂಡು. ಸತ್ತವು ಎಷ್ಟೋ - ಬದುಕಿದವು ಮಾತ್ರ ಎಂಟು !

ತಾನು ಮೈನೆರೆದು ಒಂದು ವಾರದ ನಂತರ ತಾಯಿ ತನ್ನನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಹೇಳಿದ ಮಾತು :

“ಹೋಗೆ, ಅವನ. ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ”

“ಉಹ್ಲೋ, ನಾ ಹೋಗೊಲ್ಲಮ್ಮ”

“ಹಾಗೆ ಫೇಳಬಾರ್ಡು ಹೋಗಮ್ಮ”

ಬಲವಂತನಾಡಿ ತಳ್ಳಿದಳು ತಾಯಿ. ಗುರುತಿಲ್ಲದ ‘ಅವನು’ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದುಹ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನ ಚರಣದಾಸಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು ತಾನು. ಅನಂತರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ-ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸವಿದವರು ! ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕಸುಬು ಮಾಡುವ ವೇಶ್ಯಿಯೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಂದಿಗೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಮಾರಿಕೊಂಡಿರಲಾರಳು ! ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಎರಡುಸಾರಿ ಗರ್ಭ ಧರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ತಾಯಿಯೇ ಸೊಪ್ಪು-ಸೊದೆಗಳ ಕಷಾಯ ಕುಡಿಸಿ ಇಳಿಸಿದಳು ಆ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಪಡಲಾರದೆ, ಒಂದು ದಿನ ತಾನು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ—

“ಅಮ್ಮ, ಏಕೆ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಪಡಬೇಕು?”

“ನೀನಿನ್ನೂ ಪ್ರಪಂಚ ತಿಳಿಯದವಳಮ್ಮ”

“ಇಷ್ಟೊಂದು ಹಣ ಬಂದಿತ್ತಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲ ಏನಾಯಿತು ? ಒಡವೆ ಮಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ - ಸಸ್ತ್ರ ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ”

“ಹೌದು ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ಆದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಖರ್ಚುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಲ್ಲಮ್ಮ”

“ಅಷ್ಟು ಹಣ ಕೂಡಿಟ್ಟು ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀಯಮ್ಮ ?”

“ಎಂಟು ಜನ ನಿನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾರಲ್ಲ ನೋಡು, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇವತ್ತು ಚಿಕ್ಕವಾಗಿ ತೋರಿದರೆ ನಾಳೆ ಲಂಗತೊಡಿಸಬೇಕು. ನಾಡಿದ್ದು ಸೀರೆ ಉಡಿಸಬೇಕು. ಬಹುಬೇಗ ಬೆಳೆದುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆಯೇ? ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಗಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಬರುತ್ತಾನೆಯೇ? ಅವನಿಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊನೆಯಸಕ್ಷ ಒಂದು ಸಾವಿರ,

ಮದುವೆಯ ಖರ್ಚು ಕಮ್ಮಿ ಎಂದರೂ ಒಂದು ಸಾವಿರ. ಹೀಗೆ ಎರಡೆರಡು ಸಾವಿರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಖರ್ಚಾದರೆ ಎಂಟು ಜನಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟಾಯಿತು? ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಬೇಕಲ್ಲ! ಎದೆ 'ಝಗ್' ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲವೇ?"

“ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇಟ್ಟಿದ್ದೀಯೇನಮ್ಮ?”

“ಹೌದಮ್ಮ.”

“ಹೀಗೆ ಮಾನ ಮಾರಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹಾಳು ಭಾವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುವುದು ಮೇಲಲ್ಲವೇ?”

“ಅದೂ ಪಾಪವೆನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲ! ನಮ್ಮಂತಹ ಬಡವರು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಪಾಪ, ಸತ್ತರೂ ಪಾಪ!!”

ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಗು ಬಂದಿತ್ತು ತನಗೆ. ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಡದೆ ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸೆರಗು ಹಾಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಗಂಡು ನೋಡಲು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ, ತಾಯಿಯ ಮಾತು ನಿಜವೆನಿಸಿತು. ‘ವರದಕ್ಷಿಣೆ-ವರದಕ್ಷಿಣೆ’ ಎಂದು ಬೊಬ್ಬೆಯಿಟ್ಟು ನಾಗಪ್ಪ ನಾಲಿಗೆ ಉದ್ದ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಗಂಡನಾಗಲಿದ್ದ ಕ್ರೂರಜಂತು ಹಸಿದಿತ್ತು.

ಮದುವೆಯ ದಿನ ಮಾಂಗಲ್ಯಧಾರಣೆಯಾಗುವಾಗ ನಡೆದ ರಾಧಾಂತ! ಅಬ್ಬಾ!!

ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಗಂಡನಾದವನು ಹಸಿದು, ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಶೋಟಿ, ಚಿನ್ನದುಂಗುರ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದವನು ಯಾರು ಬಲ್ಲರು?

ತನ್ನ ಶೀಲದ ಬಗ್ಗೆ ಜಾತಿಯೆಲ್ಲಾ ಫೀಳಿಟ್ಟಾಗ ಕಾಯ್ದವರಾರು?

ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ, ತಾತನೆಂಬ ಮೃಗ ಊರಿನಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಯಾವನೊಡನೆಯೋ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಅವನ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರೇ ಬರುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಳು ಅನಂತರ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದು, ಅವನನ್ನು ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಲು ಹೇಳಿದಳು. ಅಬ್ಬಾ! ನರಕ....ನರಕ!!

“ಅಮ್ಮಾ ಈ ಸಂಪಾದನೆ ಸಾಕು ಕಣೆ”

“ಸಾಲದು ಮಗು !”

“ಈ ನರಕ ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆ ಕಣೆ”

“ಉಳಿದ ಏಳು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಈ ನರಕ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು ನಾಗರತ್ನ”

“ಅಮ್ಮ, ಈಗ ಎಷ್ಟು ಕೂಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯೇ ?”

ಅವಳು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ತನಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು - ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಅವಳ ಹತ್ತಿರವಿತ್ತು! ತಾತನೇ ಅದನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಅನಂತರವೂ ವೃತ್ತಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಒಕ್ಕಲೂರಿನ ಸಾಹುಕಾರರಾದ ಸಾಹೇಬರು ಒಂದು ದಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಆ ರಾತ್ರಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನ ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರು ಖಾಯಂ ಗಿರಾಕಿಯಾದರು. ಅವನು ಖಜಾನೆ ತುಂಬಿತು

ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿಯೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ತಾನು ಪ್ರಸ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂಬ ವಿಷಯ ಅವರಿಗೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆದರು ಅವರು. ಆದರೆ ಹೋಗದಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ?

ಈ ದಿನ ಪ್ರಸ್ತವಂತೆ! ಹಪ್ಪಹಪ್ಪ!! ತನಗೂ ಹೊಸದಲ್ಲ - ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೂ ಹೊಸದಲ್ಲ ಈ ಅನುಭವ!!!

ಇತ್ತ ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡ - ಅತ್ತ ಖಾಯಂ ಗಿರಾಕಿ ಸಾಹೇಬರು.

ಒಂದು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವ ಹದ್ದು, ಇನ್ನೊಂದು ರಕ್ತ ಹೀರುವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಎರಡೂ, ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಹೆಂದುಬರುತ್ತಿರುವ ವಿಷ ವಾಹಿನಿಯಿಂದ ಬೆಳೆದ ವಿಷವೃಕ್ಷಗಳು. ಎತ್ತ ತಿರುಗಿದರೂ ಹಾನಿ, ಮಾನ ಹಾನಿ, ಪ್ರಾಣ ಹಾನಿ, ಸರ್ವಹಾನಿ !

ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ವಿಮೋಚನೆ....?

ವಿಮೋಚನೆಯಾಗುವ ದಾರಿ ಹೊಳೆದಿತ್ತು.....

ವಿಟನಂತೆ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ಯಂತ್ರ ದಂತೆ ಹಾಲು ತಂದು ಕೊಟ್ಟ ನಾಗರತ್ನ ಆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಲೋಟವನ್ನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಹಿಡಿದು ದಿಟ್ಟಿಸಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮುಖದ

ಹತ್ತಿರ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಕಿಲಕಿಲನೆ ನಕ್ಕಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಗುತ್ತಿರುವಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುಗುಳ್ಳುಗು ನಗುತ್ತಲೇ ಹಾಲು ಕುಡಿದು ವಸಗಿಸಿದ. ಅನಂತರ ಮಾತಿಲ್ಲವೆ, ದೀಪವಾರಿಸಿ, ವಿವಸ್ತ್ರಳಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ವಕ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಳು. ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ವರೆಗೂ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇಬ್ಬರೂ ಮಲಗಿದ್ದರು. ನಾಗರತ್ನ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎದ್ದು ಗೋಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಚೂರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದ ಕೈ ನೆರಳು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಿದಾಡಿತು ಬೆಚ್ಚಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ತಟ್ಟನೆ ನಾಗರತ್ನಳ ಅಪ್ಪುಗೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಎದ್ದು ಕುಳಿತ ಅವಳೂ ಗಾಬರಿ ಕೊಂಡು ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು, ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತುಸು ದೂರದಲ್ಲೆಯೇ ನಿಂತು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಿಟಕಿಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಭವ್ರಪಡಿಸಿದರು. ನಂತರ ಬಂದು ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ನಿದ್ರೆ ಬಂದಿತು ನಾಗರತ್ನ ಎದ್ದು ಸೀರೆಯುಟ್ಟು, ತಲೆ ಗೂದಲು ಸರಿಸಿಡಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಶಲ್ಯವನ್ನು ತಲೆಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಳು ಸದ್ವಾಗದಂತೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಆ ಕಾಳ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಸೂರ್ಯೋದಯವಾವಾಗಲೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಿತು.

“ನಾಗರತ್ನ ಓಡಿಹೋದಳು - ನಾಗರತ್ನ ಓಡಿಹೋದಳಂತೆ!”

ಎಂಬ ಗುಸು ಗುಸು ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸನಂತೂ ಯಾರಿಗೂ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಖ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತು. ರಾಜಮ್ಮ ಅಳುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಮಾಸ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದ ಭಗವಾನ್ ಬಸ್ಸು ಪಾರನ್ ಮಾಡಿ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪವನಾರವನ್ನು ಕರೆಯಿತು. ಅವರು ಸಂಸಾರ ಸಮೇತ ಬಸ್ಸು ಹತ್ತಿದರು

ಬಸ್ಸು ಹೊರಡುವ ಕೊನೆಯ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ—

“ನಾಗಪ್ಪನವರೆ, ಎಲ್ಲಾ ಮರೆತು ಬಿಡಬೇಕು ಸ್ವಾಮಿ. ನಿನುಗಿಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರದಷ್ಟೇ ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನ ಎರಡನೆ

ಮೊಮ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆಯುತ್ತೀನೆ”

ಎಂದರು ರಂಗಯ್ಯ. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿ ಎಂದು ಕಾಯದೆ, ಭಗವಾನ್ ಬಸ್ಸು ವೇಗವಾಗಿ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿತು.

೬

ದುಃಖದಿಂದ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿ ಕಾದಿತ್ತು. ಅದು ಸುಂದರುವಿನ ಕಾಗದ ‘.....ಎಂ. ಎಸ್.ಸಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಫ಼ರ್ಸ್ತ್ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಯಿತು’ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದ.

ಕಪ್ಪುಹೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಖ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಗಾಯಿತು. ಅವರ ಅಪಮಾನದ ದುಃಖವೆಲ್ಲಾ ಆ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಅವರು ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳಾದರು.

ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೂ ಆ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಬಹುದೂರದ ಭವಿಷ್ಯತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಸುಂದರುವಿನ ಹಣೆಯ ಬರಹ ಹೇಗಿದೆಯೋ - ಎಂದು ಕಳವಳಗೊಂಡಿದ್ದಳು ಆಕೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಆಸೆಪಟ್ಟು ಅವನಿಗೆ ಎಂಥ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೋ ತನ್ನ ಪತಿದೇವರು ತಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ವಿದ್ಯಾವಂತ. ಅವನಾದರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು - ಎಂದುಕೊಂಡರು.

ಅವರ ಯೋಚನೆಗೆ ಪುಷ್ಟಿಗೊಡುವಂತೆ

“ಸುಂದರುವಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಕಡೆಯಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ತರಬೇಕು ಕಣೆ”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಹೆಣ್ಣು ತರುವುದೇನು, ಇರುವ ಹೆಣ್ಣನ್ನೇ ಕಟ್ಟಬೇಕು.”

“ಯಾವ ಜಿಣ್ಣಿದೆ? ನಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಮಗಳು ರತ್ನಾ ತಾನೇ?”

“ಹ್ಯೂ”

“ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆ ಏನು?—ಸುಂದರುವಿನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಏನು?”

“ಎನಾಗಿದೆ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ? ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಹತ್ತಿರ ಹದಿನೈದೇಕರೆ ಜಮೀನು ಇದೆ. ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಐದು ಸಾವಿರ ಇನ್‌ಷೂರೆನ್ಸ್ ಹಣ ಇದೆ. ಸುಂದರುವನ್ನು ಅವರೇ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಸಾಕಿ, ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮಣ್ಣ ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ‘ಗಂಡ—ಹೆಂಡತಿ’ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಇವತ್ತು ಸುಂದರು ದೊಡ್ಡ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸು ಮಾಡಿದ್ದು ಅವರ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ?”

“ನಿಂಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಕಣೆ, ಹುಡುಗನ ವಿದ್ಯೆ ದೊಡ್ಡದು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಅವನು. ಆ ಹುಡುಗಿ ಏನು ಎಸ್ ಎಸ್ ಎಲ್.ಸಿ. ಓದುತ್ತಿದೆಯೇನೋ! ಅವರಿಗಿರುವ ಆಸ್ತಿತಾನೆ ಏನು ಮಹಾ ದೊಡ್ಡದು?”

“ಎನಾದರಾಗಲಿ, ಸುಂದರುವಿಗೆ ರತ್ನಳನ್ನೇ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು”

“ಅದಕ್ಕಿಂತ ಒಳ್ಳೆ ಸಂಬಂಧ ಬಂದರೆ ಏಕೆ ಮಾಡಬಾರದು?”

“ಸದ್ಮ ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಗಂಡು ದಿಸ್ಕಿಲ್ಲದ ಹೆಣ್ಣು. ಅವಳಿಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ”

“ಮೋಸವೆಂಥಾದ್ದೇ?”

“ಇನ್ನೇನು ಅಂದ್ರೆ? ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ.....”

“ಸಾಕು ನಿಲ್ಲಸೇ ನಿನ್ನ ಪುರಾಣಾನ. ಮಾವನಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೋದರಳಿಯನಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕಿದರು. ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರವೋ?”

“ಅನ್ನ ಹಾಕಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಒಟ್ಟೆ ಕೊಟ್ಟರು, ಸ್ಕೂಲು ಫೀಸು ಕೊಟ್ಟರು. ಕೇಳಿದ್ದು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟು ಮನೆ ಮಗುವಿನ ಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು.....”

“ಅದಕ್ಕೇನು ಮಾಡಬೇಕು ಅನ್ನುತ್ತೀ?”

“ಸುಂದರುವಿಗೆ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣು ತರುವುದು ಬೇಡ. ರತ್ನಳನ್ನೇ

ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡೋಣ”

“ನಿನ್ನ ಮಾತೇ ಸಾಧಿಸ್ತೀಯಲ್ಲೇ?”

“ಅಲ್ಲಾಂದೆ”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ—

“ನೋಡೋಣ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಯಾರ ಮಾತು ನಡೆಯುತ್ತೋ?”

ಎಂದು ಬಿಟ್ಟರು ಆ ಕಾಲ ಬರಲು ಬಹಳ ದಿನಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ...

ಆ ದಿನ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕಿಟ್ಟುವನ್ನೂ ನಾಣಿಯನ್ನೂ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಕೋಟಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಮಲ್ದಾರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಅರ್ಜಿ ಬರೆಸಿ, ‘ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು’ ಅಹವಾಲು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಆಗಲೇ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಪರಿಚಾರಿಕೆಗೆ ಬಂದು ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅಮಲ್ದಾರರು ಅವರ ಎರಡು ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾದರೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟು ಬಿದ್ದರು. ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗುಮಾಸ್ತೆ ಕೆಲಸ ಖಾಲಿ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪ ಇಬ್ಬರ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲೂ ಅರ್ಜಿ ಗುಜರಾಯಿಸಿದ್ದರು ಒಂದೇ ಮನೆಯ ಅಣ್ಣ - ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಒಂದೇ ಸಾರಿ ಒಂದೇ ಕಡಿ ಕೆಲಸ ಕೊಟ್ಟರೆ ಇತರರು ಮುಮ್ಮನಿರದೆ, ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ಅಮಲ್ದಾರರು ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದರು ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪ ಕೈ ಮುಗಿದು ಹೊರ ಬರದೆ - ‘ಸ್ವಾಮಿ, ಇವನಿಗೂ ಒಂದು ದಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾವು ಒಂದು ಶಿಫಾರಸು ಕಾಗದ ಕೊಟ್ಟರೆ, ರೇಂಜು ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಂಡು ಒಂದು ಮೇಷ್ಟ್ರು ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು’ ಎಂದು ನಾಣಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಗೋಗರಿದರು. ಅದೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಆದೇ ದಿನವೇ ರೇಂಜು ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರನ್ನು ಕಂಡು, ಶಿಫಾರಸು ಕಾಗದ ಕೊಟ್ಟು, ಇಲಾಖೆಗೆ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಅಹವಾಲನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಅಮಲ್ದಾರರ ಶಿಫಾರಸು

ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆಯಿತು. ನಾನಿಗೆ ಜಡಿಗೇನಹೆಳ್ಳ ನ್ಯೂ ಟೈಪ್ ಮಿಡಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಖಾಲಿ ಇದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಕೆಲಸ ದೊರೆಕಿತು ಒಂದೇ ದಿನ ತಮ್ಮ ಹುಡುಗರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮೂವರೂ ಕೋಟಿಯಿಂದ ಐದು ಮೈಲಿ ನಡೆದು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದಾಗ ವೆಂಕಮ್ಮನು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಾರಿ ರಾಮದೇವರ ಪಟಕ್ಕೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದಳು.

“ಸದ್ಯ, ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ದಾರಿಯಾಯಿತು ಶೀನು ವನ್ನು ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಿಡಬೇಕು. ಸುಂದರುವಿಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಗೌರ್ಮೆಂಟ್ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅನುಕೂಲ. ಶಾನುನಿಗೆ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಆದವೇಲೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದಿಸಬೇಕು”

ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ತಮ್ಮ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಎದುರಿಗೆ ಪೇಳಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಆಗಲೂ ಸುಮಿತ್ರೈ—

“ನೋಡೇ ಅವ್ವ, ಅಣ್ಣ ನನ್ ಸುದ್ದೀನೇ ಎತ್ತದೆ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ!” ಎಂದಳು.

“ಹೌದಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮತಂದೆಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಯೋಚ್ಚೀನೆ ನಿನ್ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಯೋಚ್ಚೀನೇ ಮಾಡೋಲ್ಲ!”

“ನಾನೂ ಗಂಡಾಗೇ ಹುಟ್ಟೀಕಾಗಿತ್ತು ಅರ್ಚ್ಚೀನಮ್ಮ?”

“ಹೌದಮ್ಮ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ಆ ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ರಮಿಸಿದರು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಜೊರಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೂ — ಅವರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಕಾರೊಂದು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವ ವೇಳೆಗೂ ಕಾಕತಾಳ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿತು.

ಗರಿಗರಿ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಗ್ಯಾಬರ್ಡೀನ್ ಕೋಟು ತೊಟ್ಟು, ಗಿರ್ರಿ ಚಡಾವು ಮೆಟ್ಟಿ, ಗಿರಿಜಾವಿಾಸೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಗಂಭೀರಮೂರ್ತಿ ಯಾದ ಗಂಡಸರೊಬ್ಬರು ಕಾರಿನಿಂದ ಇಳಿದರು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆಯುಟ್ಟು, ದುಂಡು ತುರುಬುಕಟ್ಟಿ, ಕನ್ನಡಕ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಯಸ್ಸಾದ ಕುಳ್ಳು ಹೆಂಗಸೂ ಇಳಿದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅವರನ್ನೇ

ನೋಡುತ್ತಾ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು.

“ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನೆಯಾವುದು?”

ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನೇ ಕೇಳಿದರು ಅವರು!

“ಇದೇ!”

“ನಾವು ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗತ್ತು”

“ತಮ್ಮ ಹೆಸರೇನು?”

“ಇನಾಂದಾರ್ ರಾಘವಯ್ಯ ಅಂತ”

“ತುಂಬ ಸಂತೋಷ. ನಾನೇ ನಾಗಪ್ಪ”

ಎಂದು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಓಹೋ! ನಮಸ್ಕಾರ!!”

“ನಮಸ್ಕಾರ. ದಯಮಾಡಿಸಿ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಚಾಪೆ ಹಾಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದರು. ಹೊಸಬರನ್ನು ಕಂಡು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಬೆರಗುಗೊಂಡರೂ ವೆಂಕಮ್ಮ, ರಾಘವಯ್ಯನವರ ಕುಟುಂಬ ಅನ್ನಪೂರ್ಣಮ್ಮನವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

“ಪರವಾಗಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲೇ ಇರಲಿ ಬಿಡಿ” ಎಂದು ಅನ್ನಪೂರ್ಣಮ್ಮ ಗಂಡನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು.

“ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು”

ನಾಗಪ್ಪ ಮಾತಿನ ಸರಣಿಗೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಹಾಕಿದರು.

“ನಾವು ಬಂದಿದ್ದೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ”

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಮುಗುಳು ನಕ್ಕರು ನಾಗಪ್ಪ.

ನನಗೂ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಇದೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇದೆ - ಖರ್ಚು ಕಳೆದು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನವರು ದೊಡ್ಡ ಪಾಳ್ಯೆಗಾರರೇ ಆಗಿದ್ದರಂತೆ. ಬರುಬರುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಾ ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ. ನಾನೇನೂ ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲ - ಕೂಡಿಸಲೂ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಿ”

“ಮಕ್ಕಳಿಷ್ಟು ಮಂದಿಯೋ?”

“ಒಂದೇ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಗು. ಸ್ವರ್ಣ ಅಂತ. ಕಾಲೇಜಿ ನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಈಸಾರಿ ಬಿ.ಎಸ್‌ಸಿ ಅಯಿತು. ಮುಂದಕ್ಕೂ ಓದಬೇಕು ಅನ್ನುತ್ತಾಳೆ.”

“ಎನೋ ಪಾಪ, ಈಗಿನ ಕಾಲದ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಓದಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಸೆ!”

“ಓದಲಿ, ಬೇಡವೆಂದವರಾರು? ಆದರೆ ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ?”

“ಅದೂ ನಿಜವೇ!”

“ಬೇಗ ಅವಳಿಗೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ತೀರಿತು. ಅಳಿಯನ ಮೇಲೇ ಈ ಇನಾಂದಾರಿ ಹೊರೆ ಹೊರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗುತ್ತೇನೆ”

“ಗಂಡು ಹುಡುಕಿದ್ದೀರಿ ಅಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ.”

“ಅದಕ್ಕೇ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ ನಾಗಪ್ಪನವರೇ.”

“ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಯಾವ ಗಂಡಿದೆ ಸ್ವಾಮಿ?”

“ನಿಮ್ಮ ಮಗನೇ ಇದ್ದಾನಲ್ಲ ನಾಗಪ್ಪನವರೇ - ಸುಂದರು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಈ ವರ್ಷ ಎಂ.ಎಸ್‌ಸಿ ಪಾಸಾಯಿತು ಅಲ್ಲವೇ?”

“ಹೌದು. ನಿಮಗೆ ಅವನ ಪರಿಚಯವಿದೆಯೇ?”

“ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ತುಂಬ ಸ್ನೇಹವಿದೆ. ನಾನೂ ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ ಒಳ್ಳೇ ಯೋಗ್ಯಸ್ಥ”

‘ಭೇಷ್ ಮಗನೆ! ಒಳ್ಳೆಯ ಕಡೆಯೇ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ!’ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸುಂದರುವನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಕೇಳದಷ್ಟು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ವಿದ್ವರೆ ವಿಲಾಯಿತಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನಾಂದಾರಿಕೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದಿರಲಿ”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಐದು ನಿಮಿಷ ಯೋಚಿಸಿದರು. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಎಷ್ಟು ಕೇಳುವುದು, ಹೇಗೆ ಕೇಳುವುದು - ಎಂದು ಗುಣಾಕಾರ ಹಾಕಿದರು.

“ಇದ್ದ ಮಾತು ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ತಾವು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸ

ಬಾರದು”

“ಹೇಳಿ ನಾಗಪ್ಪನವರೇ”

“ನೋನ್ನೆ ವೈಸೂರಿನಿಂದ ಹೀಗೆಯೇ ಒಬ್ಬರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಹುಡುಗನಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು ತೆಗೆದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ - ಎಂದರು. ನಾವೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಸಗೋತ್ರವಾಗಿ ಹೋಯಿತು !”

“ನಿಮ್ಮದು ಯಾವ ಗೋತ್ರ ?”

“ಭಾರದ್ವಾಜ ಗೋತ್ರ”

“ನಮ್ಮದು ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಗೋತ್ರ”

“ಹುಡುಗಿಯ ಜಾತಕ ಇದೆಯೇ?”

“ನಾವು ಬರೆಸಿಲ್ಲ ನಾಗಪ್ಪನವರೇ.”

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ ”

“ಅಂದರೆ ಎಸು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ?”

“ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಎದುರು ಪೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ವೈಸೂರಿನವರು ಪೇಳಿದಷ್ಟೇ ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ವರೋಪಚಾರ ನಡೆದರೆ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ತೃಪ್ತಿ ”

“ಹಾಗಾದರೆ ಹಣ ಈಗಲೇ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಲೇನು ?”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ರಾಘವಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಜೇಬಿನಿಂದ ಚೆಕ್ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದು ಹತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಬರೆದು ಸಹಿಸಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರು.

“ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಈಗೇನು ಅವಸರ. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಗಲಿ” - ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ನಾಗಪ್ಪ ಕೈಯೊಡ್ಡಿದರು.

“ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಯಾವಾಗ ಬರೆಸೋಣ?”

“ತಾವು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟರೆ ಈಗಲೇ ಆಗಿಹೋಗಲಿ ”

“ಹಾಗಾದರೆ ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅದನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿಬಿಡಿ”

ಎಂದರು ರಾಘವಯ್ಯ. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ನಾಣಿಯ ಸಂಗಡ ಪುಟ್ಟಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರು. ನಂತರ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ,

“ನೋಡಿದೆಯೇನೆ ನಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟ. ಇವತ್ತು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ

ರೂಪಾಯಿ ಲಾಭ" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಚಿಕ್ಕು ತೋರಿಸಿದರು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮುಖ ಕಳೆಗುಂದಿತ್ತು.

“ಎಲ್ಲಾ ನೀವೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಲ್ಲಾ, ಸುಂದರುವನ್ನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳಬಾರದೇ ?”

“ಅವನನ್ನೇನು ಕೇಳೋದು ಹುಡುಗ ಒಳ್ಳೆಯವನು. ನಾನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ”

“ರತ್ನಾನ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪಾರ್ಗ್ ಆಯಿತು”

“ಬಿಸದೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳೋಕಾಗತೈ ?”

“ಪದ್ಯ ಎಷ್ಟು ಗೋಳಾಡುತ್ತಾಳೋ”

“ಅವಳ ಗೋಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನನಗೇನು ?”

“ಸುಂದರು ಎಷ್ಟು ನೋಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ!”

“ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಅಂಜುಪುರುಕನಲ್ಲ ಅವನು. ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಗಂಡು ಹುಲಿ !”

“ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೂ ಕಲ್ಲು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ನೀವು”

“ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ಹಾಗಂತ ? ಅವನನ್ನು ರತ್ನ ಸಂಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ !” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ರಾಘವಯ್ಯನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಬಾಳೆ, ಕಿತ್ತಳೆ, ಅಂಜೂರ, ಸೇಬುಗಳನ್ನು ತಾವೇ ತಂದಿದ್ದ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರು ಅದರ ಜೊತೆಗೆ, ತಾಂಬೂಲ ದೊಡನೆ ಅರಿಶಿಣ - ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು, ಹತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ರೂಪಾಯಿ ಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಪುಟ್ಟಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರೆದ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಟ್ಟು, ನಾಗಪ್ಪನರ ಕೈಗಿತ್ತು—

“ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು ರಾಘವಯ್ಯ.

ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಾಗಿಲಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಕಾರವಾಗಿ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಾಯಿಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸುಮಿತ್ರಿಯೂ ಅಂಗಳದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನಾಣಿ - ಕಿಟ್ಟು ತಂದೆಗೆ ಬೆಂಬಲಿಗರಾಗಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ಇದ್ದರು.

ರಾಘವಯ್ಯ ತನ್ನ ಕಿಸೆ ಗಡಿಯಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡರು
ಗಂಟೆ ನಾಲ್ಕಾಗಿತ್ತು.

“ನಾವು ಹೊರಡುತ್ತೇವೆ.”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಫಿಯಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು.”

“ಬೇಡ ಬೇಡ ನಾವು ತಂದಿದ್ದೇವೆ - ಧರ್ಮಾ ಫ್ಲಾಸ್ಟಿನ್‌ಲ್ಲಿ”

ಎನ್ನುತ್ತ ರಾಘವಯ್ಯನವರೂ ಅನ್ನಪೂರ್ಣಮ್ಮನವರೂ ಕಾರು
ಹತ್ತಿದರು.

“ಯಾವ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಿ ? ಜಡ್‌ಗೇನ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ರಸ್ತೆ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ !”

“ದೇವಲಾಪುರದ ಡೈಲೈ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನ ಮೇಲೆ - ಸುತ್ತು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆವು ಸ್ವಾಮಿ” ಎಂದು ಡ್ರೈವರನೇ ಉತ್ತರಿಸಿದ. ಕಾರು ಹೊರಟಿತು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೈಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕಾರ ಹೇಳಿ ಒಳಗೆ ಬಂದರು.

ನೆಂಕಮ್ಮ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಪದ್ಮಳಿಗೆ ಏನು ಉತ್ತರ ಹೇಳುವುದು ? ರತ್ನಳ ಗತಿ ಏನು ? ಸುಂದರು ಹೆಣ್ಣು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೂ ದುಃಖದ ಬಾಳೇ... ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಗಂಡನಿಗೆ ಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ತೆತ್ತ, ಒಡೆದು ಹೋಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ, ಸುಂದರುವನ್ನು ಮನೆಯ ಮಗುವಿನಂತೆ ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಬೆಳಸಿ, ವಿದ್ಯೆಕಲಿಸಿ, ದೊಡ್ಡವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಚಂದ್ರವಿಗೇ ತಾನು ಮೋಸಮಾಡಬಹುದೇ ? ಗಂಡು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ, ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಸುಂದರುವನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಪದ್ಮಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವುದು ? ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗಿ ರತ್ನ, ಸುಂದರುವೇ ತನ್ನ ಗಂಡನೆಂದು ನಂಬಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಕನಸನ್ನು ಒಡೆದು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ ! ದೇವರೇ ಇದುವು ಯಾವ ಪರೀಕ್ಷೆ ? ಎಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗುತಿತ್ತು.

ಒಳಗೆ ಬಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರು—

“ಮನೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಂದಿರುವಾಗ ಸಂತೋಷಪಡದೆ, ಅಳುತ್ತಿದ್ದೀ

ಯಲ್ಲೇ ಮೂದೇವಿ” ಎಂದರು.

‘ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಮಾರಿ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ’ - ಎಂದು ಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಎಷ್ಟು ಕೃತ್ತಿಯೋ ಅಳು. ನೀನು ಅತ್ತು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯ ವಾಪಸ್ಸು ಹೋಗೋಲ್ಲ!”

ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸುಂದರೂಗೆ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಸ್ತೇನಿ. ಮನೆ ಕಡೆ ಜೋಪಾನ. ಲೋ ಕಿಟ್ಟು - ನಾಣಿ ನಾಳೆ ಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಾಜರಾಗಿ”

ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಹೇಳಿ. ಬೆಂಗಳೂರು ರೈಲು ಹತ್ತಲು ದೇವಲಾಪುರದ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೊರಟರು ನಾಗಪ್ಪ. ಕೋರ್ಟ್ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಟಿದ್ದ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ನವರೂ ಗೌಡರೂ ಅವರಿಗೆ ಜೊತೆಯಾದರು.

೭

ಬೆಂಗಳೂರು ಸೇರಿದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ನೇರವಾಗಿ ಪದ್ಮಮ್ಮನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಹಳೆಯ ಸ್ನೇಹಿತ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು. ನಾರಾಯಣ ವಕೀಲ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಸರುಗಳಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಾವ ಲಾಯರ್ ವೆಂಕಟ ರಾಯರ, ತೀರಿಕೊಂಡ ನಂತರ ತಾನೇ ಅವರ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮೊದಲ ಮೊದಲು, ಅಂತಹ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಆಡರಿಸುತ್ತಾನೆಯೇ ಎಂದು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟರೂ, ಅವರ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿನ ಚೆಕ್ಕ್ಯು ‘ಅವನಿಗಿಂತ ನೀನೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ. ನೀನೂ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ನಗದು ಇಟ್ಟಿರುವ ಆಸ್ತಿ

ವಂತ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಧೈರ್ಯದನೇಲಿಯೇ ನಾರಾಯಣ ನನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕಾರಪಾಕಿ, ನಕ್ಕರು.

“ಬಾ ನಾಗಪ್ಪ. ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತೇಬಿಟ್ಟಿ!” ಎಂದು ನ್ವಾಗತಿಸಿದ ನಾರಾಯಣ

“ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲಪ್ಪ. ಅದರಲ್ಲೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ನಾನಿ?”

ಹಿಂದಿನ ದಿನಗಳ ಸಲಿಗೆಯನ್ನೇ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ. ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಅವನಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದರು ಸುಂದರವಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವ ಹೆಣ್ಣಿನ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ತಮಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಏನರ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದರು.

“ದೊಡ್ಡ ಸಂಬಾಧವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದಿ ನಾಗಪ್ಪ. ಕಾಗಾದರೆ ಹೆತ್ತು ಸಾವಿರ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು ಅನ್ನು!”

“ಓಹೋ! ಮನುಷ್ಯ ತುಂಬ ಧಾರಾಳ!!” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸಂತೋಷದಿಂದ ರಾಘವಯ್ಯನವರ ಚೆಕ್ಕು ತೋರಿಸಿದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಇಷ್ಟೊಂದು ಹಣ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಏನುಮಾಡುತ್ತೀಯಾ? ಲೇವಾದೇವಿಯನ್ನಾದರೂ ಪ್ರಾರಾಭಿಸು ”

“ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಅನುಭವ ಇಲ್ಲ ನಾರಾಯಣ ”

“ತಾನಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ ಅನುಭವ ” ಎಂದ ನಾರಾಯಣ. ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ಮೌನವಾಗಿದ್ದರು. ನಾರಾಯಣ ಏನೋ ಯೋಚಿಸು ವವನಂತೆ ಮಾಡಿ—

“ನಾಗಪ್ಪ ನನಗೊಂದು ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ ಮೊನ್ನೆ ಮಂಡ್ಯದಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರು ಬಂದಿದ್ದರು ಮೊದಲು ಅವರು ಸಕ್ಕರೆ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಈಗ ಆ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಮಾವನ ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮಾವ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಲೇವಾದೇವಿ ಕೇಳಿದರೆ ನೀನು ನಂಬುತ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ! ನೋಡು, ಅವರಿಗೆ ಅವರ ಅರ್ಥದಷ್ಟು ಬಡ್ಡಿ - ಅಂದರೆ ನೂರಕ್ಕೆ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಬಡ್ಡಿ! ಸಮಯ ಬಿದ್ದರೆ ಎಂಭತ್ತರ ವರೆಗೂ ಏರಿಸಿ ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಹತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವ್ಯವ

ಹಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ - ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ವ್ಯವಹಾರ!"

"ನನಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ನಾರಾಯಣ?"

"ನನಗೂ ವೊದಲು ಅಶ್ಚರ್ಯವೇ ಆಯಿತು. ಅಮೇಲೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಲೇವಾದೇವಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಜನರನ್ನೂ ನೋಡಿದಮೇಲೆ ನಂಬಿದೆ ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ನಾನು ಇಷ್ಟತ್ತು ಸಾವಿರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ!"

"ನಿಜವೇ ನಾರಾಯಣ?"

"ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ - ಬೇಕಾದರೆ ನೀನೇ ನೋಡು"

"ಹಾಗಾದರೆ ನಾಳೆ ವಿಳಿಗ್ಗೆ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗೋಣವೇ?"

"ಅದಕ್ಕೇನು, ಹೋಗೋಣ. ನಿನ್ನ ಹತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆ ಅದೃಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಹತ್ತು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ!"

ನಾರಾಯಣನ ಮಾತಿಗೆ ಉಬ್ಬಿಹೋದ ನಾಗಪ್ಪನವರು,

"ಬೇವರೇ ಈ ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ನಾಣಿ" ಎಂದರು.

ಊಟವಾದ ನಂತರ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹರಟೆ ಕೂಡೆದು ಮಲಗಿಕೊಂಡರು.

ಮರುದಿನ ನಾಗಪ್ಪ ಬೇಗನೆ ಎದ್ದು ಮಲ್ಲೇಶ್ವರದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಸುಂದರುವಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು, ಅವನು ರಂಪ ಮಾಡಿದರೆ ಏನು ಸಮಾಧಾನ ಕೇಳಬೇಕು - ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಪದ್ಮಮ್ಮನ ಮನೆಯನ್ನು ನೇರಿದರು. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ನಗೆಮುಖದಿಂದಲೇ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಸುಂದರು. 'ಬೇವರೇ ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನೇನೋ!' ಎಂದುಕೊಂಡಳು ಪದ್ಮಮ್ಮ.

ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ ನಂತರ ಕಾಫಿ ಆಯಿತು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೊರಡುವ ಆತುರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಪದ್ಮಮ್ಮ ಅರಳುಪಿಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಲೋಕಾಭಿರಾಮದ ಮಾತಿಗೆ ವೊದಲುಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಉದ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು ಪದ್ಮಮ್ಮ.

"ರತ್ನ ಏನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ?"

“ಈಸಾರಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಾಳೆ !”

“ಅಂದಹಾಗೆ ಅವಳು ನಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟು ಜೊತೆಯಲ್ಲವೇ ?”

“ಹೌದು, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸು !”

“ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಐದು ಸಾವಿರವೋ ಏನೋ ಇನ್‌ಷೂರೆನ್ಸ್ ಇದೆ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು ವೆಂಕು. ಅದೇನಾಯಿತು ?”

“ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ”

“ .ಮತ್ತೆ ಹುಡುಗೀಗೆ ಒಂದು ದಾರಿ ಮಾಡಿಬಿಡೋದು ತಾನೇ ?”

“ಮಾಡಬೇಕು.....”

“ಮಾಡಬೇಕೂಂತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೇ ?”

“ಇಲ್ಲ, ಈ ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು ಅಂತ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ”

“ತುಂಬ ಸಂತೋಷ ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ನಿಮಗೂ ನಿಶ್ಚಿಂತೆ”

ಪದ್ಮಮ್ಮ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಚಿಕ್ಕ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು - ಬೆಣ್ಣೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು. ಅವರು ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತಾ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಪದ್ಮಮ್ಮ - ಬೀಗರಾಗುವ ತನ್ನ ನಾದಿನಿಯ ಗಂಡ ಎಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯವರು ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಕಾಫಿಯಾಯಿತು. ಹೊರಟು ನಿಂತ ನಾಗಪ್ಪ ಮಗನಕಡೆ ತಿರುಗಿ—

“ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ರೈಲಿಗೆ ನಾನು ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ. ನೀನೂ ಹೊರಟುಬಾ ಸ್ವೇಷನ್ನಿಗೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಊರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಾಲ್ಕು ದಿನವಿದ್ದು ಬರುವೆಯಂತೆ”

ಎಂದರು. ಸುಂದರು ಪದ್ಮಮ್ಮನ ಮುಖ ನೋಡಿದ. ‘ಹೋಗಿ ಬಾ’ ಎಂದು ಆಕೆಯೂ ಮೆಲು ದನಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಾರಾಯಣನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟರು.

ಅವರು ಹೋಗುವುದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಪದ್ಮಮ್ಮನೂ ಸುಂದರುವೂ ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ಬಳಿಕ ಒಳಗೆ ಬಂದರು.

“ನೋಡಿದೆಯಾ ಸುಂದರು, ರತ್ನಳನ್ನು ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ

ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೂ ಆಸೆ ಇದೆ !”

“ಹೌದು, ಅತ್ತೆ. ಅಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಷ್ಟ”

“ಏನೋ ಈ ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕಿ ಕಾಳು ಬಿದ್ದರೆ-ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ನನಗೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅಡಿಗೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದಳು ಪದ್ಮಮ್ಮ. ಸುಂದರು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಅಲ್ಲಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದ ರತ್ನಳ ಭಾವಚಿತ್ರ ಅವನನ್ನು ರಮಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನಿಂತ ಸ್ವರ್ಣ—

“ಹಲ್ಲೋ ಡಾಲಿಂಗ್!” ಎಂದಳು. ಸುಂದರು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಮುಖಭಾವದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತ.

“ಯಾಕೆ ಡಾಲಿಂಗ್ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ!”

“ಡಾಲಿಂಗ್ ಅಲ್ಲ-ಡಾರ್ಲಿಂಗ್!” ಎಂದ ಸುಂದರು.

“‘ಡಾಲರ್ ಪ್ರಿನ್ಸೆಸ್’ ಮರೆತುಹೋಯಿತೆ ಸುಂದರು?”

“ಜ್ಞಾಪಕವಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಏನು?”

“ಹಾಗಾದರೆ ‘ಡಾಲರ್ ಪ್ರಿನ್ಸೆಸ್’ ಬಯಸಿದವನನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾದದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ ತಾನೆ?”

“ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನು?”

“ನನಗೂ ಅದೇ ಭಾಗ್ಯ ದೊರಕಿದೆ ಸುಂದರು”.

“ಅದು ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯವೇ ಅಥವಾ ಅವನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವೇ?”

“ಇಬ್ಬರಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ್ಯ!”.

“ಅದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ”

“ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ ಸುಂದರು !”

“ಸುಳ್ಳು....”

“ಸುಳ್ಳೋ ನಿಜವೋ, ಈ ತಿಂಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೇ ತಾರೀಖು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ!”

ಅಣಕಿಸುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದ ಸ್ವರ್ಣ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಸುಂದರುವಿನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು

ದೊಡ್ಡ ಗೊಂದಲವೇ ಆರಂಭವಾಯಿತು....

ಸ್ವರ್ಣಳ ಮಾತು ನಿಜವೇ ?

ನಿಜವಾದರೆ, ತಾನು ಅವಳ ಕೈಹಿಡಿಯಬೇಕೆ?

ತಂದೆ! ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಬಂದಿದ್ದರೆ?

ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಚಯ-ಸ್ವರ್ಣಳ ತಂದೆ ?

ಬಹುಶಃ ಸ್ವರ್ಣಳೇ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದೆ? ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನೊಂದು ಮಾತು ಕೇಳದೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಹೇಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು ?

ಹಾಗಿರಲಾರದು, ಸ್ವರ್ಣ ನಗೆಯಾಟಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರಬಹುದು !

ಒಂದುವೇಳೆ ಅವಳ ಮಾತೇ ನಿಜವಾದರೆ ತಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕು ? ರತ್ನಳ ಗತಿ ಏನು ? ಅತ್ತಿಯ ಗತಿ ಏನು ?

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಡಿಸಬೇಕು. ತಾಯಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕು. ಆ ಮದುವೆಯನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕು....

ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಿದ್ದ ಸುಂದರು.

“ಇದೇನು ಹಗಲು ಹೊತ್ತೂ ನಿಜ್ಜೆ ?”

ರತ್ನಳ ಧ್ವನಿ ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಸುಂದರು.

“ಯಾಕೆ ಮುಖವೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ತರಹ ಇದೆ?”

“ಏನೂ ಇಲ್ಲ ರತ್ನ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುಂದರು ಮುಖ ತೊಳೆಯಲು ಬಚ್ಚಲು ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದ. ಅವನೇಕೆ ಹಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವಂತೆ ನೋಡಿದಳು ರತ್ನ.

ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ “ಅಮ್ಮನನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದೆನೆಂದು ಹೇಳು ಸುಂದರು” ಎಂದರು ಪದ್ಮಮ್ಮ.

“ಆಗಲಿ ಅತ್ತಿ”

“ಬೇಗನೆ ಬಂದು ಬಿಡಪ್ಪ”

“ಹೂ”

“ನಮ್ಮ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು”

“ಅದೇನು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ ಅತ್ತಿ ?”

“ಜವಳಿ ತರಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಿ ಸಾಮಾನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕೆಲಸವಿದೆಯಪ್ಪ”

“ಗಂಡು ಬೇರೆಯವನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ನನಗೇಕೆ ಅವೆಲ್ಲಾ ?”

“ಸಂಪ್ರದಾಯ, ರೂಢಿ ತಪ್ಪಿಸಬಾರದು”

“ಏನು ರೂಢಿಯೋ, ಏನು ಸಂಪ್ರದಾಯವೋ”

“ಸುಂದರು ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು....”

“ಅದೇನು ಹೇಳು ಅತ್ತಿ”

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೇನೋ ! ಎಷ್ಟುಕೊಡಬೇಕು ಅಂತ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಾಪ್ಪ”

“ನನಗೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕೇ ಅತ್ತಿ ?”

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತೆ ಸುಂದರು”

“ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಬೆಳಸಿ, ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ದೊಡ್ಡವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಕ್ಕೂ ತೀರಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಋಣ ಹೊರಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಇನ್ನು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಋಣವನ್ನೂ ಹೇರಿ ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ನರಕಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತ್ತೀ ಅತ್ತಿ ?”

“ಹಾಗನ್ನಬಾರದು ಸುಂದರು. ನಾಲ್ಕು ಜನ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ನಾವು ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾರೂ ವಿಚಾರಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಮಡಕೆಯ ಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತಾರೆ”.

ಸುಂದರು ಮೌನವಾದ.

“ನನ್ನ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಐದುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕೋಪಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೂಗಾಡಿದರಂತೆ. ಆದರೂ ನಿಮ್ಮ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ತಾತ-ನಮ್ಮ ಮಾವ-ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಐದು ಸಾವಿರ ವಸೂಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು !”

“ಈ ಹಾಳು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡಿದರೋ!” ಎಂದು ಬೇಸರದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಸುಂದರು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಎದ್ದ ಅವನೊಡನೆಯೇ ತೇಗುತ್ತಾ ರತ್ನಳೂ ಎದ್ದಳು.

ಸುಂದರು ಉಡುಪುತೊಟ್ಟು, ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆಂದು ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೂ ರತ್ನಳಿಗೂ ಹೇಳಿ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೊರಟ.

ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ಹೊರಡುವ ರೈಲಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಇದ್ದಿತು. ಸುಂದರು ಸ್ಟೇಷನ್ ತಲಪಿ, ಟಿಕೆಟ್ ಕೊಂಡು, ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದ.

ಮೊದಲನೆ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಿದಾಗ, ನಾಗಪ್ಪನವರು ಏದುತ್ತಾ ಏದುತ್ತ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಅವರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಸುಂದರು ಸಣ್ಣಗೆ ನಕ್ಕ.

“ಇಲ್ಲೇ ಬಾ ಅಣ್ಣ, ಜಾಗ ಇದೆ”

ಸುಂದರು ತೋರಿಸಿದ ವೆಟ್ಟಿಗೆಗೇ ಹತ್ತಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಇಬ್ಬರೂ ಅಕ್ಕ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತರು. ತಮ್ಮ ಕೈ ಚೀಲದಿಂದ ಒಂದು ಕಿತ್ತಲೆ ಹಣ್ಣು ತೆಗೆದು ಸುಂದರುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ತಾವೂ ಒಂದು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಸುಲಿಯುತ್ತಾ “ಇವತ್ತು ವೇಟಿಯಿಂದ ಹೊರಟದ್ದೇ ತುಂಬ ತಡವಾಯಿತು” ಎಂದರು.

“ಇನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿದೆ. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬರಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಅಣ್ಣ” ಎಂದ ಸುಂದರು.

ಕಿತ್ತಲೆ ತೊಳೆ ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಯೋಚಿಸಿದರು: ಹೆನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯ ಸುನಾರಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ನಾರಾಯಣನೊಡನೆ ಬ್ಯಾಂಕರನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಡ್ಡಿಗೇ ಕೊಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಲೇ ಬೇಡವೇ? ಹಣ ಕೊಟ್ಟ ತಕ್ಷಣವೇ ಆ ಬ್ಯಾಂಕರ್ ಬಡ್ಡಿಯ ದುಡ್ಡಿಗೆ ಒಂದು ಚೆಕ್ ಕೊಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸುಂದರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಸಂತೋಷವಡುತ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲವೆ? - ಎಂದು ಕೊಂಡರು.

“ಇವತ್ತು ಒಂದು ಭಾರಿ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ ಸುಂದರು”

“ಎನಣ್ಣ ಅದು?”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬ್ಯಾಂಕರನೊಡನೆ ತಾವು ಮಾಡಿದ ವ್ಯವಹಾರ ವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ರೈಲು ಓಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಾತು ಓಡಿತ್ತು....

“ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಎಲ್ಲತ್ತಣ್ಣ ನನಗೆ?”

ಸುಂದರುವಿನ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ, ರಾಘವಯ್ಯನವರು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಲಗ್ನಪತ್ರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳ ಬೇಕಾಯಿತು ನಾಗಪ್ಪ.

“ನನ್ನೂ ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳದೆ ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ ಅಣ್ಣ?”

“ನೀನು ಒಪ್ಪಿಯೇ ಒಪ್ಪುತ್ತೀ ಎಂದು ನನಗೆಗೊತ್ತು ಸುಂದರು”

“ಇಲ್ಲಣ್ಣ, ನನಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲ”

“ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಗಳ ಪಾಳೇಗಾರನಾಗಿ ಮೆರೆಯಬೇಡವೆ ಸುಂದರು”

“ಅದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲಣ್ಣ”

“ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರಪ್ಪ!”

“ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಕೊಟ್ಟರೂ ನನಗೆ ಬೇಡಣ್ಣ”.

“ಇಂಥ ಭಾಗ್ಯ ಯಾರಿಗುಂಟು ಯಾರಿಗಿಲ್ಲ! ಒಪ್ಪಿಕೋಬೇಕಪ್ಪ ಸುಂದರು”

“ಇಲ್ಲಣ್ಣ, ನಾನು ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ”

ರೈಲು ದೇವಲಾಪುರದ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು. ತಂದೆ, ಮಗ ಇಳಿದು ಅಗ್ರಹಾರದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರು.

“ನಾನು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿ ದ್ದೇನಪ್ಪ”.

“ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಅಣ್ಣ?”

“ನೀನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಪ್ಪ”.

“ನನ್ನ ಬಲವಂತ ಮಾಡಬೇಡಣ್ಣ. ನಾನು ರತ್ನಳನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ. ಅತ್ತೆಗೆ ದ್ರೋಹ ಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ ನನಗೆ”

“ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರಪ್ಪ!”

“ಅಂಥ ಹತ್ತು ಸಾವಿರಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಶಕ್ತಿ

ನನಗಿದೆಯಣ್ಣು”.

“ಆದರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಂದುದನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು.

“ನಿನಗೇನೋ ಸುಲಭ, ನನಗೆ ಕಷ್ಟ”.

“ನಿನಗೇನಪ್ಪ ಕಷ್ಟ?”

“ಕಷ್ಟ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ, ನಷ್ಟವೂ ಆಗುತ್ತದೆ”.

“ಹಾಗನ್ನಬಾರದು ಸುಂದರು”.

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ರತ್ನಳನ್ನೇ ಮದುವೆ ಯಾಗುತ್ತೇನೆ”.

“ಈ ಹುಡುಗಿ ಏನಾಗಿದ್ದಾಳೋ?”

“ಆ ಹುಡುಗಿ ಏನಾಗಿದ್ದರೆ ಏನು? ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ”

“ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅವಳು”.

“ಆದರೆ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ”.

ಇಬ್ಬರೂ ಮೌನವಾದರು. ಅಗ್ರಹಾರ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ದೂರ ದಿಂದಲೇ ಸುಂದರುವನ್ನು ನೋಡಿದ ಸಾವಿತ್ರಿ “ಸುಂದರಣ್ಣ ಬಂದ್ಯಾ” ಎಂದು ರಾಗವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ತಾಯಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಎದುರುಗೊಂಡಳು. ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದ ಮಗನ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡು, ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡಳು.

“ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರೆಯೆ? ರತ್ನ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳೆಯೆ?”

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಚುಟುಕು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಾದ ಸುಂದರು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೊರಗೆ ಹೋದನಂತರ, ಸುಂದರುವಿನ ಬಳಿಗೈದು ವೆಂಕಮ್ಮ—

“ಯಾಕೆ ಸುಂದರು, ಒಂದು ಥರಾ ಇದ್ದೀಯಾ?”

“ಇನ್ನೇನಮ್ಮಾ, ನಿಮ್ಮಂಥ ತಾಯಿ-ತಂದೆಯರ ಹೊಟ್ಟೆ ಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಗನಗುತ್ತಾ ಇರೋ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?”

ಕೆರಳಿದ ಸುಂದರು, ತಾಯಿಯ ಮುಖಕ್ಕೆ ರಾಚುವಂತೆ ಮೊಳೆ ಮಾತಿನ ಮಳೆಗರೆದ.

“ಸುಂದರು, ನಾನೇನು ಮಾಡಿದೆನಪ್ಪ?”

“ಬೇಡವೆಂದು ಅಣ್ಣನನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲವೇನಮ್ಮ?”

“ತಡೆಯದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತೇನೆಯೆ ಸುಂದರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅತ್ತು ಅತ್ತು ನಾನು ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಂಥ ತಾಯಿ ಇದ್ದೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಸುಂದರು”.

“ನಾಲ್ಕು ದಿನದಿಂದ ಅಮ್ಮ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯ. ಊಟವೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ....”

ಎಂದು ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ಅಳು ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. ಅದು ನಿಜವೆಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಸಾರಿದವು. ತಾಯಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸುಂದರು :

“ಅತ್ತಿಗೆ ಈ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಗೊತ್ತೇ ನಮ್ಮ?”

“ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೈತೊಳೆಯುತ್ತಾಳೆ”

“ಅಮ್ಮ, ರತ್ನ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರೆ.....? ನನ್ನನ್ನೇ ತುಂಬ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಅವಳು”.

“ಹೌದು, ಸುಂದರು. ಈ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದರೆ, ಅವಳು ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ!”

“ಇದೆಲ್ಲಾ ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಮ್ಮ?”

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೇ ಪ್ರೀತಿ ಮಗು”.

“ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇನಮ್ಮ?”

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮಾನ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ಸಹಿಸುತ್ತೀಯಾ ಸುಂದರು?”

“ನನ್ನ ಬಾಳೆ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ ಅಮ್ಮ? ರತ್ನಳ ಪ್ರಾಣವೇ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಮ್ಮ? ಅತ್ತೆಯ ಸಂಸಾರವೇ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕಡಲಾಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಮ್ಮ?”

“ಸಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದೇವರಲ್ಲಿ ಬೇಡಬೇಕು ಕಂದ”.

“ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅಣ್ಣನ ಮಾನ ಹೆಚ್ಚೇನಮ್ಮ?”

ಸುಂದರುವಿನ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲಾರದೆ ತತ್ತರಿಸಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಕೆನ್ನೆಯನೇಲಿ ವಾಹಿನಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣೀರ ಧಾರೆ ಯನ್ನು ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ

“ನಾನೇನು ಹೇಳಲಪ್ಪ....?” ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಅವರು ಏನೂ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿ ಅಷ್ಟು ಭದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಹಿಡಿದ ಪಟ್ಟು ಗೆಲ್ಲಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಯಿಸಿದ್ದರು. ಎಂತಲೇ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಂಧು ಬಳಗಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ವಿಜಯೋತ್ಸವವಿಂದ ಹಂಚಿದರು.

ಸುಂದರು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಮ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸದ್ಮಮ್ಮನಿಗೂ ಸುಂದರುವಿನ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ತಲುಪಿತು. ಅವಳು ಮೂರ್ಛಿತಳಾದಳು.

೮

“ಅಯ್ಯೋ, ಅಪ್ಪಾ! ನಾನತ್ತಿ! ಹ್ವಾ!” ಎಂದು ನರಳುತ್ತಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಂದೆ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದ. ನಿದ್ರೆಬಾರದ ಕಿಟ್ಟು, ಆ ಧ್ವನಿ ತನಗೆ ಕೇಳಿಸಿದರೂ ಕೇಳಿಸದವನಂತೆಯೇ ಮಲಗಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆ ಎಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ತುಂಬ ಹೆವರಿಕೆ. ಎಂತಲೇ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆ ಯಲು ಹೆದರಿದ್ದ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನರಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಧ್ವನಿವರಿದಾಗ, ತಟ್ಟನೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡ ವೆಂಕಮ್ಮ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಮಗನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಳು.

“ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತೂ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆಯೋ ಶೀನು ?”

ಶೀನು ಉತ್ತರಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅವನ ನರಳಕೆಯಿಂದ ಗಾಬರಿಕೊಂಡ ವೆಂಕಮ್ಮ, ದೀಪವನ್ನು ಅವನ ಮುಖದ ಹತ್ತಿರ ಹಿಡಿದು ನೋಡಿದಳು. ತಲೆಯಿಂದ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಕ್ತವನ್ನು ನೋಡಿ ಚೀರಿಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ಬನ್ನೀಂದ್ರೆ....ಬೇಗಬನ್ನೀ ಅಂದ್ರೆ”.

ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು. ಮಲಗಿದ್ದ ಹುಡುಗರೂ ಎದ್ದು ಬಂದರು. ಅಕ್ಕ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲಾ ಆ ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿ ಯಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ಕೂಡಿದರು.

ಶೀನುವಿನ ಮೊಣಕಾಲಿನ ಮೂಳೆ ಮೂರಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಎಡಗೈ ಸ್ವಾಧೀನ ತಪ್ಪಿತ್ತು. ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಆಗಲವಾದ ಗಾಯವಾಗಿ ನೆತ್ತರು ಬುಳುಬುಳನೆ ಹರಿಯುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಲೆಲ್ಲೆ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತು, ವತ್ತೆ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ವಾಹಿನಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ತಲೆಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೀನುವಿನ ಸ್ಮೃತಿಯನ್ನೇ ತಪ್ಪಿಸಿತು. ಅತೀವ ರಕ್ತಸ್ರಾವದ ಫಲವಾಗಿ ಅವನು ಹೊರಳಿಬಿದ್ದ.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅವನ ಮೂಗಿನ ಬಳಿ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಉಸಿರಾಡುತ್ತದೆಯೆಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಣಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಸಂಹಿತರ ಮನೆಗೆ ಅಟ್ಟಿದರು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಬುದ ಪಂಡಿತರು, ರಕ್ತ ನಿಲ್ಲಲು ಯಾವುದೋ ಪುಡಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿ, ಗಾಯಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೆಂಪು ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚಿ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನನ್ನು ಒಳಗೆ ಸಾಗಿಸಿ ಮಲಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವನಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಆದರೆ ಹೀಗಾಗಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಯಾರೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ಊಹಿಸಿ, ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದವರು, ಕಣ್ಣು ಕಾಣದಷ್ಟು ವೃದ್ಧ ರಾಗಿದ್ದ ನೆರಮನೆಯ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರೊಬ್ಬರೇ !

ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕೋಟಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಕೈಲಾಗದೆ, ಆಯಾಸವಿಂದ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರಿಗಾಗಿಯೇ ಬಂದಿತೇನೋ ಎನ್ನುವಂತ ಸಂಗನಹಳ್ಳಿಯ ಗೌಡರ ಗಾಡಿಗಳೆರಡು ಕೋಟಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದವು. ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗೌಡರ ಮೊದಲನೆಯ ಅಳಿಯ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡ. ಆಗ ನಡೆದ ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು.

“ಒಂದ್ ದಿನ ಆವಯ್ಯಂಗೆ ಮೂಳೆ ಮುರಿತೀನಿ ಬುದ್ಧಿ.... ಬಲೆ ಎಚ್ ಕೊಂಡ್ ಬುಟ್ಟನ್ನೆ”

“ಅವನಮೇಲೆ ಯಾಕವ್ವಾ ಅಷ್ಟು ರೋಷ ?” ಎಂದರು ಶಾನು ಭೋಗರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಆಗಾಗ ಗೌಡರ ಎರಡನೆ ಮಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿ ಸುತ್ತಿದ್ದುದು, ಮೊದಲೊಂದುಬಾರಿ ಅವರ ಎರಡನೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೆಣಕಿ, ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ವೆಟ್ಟುತಂದುದು ; ಒಂದು ದಿನ ಬಲವಂತ ಮಾಡಿ ಅವರ ಎರಡನೆಯ ಮಗಳನ್ನು ಕಣದ ಗುಡಿಸಿಲಿಗೆ ಎಳೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದುದು ; ಅಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಗೌಡರು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಂಡುದು, ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಅಲ್ಲೇ ಛೇಮಾರಿ ಹಾಕಿದುದು ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೌಡರ ಮೊದಲನೆಯ ಅಳಿಯ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರಿಗೆ ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ.

“ಆ ಹುಡುಗ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಹಾಗೆಯೇ. ನಿಮ್ಮ ಹುಟ್ಟು ರಿನಲ್ಲಿ ನೀವಿರಬೇಕು. ಆ ಹುಡುಗಿಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿರಿ”

ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದ್ದರು ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು.

ಆ ಬಳಿಕ, ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಆ ಎರಡನೆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿವ್ವ ಮುದ್ದೇಗೌಡನ ಮಗನೊಡನೆ ಮದುವೆ ಯಾಯಿತು. ಹುಡುಗಿ ಗೌಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ತುಂಬ ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತು. ಹೊಂಚಿ ಹೊಂಚಿ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ, ಅವಳ ಮನೋಭಾವ ಬದಲಾಗಿರುವುದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಸಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಒಳಸಂಚಿನ ಅರಿವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಗೌಡರ ಅಳಿಯ ಹೊಲದ ಬಳಿಯ ಕಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ವನು ಮನೆಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದಾಗ ಅವನಿಗೆ ತುಂಬ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ನೋಡಿ ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿ ತಿವ್ವೆಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಗೌಡರ ಮಗಳ

ಸೀರೆಯನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಾ ಅವಳನ್ನು ವಿವಸ್ತ್ರಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅವಳ ಸೆರಗು ಹಾರಿ, ಅರ್ಧ ಸೀರೆಯಷ್ಟೇ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿತ್ತು. ತುಂಬು ಜವ್ವನೆಯಾದ ಹುಡುಗಿ ತುಂಬಿದ ಎದೆಯನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ತುಂಬಿದ ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಹೊಲೆಗೆಲಸವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕೆರಳಿದ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಗಂಡ ದಡದಡನೆ ಓಡಿ ಬಂದು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ತಲೆಗೆ ಹೊಡೆದು ಅದೇ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಬೆನ್ನಿಗೂ ಬಡಿದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿದ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿದ ಹುಡುಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು....

“ಒಳಗಿದ್ದೋಳ್ಳ ಎಳ್ಳೊಂಡ್ ಬಂದು ಈನಯ್ಯ. ವ್ಲಾ ವ್ಲಾ” ಅರ್ಧಕ್ಕೇ ನಿಂತ ಮಾತಿಗೆ ರಾಗಮಾಲಿಕೆ ಸುಡಿಸಿದಳು ಹುಡುಗಿ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯದೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಗೌಡರ ಅಳಿಯ ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಹೋದ. ವೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸ್ಮೃತಿತಪ್ಪಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೂ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು, ಹಿತ್ತಿಲ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ.

ಈ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವನ್ನು ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾದೊಡನೆ ಉಳಿದ ಸಂಗತಿ ಗೌಡರ ಅಳಿಯನಿಂದಲೇ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಎರಡು ಊರುಗಳಿಗೂ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯುವುದು ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರೂ, ಅವರ ಮೊದಲ ಅಳಿಯನೂ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಾಗಲೇ ನಾಗಪ್ಪನವರು—

“ಆ ಅಯೋಗ್ಯನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುತ್ತೀವಿ. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವೇ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲ ಹುಡುಗನಿಗೆ. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸು ಹಾಕಿದರೆ ಆಗ ತಿಳಿಯುತ್ತೆ. ಆಯೋಗ್ಯ ಪುಂಡರ.”

ಎಂದು ಗೌಡರ ಅಳಿಯನ ಮೇಲೆ ಕೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

“ನಿಮ್ಮ ಮಗನ ತಪ್ಪು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಸ್ವಾಮಿ”

ವೃದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಗೌಡರು, ಅಳಿಯನಿಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವಹೇಳನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಮಾತನಾಡಿದರು.

“ಅವನದೇನು ತಪ್ಪು? ಅವನ ಪಾಡಿಗೆ ಅವನು ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ನಿಮ್ಮ ಅಳಿಯನೇ ಬೇಕಂತ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಈಗ ಈ ಕಾರಣ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆ”.

“ಕಂಡವರನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದೇ ನನ್ನ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಕೆಲಸ ಅಂತ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಾ ಸ್ವಾಮಿ?”

“ಅವನು ಮಹಾಸಾಭ್ಯೇಂದ್ರ ಅಂತವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೀರಲ್ಲ”

“ನಿಮ್ಮ ಮಗನ ಕೆಟ್ಟ ಗುಣ ನೀವು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟರೂ ಊರಿ ನವರೆಲ್ಲಾ ಮುಚ್ಚಿಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಸ್ವಾಮಿ?”

“ನಾಲಿಗೆ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಮಾತಾಡಿ ಗೌಡರೇ. ನನ್ನ ಮಗನ ಗುಣ ನಿಸುಗೇನು ಗೊತ್ತು?”

“ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು. ಪ್ರಸಂಚಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತು”.

“ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸು ಹಾಕ್ತೀನಿ. ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಾದಮಾಡಿ ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಿ” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಕೋರ್ಟು ಕಚೇರಿ ಕಂಡಿರುವವರು ನೀವೇ ಅಲ್ಲ. ನೋಡೋಣ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರೋ ಮಾಡಿ” ಎಂದು ಗೌಡರೂ ಸವಾಲು ಹಾಕಿ, ಶಾನುಭೋಗರ ಜಗುಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತರು. ಮೂವತ್ತು— ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅನ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದ ಗೌಡರ—ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಆ ದಿನ ಭಾರಿ ಕೊಡಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೂಡಲೇ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಗನನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೋಟಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಬಂದು, ಲೋಕಲ್ ಫಂಡ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಅವರಿಂದ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪಡೆದು, ಪೋಲೀಸಿನವರಿಗೆ ದೂರುಕೊಟ್ಟು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸು ದಾಖಲೆ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ನೆಮ್ಮದಿ....!

ತಾನು ಕಟ್ಟಿದ ಕನಸಿನ ಸಾಧ ಪುಡಿ ಪುಡಿಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ರತ್ನಳಿಗೆಲ್ಲಿಯ ನೆಮ್ಮದಿ ?

ರತ್ನಳ ಮುಖವು ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಪದ್ಮಮ್ಮನಂತೂ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತಳಾಗಿ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಆಚೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದೂ ಆಕೆಗೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದ ದೋಣ ನೀರಿನಲ್ಲಡಗಿದ್ದ ಬಂಡೆಗೆ ತಾಗಿದಂತಾಗಿತ್ತು ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿ.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಬಂದು ಕರೆದರೂ, ರತ್ನಳಾಗಲೀ ಪದ್ಮಮ್ಮನಾಗಲೀ ಮದುವೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಇಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಮ್ಮ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಹೊಸಲಿನವರೆಗೂ ಹೋಗಿ, ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡಲು ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲವೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಸಿದು ಕುಳಿತು ನಿಟ್ಟು ಸಿರಿವಿದ್ದಳು. ರತ್ನಳುತೂ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಸುಂದರುವಿನ ಮದುವೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನೇ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರಿದ್ದಳು. ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೊರೆದಾಗ-

... ಸುಂದರು ಸ್ವರ್ಣಕೊರಳಿಗೆ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದನೇನೋ ಎಂದು ಕೊಂಡಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಈಗ ಸುಂದರುವಿನ ಮುಂದೆ ಅಂತರ್ಪಟ ಹಿಡಿದಿರಬಹುದು, ಸ್ವರ್ಣ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಸುಂದರು ವಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕಿ ಕಾಳು ಸುರಿದಿರಬಹುದು. ವುಹ್ನು ತನ್ನ ಸುಂದರುವೇ ಮೊದಲು ಹಾಕಿರಬಹುದು....ಎಂದು ಕೊಂಡಳು. ಅಂತಹ ಕಲ್ಪನಾ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಗಣಿತವಾಗಿ ಅವಳ ಮನಃ ಪಟಲದ ಮೇಲೆ ಸುಳಿದು ಹೋದವು.

ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆ ಕೈ ಸೇರಿದಾಗಿನಿಂದ ತಾಯಿ-ಮಗಳು, ಅನ್ನ-ನಿದ್ರೆಯೆಡೆಗೆ ಗಮನವಿಲ್ಲದೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರಿಗೆಂದು ಹೋದ ಸುಂದರು ಮದುವೆಯ ದಿನದವರೆಗೂ ಆ ಮನೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅವನೇ ಬಂದು, ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬಲವಂತಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆನೋ ಎಂದು ಪದ್ಮಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಂದರುವಿಗೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿ?

ಉಟದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು-

“ಅತ್ತಿಗೆ, ನಿನ್ನ ದುಃಖ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಮಗನ ಮದುವೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ನಾನು ಸಂತೋಷವಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ? ನನ್ನ ದೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖವಿದೆ ಗೊತ್ತೆ? ಆದರೂ ನಾನು ನಗುತ್ತ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯವನ ಗತಿ ಹಾಗಾಯಿತು. ಎರಡನೆಯವನಾದರೂ ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ಸುಖವಾಗಿರಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಗತಿ ಹೀಗಾಯಿತು. ನಾನು ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ಅದೃಷ್ಟ ಇದು” ಎಂದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ತುಂಬಿದ್ದವು. ತುಸು ತಡೆದು, ಮುಂದುವರಿಯಿತು-

“ರತ್ನ ನನ್ನ ಸೊಸೆಯೂಗುತ್ತಾಳೆಂದು ನನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಕಾಲದಿಂದ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಸುಂದರುವಂತೂ ಎಷ್ಟು ಕನಸು ಕಟ್ಟಿದ್ದನೋ. ಈ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದ ಮೇಲಂತೂ ಅವನು ಭೂಮಿಗೇ ಇಳಿದು ಹೋದ. ನಗು ನಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಮುಖ ಕಪ್ಪಾಯಿತು. ಒಳಗೇ ದುಃಖಿಸಿ ದುಃಖಿಸಿ ಕಣ್ಣು ಒಳಕ್ಕೇ ಹೋಯಿತು. ಗೆಲುವಾಗಿದ್ದ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮುಪ್ಪು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿತು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿಕೊಂಡು ನಾನು ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿರಬೇಕೇ ಎನ್ನಿಸುತ್ತೆ”

ಅಳುತ್ತಾಳುತ್ತಾ ನುಡಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ಅತ್ತಿಗೆ? ನೀನೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದೀಯೆ. ನಿನ್ನ ಸಂಕಟವೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಆ ದುಃಖ ಸಹಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆ-ಹೀಗೆ ಓಡಾಟದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮರೆಯಬಹುದು. ಎಳತ್ತಿಗೆ ಹೋಗೋಣ.”

ಪದ್ಮಮ್ಮ ಉಪಾಯ ಗಾಣದೆ ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ನಾಡಿನಿಯ

ಭುಜಕ್ಕೆ ಕೈಯ್ಯೂರಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟಳು.

“ರತ್ನ ಎಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಗೆ?”

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಪದ್ಮಮ್ಮ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕೈ ತೋರಿಸಿದಳು.

“ಅವಳೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅತ್ತಿಗೆ.”

“ಬೇಡಮ್ಮ. ಅವಳು ಸೊರಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ಮದುವೆಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಹುಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ”

“ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲೇ ಅವಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಲಿ. ನೀನು ಬಾ”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಪದ್ಮಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಾಘವಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ವಧೂವರರ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕರೆದು, ರತ್ನಳಿಗೆ ಜೊತೆಯಾಗಿರಲು ಹೇಳಿ, ಕಳುಹಿಸಿದಳು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಪದ್ಮಮ್ಮನ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಅಪರಾಧಿಯಂತೆ ತಮ್ಮ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸುಂದರು ಮಾತ್ರ ವಿನಮ್ರನಾಗಿ ಅತ್ತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅವಳ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ತೊಳೆದಾಗ, ಪದ್ಮಮ್ಮ ಗದಗದ ಕಂಠದಿಂದ—

“ಅಳಬೇಡ ಸುಂದರು. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಅಳಬಾರದು ಮಗು. ಅಳುವುದಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಏನಾಗಿದೆ? ಚಿನ್ನದಂತಹ ಹುಡುಗಿ ಸ್ವರ್ಣ. ಅಂತಹ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯ. ಎಲ್ಲವೂ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೇ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ದೇವರ ಲೀಲೆ ವಿಚಿತ್ರ. ಅಳಬಾರದು ನನ್ನಪ್ಪ” ಎಂದು ನುಡಿದಾಗ ಅವರಿಗೇ ಅಳು ಬರುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರು—“ಏಳಿ, ಏಳಿ, ಊಟಕ್ಕೆ ಎಲೆಕಾಕಿದೆ” ಎಂದು ಗಡಿಬಿಡಿ ಮಾಡಿದರು. ಸುಂದರು ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತಂದೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ.

ಸುಂದರು—ಸ್ವರ್ಣ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪರಸ್ಪರ ಎಂಜಲು ತಿಂದರು. ಇತರರಿಗೆ ಅದೊಂದು ತಮಾಷೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಂದರುವಿಗೆ

ದೊಡ್ಡ ಸಂಕಟವಾಗಿತ್ತು.

ಸಂಜೆಯ ಅರತಕ್ಷತೆ ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಎಂಟುಗಂಟಿಯಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮಂತ ಜನಾಂಗವೆಲ್ಲಾ ರಾಘವಯ್ಯನವರ ಚಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ವಧೂ-ವರರಿಗೆ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಉಡುಗರೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಸುಂದರುನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದೊಂದರ ಕಡೆಗೂ ಗಮನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ರತ್ನಗಳ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದಿತು.

ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ರಾಘವಯ್ಯನವರೂ ಕಲೆತು ಮಾತನಾಡಿ, ಮರುದಿನವೇ ಪ್ರಸ್ತಮಾಡಿಬಿಡುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವರಾರು ?

ಆದರೆ ಸ್ವರ್ಣ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ಈಗ ಬೇಡಮ್ಮ ” ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು.

“ದೊಡ್ಡವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ; ಆಗಿ ಹೋಗಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರು ಸ್ವರ್ಣ”

“ಇಲ್ಲಮ್ಮ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಈ ಲಗ್ನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರಾಯಿತು”

“ಏಕಮ್ಮ ?”

“ನನಗೀಗ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲಮ್ಮ”

“ಹಾಗನ್ನ ಬಾರದು ಸ್ವರ್ಣ”

“ಈ ಪ್ರಸ್ತ ಅನ್ನೋದನ್ನು ಇವತ್ತು ಹೇಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಿ ಬಿಡಮ್ಮ”

ಎಂದಿದ್ದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಆಗಬೇಕಲ್ಲ. ಇವತ್ತೇ ಆಗಿ ಹೋಗಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರು ಸ್ವರ್ಣ”

“ಭಯವಾಗುತ್ತೆ ಅಮ್ಮ ನನಗೆ”

“ಭಯಪಡಬೇಡಮ್ಮ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇಂಥಾ ದಿನಕ್ಕೆ ಕಾದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸುಖ ಅನುಭವಿಸುವಾಗ ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕು ಮಗು.”

“ವುಹ್ಣೆ ಕಣೆ, ನನಗೆ ಸಂತೋಷವೇ ಆಗೋಲ್ಲ”

“ರಾತ್ರಿಗಾಗುತ್ತೆ ಸುಮ್ಮನಿರು.....”

ನಗುತ್ತಾ ಅನ್ನಪೂರ್ಣಮ್ಮ ಮಗಳ ತಲೆ ನೇವರಿಸಿದರು.

ಉಪಾಯ ಗಾಣವೆ ಸ್ವರ್ಣ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಮುಖ ಬಾಡಿಸಿಗೊಂಡೇ ಇದ್ದಳು ಸ್ವರ್ಣ. ಹಿಂದಿನ ದಿನದವರೆಗೂ ಇದ್ದ ಗೆಲುವೆಲ್ಲಾ “ಪ್ರಸ್ತ” ಎಂಬೆರಡು ಆಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಮಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಂತಿ ವಿಹೀನವಾಗಿದ್ದ ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಳವಳ ಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಸುಂದರುವನ್ನು ತಾನೇಕೆ ಮದುವೆಯಾದೆ ? ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಗುರುತಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕಷ್ಟ ಪಡುವುದಕ್ಕಿಂತ-ತನ್ನ ಗುಟ್ಟು ಬಯಲಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಗುರುತಿದ್ದ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವಭಾವದ ಹೆಡುಗನಾದ ಸುಂದರುವನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸುಖಪಡುವುದೆಂದು ತಾನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಿಲ್ಲವೆ ? - ಎಂದು ಅದೇ ಮನಸ್ಸು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿತು.

“ಸುಖ ಎಂದರೇನು ?”

ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಕಿತು.

“ಕಣ್ ಕೋರೈಸುವ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆ ತೊಟ್ಟು, ಮನಸ್ಸು ಬಯಸಿದಂತೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹೊಸ ಹೊಸ ಆಕರ್ಷಕ ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕು ಬೇಕಾದೆಡೆ ತಿರುಗಾಡುವುದು ಸುಖವೆ ? ಅಚ್ಚು ಕಟ್ಟಾದ ವಿಶಾಲ ಸೌಧದಲ್ಲಿ, ಕೈಕಾಲಿಗೆ ತೊಡರುವಂತೆ ಪರಿಚಾರಕರನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಇಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಿಂದುಣ್ಣುವುದೇ ಸುಖವೆ ? ಹಣವನ್ನು ನೀರಿನಂತೆ ಖರ್ಚುಮಾಡುತ್ತಾ ಕಂಡವರ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರಮಾಡುತ್ತಾ, ದ್ರವ್ಯ - ದರ್ಪ - ಹಿರಿತನಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು ಸುಖವೆ ? - ಇದೆಲ್ಲ ಸುಖವೂ ತನಗೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲಿಂದಲೂ ಇದೆಯಲ್ಲ ? ಆದರೂ ಸುಮ್ಮನಿರದೆ ಯಾವ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಸುಂದರುವನ್ನು ಮದುವೆಯಾದೆ ?”

ವಿಚಾರದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಮನಸ್ಸು ಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಎಳೆಯ ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿಯಂತಾಗಿತ್ತು.

“ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಸುಖವಿದೆಯಂತೆ ! ಒಮ್ಮೆ ಅಮ್ಮನೇ ಆ ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದಳು ನಿಜ. ‘ಡಾಲರ್ ಪ್ರಿನ್ಸೆಸ್’ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಶ್ರೀಮಂತ ಹುಡುಗಿ ಕೂಲಿಕಾರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಹೊಸ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಳು ? ಅವಳು

ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತುಟಿಗೆ ತುಟಿ ಇಟ್ಟು ಒತ್ತಿದುದನ್ನೇ ತಾನು ಹೆರೆಯ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದನು. ಅವೇ ಹೊಸ ಸುಖವೇ ? ”

ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು ತಟ್ಟನೆ ನಾಚಿಕೆ ಪಟ್ಟು ನಕ್ಕು ನಡಿಯಿತು—

“ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಹೊಸ ಸುಖ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಅಪೂರ್ಣವಾದ ಸುಖವಿದೆ. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದಂತಹ ಆ ಸುಖ ವಿಕೈಲ ಸುಖಗಳಿಗಿಂತ ಅನುವರಯವಾದುದು ! ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತಾಯ್ತನವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಸುಖ ಅದು !! ”

ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸ್ವರ್ಣ ಕಣ್ಣು ಮಿಂಚಿ, ಮುಖ ಕೆಂಪಾಯಿತು. ಆದರೆ.....

“ಅಯ್ಯೋ ! ಅದು ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯಾಗುವುದು, ಗಂಡಿನ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸುವುದು.... .. ಅಬ್ಬಬ್ಬ ! ”

ಬೆಚ್ಚಿದ ಸ್ವರ್ಣ ಹೌಹಾರಿದಳು.

“ತೆರೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವರ್ಣ ” ಅಭಯದ ವಾತು ಹೇಳಿದ ತಾಯಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ಸ್ವರ್ಣ ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ಗಂಟೆ ಗಟ್ಟಲೆ ಸಿಗುಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕುಳಿತಾಗ ಅವಳ ರೂಪ ಹೇಳಿತು—

“ಎಷ್ಟೊಂದು ಜಿನ್ನಾಗಿದ್ದೀಯ ಸ್ವರ್ಣ ? ”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏನೋ ನೆನಪು ನಾಡಿಕೊಂಡ ಅವಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಚಾರಿಕೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕರೆದು—

“ಆತೆ ನುನೇಗೆ ಹೋಗಿ ರತ್ನವೋಸ್ಕರ ಬರಹೇಳು. ಜೊತೆಲ್ಲೇ ಕರೊಂಡು ಬಾ ”

ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ರತ್ನ ಬರುವಳೆ ? ‘ಬರತೆನೇ ಹೋಗು ಅಂದರು ಅದ್ದು’ ಎಂದು ಉತ್ತರ ತಂದಳು ಪುಚಾರಿಕೆ.

ಸ್ವರ್ಣ ಕಾದಳು ; ರತ್ನ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಅನುಭವದ ಬುದ್ಧಿವಂತೆ, ತನಗೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣವೂ ಉತ್ಸಾಹದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾನು ನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ‘ಹಾಗಲ್ಲ-ಹೀಗೆ’ ಎಂದು ತಿದ್ದಿ ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳೇ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ !

“ಆಯ್ತೇ ಸ್ವರ್ಣ ?”

ಅನ್ನ ಪೂರ್ಣ ರುನವರೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು.

“ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲವು... ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ರತ್ನಾನ ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲ ವಲ್ಲಮ್ಮ !”

“ಮದುವೆ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೋ ಏನೋ”

ರತ್ನಳ ಪುಸ್ತಿಕೆ ಆಕೆಗೇನು ಗೊತ್ತು ? ಅವಳು ಸುಂದರುವನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಸ್ವರ್ಣಳಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ರತ್ನ — ಸುಂದರು ಒಟ್ಟಿಗಿದ್ದಾದನ್ನು ಎಷ್ಟೋಬಾರಿ ನೋಡಿವಳಾಕೆ. ಅದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪತಿ — ಪತ್ನಿಯರ ಪ್ರೇಮದ ಒಣ್ಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಅವಳು ಸಮರ್ಥಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಗೆ ಮುನ್ನ ತಾನೂ — ಸುಂದರುವೂ ಒಟ್ಟಿಗಿದ್ದಾಗಲೂ, ಪರಸ್ಪರ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ, ಸ್ವರ್ಣಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯ — ಪ್ರೇಯಸಿಯರ ಭಾವನೆ ಸುಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದುದು ‘ಡಾಲರ್ ಪ್ರಿನ್ಸೆಸ್’ ಚಿತ್ರ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ. ಅನಂತರ ಅವಳಿಗೆ ಸುಂದರುವಿನ ಮೇಲೆ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಆಸೆ ಸಹಜವಾಗಿ ನೆರವೇರದಿದ್ದಾಗ, ಹಣ ಸುರಿಮು ಈಡೇರಿಕೊಂಡಳು. ರತ್ನ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾಳೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ....? ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅವಳು ತಾನು ಹಿಡಿದ ಹೆಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ‘ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಸುಂದರು ಹೇಳಿದಾಗ ‘ಯಾರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದರೆ ‘ರತ್ನಳಿಗೆ’ ಎನ್ನುವ ಉತ್ತರ ಬರುತ್ತಿತ್ತೇನೋ. ಅದೇರಿ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ ! ಅದು ಯಾರ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ ?

“ನನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ ಎಂದು ಕೊಂಡಳು ರತ್ನ.”

“ನನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ” ಎಂದು ಕೊಂಡ ಸುಂದರು.

“ನನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ — ಈ ರಾತ್ರಿಯ ಪುಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದು” ಎಂದು ಕೊಂಡಳು ಸ್ವರ್ಣ.

ದೌರ್ಭಾಗ್ಯದ ಪುಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಯಿತು.

ಸ್ವರ್ಣಳ ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯನ್ನು ಸುಂದರು ಹೊದೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ

ರೇಷ್ಮೆಶಲ್ಯದ ಅಂಚಿಗೆ ಗಂಟುಹಾಗಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಅನ್ನಪೂರ್ಣಮ್ಮ ಮಗಳ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಯ ಹೊಸಲಿನ ವರೆಗೂ ಬಂದು, ಸ್ವರ್ಣಳ ಮುಖದತ್ತ ತಿರುಗಿ ದೃಷ್ಟಿನಟಕೆ ಮುರಿದು ಕೆನ್ನೆ ತುಳುಕುವಂತೆ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಕಳು. ಹುಡುಗಿ ಗಂಡನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಭೀರ ಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ತಾನೂ ಗಂಭೀರಳಾದಳು. ಅನ್ನಪೂರ್ಣಮ್ಮ ಬಾಗಿಲು ಮುಂದಕ್ಕೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಸ್ವರ್ಣಳ ಧೈರ್ಯ ಉಡುಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅಟ್ಟಹಾಸ, ಸದಾ ಮಿಂಚುವ ನಗೆ, ಆಕರ್ಷಕ ಕಣ್ಣಿನ ಕಾಂತಿ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಯ ವಾಗಿತ್ತು. ಗುಂಗರು ಮುಂಗೂದಲು, ಗುಲಾಬಿಯ ಕೆನ್ನೆ, ನಸು ನೀಳವಾದ ಮೂಗು ಅವಳನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯೆಂದು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಚಿಗುರುತ್ತಿದ್ದ ತೆಳುವಿಾಸೆ, ಗದ್ದದ ಕೆಳಗಿನ ಒಂದೆರಡು ಕೂದಲು, ಉಬ್ಬದ ಕುಚಗಳಿಲ್ಲದ ಎದೆ ಅವಳನ್ನು 'ನೀನು ಹೆಂಗಸೆ ಸ್ವರ್ಣ?' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದವು.

ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ದೀಪವಾರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಸ್ಪಿ ಕೊಂಡ ಸುಂದರು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವವರು ಯಾರು ?

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಸುಂದರು ನಾಚಿಕೆಬಿಟ್ಟು ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಹೇಳಿದ :

“ಅಮ್ಮ, ಅವಳು ಹೆಂಗಸೇ ಅಲ್ಲ ಕಣೆ !”

ಅವನ ನಿರಾಸೆಯ ಧ್ವನಿ, ಬಾಡಿದ ಮುಖ, ಕಣ್ಣೀರಿನ ಮುಖ ಕಂಡು, ಅವನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು.

“ಸುಂದರು, ನಿನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೂ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲೆತ್ತಿ ಹಾಕಿ ದೆವಲ್ಲಾ ನುಗು !” ಎಂದು ಚೀರಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ಮಂಜಾದ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಕುಣಿಯುತ್ತಿತ್ತು :

ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ! ಹತ್ತು ಸಾವಿರ !!

ಆ ಭೇತಾಳ ನೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಣ್ಣು

ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಂದರು

“ ಅಮ್ಮಾ....ಅಮ್ಮಾ.... ” ಎಂದು ಸಂಕಟದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡ.

೧೦

“ ಅಮ್ಮಾ....ಅಮ್ಮಾ.... ”

ಸುಮಿತ್ರ ಕೂಗುತ್ತಾ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದಳು.

“ ಏನೇ ಅದು ? ”

“ ನೋಡೇ, ಶಾಂತು ಹೊಡೀತಾಳೆ ! ”

“ ಅವಳು ಯಾಕೆ ಹೊಡೀತಾಳೆಯೇ ? ನೀನೇ ಎನೋ ಕೀಟಲೆ ಮಾಡಿದ್ದೀಯಾ ! ”

ಶಾಂತುವೂ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಳು.

“ ಇಲ್ಲಮ್ಮಾ, ನಾನೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳೂನೂ ನಾ..... ”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಾಂತು ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ‘ಹೇಳಬೇಡ’ ಎನ್ನುವಂತೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು.

“ ಹ್ಲೂ, ಹೇಳು ಹೇಳು ” ರಾಗ ಎಳೆದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಶಾಂತುವಿನ ಕಳವಳಗೊಂಡ ಮುಖ ನೋಡಿದ ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ, ‘ಅಯ್ಯೋ’ ಎನ್ನಿಸಿತ್ತು.

“ ಉಹ್ಲೂ, ಎನೂ ಇಲ್ಲಮ್ಮ..... ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುಮಿತ್ರ ಶಾಂತುವಿನೊಡನೆ ಹೊರಗೆ ಓಡಿದಳು.

“ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬಿಡ್ತಿದ್ದೆ. ಪಾಪ ಅಂತ ಸುಮ್ಮನಾದೆ ”

“ ನಿನ್ನ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಹೇಳಬೇಡಮ್ಮ. ನಮ್ಮಮ್ಮ ಸಾಯಂ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಕ್ಕುಲಿ ಮಾಡ್ತಾರೆ. ನಿನಗೂ ತಂದುಕೊಡ್ತೀನಿ ”

“ ಎರಡು ತಂದು ಕೊಡಬೇಕು ! ”

“ ಹ್ಲೂಂ ” ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು ಶಾಂತು.

ಜಗಲಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಣಿ—

“ ಏನೇ ಚುಮ್ಮಾ ಅದು. ಅವಳನ್ನು ಪುಸಲಾಯಿಸ್ತಿದ್ದೀಯಾ ? ”

“ನಿನ್ನೂ ಹೆದರಿಸ್ತೀನಿ ಕಣೋ!”

ಸುಮಿತ್ರೀ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ನುಡಿದಳು.

“ಎಲ್ಲಿ, ಹೆದರಿಸು ನೋಡೋಣ!”

“ಇರು ಇಲ್ಲೇ. ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟು ಬರ್ತೀನಿ-ನೀನೂ ಶಾಂತೂ ಏನು ಮಾಡ್ತಿದ್ದೀರಿಂತ.....”

ಎದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಲನುವಾದಳು ಸುಮಿತ್ರೀ.

“ಏನು ಮಾಡ್ತಿದ್ದೀವಿ?”

“ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ?”

“ಮಾತಾಡಿದರೆ ಏನಿಗ?”

“ನೀವೇನು ಮಾತಾಡಿದ್ದೂಂತ ನನಗೂ ಗೊತ್ತು.!”

“ಹೋಗಲಿ, ನಾವೇನು ಮಾತಾಡಿದಿವೀ ಅಂತ ಹೇಳಮ್ಮ ನೋಡೋಣ!”

“ನೀನೂ-ಶಾಂತೂ ಪಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರ ಕಿವಿಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಏನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿಂತ ನನಗೂ ಗೊತ್ತು ಕಣೋ!”

‘ತಾವು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡೇವೆ?’ ಎಂದು ನಾಣಿಯೂ ಶಾಂತುವೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹಾಗಾದರೆ ತಾವು ಪರಸ್ಪರ ಅಧರಾವೃತ ಸವಿದುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಸುಮಿತ್ರೀ ಮುಖದ ಹತ್ತಿರ ಮುಖವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾವು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡೆವೆಂದು ತಿಳಿದಳು ಎಂದು ನಾಣಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಆದರೂ ಅದು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ದಂಡಿಸುವರೆಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಹೆದರಿದ್ದರು.

“ಹೇಳಿ ನೋಡೋಣ, ಏನು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡಿವಿ ಅಂತ?”

“ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಯಾಕೆ ಹೇಳಲಿ? ಅಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರವೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸೀತಕ್ಕನ ಹತ್ತಿರವೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟಳು ಸುಮಿತ್ರೀ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಣಿಗೂ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು.

“ಚ.ವಿಮ್ಮಾ, ಪೌಡರ್ ಡಬ್ಬ ಬೇಡ್ವಾ ನಿಂಗೆ?”

“ಎಲ್ಲಾ ಸುಳ್ಳು ಸುಳ್ಳೆ. ತಂದುಕೊಡೋಲ್ಲ-ಏನೂ ಇಲ್ಲ”

“ಈ ಸಾರಿ ಸಂಬಳ ಬಂದ ತಕ್ಷಣ ತಂದುಕೊಡ್ತೀನಿ ಕಣೆ”

“ನಿಜವಾಗ್ಲೂನೂ... ..”

“ಹ್ನು, ಜೊತೆಗೆ ಟೀಪು-ಬುಕ್ಕಿ ಎಲ್ಲಾ”

“ಹೂಗಾದ್ರೆ ಹೇಳೋಲ್ಲ!”

ಎಂದು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ನಕ್ಕಳು ಸುಮಿತ್ರ.

“ಕಿಟ್ಟಣ್ಣ, ಶಾಮು ಎಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲೊ (ಒರೆ)?”

“ಕಿಟ್ಟಣ್ಣ ಅಣ್ಣನ ಜೊತೆಲ್ಲೆ ಕೋಟಿಗ ಹೋದ. ಅಮಲ್ದಾರರ

ಮನೆಲ್ಲೆ ಮಂಜನಂತೆ ”

“ಶಾಮು?”

“ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ ಶೀನಣ್ಣನ ಬಿನ್ನಿಗೆ ಬೆವಧಿ ಹಚ್ಚಿದಾನೆ.”

“ಅಮ್ಮ?”

“ಒಳಗಿದ್ದಾರೆ”

“ನೀನು....?”

“ನಾನೆ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಾಡತಾ ಇದ್ದೀನಿ!”

“ನಾನೆ.....?”

“ಶಾಂತು ಮುಖ ನೋಡ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ”

“ಶಾಂತು....?”

“ನಾಚಿಕೆವಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಲೆಬಗ್ಗಿಸಿದ್ದಾಳೆ!”

“ನಾಚಿಕೆ ಯಾಕಂತೆ?”

“ನೀನು ಅವಳು ಮದುವೆ ಆಗ್ತೀಯಂತೆ!”

“ಧೂ ಹೋಗೆ!”

ಎಂದು ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿವಿದಳು ಶಾಂತು.

“ವೇಷ್ಯ ಕಸಬೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳೋದು. ಅವರನ್ನು ಅವರೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟು, ಅವರ ವಿಚಾರಾನೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳೋದು! ಹಹ್ಲ ಹ್ಲ!!”

ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಶಾಮು ಹೊರಗಡೆ ಬಂದ. ಅವನ ಮಾತು

ಕೇಳಿ ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ನಕ್ಕಳು.

“ಅಗ್ರಜನ ಸೇವೆ ಆಯ್ತೇನೋ ಶಾಮು?”

“ಹ್ನು, ಆಯ್ತುಪ್ಪ!”

ನೀನು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಾರೋ ಮಾಡೋರು ?”

“ನೀನು-ಕಿಟ್ಟಣ್ಣ ಇಬ್ಬರೂ ಇದ್ದೀರಲ್ಲ. ಅಗ್ರಹಾರದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳು !”

“ನಾನು ಇಲ್ಲಿರೋಲ್ಲಪ್ಪ. ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಊರಿಗೆ ವರ್ಗಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋಗ್ತೀನಿ !”

“ಆನಾಗ ಶಾಂತೂನ ಏನುಮಾಡ್ತೀಯಾ ?”

ಅರಿಯದ ಹುಡುಗಿ ಸುಮಿತ್ರೈ ವ.ಧೈ ಬಾಯಿಹಾಕಿದಳು.

“ಅವಳೇ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತೀನಿ ಕಣೆ”

“ಓ ಹೋ ಹೋ !”

ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಮಿತ್ರೈ ನಕ್ಕಾಗ, ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಾಂತು ತನ್ನ ಮನೆಯಕಡೆಗೆ ಓಡಿದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಶಾಮುವೂ ನಾಣಿಯೂ ನಕ್ಕರು

“ನಿಜವಾಗ್ಲೂನು ಆ ಹುಡುಗೀನ್ನೇ ಮದುವೆ ಆಗ್ತೀಯೇನೋ ನಾಣಿ ?”

ಅದು ಶಾಮುವಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ.

“ಹೌ ಕಣೋ. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳ್ತೀನೇನೋ !”

“ವಾಸ, ನಮ್ಮಹಾಗೇ ಬಡವರ ಮನೆ ಹುಡುಗಿ ಕಣೋ ನಾಣಿ. ತಂದೆ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸೀತಕ್ಕನ ಕಷ್ಟ ಕಮ್ಮಿಯಾಗುತ್ತೆ”

“ನಾನೂ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೀನಿ. ಕಿಟ್ಟಣ್ಣನ ಮದುವೆ ಒಂದು ಆಗಲಿ. ಅದನ್ನೇನೋ ಅಪ್ಪ ಈ ಯುಗಾದೀಗೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು ಅಂತ ಇದ್ದಾರಲ್ಲ. ಆನೇಲೆ, ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಈ ಮದುವೇನೂ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿ ಬಿಡಬೇಕು. ನನಗೂ ಈ ಊರು ಬೇಜಾರಾಗಿದೆ; ಮದುವೆ ಆದನೇಲೆ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಗಾದರೂ ವರ್ಗ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹೊರಟು ಹೋಗ್ತೀವೆ !”

“ಎಲ್ಲಾ ಪ್ಲಾನ್ ಹಾಕಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯಲ್ಲೋ ನಾಣಿ !”

“ಮೊದಲಿಂದ ಪ್ಲಾನ್ ಹಾಕೋದರಲ್ಲೇ ಆಯ್ತುಪ್ಪ. ಇದು ವರೆಗೂ ಏನೂ ಸಾಧಿಸಿಲ್ಲ”

ನಾಣಿಯ ಮಾತಿಗೆ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನಕ್ಕ ಶಾಮು.

ಆ ನಗೆಯ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿದ್ದ ಮಾತಿನ ಮಾಲೆ—

“ಅಪ್ಪನ ಕೈ ನಡೆಯುವವರೆಗೂ ನಮ್ಮ ಯೋಚನೆಗಳೊಂದೂ ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ನಾಣಿ” - ಎಂದು ಗಂಟಲಿನವರೆಗೂ ಬಂದು, ಅಲ್ಲೇ ಕೊರಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಶಾಮನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿತ್ತು.

ಆ ಮಾತು ನಿಜವೆನ್ನುವಂತೆ ಮರುದಿನ ಬಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಒಂದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು :

“ಅಮಲ್ದಾರರ ಮಗನ ಮುಂಜಿಗಿ, ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಕಡೆಯ ಸಂಬಂಧವಿಂದ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಅಂತ ಒಬ್ಬರು ಬಂದಿದ್ದರು ಕಣೆ. ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನನ್ನು ಕರೆದು ಅಮಲ್ದಾರರು ಗುರುತು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಅವರೇ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಸಿ ‘ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ನೋರನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಕೈ ಕೆಳಗೇ ಕಚೇರಿ ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರೋ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದರು. ಅವನ ಗುಣಾನ ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದರು. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕಡಿ ತಿರುಗಿ, ‘ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನೋರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬಳನ್ನು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ ವರ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ನಾಗಪ್ಪ’ ಅಂತ ಅಂದರು. ‘ಆಗಲಿ ಸ್ವಾಮಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತೇನೆ’ ಅಂತ ಹೇಳಿಬಂದೆ. ಏನನ್ನುತ್ತೀಯೆ ನೀನು?”

“ನಾನೇನು ಹೇಳೋದು. ಕಿಟ್ಟು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಮಾಡಿಬಿಡಿ”

“ಅವನನ್ನೇನು ಕೇಳೋದು ?”

“ಹಾಗೆಂದುಕೊಂಡೆ ಇಬ್ಬರ ತಲೆಮೇಲೆ ಕಲ್ಲುಹಾಕಿದಿರಿ ! ಇನ್ನು ಈ ಮೂರನೇದು ಹೇಗೋ ?”

“ಇಲ್ಲ ಕಣೆ, ಹುಡುಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳಂತೆ.”

“ಆಗಲಿ, ಅವರು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಿ. ನೋಡಿ ಆಮೇಲೆ ಮಾತಾಡೋಣ. ಸುಮ್ಮನೆ ಅವಸರ ಪಡೋದು

ಬೇಡ ! ”

“ಈ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡಿದರೆ, ಹಾಗೇನೇ ವೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ತಂಗಿ ಮಗಳು ಒಬ್ಬಳಿದ್ದಾಳಂತೆ, ಅವಳನ್ನು ನಮ್ಮ ನಾಣೀಗೆ ತಂದು ಕೊಳ್ಳೋಣ ! ”

“ಮೊದಲು ಒಬ್ಬನಿಗಾಗಲಿ. ನಾಣೀಗೆ ಏನವಸರ ? ”

“ಹಾಗಾದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರನ್ನು ಬರ ಹೇಳಲೇನೆ ? ”

“ಹ್ಲೂ” ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಎರಡು ದಿನಗಳ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು, ಪತ್ನಿ-ಪುತ್ರಿಯರ ಸಮೇತ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನೆಗೆ ದಯವಾಡಿಸಿದರು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಉಪಚರಿಸಿದಳು. ತಾಯಿಯ ಆದೇಶದಂತೆ ಹುಡುಗಿ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ನೇವರಿ ಸುತ್ತಾ ವೃದುವಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ—

“ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನಮ್ಮ ?”

“ಲಲಿತ”

ಹುಡುಗಿ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಬಳುಕುತ್ತಾ ನುಡಿದಳು.

“ಏನೋ, ಹುಡುಗಿಯ ಗಂಡನ ಮನೆ ಇದೇ ಆದರೆ ನಮಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ ”

ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಪತ್ನಿ ಅಲಮೇಲಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಮಾತಿಗೆ ಸೀತಿಕೆ ಹಾಕಿದರು.

“ಹುಡುಗಿ ಏನಾದರೂ ಓದಿದ್ದಾಳೋ ?”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪ್ರಶ್ನಮಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

“ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೋಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪ್ಯಾಸು ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಆಮೇಲೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಳು.” ಅದು ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಉತ್ತರ.

“ಯಾಕೆ, ನಿಮ್ಮ ಹಾರೋಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಇಲ್ಲವೇ ? ”

“ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲೇ ಹಾರಿಹೋಗೋಹಾಗಿತ್ತು! ಇನ್ನು ಹೈಸ್ಕೂಲು ಎಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ ಹೇಳಿ. ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಕೋಗ ಬೇಕಾದರೆ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು !”

“ತುಂಬ ದೂರ.....ಹುಡುಗಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಬರುತ್ತದೆಯೇನು ?”

“ಏನೋ ಸುಮಾರಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾಳೆ.”

“ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಲಲಿತ, ಒಂದು ಹಾಡು ಹೇಳು”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಕೇಳಿದರು. ಹುಡುಗಿಯ ಕಣ್ಣು ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಗಾಗಿ ಹೆಡುಕಾಡಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರಿಂದ ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ಹಾಗೆಯೇ ಹಾಡ ತೊಡಗಿದಳು :

“.....ಇಂದಿಗೆ ಧನ್ಯಳಾದೆ ಕಾಂತನ ದರುಶನದಿಂದ ಮಾರ ಮಣನೇ.....”

ಹೆಡುಗಿಯ ಕಂಠ ಮಧುರವಾಗಿತ್ತು.

“ಅವ್ವ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ ಕಣೆ. ಕಿಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡೆ. ನಾನೂ ಅವಳ ಕೈಲಿ ಹಾಡು ಹೇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ತೀನಿ.”

ಎಂದು ಸುಮಿತ್ರೆಯ ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯನ್ನು ಜಗ್ಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು.

“ಅವಳು ಅಂತ ಅನ್ನಬಾರದು. ಅವರು ಅನ್ನಬೇಕು!”

ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಲಲಿತೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ

“ಮನೆ ಕೆಲಸ ಎಲ್ಲ ಬರುತ್ತೇನಮ್ಮ ?”

“ನಮ್ಮನೇಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಾನೂ ಅವಳೇ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅದರ ಲೈಲಾ ಗಟ್ಟಿಗಾತಿ!”

ಮಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು ಅಲಮೇಲಮ್ಮ.

ತಂದೆಯ ಹಿಂದೆ, ಶಾನು-ನಾಣಿಯರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಿಟ್ಟು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿದ.

ಲಲಿತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಕಿಟ್ಟು ವಿಗೆ ತನ್ನ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಮೈ ಅಸಹ್ಯವುಂಟುಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಹೆಡುಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪುವಳೇ ಎಂದು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು ಚಿಂತಿಸಿದ. ಮೆಲ್ಲನೆ ಬೀಸಿದ ಗಾಳಿಗೆ ಅವಳ ಗುಂಗುರು ಮುಂಗುರುಳು ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಣಿದಾಡಿ, ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಅವಳ ಹಾಲುಗನ್ನೆ, ಕಾಡಿಗೆಯಿಂದ ಕವ್ವಾಗಿದ್ದ ಬಾದಾಮಿಯ ಕಣ್ಣು-

ತದ್ವಿದ ಹುಟ್ಟು, ವೂಟವಾದ ಮೂಗು, ಪುಟ್ಟಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಾಗಿರುವ ಬಾಯಿ-ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ತುಂಬ ವೋಹಕವಾಗಿ ಕಂಡವು. ಸೆರಗಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡೂ ಕಾಣವಂತೆ ಇಣುಕು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಉಬ್ಬಿದ ಎದೆಯನ್ನೇ ಕದ್ದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆದುಕೊಂಡ ಕಿಟ್ಟು.

“ಹುಡುಗಿಯ ಜಾತಕ ಇದೆಯೇನು?”

“ಇದೆ”-ಎನ್ನುತ್ತಾ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಜಾತಕ ತೆಗೆದು ಕೊಟ್ಟರು.

“ಆಗಲಿ ಇದನ್ನೂ-ಹುಡುಗನ ಜಾತಕವನ್ನೂ ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ನಾನು ತಮಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ.”

“ತುಂಬ ಸಂತೋಷ. ಬೇಗನೆ ತಿಳಿಸಿದರೆ, ಈ ಯುಗಾದಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಶುಭಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಬಿಟ್ಟರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು!”

“ದೈವಾನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು?”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪ, ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

ಹುಡುಗಿಯ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯಗಳು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಹಿಡಿಸಿತ್ತು. ವೆಂಕಮ್ಮನಂತೂ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತ ಕಂಠವಿಂದ ಹೊಗಳಿದಳು. ಆ ಹುಡುಗಿ ತನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದರೆ ಸಾಕು; ಅವಳು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೇ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದುಕೊಂಡ ಕಿಟ್ಟು.

ಮರುದಿನ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋದಾಗ, ಕಿಟ್ಟುವನ್ನು ಬರಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಅವುಲಾರರು—

“ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆಯೇನಯ್ಯ?”

ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಕಿಟ್ಟು ಉತ್ತರಿಸದೆ, ಶಬ್ದವಿಲ್ಲದ ನಗೆ ಸಕ್ಕ.

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಏನು ಹೇಳಿದರು?”

“ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ ಅಂತ ಹೇಳಿದರು ಸಾರ್.”

“ಅವರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯೇ ತಾನೆ?”

“ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಸಾರ್”

“ಹಾಗಾದರೆ ತಡವೇಕಪ್ಪ ? ಬೇಗನೆ ಆಗಿಹೋಗಲಿ. ಶ್ರೀ ಕಂಠಯ್ಯನವರಿಗೆ ಜಾಗ್ರತೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು, ನಾನು ಹೇಳಿದೆನೆಂದು ಹೇಳು” ಎಂದರು ಅಮಲ್ದಾರರು.

“ಆಗಲಿ ಸಾರ್” ಎಂದು ಕಿಟ್ಟು ಹಿಂತಿರುಗಿದ.

ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಮಲ್ದಾರರು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ.

“ಆಗಲೇ ಬರೆದುಹಾಕಿದ್ದೀನಿ ಕಣೋ”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಕಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಾದ.

ನಾಲ್ಕುದಿನಗಳ ನಂತರ ಅವರಿಗೊಂದು ಕಾಗದ ಬಂದಿತು. ಅದು ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಕಾಗದವೇನೋ ಎಂದು ಆತುರದಿಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೋಡಿದರು. ಅದು ಗೌಡರ ಅಳಿಯನವರೇ ಹೊಡೆದ್ದ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸಿಗೆ ಹಾಜರಾಗಲು ಕೋರ್ಟಿನಿಂದ ಬಂದ ಸಮನ್ ಪತ್ರವಾಗಿತ್ತು !

೧೧

ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮಹತ್ತಾದ ವಿಷಯವೊಂದನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದುವರೆಗೆ ಹಣದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆಳವಾಗಿ ಅವರು ಯೋಚಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿಂಗನಹಳ್ಳಿಗೂ ಆಗ್ರಹಾರಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರ್ಕಾರಿ ಜಮೀನನ್ನು ಅಮಲ್ದಾರರ ಮೂಲಕ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ದರಖಾಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ನಿಶ್ಚಿತಿಯಿಂದ ಸುಸಾರ ನಡೆಸಬಹುದಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ತನದ ನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪೆನ್ಷನ್, ಕಿಟ್ಟು ನಾಣಯರ ಸಂಪಾದನೆ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗಿ, ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡಿಸಿಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಕೂಡಿಸಿದ್ದ ಹಣ ಕೇವಲ

ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಸುಂದರವಿನ ವರ ದಕ್ಷಿಣೆಯ ಹಣ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬ್ಯಾಂಕರನಿಗೆ ಬಡ್ಡಿಗೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ನಾಗಪ್ಪ ನವರು ಅವಲಿಗೇ ಸೇರಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಬಂದವಂಗಳನ್ನು ತಿಂಗಳು- ತಿಂಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೇ ಅಸತ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಯ ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಕಾಸೂ ತೆಗೆಯಬಾರದೆಂದು ಅವರ ಹಬ್ಬ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ತಾವು ಲಕ್ಷಾಧಿನತಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತೀರೆಂಬ ಆಶೆಯೇ ಆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಆ ಹಣ ಬೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ಹೊರತು ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಸ್ಯರಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಗಂಟಾದ ಮುನ್ನೂರ ರೂಪಾಯಿಯಷ್ಟೇ ಆವತ್ಕಾಲದ ಹಣ ವೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೂ ಖರ್ಚು ಬರುವುದೆಂದು ಅವರು ಕನಸು ಮನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸಿನ ಸಮನ್ ಕೈಸೇರಿದಾಗ, ಆ ಪುಟ್ಟಗಂಟಿಗೆ ಊನ ಬಂದಿತೆಂದು ವ್ಯಥೆ ಪಡುವಂತಾಯಿತು ಅದನ್ನು ಕೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಉಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಹೆಳೆಯ ಸ್ನೇಹಿತ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಕೇಸನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಬಟ್ಟೆ ಚಾಕರಿ ತೆಗೆಸಿದರೆ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಪೂರ್ತಿ ಖರ್ಚಾಗುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಹೊಳೆಯಿತು. ಆದರೆ ನಾರಾಯಣನೂ ಫೀಸು ಕೇಳಿದರೆ- ತಮ್ಮ ಬಳಿ ದಣವಿದೆಯೆಂದು ಹೆಚ್ಚು ಫೀಸು ಕೇಳಿದರೆ, ಪುಟ್ಟ ಗಂಟು ಮುಳುಗಿ, ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಗಂಟನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅವನಿಗೆ ತೆರಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬ ಅಂಶವೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಹೆಳೆಯ ಸ್ನೇಹಿತ ತಮ್ಮ ಬಳಿಯೂ ಫೀಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನೇ? ಇಂಥ ಒಂದೇ ಒಂದು ಉರಕಾರವನ್ನೂ ಅವನು ಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಸ್ನೇಹಿತನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಹೊಳೆದು, ಅದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಒಪ್ಪು ಉತ್ತರಗಳನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನಾರಾಯಣನ ಕೇಲಿ ಭರವಸೆಯಿಟ್ಟು, ಪುಟ್ಟಗಂಟು ಉಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡರು.

ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಸಂದೇಹದ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡು

ತ್ತಿದ್ದಿತು. ಬೆಂಗಳೂರು ತಲಪಿ, ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡುವವರೆಗೂ ಸಮಾಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಗಲಾಟೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವಿದ್ದಾಗ, ಇಂಥ ಮೊಕದ್ದಮೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು ಎಷ್ಟು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ? ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಂಧ ಅಯೋಗ್ಯನಾದ ಮಗ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಟ್ಟಿಬಹುದೇ ? ವಾಸ, ಅನನವೇನು ಸ ಹುತ್ತಪ್ಪು? ಗಂಡನಾದವನು ಏನುಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನೂ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೆಣಕಿದನೆಂದು ದೊಡ್ಡ ರಂಪು ಮಾಡಿ ಆ ಗೌಡರ ಅಳಿಯ ಇವನ ಪ್ರಾಣಶೋಗವ ಹಾಗೆ ಹೊಡೆಯಬಹುದೆ? ಗೌಡರೂ ಈಚೆಗೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರು; ಅವರ ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಅಳಿಯಂದಿರು. ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಮದ ಇಳಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ದೇವರು ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭ ಕಲ್ಪಿಸಿದ. ಈ ಕ್ರಿಮಿ ನಲ್ ಕೇಸು ಸಾಮಾನ್ಯವೆ? ಕೊಲೆನಾಡುವುದಕ್ಕೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆಂದು ಆಮಾದನೆ ಹೊರಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಗೌಡರ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಎರ್ಪಗಟ್ಟಲೆ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆ; ಅದೇ ಕೊರಗಿಸ್ತೆಯೇ ಗೌಡರೂ ನೆಗೆದು ಬೀಳುತ್ತಾರೆ! ಅವರಿಗೆ ಪಾಗಾದರೇನೇ ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷೆ. ನಾಗಪ್ಪನ ಬದ್ಧಿ, ಕೈ ಚಳಕ ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಆ ರುಚಿ ಈಗ ಅನುಭವಿಸಲಿ-ಎಂದು ತಮ್ಮಸ್ವಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಅಂದುಕೊಂಡು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಸಣ್ಣನಗು ನಕ್ಕರು.

ಬೆಂಗಳೂರು ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ ಬಂದಿತು. ನಿಲ್ದಾಣದ ಗಡಿಯಾರ ಸಂಜೆಯ ಐದೂವರೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಸರದಿಂದ ಇಳಿದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬಾರು ಕುಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಾ, ಬಳೇಪೇಟೆಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಚಿಕ್ಕ ಪೇಟೆಯ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದವರಿಗೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ನಡೆಸು, ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ, ನಾರಾಯಣನ ಕಡೇರಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಳಗಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾರಾಯಣನೇ ಎದುರಾದದರಿಂದ, ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬಲವಂತವಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಹೇಳಿದರು.

“ಮನೇಗೆ ಜೊರಟು ಬಟ್ಟಿಯೇನು ?”

“ಇವತ್ತು ತುಂಬ ಬೇಜಾರಾಗಿಹೋಗಿದೆ ನಾಗಪ್ಪ. ಮನೇಗೆ ಬೇಗನೆ ಹೋಗೋಣಾಂತ ಹೊರಟೆ. ಬಾ ಹೋಗೋಣ.”

“ನಾನು ಆಫೀಸಿನಲ್ಲೇ ನಿನ್ನ ನೋಡೋಣ ಅಂತ ಬಂದೆ”

“ಅದೇನಪ್ಪ ಅಂಥ ಸಮಾಚಾರ?”

“ನಡಿ, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ತನಗೆ ಯಾವುದೋ ಹೊಸ ಕೇಸೊಂದನ್ನು ತಂದಿ ದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ನಾರಾಯಣ ಮಹರ್ಷಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ. ನಾಗಪ್ಪ ನವರೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತು ಮಾತಿಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಾವು ಬಂದ ಉಪ್ಪೇರನನ್ನೂ, ಗೌಡರ ಅಳಿಯನ ಮೇಲೆ ಹೂಡಿದ್ದ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸಿನ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ದ್ರವ್ಯ ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಾಯವೇನಿದೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿ ನಾರಾಯಣನ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಿವಿ ನಿಮಿರಿಸಿದರು.

ಐದು ನಿಮಿಷ ಯೋಚಿಸಿದ ನಾರಾಯಣ. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮೊಕದ್ದಮೆ ತನಗೆ ಲಾಭಕಾರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಂಡ ನೇನೋ! ಕೂಡಲೇ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ತಣ್ಣೀರೆರೆಚುವಂತೆ—

“ನನಗೆ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸು ನಡೆಸಿ ಅನುಭವವಿಲ್ಲ; ಬೇಕಾದರೆ ಸಿವಿಲ್ ಕೇಸು ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆ. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸು ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ ಚೆನ್ನಾಗಿರಬೇಕು; ಅನುಭವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬೇಕು. ನನ್ನಂತಹವನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ಅದರ ಜಾಡು ತಿಳಿಯದೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೋ ತಿರುಗಿ ರಂಪು ರಾಮಾಯಣ ವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದುಬಿಟ್ಟ.

“ಹಾಗಾದರೆ ಏನು ಮಾಡೂಂತೀಯಾ?”

“ಯಾರಾದರೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಲಾಯರನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಸಿವಿಲ್ ಕೇಸು ನಡೆಸುವವರ ಹತ್ತಿರ ಮಾತ್ರ ಖಂಡಿತ ಹೋಗಬೇಡ”

“ನನಗೆ ಯಾವ ಲಾಯರೂ ಗುರುತಿಲ್ಲವಲ್ಲ ನಾರಾಯಣ”

“ಬಳಿವೇಟೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿದ್ದಾರೆ ಚಂದೂರಾಯರು ಅಂತ. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಎತ್ತಿದ ಕೈ ಅವರು ಮನಸಿಟ್ಟರೆ ಎಂಥ ಕೇಸಾದರೂ ಗೆದ್ದ ಹಾಗೆಯೆ. ಅವರ

ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು.”

“ಫೀಸು ಜಾಸ್ತಿ ಕೇಳುತ್ತಾರೆಯೇನೋ?”

“ಅದರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಖಂಡಿತವಾದಿ ಆತ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಏನಪ್ಪ ಈ ಬಡವನ ಗತಿ?”

“ಜಾಸ್ತಿ ಫೀಸು ಕೊಟ್ಟರೂ ಮುತುವರ್ಜಿವಹಿಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ”

“ಅವರನ್ನೇ ನೋಡಲೇನು?... ನೀನೂ ಜೊತೆಗೆ ಬಾ”

“ನಾನು ಬರುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ನಾಗಪ್ಪ, ಸರಿಯವನ ಹತ್ತಿರ. ನೀನೇ ಹೋಗಿ ಬಾ”

ಎಂದ ನಾರಾಯಣ. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೊರಡಲು ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಮತ್ತೆ ಏನೋ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡವರಂತೆ—

“ಅಂದ ಹಾಗೆ, ಆ ಬ್ಯಾಂಕರನ್ನ ನಾಳೆ ನೋಡೋಣವೆ ನಾರಾಯಣ?”

“ವೃಥಾ ಯಾಕಪ್ಪ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಬೇಕು? ನಿನ್ನ ಹಣ ವಾಪಸ್ಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೇನು?”

“ಛಿ, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೆ? ಅದಕ್ಕಲ್ಲ, ಅಸಲು ಬಡ್ಡಿ ಲೆಕ್ಕ ಒಟ್ಟು ಎಷ್ಟಾಗಿದೆಯೋ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರೋಣಾಂತ”

“ದುಡ್ಡುಕೊಟ್ಟು ಇನ್ನೂ ವರ್ಷವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ತನಿಖೆಗೆ ಹೊರಟರೆ ಅವನೇನಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾನು! ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಹೋದರಾಯಿತು.”

“ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮೆಟ್ಟಿಲಿಳಿದರು. ಪುಟ್ಟಗಂಟಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಬಂದಿತೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಆ ‘ಮಹಾರಾಯ’ ಎಷ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಾನೋ ಎಂದು ಗುಣಾಕಾರ ಹಾಕಿದರು.

ಅವರ ಗುಣಾಕಾರಕ್ಕೆ ಎರಡರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಾಕಾರ ಹಾಕಿ, ಚಂದೂರಾಯರು—

“ನೊದಲು ಇನ್ನೂರು ಕೊಡಿ. ಆಮೇಲೆ ನೋಡೋಣ. ಇದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆನೋವಿನ ಕೇಸೇ.”

ಎಂದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಸುಸ್ತಾದಂತಾಯಿತು. ತಲೆ ತಿರುಗು ತ್ತಿದೆಯೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮಂಜಾದವು.

“ಅಷ್ಟು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಬಡವ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೇ ಸ್ವಾಮಿ?”

“ಬಡವ ಉಳಿಯಲಿ ಅಂತಲೇ ಇಷ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು.”

“ಕಮ್ಮಿನಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಸ್ವಾಮಿ”

“ಇದು ದಿನಸಿ ವ್ಯಾಪಾರವಲ್ಲ ಚೌಕಾಶಿ ಮಾಡೋಕೆ. ಇಷ್ಟು ವಿದ್ವರೆ ಅಷ್ಟು ಫೀಸು ಕೊಟ್ಟು, ಗುಮಾಸ್ತೆ ಹತ್ತಿರ ಅಪ್ಪಿ ಕೇಷನ್ನಿಗೆ ರುಜುಹಾಕಿ ಹೋಗಿ”

ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಬಿಸಿತುಪ್ಪ ಬಾಯಿಗೆ ಸುರಿದುಕೊಂಡಂತಾಗಿತ್ತು. ‘ಬೇರೆ ಲಾಯರ್ ಹತ್ತಿರ ಹೋದರೆ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೇಳುತ್ತಾರೇನೋ! ಇವರು ತುಂಬ ಗಟ್ಟಿಗರು ಅಂತ ನಾರಾಯಣ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಕೇಸು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ, ಬಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ, ಹಾಗಾಗಿದೆ!’ ಎಂದು ಎರಡೆರಡು ಬಾರಿ ಯೋಚಿಸಿದ ನಾಗಪ್ಪ, ಕೊನೆಗೆ ‘ದೇವರೇ ಗತಿ’ ಎಂದುಕೊಂಡು ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರ ಹೇಳಿ ಬಂದರು.

ಪುಟ್ಟಗಂಟಿನ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಯವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ತುಂಬಾ ವ್ಯಸನವಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೇ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೇಳಿದವರು, ಇನ್ನು ಪ್ರತಿಸಾರಿಯೂ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಎಷ್ಟು ಕೇಳುವರೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯೂ ಕ್ಷಣಕಾಲ ತಲೆ ಹಾಕಿತು. ಆಗ ಹಣಕ್ಕೇನು ಮಾಡುವುದು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸುಳಿದಾಗ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಯಿತು.

.....ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಂದ ಕಾಗದವೇ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ; ಎಂಟು ನೂರು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೇಳಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಕ್ಕೆ, ಈ ಸಂಬಂಧವೇ ಬೇಡವೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟರೋ ಏನೋ. ಹುಡುಗ ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಗೌರ್ಮೆಂಟ್ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಎಂಟುನೂರು ಕೊಡುವುದು ಹೆಚ್ಚಿ? ಓದದೆ, ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಸಾವಿರಕೊಟ್ಟರು ರಂಗಯ್ಯ. ಅವನಿಗಿಂತ ಕಿಟ್ಟು ನೂರುಪಾಲು ವಾಸಿ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ

ಅವನಿಗೆ ಎಂಟುನೂರು ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಕೊನೆಯಪಕ್ಷ ಒಂದೂವರೆ ಸಾವಿರ ವಾದರೂ ತಾವು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಮಲ್ದಾರರು ಏನನ್ನು ವರೋ ಎಂದು ಹಿಂಜರಿದು ಕೇಳಲು ಎಂಟುನೂರು ಕೇಳಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಂದ ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ!—ಎಂದುಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ

ಸುಂದರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಆ ರಾತ್ರಿ ರಾಘವಯ್ಯನವರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ತಂಗಿ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಊರಿಗೆ ಹೋಗೋಣವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಾಗಲೇ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಪವ್ವಳ ಮನೆಯ ಮುಂದಯೇ ಹಾಡು, ಅತ್ತ ಓರೆ ನೋಟ ಬೀರಿ, ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದು ರಾಘವಯ್ಯನವರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರಣದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಮನೆಯ ಜವಾನ—

“ಯಾರು ಬೇಕು ಸ್ವಾಮಿ ?”

ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ತಾನು ಆ ಮನೆಯ ಅಳಿಯನ ತಂದೆ, ರಾಘವಯ್ಯನವರ ಬೀಗ—ಎಂದು ಇವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡು, ನಾಗಪ್ಪನವರು—

“ರಾಯರು ಇದ್ದಾರೆನವ್ವಾ ?”

“ಯಾರು, ದೊಡ್ಡವರೋ ಚಿಕ್ಕವರೋ ?”

“ಯಾರಾದರೂ ಸರಿಯೆ. ನಾನು ನೋಡಬೇಕು.”

“ಅಲ್ಲೇ ಇರಿ ಸ್ವಾಮಿ. ಒಳಗೆ ಯಾರೂ ಬರಬಾರದು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ನೋರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.”

“ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕರಾಯರಿಗೆ ತಂದೆ ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಅಮ್ಮ ನೋರಿಗೆ ಮಾವ. ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಬಿಡಯ್ಯ.”

“ನೀವು ಯಾರಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೇನು ಸ್ವಾಮಿ. ಒಳಗೆ ಬಿಡಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳಿದವೇಲೆ ನಾನು ಅವರ ಮಾತು ಮಾರೋಕಾಗುತ್ತಾ ?”

“ಹೋಗಲಿ, ದೊಡ್ಡರಾಯರಿಗೆ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೀನಿ ಅಂತ ಹೇಳಯ್ಯ.”

“ಅವರು ಊರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ಗ್ರಾಮನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರೋ

ದಿಕ್ಕೆ ಸರ್ಕೀಟ್ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೋರೂ ಜೊತೆಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.”

“ಚಿಕ್ಕರಾಯರಿಗೆ, ನಿಮ್ಮತಂದೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಅಂತ ಹೇಳಯ್ಯ.”

“ಅವರು ಊರಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ, ಸರ್ಕೀಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.”

“ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಅಮ್ಮನೋರೂ ಇಲ್ಲವೋ?”

“ಅವರು ಕಲ್ಲಬ್ಬಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸರ್ರನೆ ಕಾರು ಆವರಣದೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಸ್ವರ್ಣ ಇಳಿದು, ತನ್ನ ವ್ಯಾನಿಟೆಬ್ಯಾಗನ್ನು ತೂಗಾಡಿಸುತ್ತಾ ಕೆಳಗಿಳಿದಳು.

“ಅದೋ ಬಂದರಲ್ಲ-ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಾರಯ್ಯ.”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣ ಒಳಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ ಜವಾನ ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ಹಿಂತಿರುಗಿದ—

“ಯಾರಾದರಾಗಲಿ, ನಮಗೂ ಅವರಿಗೂ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಬಂದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಹೋಗಿ ಅಂತ ಹೇಳು ಅಂದರು ಸ್ವಾಮಿ”

ಎಂದ ಜವಾನ. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಖ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತು; ಮಾವನಾದವನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುವ ರೀತಿ ಇದೇನೇನು? ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಸ್ವರ್ಣಳ ಬಗ್ಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಯೋಚಿಸಲು ಅವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಎತ್ತಿಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು? ಆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವುದೆಲ್ಲಿ? ನಾರಾಯಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಬಸವನಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಈಗಲೇ ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲಾಯಿತು. ಮಲ್ಲೇಶ್ವರದಿಂದ ಬಸವನಗುಡಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ ಹನ್ನೊಂದುಗಂಟೆಯೇ ಹೊಡೆಯುತ್ತದೆ. ಏನುಮಾಡುವುದು - ಎಂದು ಪೇಚಾಡುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಮ್ಮನ ಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆ ಬಾಗಿಲಿನ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊರಳಿಸಿದರು.

“ಒಳಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗಬಾರದು?” ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನದೆಲ್ಲ ನೆನಪಾಗಿ—

“ಹೇಗೆ ಹೋಗುವುದು?” - ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂಜರಿಯಿತು.

“ಹೋದರೆ ಪದ್ಮಮ್ಮ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾಳೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?”

ತೂಗಾಡಿತ್ತು ಮನಸ್ಸು.

“ಉಪಚಾರ ಏನುಬೇಕು-ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳ ಸಿಕ್ಕರೆ ಸಾಕು.”

“ಏನನ್ನುತ್ತಾ ಕೋ ಆಕೆ ?”

“ಛಿ, ಒಳ್ಳೆಯವಳು ಪದ್ಮಮ್ಮ. ಯಾವುದನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನದಿಲ್ಲ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟದ್ದಾಳೆ!”

“ರತ್ನ.....?”

“ಅವಳೇನು ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗಿ! ತನ್ನಂತಹ ದೊಡ್ಡವನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಅವಳಿಗಿಲ್ಲಿದೆ?”

ಹೋಗಲೋ ಬೇಡವೋ ಎಂದು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಓಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನಸ್ಸು ಕೊನೆಗೆ ಹೋಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿತು. ಪದ್ಮಮ್ಮನ ಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲು ಹತ್ತಿ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದರು. ರತ್ನ ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಳು.

“ಅಮ್ಮ ಇದ್ದಾರೇನಮ್ಮ?”

“ಹೌ.”

“ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ?”

“ಒಳಗಿದ್ದಾರೆ”

ನಾಗಪ್ಪ ಒಳಗೆ ನಡೆದರು. ಯಾರ ಉಪಚಾರವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಡೊಂಕು ರುಮಾಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಗೂಟಕ್ಕೆ ತಗುಲಿಸಿದರು. ಕೋಟು ತೆಗೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ರತ್ನಳಿಂದ ಸುದ್ದಿ ಅರಿತ ಪದ್ಮಮ್ಮ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು.

“ಎಲ್ಲ ಸೌಖ್ಯತಾನೆ?”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪೀಠಿಕೆ ಅದು.

“ಹೌ, ಊರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ?”

ಪದ್ಮಮ್ಮ ಪ್ರಸನ್ನವದನದಿಂದಲೇ ಮಾತಿಗೆ ತೊಡಗಿದಳು.

“ಎಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರೆ.”

“ಏಳಿ, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಿ.”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ಪದ್ಮಮ್ಮನ ಮಾತನ್ನು

ಸರಿಪಾಲಿಸಿದರು ! ಎಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತುದೂ ಆಯಿತು. ಹೆಸಿದ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ತುತ್ತು ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ—

“ಸಂದರುನನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲವೇ ?” ಎಂದಳು ಪದ್ಮಮ್ಮ. ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ತುತ್ತು ಗಂಟಲಿನಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು.

“ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಅವನು” ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಮಾತು ನಿಂತಿತು.

ರತ್ನ ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿದಳು. ಊಟಮುಗಿಸಿದ ನಾಗಪ್ಪ ಪದ್ಮಮ್ಮನೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚುಸೂತಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದೇ ?

ಪುಟ್ಟಗಂಟು ಕರಗಿತು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಕೋರ್ಟು ಖರ್ಚಿಗೆ ಹಣಬೇಕು. ನಿಂಗನಹಳ್ಳಿಯ ಗೋಸೂಳದಲ್ಲಿರುವ ಹತ್ತು ಎಕರೆ ಜಮೀನನ್ನು ದರಖಾಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೋಟಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಹಣ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಗಳು ಸುಮಿತ್ರೆಯ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ವಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಮದುವೆಗೆ ಹಣಬೇಕು, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹಣಬೇಕು. ಆದರೆ ಹಣ ಎಲ್ಲಿದೆ ?

ಅದೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಹತ್ತಾರು ಬಾರಿ ಯೋಚಿಸಿದರು. ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆ ಬಾರದೆ ನೋರಳಾಡಿದರು. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋಡೆಯ ಗಡಿಯಾರ ಬಾರಿಸಿದ ಗಂಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹನ್ನೆರಡು, ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು ಎಂದು ಎಣಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ಬಳಿಕ ಮನಸ್ಸಿಗೇನೋ ಹೊಳೆದಂತಾಯಿತು. ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಿಧಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುರಡುಕಾಸಿಗೆ ಕಿಸೆಯೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಸಣ್ಣಗೆ ನಕ್ಕರು. ಅನಂತರ ಜೋಂಪು ಹತ್ತಿತು.

ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಎಳುಗಂಟೆ. ಮುಖತೊಳೆದು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಮ್ಮ ಕಾಫಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಒಂದೊಂದೇ ಗುಟುಕು ಹೀರುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು—

“ರತ್ನಾಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ ?”

“ಮಾಡಬೇಕು.”

“ಯಾವಾಗ ?”

“ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ.....”

“ವರ.....?”

“ಅದೇ ಇನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಲ್ಲ !”

“ಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವನಿಗೂ ಈ ನಡುವೆ ಯಾವು ಯಾವುದೋ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಬರುತ್ತಿವೆ. ನನಗೇನೋ ರತ್ನಾನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಬೇಕು ಅಂತ ಇಷ್ಟವಿದೆ. ವೆಂಕೂನು ತುಂಬ ಆಸೆ ಪಡುತ್ತಾಳೆ”

“ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ.....”

“ಆದರೆ ಏನು? ಅವನೇನೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೇಳೋಲ್ಲ. ಮೂರುಸಾವಿರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ಯುಗಾದಿಗೆ ಮುಂಚೆ - ಈ ಫಾಲ್ಗುಣದಲ್ಲೇ ಶುಭ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ಬಿಡೋಣ.”

“ಮೂರು ಸಾವಿರವೇನು, ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರದ ಈ ಆಸ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ಕೊಡಬಹುದು - ‘ವರ’ ಅಂತ ಒಬ್ಬ ಯೋಗ್ಯಸ್ಥ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ. ಈ ಮನೆ, ತ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಹತ್ತಿರ ಇರೋ ಜಮೀನು, ಅಹುಡುಗಿ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಇರೋ ಐದು ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರೆನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಅವನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ನಾನೇನು ತಲೆಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆಯೆ? ಮುಖ್ಯ ನನ್ನ ಮಗಳು ಸುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು”

“ಅದಕ್ಕೇ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು. ಕಿಟ್ಟು ಇದ್ದಾನೆ - ರತ್ನಾನ್ನಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರ ಅಂತ. ಕಂಡವರು ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸೊತ್ತು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಇರಲಿ”

“ಅದೇನೋ ನಿಜವೆ. ಆದರೆ ರತ್ನ ಕಿಟ್ಟುವಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವಳು, ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ”

“ಒಂದು ತಿಂಗಳು ತಾನೆ ದೊಡ್ಡವಳು? ಪರವಾಗಿಲ್ಲ. ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯವರಂಥ ಮಹಾನುಭಾವರೇ ತನಗಿಂತ ಎರಡು ವರ್ಷ ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಅಂಥಾದ್ದರಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಿಗೆ - ರತ್ನಾನ್ನಿಗೆ ಈ ವಯಸ್ಸೇನು ಅಡ್ಡಿ?”

“ಅದೂ ಸರಿಯೆ. ಆದರೆ ರತ್ನ ಅವನನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಅವಳು ಮದುವೆಯೇ ಬೇಡ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇಲ್ಲೇ ಒಬ್ಬರು ಡಾಕ್ಟರು ಇದ್ದಾರೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇಲ್ಲದೇನೆ ಮದುವೆ ಯಾಗುತ್ತೇನೆಂದು

ಬಂದಿದ್ದರು. 'ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ನನಗೆ' ಎಂದು ಬಿಟ್ಟುಳು ರತ್ನ. ಅಂಥಾದ್ದರಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟುವನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾಳೆಯೇ?"

“ಒಪ್ಪದೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ? ನೀವು ಹೇಳಿದರೆ ಆಗುತ್ತದೆ”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದೊಡನೆ, ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹತ್ತಿರದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರತ್ನ ಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು :

“ಯಾರು ಹೇಳಿದರೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮಗ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ. ಈ ಬೆಣ್ಣೆ ಮಾತು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವೂರ ಬಂದರೇನೋ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ನನ್ನ ಮದುವೆ ಮಾತು ಎತ್ತಬೇಡಿ. ಆ ಸುದ್ದಿ ಎತ್ತುವವರು ಈ ಮನೆ ಮೆಟ್ಟಲೇ ತುಳಿಯಬಾರದು.”-ಎಂದು ಮಾತಿನ ಮಳೆಗರೆದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮಸಿ ಬಳಿದಂತಾಯಿತು.

“ಏನೋ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗಿ. ಒಂದು ದಾರಿ ಮಾಡೋಣ ಅಂತ ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಅದು ನಿಮಗೇ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ!”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅವರು ಎದ್ದು ಕೋಟು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ರುಮಾಲು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ರತ್ನ—

“ಇಂಥ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗಿರೇ ಹುಡುಗತ್ತಾ ಇದ್ದೀರೇನೋ - ರಣಹೆದ್ದ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟೊಂಡು ಹೆಣ ಹುಡುಕೋ ಹಾಗೆ-ಹಣ ದೋಚೋದಿಕ್ಕೆ.”

“ಹೋಗಲಿ. ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಮ್ಮ ರತ್ನ. ಹಾಗನ್ನಬಾರದು.

ಮಗಳನ್ನು ಶಾಂತ ಗೊಳಿಸಿದಳು ಸದ್ಮಮ್ಮ.

“ನಾನು ಹೋಗಿಟ್ಟು ಬರ್ತೀನಿ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೊರಗಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟರು.

“ಬರೋದೇನೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ಹೋಗಿ.....ಇನ್ನೇಲೆ ಈ ರಸ್ತೇನೇ ಮರೆತು ಬಿಡಿ”—ಕೆಚ್ಚು ಕಂಡಿಂದ ಕೆಚ್ಚು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಳು ರತ್ನ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹಿಂತಿರುಗಿಯೂ ನೋಡದೆ, ರಸ್ತೆಯ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾದರು !

ಹೆಂಗಸಲ್ಲದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಸುಂದರುವಿನ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಶಾಮುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಗದ ಬರೆಸಿ ಹಾಕಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಕಾಗದ ಬಂದರೆ, ನಾಗಪ್ಪನವರೇನಾದರೂ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ, ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಸುಂದರುವಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಬೈಯ್ಯಬಹುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ, ಕೋಟಿ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಶಾಮುವಿನ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯದೇಕೆಂದು ಸುಂದರುವಿಗೆ ಬರೆಸಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಬಹುದಿನಗಳಾದರೂ ಅವನಿಂದ ಕಾಗದ ಬಾರದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಕರಗತೊಡಗಿತು ಕೊನೆಗೆ ಪದ್ಮವ್ಯುನಿಗೊಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದು, ಸುಂದರುವಿನ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೂ ಉತ್ತರ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ, ಅವಳ ಕಳವಳ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿಬಂದಾಗ—

“ಸುಂದರು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನೆ? ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಾನೆಯೆ?”

ಎಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅಕೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಳು.

“ಆ ಆರೋಗ್ಯವು ಮನೆ ಹತ್ತಿರ ನಾನು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೇನು ಧಾಡಿ?”

“ಪಾಪ, ಯಾಕೆ ಹಾಗಂತೀರಿ ಅವನನ್ನು?”

“ಇನ್ನೇನು, ತಂದೆ ಅನ್ನೋನು ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋದರೂ, ಒಳಕ್ಕೆ ಬಿಡಬೇಡ ಅಂತ ಜವಾನನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಮೇಲೆ”

“ಸುಂದರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದನೆ?”

“ಅವನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ. ಯಾರಾದರೇನು—ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ.”

ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡದಾದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಆ ಹಕ್ಕು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿನ ಮಹತ್ತು ಎಂದು ಆಕೆಗೆ ಹೊಳೆಯುವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗನನ್ನು ಮಾರಿ ಕೂಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವೇಲಿ, ನಮ್ಮ ಹಕ್ಕು ಏನು ಉಳಿದಿವೆ ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಅವನನ್ನಾಗಲಿ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ದೂಷಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲ, ಅದು ಅವರ ತಪ್ಪಲ್ಲ; ತನ್ನ ತಪ್ಪು, ತನ್ನ ಗಂಡನ ತಪ್ಪು—ಎಂದು ಕೊರಗಿ ಸಣ್ಣಗಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದವನು ಶಾಮು ಒಬ್ಬನೇ. ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಇನ್ನೂ ಅರಿಯದ ಹುಡುಗಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಳು. ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ, ಕೋಟಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಗೆ ದಿನವಹಿ ಐದು-ಹತ್ತು ವೈಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗಿಬರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಡಿಯಂತೂ ಶಾಂತವಿನೋಡನೆ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಕನಸುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತ ಹೊತ್ತುಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾಯಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಮು ಮಾತ್ರ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಪರೋಪಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡು, ಪರಹಿತ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಗಾಯಗಳಿಗೆ ದಿನವಹಿ ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚಿ, ಬಟ್ಟೆಕಟ್ಟಿ, ಅವನ ಅರೈಕೆ ಮಾಡುವುದೂ ಶಾಮುವಿನ ಕೆಲಸವೇ. ಇನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಓದಿನಕಡೆಗೆ ಗಮನಕೊಡುವುದೂ ಮುಖ್ಯವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದುಕಡೆ ತಾಯಿಯ ಕೂರಗು ನೆನಪಿಸಬೇಕು; ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯುಗಾದಿ ಬೇರೆ ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರಬೇಕು—ಹೀಗೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಾಮು.

ಕ್ರಮೇಣ ಅನ್ನ-ನೀರಿನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನವೀಯದೆ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವವರು ಕೂಡ

ಇಲ್ಲದೆ, ಹುಡುಗರು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಇತರರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪ, ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಹೋಸಲದಾಟಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆರಿಯಳು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ನೆರೆಮನೆಯ ಸೀತು, ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಶಾಂತವನ್ನು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ನೆರೆಮನೆಗೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ವೇದದಲಿನಂತೆಯೇ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಶಾಂತವಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಕಂಡವರ ಮನೆಯ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದಿನ ದುಡಿಸುವುದು? ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸೊಸೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ—ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಂದ ಮದುವೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪದ ಕಾಗದವೇ ಬಾರದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ನಿರಾಶೆಯಾಗಿತ್ತು.

ನಾಗಪ್ಪನವರಂತೂ ಬೀರೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಬಂದರೆ ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕಾಕತಾಳ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಮದ್ದೂರಿನಿಂದ ಕನ್ಯಾ ಪಿತೃಪೋಷ್ಣರು ಆಗವಿಸಿದರು. ನೇರವಾಗಿ ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಹೆಸರು 'ರಿಟ್ಟೆಲ್ ಹೆಡ್ ಗುಮಾಸ್ತೆ' ನರಸಿಂಹಯ್ಯನೆಂದೂ, ಮದ್ದೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದಾಗಿಯೂ—ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

“ತಾವು ಇಷ್ಟುದೂರ ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದು ತುಂಬ ಸಂತೋಷ” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು—

“ತೆಗೆದಕೊಳ್ಳಬೇಕು.” ಎಂದು ಉಪಚರಿಸಿದರು.

“ನಾನು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ವರನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆಯೇ ಹೊರತು, ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ!”

ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿತ್ತು ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರ ಮಾತು. ಮನುಷ್ಯ ತುಂಬ ಖಂಡಿತವಾದಿ ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯಿತು.

“ಹುಡುಗ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾನಂತೆ. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕೋಟಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಿಂದ ಮದ್ದೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರೋಣ ಅಂತ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ”

“ತುಂಬ ಸಂತೋಷ.”

“ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ ಆಯಿತು ಸರ್ವಿಸ್ಸಿಗೆ ಸೇರಿ?”

“ಮೊದಲು ಒಂದು ವರ್ಷ ಬದಲಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಖಾಯಂ ಆಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂತು.”

“ಪಾಗಾದರೆ ನಲವತ್ತಾರು ಪ್ಲಸ್ ಹವಿನೆಂಟು ಬರುತ್ತೇಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ?”

“ಹೌ”

“ಇವತ್ತು ಭಾನುವಾರ. ಹುಡುಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೋ?”

ಹೊರಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಿಟ್ಟುವನ್ನು ಕರೆದರು ನಾಗಪ್ಪ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ಅವನನ್ನು ಎರಡು ಸಿಮಿಷ ಆವಾದಮಸ್ತಕ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ-

“ವಯಸ್ಸೆಷ್ಟು?” ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಡುವೇರಿಸಿದರು.

“ಇರ್ವತ್ತಾಲ್ಪಾಯಿತು-ಶಿವರಾತ್ರಿಗೆ”

“ಸರಿ, ನೀನು ಹೋಗಪ್ಪ” ಎಂದು ಕಿಟ್ಟುವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು ನರಸಿಂಹಯ್ಯ.

ಅನಂತರ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ-

“ಈ ವರ್ಷವೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀರೋ?”

“ಈ ಯುಗಾದೀಗೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಮುಗಿಸಿಬಿಡಬೇಕು ಅಂತ ಆಸೆ”

“ಇನ್ನೇನು ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನವೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ-ಯುಗಾದಿ?”

“ಹೌದು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವವರು ಇಲ್ಲ. ‘ಅವಳು’ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದೇ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಇದೆ. ಅದು

ಅರಿಯದ ಹೆಡುಗಿ. ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದು. ಹೀಗಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಅನ್ನುವವಳು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಅಂತ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ”

“ಸರಿ, ಹಾಗಾದರೆ ಹುಡುಗನ ಜಾತಕ ಕೊಡಿ.”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಜಾತಕದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ತಂದಿತ್ತರು.

“ಜಾತಕ ಕೂಡಿದರೆ ಆಗಿಹೋಗಲಿ. ನನಗೂ ಮೂರು ಹೆಣ್ಣು-ನಾಲ್ಕು ಗಂಡು ಇದೆ. ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಮೊದಲನೆ ಹುಡುಗ ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದಲೇ ಹೆಣ್ಣು ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಎರಡನೆಯವನಿಗಾಗಬೇಕು. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಿಂದ ಹೆಡುಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಅನುಕೂಲವಾದ ಸಂಬಂಧವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಮದುವೆಯನ್ನು ಈ ಯುಗಾದಿಗೇ ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆ ಮಗಳ ಮದುವೆಯೂ ಆಗಿಹೋದರೆ ನನಗೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆ.”

“ಹಾಗೇ ಮಾಡಿ. ಸಂತೋಷ”

“ಅಂದಹಾಗೆ ಕೊಡುವುದು - ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಏನೇನು ಎಂದು ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ಹೋಗಲಿ.”

“ನೀವೇ ಹೇಳಿ.” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ನಮ್ಮ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಹೆಣ್ಣಿನವರು ಏನೇನು ಕೊಡುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನೇ ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೂ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ನಾನೇನೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡಲಾರೆ”

“ಅವರು ಏನೇನು ಕೊಡುತ್ತಾರೋ?”

“ಆ ಮಾತೂ ಆಗಿದೆ. ಹುಡುಗನ ಕೈಗೆ ಸಾವಿರದಿನೂರು ಕೊಡುತ್ತಾರಂತೆ. ಬೆಳ್ಳಿತಟ್ಟಿ, ಚಿಂಬು, ಎರಡು ಬಟ್ಟಲು ಹುಡುಗನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರಂತೆ. ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಗೆ ಎರಡೆರಡು ಚಿನ್ನದ ಖಳಿ ಹಾಕುತ್ತಾರಂತೆ. ನಮ್ಮ ಖರ್ಚು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಕೂರು ಸೀರೆ, ಅರ್ಧ ಸವರನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಂಗಲ್ಯ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು

ಹೋಗಿ, ಕನ್ಯಾದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಷ್ಟೇ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ.”

“ಹುಡುಗನಿಗೆ ಒಂದು ಕೈಗಡಿಯಾರ, ಎರಡು ಸೂಟು ಕೊಡಬೇಕು.”

“ನಮ್ಮ ಹುಡುಗನಿಗೇನೂ ಅವರು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ನಾವೂ ನಿನಗು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಹುಡುಗನಿಗೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಒಟ್ಟಿಬರೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಫೇಗೆ?”

“ನಮ್ಮ ಹುಡುಗ ಈಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು, ರೇಡಿಯೋ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತಿಂಗಳಿಗೆ ನೂರೈವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳ. ಅಂಥ ಅವಸಗೆ ಆ ಚಿಕ್ಕವನುಗಳೊಂದಿಗಿನವರು ಸೂಟು-ಕೈಗಡಿಯಾರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಗ ತಾಲೂಕು ಕಚೇರಿ ಗುಮಾಸ್ತೆ. ನಲವತ್ತಾರು ಪ್ಲಸ್ ಹದಿನೆಂಟರ ನಾದ ಕಾರ ಕೂನ. ಅಂಥವನಿಗೆ ಸೂಟು-ಕೈಗಡಿಯಾರ ಎಲ್ಲಿ ತರೋಣ?”

ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರ ನಿರ್ವಹಣೆಯಾದ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಸೋತರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಡವೆ?”

“ನನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬೇಕಾದರೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ. ಗುಡು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು, ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಊರೂರು ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ?”

“ಅದೂ ನಿಜಾನ್ನಿ!”

“ಹುಡುಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಳುಗಿದ್ದಾಳೆ. ವಯಸ್ಸು ಹದಿನೆಂಟಾಯಿತು. ಎಣ್ಣೆ ಗಂಪು ಬಣ್ಣ. ಕೈ, ಕಾಲು, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು ಎಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ಸೊಗಸಾಗಿ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಬಾರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಬಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದು!” ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರು ನರಸಿಂಹಯ್ಯ.

“ಹಾಗಾದರೆ ನೋಡುವುದೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಇಡಿಸಿಬಿಡಿ.”

“ಜಿನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ. ಯಜಮಾನಿಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ.”

“ಅವನೇನು ಒವ್ವತ್ತಾಳೆ”

“ನೂತು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ಇರಬೇಕು. ಆವೇಲೆ ತಕರಾರು ತಂದರೆ ಅಗೋದಿಲ್ಲ. ನನ್ನದು ಅತಿ ಕೆಟ್ಟ ಸ್ವಭಾವ. ಹಾಳು ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಡೇರಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪಳಗೀ ಪಳಗೀ ಕೆಟ್ಟಗುಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಜಟ್ಟಿದೆ.”

“ಛಿ, ಹಾಗೇಕೆ ಅಂದ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ?”

“ಹೌದು ನಾಗಸ್ವನವರೇ, ಇದು ಮದುವೆ ಮಾತು. ಎರಡು ಜೀವಗಳು ಬದುಕಿಸುವವರಿಗೂ ಒಟ್ಟಾಗಿದ್ದು ಸುಖ-ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಹೆಡುಗನದೊಂದು ದಾರಿ - ಹುಡುಗಿಯ ದೊಂದು ದಾರಿ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಸಂಸಾರ ನಿಸ್ಸಾರ; ಸುಖವಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಖಡಖಂಡಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವೂ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಬೇಕು. ಹೆಡುಗಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಯಿ ಮುಂದು. ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿನಗಿಗೆ ಸೇರಿದೆ”

“ಮದುವೆಯಾದವೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ ಬಿಡಿ”

“ಹಾಗಾದರೆ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ ತಾನೇ?”

“ಎನೂ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ”

“ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನಮ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕರೆಯಿರಿ. ನಾನು ಮಾತನಾಡಬೇಕು.”

ನಾಗಸ್ವನವರು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದರು. ಮಲಗಿದ್ದಾಕೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಹೊರಗಡೆ ಬಂದು ಒಳಬಾಗಿಲ ಸನಿಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು.

“ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಏನು ತಾಯಿ?”

“ಹುಡುಗ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಅಗಿ ಹೋಗಲಿ” ಎಂದು ಕ್ಷೇಣವಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಹಾಗಾದರೆ ಹುಡುಗನನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲ!”

“ಅವನನ್ನೇನು ಕೇಳೋದು. ನಾನು ಕೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.” ಎಂದರು ನಾಗಸ್ವ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಸರಿ

ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನೇರವಾದ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆದು ಹೋಗಲಿ ಎಂಬುದು ಅವರ ವಾದ. ಲೋಕವಿರೋಧಿಯಾದರೂ ಸರಿ, ಖಂಡಿತವಾದಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಸಂಕಲ್ಪ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂತಲೇ ಹುಡುಗಿಯ ಒಂದು ಕೆಟ್ಟಗುಣವಾದ, ಬಾಯಿ ದೊಡ್ಡದು, ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಡದೆ ಬೀಗರಾಗಲಿರುವ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು

“ಹಾಗಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ, ಮೊದಲು ಹುಡುಗ ಒಪ್ಪಬೇಕು. ನಾಳೆ ಹುಡುಗಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ತಾನೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡೋನು?”

ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರ ಪ್ರತಿ ಮಾತೂ ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಸೋಲಿನ ಸಾಲಿಗೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಎದ್ದು, ಕಿಟ್ಟು ಕುಳಿ ತಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದರು. ಐದೇ ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲಾವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೂ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು.

“ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಂದ ಕಾಗದವೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಅವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲಾಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಆದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ವರ ದಕ್ಷಿಣೆ ಹೆಚ್ಚುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ‘ಎಂಟುನೂರು ಕೊಡಪ್ಪಾ ಸಾಕು’ ಎಂದು ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಉತ್ತರ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಬಂಧ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ : ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳೋ ಕಿಟ್ಟು.”

“ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡದೆ ಹೇಗಣ್ಣು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು?”

“ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇನೋ ನೋಡೋದು ಎಲ್ಲ ಹುಡುಗಿಯರ ಹಾಗೆಯೇ ಅವಳೂ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿ. ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಬಾಯಿ - ಎಲ್ಲಾ ಇದೆ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಮದುವೆ ದಿನವೇ ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟು ವಾಸಸ್ಸು ಬಂದುಬಿಡೋಣ.”

“ನಿನ್ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಮಾಡಣ್ಣ. ನನಗಿಂತ ನೀನು ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದವನು.” ಎಂದ ಕಿಟ್ಟು. ತಂದೆಯೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಗೌರವ. ಅವರು ಎನ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಸರಿಯೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ. ಎಂತಲೇ, ತಂದೆ ತನ್ನ ಹಿತವನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಾರೆಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತಿದ್ದ ಕಿಟ್ಟು.

“ನೀನೇಬಂದು ‘ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ’ ಅಂತ ಹೇಳಬಿಡು

ಬಾರೋ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಪುತ್ರನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

“ಹುಡುಗ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ನೀವೇ ಕೇಳಿ”

“ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮತಂದೆಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆಯೇ ? ನೀನೇನನ್ನುತ್ತೀಯಾ ?”

“ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ.”

“ಅಂದರೆ ‘ಒಪ್ಪಿಗೆ’ ಅನ್ನು !”

“ಹೌ” ಎಂದ ಕೆಟ್ಟು.

ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು-

“ಇನ್ನು ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಜಾತಕ ತೋರಿಸಿ ಕೂಡಿಬಂದರೆ ದಿನ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತೀನೆ; ನೀವು ಬಂದು ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ. ಆಗಲೇ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು.

“ಈಗಲಾದರೂ ಒಂದು ಲೋಟ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಬಹುದಲ್ಲ!”

“ಆಗಬಹುದು” ಎಂದರು ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ನಗುತ್ತ.

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸುಮಿತ್ರ ಕಾಫಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು.

“ನಮ್ಮ ಮದ್ದೂರಿನ ಕಾಫಿಗೂ-ಈ ಊರಿನ ಕಾಫಿಗೂ ರುಚಿಯೇ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗಿದೆಯಲ್ಲಾ !”

“ಅದು ನೀರಿನ ಗುಣ !” ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಕ್ಕು ನುಡಿದರು.

ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಮುಗಿಸಿದ ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ಎದ್ದುನಿಂತು ಕೋಟು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

“ಹಾಗಾದರೆ ನಾನಿನ್ನು ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ.”

“ತುಂಬ ಸಂತೋಷ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

“ತುಂಬ ಸಂತೋಷ!”

ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರೂ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು, ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ರೈಲು ಹತ್ತಿಸಿದರು. ಈ ಬಾರಿ ನಡೆದ ಮದುವೆ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ತಾಪ ಬರದಂತೆ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆದುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಮೊದಲನೆ ಸೊಸೆಯ ಹಾಗೆ ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಗುಣ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದಳು. ಎರಡನೆಯ ಮಗ ಸುಂದರು ವಿನ ಹಾಗೆ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಬಾಳು ದುಃಖಮಯವಾಗದಿರಲಿ ಎಂದು ದೇವರಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಳು. ಸುಂದರುವೂ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ, ವೆಂಕಮ್ಮ ಅವನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಸುಖ-ದುಃಖ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಇದ್ದ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲಾ ಬರಿಯ ದುಃಖಮಯವಾದುದೇ ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೆನಪುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ಹೇಳಿದ ರತ್ನಳ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೂ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಮರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಂದರು ಹೇಳಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತೂ ಅವಳ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಮುಂದೆ ಕಲ್ಪನಾಚಿತ್ರಗಳು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು.....

“ಅಮ್ಮ, ಒಂದು ದಿನ ರತ್ನ ತನ್ನ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ನೇಣುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಬಿಡಲು ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅತ್ತಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ನೋಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಅವಳನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು!”

“ಆಮೇಲೆ?”

“ಅತ್ತಿ ಅತ್ತುಕರೆದು ತಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಳು. ‘ಹೋಗಬೇಡಿ’ ಅಂದಳು ಸ್ವರ್ಣ. ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಏನುಮಾಡಲಿ ಹೇಳು.”

“ಅವಳಿಗೇಕೆ ಅಷ್ಟು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು?”

“ನಾನೂ-ರತ್ನ ಒಂದು ದಿನ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಕೂತುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅದನ್ನು ಸ್ವರ್ಣ ನೋಡಿದಳು. ರತ್ನ ಹೋದ ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಇವಳು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಬೈದಳು. ಅವತ್ತಿನಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಮೇಲೂ ಇವಳಿಗೆ ಗುಮಾನಿ ಆದಕ್ಕೇ ಆತ್ಮಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಾಗ ‘ಹೋಗಬೇಡಿ’ ಅಂತ ತಡೆದಳು.”

“ಹೀನ ಅದೃಷ್ಟವಸ್ತು ನಮ್ಮದು. ಆ ಸಂಬಂಧ ಗಂಟುಬಿದ್ದದ್ದು ನಮ್ಮ ಕರ್ನು.”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಆತ್ಮೀನೇ ಬಂದರು. ಸದ್ಯ, ಆಗ ಸ್ವರ್ಣ ಮನೆಯಲ್ಲರಲಿಲ್ಲ-ಕ್ಲಬ್ಬಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು.”

“ಆಮೇಲೆ ನೀನು ಹೋಗಿದ್ದೆಯಾ?”

“ಹೌದು, ಹೋಗಿ ರತ್ನನ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಬಂದೆ. ಒಂದು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ನನಗೆ ತೋಚಿವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಹೇಳಿವೆ. ಅವತ್ತಿನಿಂದ ಜಿನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳಮ್ಮ. ನಾನು ಹೇಳಿದ ಸಮಾಧಾನ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬ ಹಿಡಿಸಿತಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಈಗ ತುಂಬ ಬದಲಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆಯೇ ನಗುನಗುತ್ತ ಇರುತ್ತಾಳೆ.”

ಸುಂದರುವಿನ ಮಾತುಕೇಳಿ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಮಿಂಚಿತು.

“ರತ್ನನ, ನಿಮ್ಮತ್ತೀನ ನಾನು ತುಂಬ ಕೇಳಿದೇಂತ ಹೇಳಿವ್ವ!”

“ಆಗಲಮ್ಮ”

“ನಿನ್ನ ಬಾಳು ಹೀಗೇ ಸುಖ ಕಾಣದೆ ಸುರಟಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತಲ್ಲೋ ಸುಂದರು.”

ತಾಯಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದ ದುಃಖ ಸುಂದರುವಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆನನು ಬದಲು ನುಡಿಯದೆ ಕಾರು ಹತ್ತಿ, ಮದು ವೆಯ ದಿನದ ಸಂಜೆಯೇ ಕೊರಟು ಹೋದ.

ಅವನ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು

ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರ ಹೆಂಡತಿ ಕಾವೇರಮ್ಮ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾಯಿತು !

“ ಉರುಟೆಣೆಗೆ ಕೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೀವು ಇಲ್ಲೇ ಕೂತರೆ ಹೇಗೆ ಯಜಮಾನಮ್ಮನೋರೆ ?”

ಕಾವೇರಮ್ಮ ಮುಗುಳು ನಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು. ಆಕೆಯದು ಅತಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವವೆಂದು, ಮದುವೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದಂದಿ ನಿಂದಲೇ ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಬಂಧು-ಬಳಗದವರೊಡನೆ ಆಕೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳು ತುಂಬ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು. ಯಾರ ಮನಸ್ಸೂ ನೋಯಿಸಬಾರದೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೇನೋ ಕಾವೇರಮ್ಮ! ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗಂತೂ ಆ ಬೀಗಿತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಕವ್ವುಹಳ್ಳಿಯ ರಾಜಮ್ಮನಿಗಾಗಲಿ, ರಾಘವಯ್ಯನವರ ಪತ್ನಿ ಅನ್ನಪೂರ್ಣಮ್ಮನಿಗಾಗಲಿ ಕಾವೇರಮ್ಮನಲ್ಲಿದ್ದ ಯೋಗ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಸಿವೆ ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಪಾಲೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಅಂತಹ ಗುಣ ಸಂಪನ್ನೆಯಾದ ತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಲೂ ಗುಣ ಸಂಪನ್ನೆಯಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ನಂಬಿದಳು.

ಕಿಟ್ಟುವಿಗಂತೂ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಹುಡುಗಿ ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಮಗಳು ಲಲಿತೆಯಷ್ಟು ಈ ಹುಡುಗಿ ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅಸಹ್ಯಪಡುವಂತಹ ಕುರೂಪಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಣ್ಣೆಗೆಂಪು ಮೈ ಬಣ್ಣ, ದುಂಡು ಮುಖ, ಉಬ್ಬಿದ ಕೆನ್ನೆ, ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಚಿಕ್ಕಮೂಗು, ಮೂಗಿಗೆ ಅರ್ಧ ಇಂಚು ದೂರವಲ್ಲಿರುವ ಚಿಕ್ಕಬಾಯಿ-ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಹೇಳಿದಂತೆ ‘ದೊಡ್ಡ ಬಾಯಿ’ ಮಾಡುವ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಯಿ ! -ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಣವಂತೆಯೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗಿಯಂತೆ ದಪ್ಪ ದಪ್ಪವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದರೂ ಉದ್ದವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ ! ‘ಹುಡುಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಳ್ಳು’ ಎಂದು ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ನಿಜವನ್ನೇ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅವಳು ಹೇಗಿದ್ದರೇನು-ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗಿದ್ದಳು !

ಅವಳು ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಹೆಸರು ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ! ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ' ಚಿ|| ಸೌ|| ನರಸು ಎಂಬ ಕನ್ಯಾರತ್ನವನ್ನು ' ಎಂದು ಅಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೂ, ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ, ಅವರಿಲ್ಲಾ -

“ನೀನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಹುಡುಗಿಯನ್ನೋ ಮುದುಕಿಯನ್ನೋ?” ಎಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದ್ದರು.

“ನರಸು ಎಂದರೆ ಅದು ತುಂಬ ಹೆಳೆಯಕಾಲದ ಹೆಸರು. ಈಗಿನ ಕಾಲದ ಮುದುಕಿಯರಿಗೂ ಆ ಹೆಸರು ಇರುವುದು ಅಪುರೂಪ ! ಅದಕ್ಕೇ ನೀನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಹುಡುಗಿಯನ್ನೋ ಮುದುಕಿಯನ್ನೋ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದು” ಎಂದು ಗೆಳೆಯರು ವಿವರಣೆಯಿತ್ತಾಗ,

‘ಅದು ‘ ನರಸು ’ ಅಲ್ಲ. ಮುದ್ರಣ ದೋಷದಿಂದ ಹಾಗಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಹೆಸರು ‘ ಸರಸು ’ ಅಂತ!”

ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ್ದ. ‘ ನರಸು ’ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಅವನಿಗೂ ಒಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮರುದಿನವೇ -

“ಅಮ್ಮ, ಅವಳ ಹೆಸರೇ ಚಿನ್ನಗಿಲ್ಲಮ್ಮ. ನರಸು ಅನ್ನೋ ದಿಕ್ಕೆ ಬದಲು ಸರಸು ಅಂತ ಇಡೋಣಮ್ಮ” ಎಂದು ಮಗುವಿನಂತೆ, ಮುಗ್ಧ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದ.

“ಯಾವ ಹೆಸರಾದರೇನೋ ಕಿಟ್ಟು? ಗುಣ ಮುಖ್ಯವಪ್ಪ ! ಈಗೇನು, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟದ ಹಾಗೆಯೇ ‘ ಸರಸು ’ ಅಂತಲೇ ಕರೆಯೋಣ”

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕಿಟ್ಟು ಆನಂದದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡಿದ. ಅವನ ಒಳದನಿ ಹತ್ತಾರುಬಾರಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡಿತು -

“ಸರಸು.... ಸರಸು.... ಸರಸು....!”

ಸರಸು ಗೃಹಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ, ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಕಣ್ಣಿನಿಯಾಗಿ ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿ :

“ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ‘ನರಸು’ ಅಲ್ಲ ಕಣೆ, ಸರಸು-ಸರಸು ; ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಸರಸು!” ಎಂದು ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದ್ದ ಕಿಟ್ಟು.

ಆಗ ಅವಳೇ ಅವನ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಮತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ತಿಂಗಳನಂತರ ಅದೇ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಪೆಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಳು—ಸರಸು ವಾಗಿದ್ದ ನರಸು!

ಅದಕ್ಕಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಕಾರಣವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ!

ಆ ದಿನ ಮೊದಲನೇ ತಾರೀಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಸಂಬಳ ಬರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಗೇ ಹೋಗಿ, ಅವನಿಂದ ಸಂಬಳ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನೂ—ಒಂದು ಕಾಸೂ ಬಿಡದೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸ್‌ಗೆ ಹಾಜರಾಗಲು ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಸ್ಸು ಹತ್ತಿದರು. ಪೌಡರ್, ಸ್ನೋ, ಸೋಪು, ಕಸೂತಿ ದಾರ, ಹೂ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಆಸೆಯಿಟ್ಟು ಮಾತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಕಿಟ್ಟು ಬರಿಯ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ನೀರಸನಾಗಿ ಬಂದ ಗಂಡನನ್ನು ಕಂಡು ಸರಸು ವಿರಸಗೊಂಡಳು.

“ನಾ ಹೇಳಿದ್ದೊಂದೂ ತರಲಿಲ್ಲವೋ?”

ಕಿಟ್ಟು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

“ನಿಮ್ಮನ್ನೇರಿ! ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರು ಕಿವುಡರಾಗೋ ದೇನೂ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ!”

“ಅಲ್ಲ ಸರಸು, ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಜಿಗಾಗಿ ದುಡ್ಡು ಬೇಕಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಕಚೇರಿಗೇ ಬಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದರು.”

“ನಿಮ್ಮ ಖರ್ಚಿಗೇಂತ ಒಂದು ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋ ವಿಕೈ ಆಗಲಿಲ್ಲವೇನೋ ನಿಮಗೆ?”

ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ತೋಚಲಿಲ್ಲ.

“ಎಂಥ ಗಂಡಸರೇ ನೀವು? ಹೆಂಡತಿ ಕೇಳಿದ್ದು ತಂದು ಕೊಡೋ ದಿಕ್ಕಾಗದೆ ಇದ್ದ ಗಂಡಸು!”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸರಸು ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಮುಖಕ್ಕೆ ತಿವಿಯುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಪೆಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಳು! ಆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿಬಿಟ್ಟಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಎನಮ್ಮ ಸರಸು, ಗಂಡನನ್ನು ದಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ?”

ವೆಂಕಮ್ಮ ನಗುತ್ತಲೇ ಕೇಳಿದರೂ ಸರಸುವಿನ ಸಿಟ್ಟು ಕೆಟ್ಟದಾರಿ ಯಲ್ಲಿ ಕೆರಳಿತು-

“ದಂಡಿಸೂ ದಂಡಿಸುತ್ತೇನೆ; ದಂಡ ಸೇವೆಯೂ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ! ನೀವು ಯಾರು ಅದನ್ನು ಕೇಳೋಕೆ?”

ಸರಸುವೇ ಹಾಗಂದಳೋ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೋ ಎಂದು ಸಂಶಯಸಡುವಂತಾಯಿತು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ

“ಇದೇನು ಮಾತು ಅಡ್ಡಾ ಇದ್ದೀಯಾ ಸರಸು?”

“ಇದೋ ಮಾತು ಅಡ್ಡಾ ಇದ್ದೀನಿ. ನನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಬೇಕಾದ್ದು ಮಾಡೋ ಹಕ್ಕು ನನಗಿದೆ. ನೀವು ಯಾರು ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳೋದಿಕ್ಕೆ?”

ಎರಡನೆ ಬಾರಿಯೂ ಆ ಮಾತು ಅಡ್ಡಿದ್ದಳು ಸರಸು—‘ನೀವು ಯಾರು ಅದನ್ನು ಕೇಳೋಕೆ?’

ಅವಳ ಗಂಡನನ್ನು ಹೆತ್ತು, ಹೊತ್ತು, ಸಾಕಿ, ಸಲಹಿ, ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಬಿಳಿಸಿದವಳನ್ನೇ ‘ನೀವು ಯಾರು?’ ಎಂದು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟಳಲ್ಲಾ, ‘ನಿನ್ನೆ-ಮೊನ್ನೆ’ ಬಂದ ಈ ಹುಡುಗಿ—ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. ಬೇಕಾದ್ದು ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು ಅವಳಿ ಗಿದ್ದರೆ, ಬೇಕಾದ್ದು ಕೇಳಿ-ಹೇಳುವ ಹಕ್ಕು ತನಗೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಒಟ್ಟು ನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿ, ತಾಯಿಯಹಾಗೆ ಗುಣವಂತೆಯಲ್ಲ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ನವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಾಯಿ ದೊಡ್ಡದೇ! ಅದನ್ನು ಚಿಕ್ಕದು ಮಾಡುವ ಕಾಲ ಮೀರಿ ಹೋಗಿದೆ ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಕೃಹಿಡಿದ ಗಂಡನನ್ನು ಹಾಗೆಲ್ಲ ದಂಡಿಸಬಾರಡು.”

ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಬಾಯಿ ತೆರೆದಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ‘ಇದೇನೋ ಕೆಟ್ಟ ಘಳಿಗೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತಾಳೆ’ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಸೊಸೆ-ಆತ್ತಿಯರಲ್ಲಿ ಮಾತು ಕಡಿಮೆಯಾಗ ತೊಡಗಿತು. ವೆಂಕಮ್ಮನೇನೋ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಸರಸು ವನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಸರಸುವೇ ಸದಾ ಸಿಡುಕು ಮೋರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಿಡಿಮಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಿಟ್ಟುವೂ ಮೌನ

ವ್ರತ ಆರಂಭಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕಿಟ್ಟು, ನಾಣಿ, ಶಾಮು ಮೂವರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಶಾಮುವನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದಿಸುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಬಡಿಸತೊಡಗಿದಳು.

“ನನಗೇನೋ ಶಾಮು ಓದಬೇಕಂತ ಆಸೆ. ಅವನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೆತ್ತುತ್ತೆ ಅಮ್ಮ”-ಎಂದು ನಾಣಿ ಹೇಳಿದ.

“ಅವರಣ್ಣ ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ?” - ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮ ಅನು ಮಾನಿಸುತ್ತಾ ನುಡಿದಳು.

“ಅವರೇನನ್ನುತ್ತಾರಮ್ಮ?”

“ಓದುವುದು ಅಂದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಆಯ್ತೇನೋ ನಾಣಿ? ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೇನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಫೀಸಿಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ದುಡ್ಡು ಯಾರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ?”

“ಯಾರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಅಂದರೆ, ನಾವೇ ಕೊಡಬೇಕಮ್ಮ.”

“ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಂಪಾದನೆ-ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಪೆನ್ ನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಮನೇ ಖರ್ಚಿಗೇ ಸಾಲೋಲ್ಲ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ತೆರಬೇಕು. ಇನ್ನು ಅವನ ಓದಿಗೆ ಎಲ್ಲಿ ತರೋದಪ್ಪ?”

“ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟಣ್ಣನ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ, ನನ್ನ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಿಗಿಸಿದರೆ ಅವನ ಓದು ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಒಳ್ಳೆ ಬುದ್ಧಿವಂತನಮ್ಮ. ಅವನು ಓದಿದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೇ ಡೊಡ್ಡ ಹೆಸರು.”

“ಆಗಲಪ್ಪೆ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಏನನ್ನುತ್ತಾರೋ ನೋಡೋಣ.”

“ಅಣ್ಣನಿಗೇನೋ ಶಾಮುವನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲಮ್ಮ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸೀನೇ ಸಾಕು. ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕೆಲಸ ಹುಡುಕಿ, ಅವನ ಜೀವನ ಅವನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಅಂತಾರೆ ”

“ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಅಣ್ಣ - ತಮ್ಮಂದಿರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಒದಗಿಸಿದರೆ ತಾನೆ ಅವನ ಓದು ಸಾಗಬೇಕು.”

“ನಾನೇನೋ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಕೊಡುತ್ತೇನಮ್ಮ. ಕಿಟ್ಟಣ್ಣನೂ

ಕೊಟ್ಟರೆ ಖಂಡಿತ ಆಗುತ್ತದೆ”

ನಾಣಿ ಮಾತು ಮುಗಿಸಿ ಕೈ ತೊಳೆಯಲು ಹೊರಟ. ಕಿಟ್ಟು, ಶಾಮು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

“ಸರಸೂ, ಗೋಮಯ ಹೆಚ್ಚಿ, ನೀನೂ ಸುಮಿತ್ರೈ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ.”

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರವೆಂಬಂತೆ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಡ ಸರಸು ಸಗಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಆ ಮೂವರ ಎಂಜಲಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಎಸೆದಳು. ಲೋಟದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಗಣೆಯ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿ, ರಣಾರನೆ ಲೋಟವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಡಿದಳು. ಆ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಸರಸು ಸೀರೆಯನ್ನು ಮುದುರಿ ಕೊಂಡು, ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯನ್ನೇ ಸಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಂತೆ, ಸಗಣೆಯನ್ನು ಕಲಸಿ ಹರಡಿದಳು.

“ಯಾಕಮ್ಮಾ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ತ್ತಿದ್ದೀ? ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು...”

“ನಂಗಿ ಬರೋದು ಹೀಗೇನೇ. ಬೇಡದಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಳ್ಳಿ.”

“ಯಾಕೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಸರಸು? ನಾನು ನಿನ್ನ ಏನಂದೆನೆ?”

“ಅನ್ನೋದು ಅಂತಾನೆ ಇರೋದು. ಮುಖ್ಯ ನನ್ನ ಹೀನ ಅದೃಷ್ಟ. ನಮ್ಮ ಮನೆ ಅನ್ನತಂದು ಬೆಳೆದು, ಕಂಡೋರ ಮನೆಯವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೈಯ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳೋದು.”

“ಇದು ಯಾರಮನೆ ಅಂತ ತಿಳಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೇ ಹುಡುಗಿ? ಇದೂ ನಿನ್ನ ಮನೇನೆ ಕಣೆ.”

“ನನ್ನ ಮನೇನೆ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಅನ್ನಿಸಿಕೋ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು?”

“ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ಏನಂದೆನೇ ಅಮ್ಮ?”

“ಏನಾದ್ರೂ ಅಂದುಕೊಳ್ಳಿ....”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸರಸರನೆ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

“ನನಗೇನು ಬಂತೋ ಹೊತ್ತು? ಆ ಅರೀದ ಹುಡುಗೀ ಮುಂದೆ

ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಾತಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ.”

ಎಂದು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಅಂದುಕೊಂಡು, ಕ್ಷಣಕಾಲ ನೊಂದುಕೊಂಡರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಸರಸು ಹೆಜ್ಜೆ ದ ಗೋಮಯದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿದಾಗ, ಇನ್ನೂ ಅನ್ನದ ಅಗಲುಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದು ಹೋದುದು ಕಾಣಿಸಿತು.

“ಲೇ ಸುಮಿತ್ರಾ, ಏನೇ ಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ದೀಯಾ ? ಬಾರೇ ಇಲ್ಲಿ.”

ಎಂದು ತುಸು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಕೂಗಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಯಾಕಮ್ಮಾ ?”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಸಗಣೆ ತಗೊಂಡು ಬಂದು ಆ ಎಂಜಲು ಅಗಲು ಒತ್ತಿಹಾಕು.”

ತಾಯಿಯ ಅಜ್ಜಿ ನೆರವೇರಿಸಿದಳು ಸುಮಿತ್ರೈ.

“ನೀನೂ ನಿಮ್ಮತ್ತಿಗೇನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ.”

ಸುಮಿತ್ರೈ ಅತ್ತಿಗೇಯನ್ನು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಸರಸು ಅಗಲೇ ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಒಳಗಿನಿಂದ ಬಾಗಿಲು ಚಲಕ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

“ಅತ್ತಿಗೇ....ಅತ್ತಿಗೇ....”

ನಾಲಕ್ಕಾರು ಬಾರಿ ಕೂಗಿದಳು ಸುಮಿತ್ರೈ. ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ, ಬಾಗಿಲನ್ನೂ ತೆರೆಯದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು ಸರಸು. ನಿರಾಸೆಯಿಂದ ಸುಮಿತ್ರೈ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು.

“ಹುಡುಗಿ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಂಡಳೇನೋ ?”

ಎಂದು ಮೆಲ್ಲದನಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಹೇಳಿದುದು ಸುಮಿತ್ರೈಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು.

“ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿಟ್ಟೇ ಅತ್ತಿಗೇಗೆ, ನಗುನಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಿದ್ದು ಯಾವಾಗಮ್ಮ ?”

“ಅತ್ತಿ ಮನೇಗೆ ಹೋದಕಾಲಕ್ಕೆ ನೀನೂ ಹಾಗೇ ಮಾಡ್ತೀಯೆ ಕಣೆ. ಅತ್ತಿ ಮಾತಾಡಿದರೆ ಸೊಸೇಗೆ ಮೂಗಿನಮೇಲೇ ಕೋಪ !”

ಸಣ್ಣಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಆಡಿದ ತಾಯಿಯ ಮಾತು ಸುಮಿತ್ರೈಯನ್ನೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ನಗಿಸಿತು.

“ಹೋಗ್ಲಿ, ನನಗಾದರೂ ಹಾಕೆ ಅಮ್ಮ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಹೆಸಿಯುತ್ತೆ.”

“ತುಂಬ ಹೆಸಿದರೆ ತುಂಬ ಊಟಮಾಡು”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ಬಡಿಸ ತೊಡಗಿದರು.

“ಅಮ್ಮಾ, ಅಣ್ಣ ಹೋಗಿ ಎರಡು ದಿನ ಆಯ್ತು. ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ?”

“ಎನು ಕೆಲಸವೋ ಎನೋ ನಾಳೆ ಬರಬಹುದು”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತು ಎರಡು ಬಾರಿ ಸರಸುವನ್ನು ಕರೆದಳು.

“ಊಟ ಮಾಡು ಬಾ ”

“ನನಗೆ ಹೆಸಿವೆ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿ, ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮುಖಕ್ಕೆ ರಾಚುವಂತೆ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಳು.

“ಇವ್ಯಾಕೆಮ್ಮ. ಹೀಗೆ ಮಾಡ್ತಿ?”

ಹೊರಗಡೆಯೇ ನಿಂತು ಕಳೆದ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಧ್ವನಿ ಮರುಕ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಿತ್ತು.

“ನೀನು ಊಟಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೆ ನನಗೂ ಸೇರೋಲ್ಲ. ಬಾವ್ವು, ಹಟಮಾಡಬೇಡ ”

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

“ನನ್ನದು ತಪ್ಪು ಕಣೆ ಸರಸು. ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀನೀ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮಾತಾಡೋಲ್ಲ. ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯಮ್ಮ.”

ಜೀವವಿದ್ದವರಿಗೇ ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಜೀವವಿಲ್ಲದ ಮರದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕರುಣೆಯಿರುತ್ತದೆಯೆ? ಅದು ತೆರದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ!

“ಲೋ ಕಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಕೆಂಡ್ತೀನ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕಳಿಸೋ”

ಕಿಟ್ಟುವೂ ಒಳಗಡೆಯೇ ಇದ್ದ. ಆದರೆ ಸರಸು ಅವನನ್ನು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಬಾಯಿ ತೆರೆದಾಗ ಕೈ ಅಡ ಯಿಟ್ಟಳು ಸರಸು.

“ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಉಪವಾಸ ಕೆಡುವಬೇಕೊಂತ

ಮಾಡಿದ್ದೀರೇನೋ?”

“ಉಸವಾಸವಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ-ವನವಾಸವಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ” — ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಒಳಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸರಸು ಹೇಳಿದುದು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಕೆಗೆ ಅಳುವುದೊಂದು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧತೆಯೆಂಬಂತೆ ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಕಾದಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ—

“ಅಮ್ಮಾ, ಮಜ್ಜೆಗೆ ಹಾಕು ಬಾರೇ.....” ಎಂದು ರಾಗವಾಗಿ ಸುಮಿತ್ರೈ ಕರೆದುದರಿಂದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು.

“ಇದೇನಮ್ಮ, ಇಷ್ಟು ನೀರಾಗಿದೆ ಮಜ್ಜೆಗೆ? ಕಣ್ಣೀರಿದ್ದ ಹಾಗಿದೆಯಲ್ಲೆ.....!”

ತಾಯಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನಿಟ್ಟಿಸಿದಳು ಸುಮಿತ್ರೈ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರೇ ಇತ್ತು.

“ಯಾಕಮ್ಮ ಅಳ್ತಾ ಇದ್ದೀಯಾ?”

“ನಾನ್ಯಾಕೆ ಅಳಲೇ ತಾಯಿ. ಕಣ್ಣಿಗೆನೋ ಕಸ ಬಿತ್ತು ಅಷ್ಟೆ.”

ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಸರಸುವಿನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ‘ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಸಬಿದ್ದಷ್ಟೇ’ ಹೆಗುರವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು ಆಕೆ.

ಆದರೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸರಸು ಉಸವಾಸಮಾಡಿ, ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಕಿವಿ ಊದಿ, ಮೋರೆ ತಿವಿದು, ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದು, ತೌರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ಬೆದರಿಸಿ, ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಕೂಡ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೆದರಿಸಿ, ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ, ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯ ತುಂಬ ಕಸವನ್ನೇ ತುಂಬಿದ್ದಳು!

ಕಿಟ್ಟು ಮುಖತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ — “ಕಾಫೀಗೆ ಕಾಯ್ದೊಂಡು ಬಾಲ ಅಲ್ಲಾಡಿಸ್ತಾ ನಿಂತೋಬೇಡಿ. ಬನ್ನಿ ಇಲ್ಲಿ”

ಎಂದಳು ಸರಸು ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಅವಳು ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಜಿನ್ನಾಗಿ ನೋವಾಗುವಂತೆ ತನ್ನ ಕೆನ್ನೆ ಹಿಂಡಿದ್ದುದು ನೆನಪಾಯಿತು ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ. ಬಾಯಾಳಿಯಲ್ಲದ ಅವನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಡಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು ಸರಸು.

ಸುಮಿತ್ರೈ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಫಿಯ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ತನ್ನ ಫ್ರಾಕಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಕೊಡಲು ಹೊರ ಕೋಣೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಸರಸುವನ್ನು ನೋಡಿ—

“ಅತ್ತಿಗೆ ಕಾಫಿ ಬೇಡವಾ ನಿಗೆ?”

ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಕೇಳಿದಳು.

“ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕೇ ನಿಮ್ಮ ಕಲಗಚ್ಚು ಕಾಫಿ?”

“ಹಾಗಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಪಾಲೂ ನಂಗೇ ಸಿಕ್ಕುಬಿಡು!”

ನಗುನಗುತ್ತಾ ಸುಮಿತ್ರೈ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟಳು.

“ಯಾಕೆ, ಇಲ್ಲಿಗೂ ಬರತ್ತಾ ಇದ್ದೀಯಾ?”

“ಕಿಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಕಾಫಿ.....?”

ಅವಳು ಮಾತು ಮುಗಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ—

“ಅವರಿಗೂ ಬೇಡ ಆ ಕಾರ್ಕೋಟೆ ವಿಷ. ನೀವೇ ಹೀರಿ ಕೊಂಡು ನೆಗೆದು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿ....”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುಮಿತ್ರೈಯನ್ನು ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೂಕಿ ಬಿಟ್ಟಳು ಸರಸು. ಆ ರಭಸಕ್ಕೆ, ಬಿಸಿತಾಳಲಾರದೆ ಮೈಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಮಿತ್ರೈ ಮುಗ್ಧರಿಸಿ ಬಿದ್ದು, ಕೈವೈ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಬಿಸಿ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿಕೊಂಡು—

“ಅಮ್ಮಾ—” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು.

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಇರಿದಂತಾಯಿತು ಆ ನೋವಿನ ಕೂಗು. ಆಕೆ ಹೊರಗೆ ಓಡಿಬಂದಳು; ಮಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು—

“ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೋಗು ಅಂದೆನಲ್ಲ, ಕೇಳಿದೆಯೇನೆ?”

“ಅಲ್ಲಮ್ಮ, ಅತ್ತಿಗೆ ಬೈದು ನೂಕಿ ಬಿಟ್ಟಳು.”

ವೆಂಕಮ್ಮ ನರಸುವಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಕಡೆಗೂ ಕಣ್ಣು ಹರಿಯಿತು.

“ನೋಡಿಕೊಂಡೇ ಇದ್ದೆಯೇನೊ ಕಿಟ್ಟು? ನೀನಾದರೂ ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಸಿಲೋಟ ತೊಗೊಳ್ಳೊದಿಕಿಲ್ಲೆ?”

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಕಿಟ್ಟು ಉತ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸರಸುವೇ ವಿರಸವಾಗಿ ಮಾತಿಗೆ ತೊಡಗಿದಳು—

“ನೋಡಿಕೊಂಡಿರದೆ ಕುಣುಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತೇನು? ಇಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕಾಯ್ದೊಡ್ಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಕಲಗಚ್ಚು ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯೋಕೆ?”

“ಇದೇನೇ ಸರಸು, ಹೀಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ನೀನು?”

“ನಾನು ಹ್ಯಾಗಾದರೆ ನಿಮಗೇನು? ಇನ್ನು ವೇಲೆ ನಮ್ಮ ಪಾಡು ನಮಗೆ-ನಿಮ್ಮ ಪಾಡು ನಿಮಗೆ!”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸರಸು ಬಿರುಬಿರನೆ ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಹ ಗವಸಿಸದೆ, ಭಾರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತಾ ಸರಸುವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಸರಸು, ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕಬ್ಬಿಣ ದೊಲೆಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆವಕೊಂಡಳು. ಅದರೊಡನೆ ಒಂದೆರಡು ಪಾತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಂಗಳದ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲೇ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ನಿಂತು ತಡೆದಳು.

“ನಾನಿನ್ನೂ ಸತ್ತಿಲ್ಲ ಕಣೆ ಸರಸು-ಬದುಕಿದ್ದೀನಿ.”

“ನೀವು ಸತ್ತರೆಷ್ಟು ಬದುಕಿದರೆಷ್ಟು? ನನಗೇನಾಗಬೇಕು ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು?”

“ಸದ್ಯ ನಿನಗೇನೂ ಆಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲಮ್ಮ-ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಆಗ ಬೇಕು. ಅವನು ತಾನೆ ನನಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚೋನು?”

“ಅವರಿಗೆ ಇವ್ರೆ, ಇನ್ನೂ ನಾಲಕ್ಕು ಜನ ಇದ್ದಾರೆಲ್ಲ ಕುಲುಪುತ್ರರು. ಯಾರಾದ್ರೂ ಹೆಚ್ಚಾರೆ.”

ಸಹಸಲಾಗದೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು-

“ಕಿಟ್ಟು....ಕಿಟ್ಟು....”

“ಕಿಟ್ಟುನಂತೆ ಕಿಟ್ಟು! ಕೊಟ್ಟುಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಕಿಟ್ಟು ಬರೋದಿಕ್ಕೆ. ಸಾವಿರದಿನ್ನೂರು ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಎಂದೋ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟು-ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಉರುಳು ಹಾಕೋಕೆ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸರಸು ದಢಾರನೆ ವೆಂಕಮ್ಮನನ್ನು ನೂಕಿ, ಕೆಳ ಗುರುಳಿಸಿ, ಹೊರಗೆ ಹೊರಟಳು. ತಾಯಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಸುಮಿತ್ರಿ “ನಾಣೀ, ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಾ” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲು

ಕಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಾಮು, ನಾಣಿಯರ ಬಳಿಗೋಡಿ ಬಂದು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಮೂವರೂ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಹಣೆಯ ತುದಿಯಿಂದ ರಕ್ತ ಬುಳುಬುಳನೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ದ್ವಾರವೃಂದಕ್ಕೆ ತಲೆ ರಾಚಿ, ಹಣೆಯಂಚಿಗೆ ವೆಟ್ಟಾಗಿ, ಹೊಸಲಿಗೆ ನೆತ್ತರು ಚಿಮುಕಿಸಿದಂತಾಗಿತ್ತು.

ಶಾಮು ಬಟ್ಟೆ ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ರಕ್ತವನ್ನು ತೊಡೆದ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಗಾಯಗಳಿಗಾಗಿ ತಂದಿದ್ದ ಮುಲಾಮಸ್ತೇ ತಾಯಿಯ ಹಣೆಗೂ ಹಚ್ಚಿ, ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿದ. ಮೆಲ್ಲನೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆತಂದು ಕೂಡಿಸಿದ್ದೂ ಆಯಿತು. ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಮಿತ್ರ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದಳು.

“ಅಮ್ಮ, ಇನ್ನು ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಲಿಲ್ಲವೇನೇ ಸುಮಿತ್ರ?”

ಅದು ನಾಣಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ.

“ಉ ಹು”

“ನೀನು?”

“ನಾನೂ ಇಲ್ಲ”

“ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲ?”

“ಅವನಿಗೆ ಕೊಡೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗೇ ಇಷ್ಟು ರಾಮಾಯಣ ಆಗಿದ್ದು”

“ಹಾಗಾದರೆ ಅವನು ಕುಡಿಯೋದಿಲ್ಲವಂತೋ?”

“ಹೋಗಲಿ ಬಿದೋ ನಾಣಿ. ಮದುವೆ ಆದಮೇಲೆ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಗೇ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆ” - ಶಾಮು ಸಮಾಧಾನ ಜೇಳಿದ.

“ಬುದ್ಧಿ ಯಾಕೋ ಕೆಡುತ್ತಿ? ಹೆದರಿ ಹೆದರಿ ಸಾಯ್ತಾನೆ. ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಹಾಗೇನೇ ಅವನು? ಒಂದು ಮಾತುಕೂಡ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಡೋಕೆ ಬರೋಲ್ಲ-ಶುದ್ಧವೆಂಗ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನಿಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಆ ಹುಡುಗನ ಮದುವೆಯಾದ. ಆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು. ಇನ್ನು ನನುಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಈ ಊರೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಕೋಟೆಗೇ ಹೋಗ್ತಾನೇನೋ!”

“ಏನೋ ವಾಸ, ಅವನ ದುರದೃಷ್ಟ!”

“ಅವನ ದುರದೃಷ್ಟ ಅಲ್ಲ, ಅಣ್ಣನ ಅದೃಷ್ಟ ಕಣೋ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಬಾಯಿ ಹುಡುಗಿಯನ್ನ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಯಿ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಜೇಬಿಗೆ ಉದುರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅಣ್ಣನ ಅದೃಷ್ಟ ಅಲ್ಲೇನೋ?”

“ಹೋಗಲಿ ಸುಮ್ಮಿರೋ—ಅದೆಲ್ಲಾಯಾಕೀಗ?” - ಎನ್ನುತ್ತಾ ಶಾಮು ತಾನೇ ಒಂದು ಲೋಟಕ್ಕೆ ಕಾಫಿ ಬಗ್ಗಿಸಿ ನಾಣಿಯ ಕೈಗಿತ್ತ. ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ತನ್ನ ಲೋಟವನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿದಳು.

“ನೀನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಡಿಯಮ್ಮ” — ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿದ ಶಾಮು.

“ನಾವೆಲ್ಲಾ ಮುಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮೈಲಿಗೆ ಆಗ್ಲೋಯ್ತು ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ. ಅಮ್ಮ ಕುಡಿತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲೋ?” — ಸಂದೇಹವಿಂದ ನುಡಿದಳು ಸುಮಿತ್ರೆ.

“ನುಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ - ಮೈಲಿಗೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ ಪುಟ್ಟ?” - ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಾಫಿಯ ಲೋಟವನ್ನು ತಾನೇ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು.

“ತುಂಬ ಬಿಸಿ. ತಾಳಮ್ಮ ಆರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ” — ಎಂದ ಶಾಮು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಲೋಟವನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗಿತ್ತು. ಆಗ ಪತಿಯ ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು—

“ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ” ಎಂದಿದ್ದಳು. ಆ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಪತಿದೇವರ ಕಲ್ಲುಹೃದಯ ತನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲನ್ನೇ ಎಸೆದಿತ್ತು.

“ಬಿಡೇ ಕಾಲು ಅನಿಷ್ಟ” - ಕಾಲು ರ್ನುಡಿಸಿ ಒಡೆದಾಗ, ಚಿಮ್ಮಿದ ಕವಡೆಯಂತೆ ತಾನು ಕಳಗುರುಳಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು. ಕೈಬಳೆಗಳು ಒಡೆದು ಪುಡಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಹಣೆಯ ತುದಿಯಿಂದ ರಕ್ತ ಚಿಮ್ಮಿತ್ತು.

ಅನಂತರ ಅವರು ಆಡಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಂದ ಅಂಶ ‘ವರದಕ್ಷಿಣೆ’.

ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ, ಇದೀಗ ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗದ ಪುನರಾವರ್ತನೆ.....ಆಗ ಸತಿದೇವರು ಒದಿದಿದ್ದರು. ಈಗ ಸರಸು ನೂಕಿ ಉರುಳಿಸಿದಳು.

ಆಗ ಹಣೆಯಿಂದ ತನ್ನ ತಾರುಣ್ಯದ ಬಿಸಿರಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿತ್ತು. ಈಗ ಆರಂಭವಾಗಿರುವ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಆರಿಹೋಗಿರುವ ರಕ್ತ ಬುಳು ಬುಳನೆ ಹರಿಯಿತು.

ಆಗ ಕೈಹಿಡಿದವರು ಅಡಿದ ಕೊನೆಯ ಮಾತಿನ ಸಾರಾಂಶ— 'ವರದಕ್ಷಿಣೆ'. ಈಗ ಸರಸು ಅಡಿದ ಕೊನೆಯ ಮಾತಿನ ಸಾರಾಂಶವೂ ಅದೇ—'ವರದಕ್ಷಿಣೆ'

ಸಾವಿರ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು, ಕೈಹಿಡಿದಿದ್ದವಳನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದವರು ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಸಾವಿರದಿನ್ನೂರು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನೆಂಬ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದವಳು ಕೈಹಿಡಿದವನ ಮೇಲೆ ಕೈವಾಡಿ ತನ್ನ ಹಕ್ಕು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಆಗ ತನ್ನ ಸತಿದೇವರು ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪಲ್ಲವಾದರೆ ಈಗ ಸರಸು ಮಾಡಿದ್ದೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ!

ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಕಾಫಿಯ ನೆನಪೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

“ಆರಿದೆ ಕುಡಿಯನ್ನು” ಎಂದ ಶಾಮು. ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಡುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಾಫಿಯ ಲೋಟವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು.

“ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆ ಆಯಿತು. ಶೀನಣ್ಣ ಇನ್ನೂ ಎದ್ದೇ ಇಲ್ಲವ್ವು!”

ಸುಮಿತ್ರೈ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ದೂರಿದಾಗ—

“ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ಬೆನ್ನುನೋವಿಗೆ ನಿದ್ದೇನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಿನ ರೂವದಲ್ಲಿ ಜೋಂಪು ಹತ್ತಿತೇನೋ—ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ಎದ್ದುಹೋಗಿ ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಳು.

“ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಹಾಸಿಗೆಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದಿದ್ದೀಯಮ್ಮ. ಮತ್ತೆ ಈಗ ಹಣೆಗೆ ಪೆಟ್ಟುಬೇರೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಕೆಲಸ ಹೇಗಮ್ಮ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ?”

—ಎಂದ ಶಾಮು.

“ನಾಡದಿದ್ದರೆ, ಬೇರೆ ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರಪ್ಪ ? ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ ಹೋದರೆ ಸುಮಿತ್ರಿ ಯದುವಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅನೇಕೆ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ”

“ಅದುನರೆಗೂ ಹೀಗೇ ದುಡೀತೀಯೇನಮ್ಮ ? ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಶಾಂತನ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಇಬ್ಬುಕೊಳ್ಳೋಣಮ್ಮ. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿನ್ನ ಗಾಯ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತೆ. ವೈ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡ ಹಾಗಾಗುತ್ತೆ ”

ಶಾಮುವಿನ ಸಲಹೆ ನಾಣಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹವಾಯಕವಾಗಿತ್ತು !

“ಕಂಡವರ ಮನೆ ಹುಡುಗೀನ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ದಿನ ದುಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳೋದೋ ಶಾಮು ?”

“ಇವತ್ತು ಕಂಡವರ ಮನೆ ಹುಡುಗಿ ಆದರೆ, ಅವಕೇ ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಹುಡುಗಿ ಆಗುತ್ತಾಳಲ್ಲಮ್ಮ !”

“ಅಂದರೆ ?”

“ನಾಣಿ ಅವಳೇ ಮನೆ ಆಗ್ತಾನಂತೆ !”

“ಒಹೋ! ಆಗಲೇ ಹೆಂಡತೀನನ್ನಾ ಹೊಂಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾ ನೋ! ನೋವಿನ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಗೆಯ ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಿತು.

“ನಾಣೀಗೆ ಶಾಂತನನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಬೇಕಮ್ಮ ಅವನಿ ಗಂತೂ ತುಂಬ ಇಷ್ಟ ಇದೆ. ಆ ಹುಡುಗೀನೂ ತುಂಬ ಒಳ್ಳೇ ವಳು. ಸೀತಕ್ಕನಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಭಾರ ಕಳೆದ ಹಾಗಾಗುತ್ತೆ !”

‘ನನಗೂ ಅಸೆ ಎಸೆ ಕಣೋ ಶಾಮು—ಆ ಹುಡುಗೀನ ನಮ್ಮನೀಗೇ ತಂದಾಕೊಬೇಕಂತ ! ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಯತ್ನ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತದಪ್ಪ ?”

“ಅಪ್ಪ ಇರೋವರೆಗೂ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತೆ—ಏನು ನಡೆಯೋಲ್ಲ ಅಂತ ಹೇಳೋದಕ್ಕೆ ಆಗೋಲ್ಲ ಅಲ್ಲೇನಮ್ಮ ?”—ಎಂದ ನಾಣಿ. ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

“ಚುಮ್ಮಿ, ಶಾಂತನ ಕರಕೊಂಡು ಬಾ ಹೋಗಿ. ನಾನು ಹೇಳ್ತೀನಿ” ಶಾಮುವಿನ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತು ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಸುಮಿತ್ರಿ ಓಡಿಹಳು—ಸೀತಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ.

“ನಾಳೆ ನಿನ್ನ ಪರೀಕ್ಷೆ ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಲ್ವೇನೋ?”

ನಾಣಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ “ಹ್ಲೂ” ಎಂದ ಶಾಪು.

“ಹಾಗಾದರೆ ನಾಳೆ ಕೋಟೀಗೆ ಹೋಗ್ತೀಯಾ?”

“ಹೌ”

ಆಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಮಿತ್ರೆಯೊಡನೆ ಶಾಂತು ಬಂದಳು.

“ನೋಡಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆ ಬಂದಳು”

ಶಾಂತು ನಗುತ್ತಾ ನುಡಿದ. ವೆಂಕಮ್ಮ ಶಾಂತುವಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಶಾಂತುವಿನ ಮುಖ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಬಿಗಿತ್ತು.

“ಇವತ್ತಿನಿಂದ ನಿನಗೆ ಟುವರಂ ಅತ್ತಿಗೆ ಕೆಲಸ; ಮೈಗೆ ಸರಿಯಾಗಲ್ಲ ಅಂತ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ರಜ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ನಿನಗೆ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಆಗಿರಾಳೆ ಈ ದೊಡ್ಡ ಸ್ಕೂಲ್‌ನ ಗಲಾಟೆ ಇಲ್ಲವೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು ನೀನು. ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿನಗೇ ಈ ಕೆಲಸ ವರ್ನುನೆಂಟ್ ಮಾಡಿಬಿಡ್ತಾರೆ ಅಮ್ಮ!”

ಶಾಂತುನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಉಳಿದ ಮೂವರೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಂತು ತಲೆ ತಗ್ಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು.

“ನಾಣ, ನಿನಗಿನ್ನೂ ಗಂಪನ ಕೆಲಸ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರ ವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಅತಿಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಡ! ಜೋಕೆ!! ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿ ಆಗ್ತೀಯೆ. ಹಾಗೇನಾದ್ರೂ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಹಿಡಿದು ಕೊಡೋಕೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಇವ್ದಾಳೆ. ಜೋಪಾನ!”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಶಾಂತು ಅಡಿಗೆಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ. ನಾಣಿಯೂ ನಗುತ್ತಾ ಅವನನ್ನು ಹುಬ್ಬಲಿಸಿವ. ಅವರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಸರಸು, ಮತ್ತೆ ಬಿರಬಿರನೆ ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ಧಾವಿಸಿ, ಅಕ್ಕಿ-ಬೇಳೆ-ವೊದಲುವ ಸದಾಧರಗಳನ್ನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಡಿಲಿಗೂ ಸೆವಗಿಗೂ ಸುರಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡದೆ ಸೊಸೆಯ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನೇ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಕಳಿತುಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ : “ಒಂದು ಮನೆ ಎರಡಾಯಿತು—ಒಡೆದು ಎರಡು ಪಾಲಾಯಿತು”—ಎಂದು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿತ್ತು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನಸ್ಸು. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸಿನ ವಿಚಾರಣೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಮುಗಿಯದೆ, ಹಲವಾರು ಬಾರಿ 'ಅಡ್ಡರ್ನ್' ಆಗುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಹಣವನ್ನು ನುಂಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟ ಗಂಟು ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಎಂದೋ ಕರಗಿಹೋಗಿ, ಕಿಟ್ಟುವಿನ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಣದಲ್ಲಿಯೂ ಆರು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಗಳಷ್ಟು ಖರ್ಚಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಪಾತಾಳಕ್ಕೇ ಕುಸಿದು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟುದಿನ ಈ ಕೇಸು ಹೀಗೆಯೇ ಎಳೆಯುತ್ತದೆಯೋ, ಎಷ್ಟು ಹಣ ತೆರಬೇಕೋ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಬಳಲಿದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಗ್ರಹಾರದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ವಿಚಾರಣೆಯ ದಿನ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು, ಅವರ ಊಟ—ತಿಂಡಿಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸಾರಿಯೂ ಇಪ್ಪತ್ತು-ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಲಾಯರ್ ಚಂದೂರಾಯರಂತೂ ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಫೀಸು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಇಡದಿದ್ದರೆ, ತಮ್ಮ ಕಚೇರಿಯ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಇಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಲಾಯರ್ ಗುಮಾಸ್ತೆಯ 'ಗಿಟ್ಟುಪಡಿ' ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಕೋರ್ಟಿನ ಸತ್ರಗಳಿಗೆ ಫೀಸು ಕಟ್ಟಬೇಕು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಖರ್ಚಿನ ಮೇಲೆ ಖರ್ಚು ಹೇರಿಕೊಂಡು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕಾಸು ಉಳಿಯದಂತಾಯಿತು. ಸದಾ ಅದೇ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಣ ಬರುವ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವುದೂ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಶಾಮುವನ್ನು ಓದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಣ ಖರ್ಚುಮಾಡಲು ಅವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಅವನು ಓದಿದರೆ ಏನು—ಓದದಿದ್ದರೆ ಏನು? ಹೆಚ್ಚು ಓದಿದಾಕ್ಷಣ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಯೇ? ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕರೆ ಮಾತ್ರ ತನಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆಯೇ? ಅದರಿಂದೇನು ಲಾಭ?'

—ಎಂಬುದು ಹೆಣ ಕೊಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ವಾದ.

ಅದೇ ವಾದವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಆ ದಿನ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ರೈಲಿಳಿದು ಬಂದಾಗ ಸಂಜೆ ಯಾಗಿತ್ತು. ಕೋಟು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕುಳಿತರು. ನಾಣಿಯು ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಕತೆ ಪುಸ್ತಕವೊಂದನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದ. ವೆಂಕಮ್ಮ ನೆರೆಮನೆಯ ಸೀತು ವಿನ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಎಲೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನಾಗಪ್ಪ ನವರು ಬಂದುದನ್ನು ಆಕೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನವೇ ಶಾಮುವಿನ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಫಲಿತಾಂಶ ಪೊರಬಿದ್ದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಲಲಾಟ ಲಿಪಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಕೋಟಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಶಾಮು ಆಗತಾನೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು, ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ತನಗೆ ಫಸ್ಟ್‌ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ—“ತಾಲ್ಲೋಕು ಕರ್ಚಿರಿಗೋ, ಮೇಷ್ಟ್ರು ಕೆಲಸಕ್ಕೋ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕು—ಸಿ. ಆರ್. ಬಿ. ಫಾರಂ ತಂದು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದರು.

ಆಗ ವ್ರತಿಭಟ್ಟಸಿದವನು ನಾಣಿ. “ಆಣ್ಣ, ಅವನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದಿಸಬೇಕಣ್ಣ. ಅವನು ತುಂಬ ಬುದ್ಧಿವಂತ”

“ಓದಿಸಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಸಾಕು ಕಣೋ. ಇನ್ನು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಿ. ನೋರೋಣ ಅವನ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ”

“ಹಾಗ್ಲಿಣ್ಣ, ಅವನು ಓದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೇ ಒಳ್ಳೆ ಹೆಸರು ಬರುತ್ತದೆ”

“ಈಗೇನು, ಮನೆಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರಿದೆಯೇನೋ ನಾಣಿ. ಮನುಷ್ಯರೇ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲದ ಮೇಲೆ, ಮನೆ ಏನು ಶಾಶ್ವತ? ಈ ತಲೇಗೋ ಮುಂದಿನ ತಲೇಗೋ ಉರುಳಿ ಹೋಗೋ ಮನೆಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು—ಒಳ್ಳೆ ಹೆಸರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇರುತ್ತೇನೋ?”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ವೇದಾಂತದ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ನಡೆದಾಡಿದರು. ನಿಜಕ್ಕೂ ಆ ಮನೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ! ಹಸಿ ಇಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಮನೆ, ಮಳೆ ಬಂದಾಗ ಕೊರಗಿನ ಗೋಡೆಗೆ ಇರುಚಲು ಹೊಡೆದು, ಅದನ್ನು ಕರಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಳೆ

ಗಾಲ ಬಂದಿತೆಂದರೆ, ಗೋಡೆಗಳು ತೆಳ್ಳಗಾಗುವ ಶುಭಕಾಲ ಬಂದಿತೆಂದೇ ಅರ್ಥ ! ಚಾವಣಿಗೆ ಹೊದಿಸಿದ ಮಂಗಳೂರು ಹೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಗಾರೆ ದಿಂಡು ಕಟ್ಟಿದ್ದಿದ್ದು ಮನೆಯ ಆಪತ್ತಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ. ಕಾಗೆಗಳು ಹೆಂಚಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎಷ್ಟೋ ಹೆಂಚುಗಳನ್ನು ಕೆಳಗುರುಳಿಸಿತ್ತು. ಆ ಕ್ಷಪಕ್ವದ ಮನೆಯವರು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ, “ಮೇಲೆ ದಿಂಡು ಕಟ್ಟಿಸಬೇಕು ಸ್ವಾಮಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೆಂಚುಗಳು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಜೋರಾಗಿ ಗಾಳಿ ಬಂದರೆ ಚಾವಣಿಯನ್ನೇ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ” - ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅತ್ತ ಗಮನವಿತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. “ಮನೆ ಮುಂದಿನ ತಲೆ ಮಾರಿನವರೆಗೂ ಕಾಯದೆ ಈ ತಲೆಮಾರಿಗೇ ಉರುಳುತ್ತದೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತೋ-ಇಲ್ಲವೋ ! ಅಂತೂ ಶಾಮುವಿನ ಓದಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ನಾಣಿಯೊಡನೆ ಆ ಮಾತು ಆಡಿ ಬಿಟ್ಟರು.

“ಅವನನ್ನ ಓದಿಸೋದರಿಂದ ಏನು ಕಷ್ಟವಣ್ಣ ?”

“ದುಡ್ಡು ಒದಗಿಸೋದು ಕಷ್ಟ ಕಣೋ.”

“ನಾನೂ—ಕಿಟ್ಟಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತೇವೆ”

“ಮನೆ ಸಂಸಾರ ನಡೆಯೋದೇ ಕಷ್ಟ. ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಕಳಿಸೋದು ?”

“ನಾವು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸುತ್ತೇವಣ್ಣ”

ಉಪಾಯಗಾಣವೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು—

“ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಶಾಮು—ನಾಣಿಯರ ಉತ್ಸಾಹ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕುಗ್ಗಿತಾದರೂ ‘ಹೇಗಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು’ ಎಂದುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ತಂದೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮರೆಯಾದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮ, ಶಾಂತು—ಸುಮಿತ್ರೆಯರೊಡನೆ ಒಳಗೆ ಬಂದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿದಾಗ, ವೆಂಕಮ್ಮನ ಹಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಪಟ್ಟಿ ಕಾಣಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಏನೇ ಅದು ? ಹಣಿಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದೀ ?”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಉತ್ತರಿಸದೆ, ತುಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಗುತ್ತಾ ಅಡಿಗೆ

ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು.

“ಏ ಚುಮ್ಮಿ, ಏನಾಯ್ತೇ ನಿಮ್ಮಮ್ಮನಿಗೆ?”

“ಅದೇನಾಯ್ತೋ ಅಮ್ಮನ್ನೇ ಕೇಳಿಣ್ಣೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುಮಿ ತ್ರೆಯೂ ಶಾಂತುವಿನೊಡನೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು

“ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಚುಮ್ಮಿ; ರಾಂತೂ, ಒಂದೇ ಒಂದು ಬಿಂದಿಗೆ ನೀರು ಸೇದಿಕೊಂಡು ಬಾ ತಾಯಿ.”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದ.—

“ಊಟಕ್ಕೆ ಬನ್ನೀಂದ್ರೆ, ಬೆಳಗ್ಗೆಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲಾಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ!” ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಕರೆದಳು.

ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಊಟಮಾಡುವ ವದ್ದ ತಿ ನಾಗಪ್ಪನವರಿ ಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರೊಬ್ಬರೇ ಪಾಂಗಿತವಾಗಿ ಕುಳಿತು, ತುಂಬ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಎಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಒಂದೊಂದೇ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಬಳಿಸುವುದು ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯವಾಗಿ ಬಂದ ಗುಣವಾಗಿತ್ತು. ಎಂತಲೇ ಅವರೊಡನೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೇ ಬೇಸರ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ-ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಗಪ್ಪನವರಾಗಲಿ ಕಾಯು ವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಕರೆದೊಡನೆ, ಅಂಗಳ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ನಡೆದರು ನಾಗಪ್ಪ. ವೆಂಕಮ್ಮ ಅವರ ಊಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆಯೇ ನಿಧಾನ ವಾಗಿ ಬಡಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಊಟ ಸಾಗಿರುವಾಗ, ಹೆಣೆಯ ಗಾಯದ ವಿಷಯ ಬಂದಿತು. ಕಿಟ್ಟು-ಸರಸು ಬೇರೆಹೋದ ಸಂಗತಿಯೂ ಹೊರಬಿತ್ತು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ತುತ್ತನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು, ಸಹಸ್ರನಾಮಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು.

“ಅಯೋಗ್ಯ, ಹೆಂಡತಿ ಮಾತು ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದನೊ?”

“ಆಗಿದ್ದಾಯಿತು, ಆ ಮಾತು ಇನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಿಡೀಂದ್ರೆ ”

“ಆಗಿದ್ದಾಯಿತು ಅಂದರೆ-ಹೇಗಾಯಿತು ಅಂತ?”

“ಮಿಂಚಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮರುಗಿದರೇನು?”

“ಮಿಂಚಲೂ ಇಲ್ಲ, ಗುಡುಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಇವತ್ತು ಆ ‘ಮ್ಯಾಣದ

ಮಿಂಜರಿ' ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದಳು. ಅವನನ್ನು ಹೆತ್ತವರು ನಾವು ಹುಚ್ಚರಾದೆವು!"

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅರ್ಧ ಊಟಕ್ಕೇ ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಎದ್ದು, ಕೈತೊಳೆದು, ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಒಳಗೆ ಚಿಲಕ ವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಟಿಪಟಿಪನೆ ನಾಲಕ್ಕಾರು ಬಾರಿ ಬಡಿದರು.

“ಕಿಟ್ಟೊ-ಕಿಟ್ಟೊ”

ಯಾರೂ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ.

“ಅಮ್ಮ, ತಾಯಿ, ಮದ್ದೂರಮ್ಮ, ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ”

ಅಣಕದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ, ಮದ್ದೂರಿನ ಹುಡುಗಿಯಾವ ಸರಸು ವನ್ನು ಕೂಗಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಸಿಟ್ಟು ಏರಿತು.

“ತೆಗೆಯೋ ಬಾಗಿಲನ್ನು, ಅಯೋಗ್ಯ. ಹುಲಿಪೊಟ್ಟೇಲಿ ಇಲಿ ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟಿದೆಯಲ್ಲೋ ಹೇಡಿ” - ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒಡೆದರು. ಹಾಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಒಡೆದಿದ್ದರೆ ಆ ಬಾಗಿಲು ಮುರಿಯುತ್ತಿತ್ತೇನೋ!

ಆದರೆ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರುವ - ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಲೆ ಯಾಡುವ ಪಯಸ್ಸಿನ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಂತೆ ಕಿಟ್ಟು ಶಬ್ದಮಾಡದೆ ಚಿಲಕವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದ. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಒಳಗೆ ನೋಡಿದರು. ಸರಸು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು, ಕಾದಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ನದ ತಪ್ಪಲೆಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

“ಓಹೋ! ರೆಕ್ಕೆ ಬಂತು ಅಂತ ಹಾರಿಬಿಟ್ಟೆಯೋ ಆಗವೇ? ಅಯೋಗ್ಯ!”

ಕಿಟ್ಟುವಾಗಲಿ, ಸರಸುವಾಗಲಿ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

“ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಆಗೋದಿಕ್ಕೆ, ನಾನು ಮನೆಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರೋ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಯ್ತಾ ಇದ್ದೆಯೇನೋ ಬೇಕೂಫ!”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಭರ್ತ್ಸನೆ ಕಿಟ್ಟುವನ್ನು ಉಡುಗಿಸಿತು. ಸರಸುವಿನ ಸಹನೆಯಂತೂ ಮೀರುತ್ತಾ ಬಂದಿತ್ತು. ಧಗಧಗನೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ

ಒಲೆಯ ಹಾಗೆಯೇ ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚು ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ನದ ಗಂಜಿ ಕೊತಕೊತನೆ ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

“ಐವತ್ತೋ—ಅರವತ್ತೋ ಸಂಬಳ ಬರೋ ಚಾಕರಿ ಖಾಯಂ ಆಯಿತು. ಹೆಂಡತಿ ಅನ್ನೋಳು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಇನ್ನೇನಾಗ ಬೇಕಾಗಿದೆ ಪೆಂಗರಾಯನಿಗೆ?”

“ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಎಲ್ಲಿ ಮುಗಿತು? ಇನ್ನೂ ಅಗಬೇಕಾಗಿದೆ—ಮನೆ ತುಂಬ ಮಕ್ಕಳು. ಅದರಲ್ಲೂ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು! ಅವರ ತಾತನ ಕೈ ತುಂಬ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ತುಂಬಿಸೋಕೆ!!”

ನಾಚಿಕೆ ಬಿಟ್ಟು, ಕಿರಳಿದ ಸರಸು ಮುಂದಿನ ಮಾರಣ ಹೋಮಕ್ಕು ಕಣ್ಣಿ ಕೊರೆದಿಟ್ಟಳು.

‘ಕಂಡರೆ ಮನೆ ಹುಡುಗೀಂತ ನಾನೂ ಸುಮ್ಮನೇನೇ ಇದ್ದೆ. ನೀನೂ ಇಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚೊಂಡು ಬಿಟ್ಟೆಯಾ?’

“ದೆಚ್ಚಿಂಜಿವರೆ ದೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಪಾಯಾಗಿ ಇರಿದ್ದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತಾಡೋರ ಹತ್ತಿರ ಯಾಕಿಷ್ಟು ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಕೂಡಬೇಕಾಗುತ್ತೆ?”

“ರಸು ಶಾಗೆ ಗಂಟು ಬಿಡ್ಡೆಯಲ್ಲೆ ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ.”

“ರಸು ಶಾಗೆ ಬಂದು ಗಂಟು ಹಾಕಿದರಲ್ಲ ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ—ಝಣ ಝಣಾಂತ ನಮ್ಮಪ್ಪ ಎಣಿಸಿದ ದುಡಿ ನಾಸೇಗೆ”

“ನುಚ್ಚು ಬಾಯಿ, ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡಬೇಡ”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು.

“ಇಂಥ ದೆವರಿಕೇಗೆಲ್ಲಾ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳೋಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನ ಇಟ್ಟೊಂಡು ಮಾತನಾಡಿ”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ತನ್ನ ಮಾವನೆಂಬುದನ್ನು ಸರಸು ಮರೆತು ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು!

“ಕೊಟ್ಟರೆ ನೋಡು ಕಪಾಳಕ್ಕೆ....ದವಡೆ ಹಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉದುರಿ ಹೋಗಬೇಕು.” ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೊಡೆಯಲು ಕೈ ಎತ್ತಿದ್ದರು. ಸರಸು ಹೆದರದೆ, ಇನ್ನಷ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು :

“ಎಲ್ಲಿ ಹೋಡೀರಿ ನೋಡೋಣ. ಬಿಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೀನಿ ಅಂತ ತಿಳುಕೊಂಡ್ರಾ?”-ಎಂದಳು. ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಅವಳ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯನ್ನು ಕಂಡು ದಿಕ್ಕುತೋಚವಾಯಿತು ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ—

“ಎದ್ದು ಬಾರೋ, ಇವಳ ಮುದ್ದು ಮುಖ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಮಂಕನಹಾಗೆ ಕೂತ್ಕೊಬೇಡ” ಎಂದರು.

“ಎದ್ದು ಹೋಗೋದಿಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡೋಷ್ಟು ಘೊದ್ದಲ್ಲ ನಾನು. ಸಾವಿರದಿನೂರು ನಿಮ್ಮೆದೇ ವೇಲೆ ಸುರಿದು. ಸರ ಕೈಲಿ ಈ ಬಿಕರೇ ಅಗಲದ ಬಿಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿರೋದು ಬಿಟ್ಟೇ ಅಲ್ಲ!” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸರಸು ತನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು. ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತ ನಾಗಪ್ಪನವರು—“ಈ ಮದ್ದೂರು ಮಾರಿ ನೆಗೆದುಬಿದ್ದ ದಿನ ಕಾಲು ಕುಡಿದು ಹಾಯಾಗ್ಗಿರಿಸಿ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಕೋಣೆಯ ಹೊಸಲು ದಾಟಿದೊಡನೆ, ಸರಸು—“ಹಾಗಂದೋರೇ ಮೊದಲು ನೆಗೆದುಬಿದ್ದುಹೋಗಲಿ” - ಎಂದು ಪಟಾರನೆ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು.

೧೫

ಜುಲೈ ತಿಂಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಒಂದು ವಾರ ಕಳೆದಿತ್ತು. ಕಾಲೇಜು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯುವ ದಿನಗಳು ಬೇಗ ಬೇಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಾಮು ತನ್ನ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಶ್ರೀರಾಮಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ. ತಾನೇ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅಕ್ಕಿ-ಬೇಳೆ ಮೊದಲಾದ ಅಡಿಗೆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರದಿಂದಲೇ ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಿಟ್ಟುವಿನೊಡನೆಯೂ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿ,

ಪ್ರತಿತಿಂಗಳೂ ಕೊನೆಯಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದ. ನಾಣಿಯಂತೂ ಸ್ವಯಂ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ರಾಮುವಿಗೆ ಕಾಂಚನಗೀತೆ ಓದುವ ಧೈರ್ಯ ಬಂದಿತ್ತು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವಾತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಅಡಿಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಬೇಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿದಳು. ಶಾಮುವಿಗೆ ತುಂಬ ಇಷ್ಟವಾದ ಅವಲಕ್ಕಿ, ಹೇಲಕೆಯಿಯ ಉಪ್ಪಿಸಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಲೈಟ್‌ಗಳು.

ನಾಗಪ್ಪನವರಂತೂ ಅವನ ಒಡಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಯಾವ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ತೋರದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು.

“ಅಣ್ಣ, ನಾನು ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಶಾಮು ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ವಿನಯದ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ನುಡಿದಾಗ—

“ಹ್ಲೂಂ” ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಕೊಂಡರು. ತಾನು ಓದುವುದು ತಂದೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದು ಶಾಮುವಿಗೆ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಬಾಗಿಲಿನವರೆಗೂ ಬಂದ ತಾಯಿ—“ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಜಾರು ಅಂತ ಉಸವಾಸವಿರಬೇಡವ್ವ. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಓದುತ್ತಾ ಕೂತು ನಿದ್ರೆ ಕೆಡಬೇಡ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಮಿತವಾಗಿರು”

“ಆಗಲಮ್ಮ”

“ಸಾಮಾನು ಏನಾದರೂ ಬೇಕಾದರೆ, ಶನಿವಾರ-ಭಾನುವಾರ ಬಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಅಥವಾ ಯಾರ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಾ ದರೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸು”

“ಹ್ಲೂಂ”

“ಬಿಡುವಾದಾಗ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಸುಂದರು ವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾ”

“ಆಗಲಮ್ಮ. ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತಾ ಬಂತು ರೈಲಿಗೆ, ನಾನು ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆಮ್ಮ”

“ಒಳ್ಳೆಯದಪ್ಪ, ಹೋಗಿ ಬಾ. ದೇವರು ನಿನ್ನ ಜೊತೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ.” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು. ನಾಣಿಯೇ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಶಾಮುವನ್ನು ರೈಲು ಹತ್ತಿಸಿ, ತಾನು ಆಗಾಗ ಮಿಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಅವನ ಕೈಗಿತ್ತು ಹಿಂತಿರುಗಿದ.

ಅದೇ ಸಂಜೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕುದುರೆಗಾಡಿ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಯಾರು ಬಂದರೋ ಈ ಬಡವನ ಮನೆಗೆ ಎಂದೂಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಮಲ್ದಾರರೂ, ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಪತ್ನಿಯೂ ಕೆಳಗಿಳಿದರು. ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಡು ತುಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಕೈಮುಗಿದು, ಅಮಲ್ದಾರರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ—

“ಸ್ವಾಮಿಯವರು ದಯಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಈ ಬಡವನ ಮನೆಗೆ ಭಾಗ್ಯ ಬಂದ ಹಾಗಾಯಿತು.” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಮೂವರೂ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಚಾವೆಸುಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು.

“ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಎಲ್ಲಿ?”—ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಕೇಳಿದರು.

“ಒಳಗಿದ್ದಾಳೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಎದ್ದು ಹೋಗಿ, ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಸುವ್ದಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಕೆಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹೊಳೆದು, ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಕುಟುಂಬ ಅಲಮೇಲಮ್ಮನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

“ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೇ ಎದ್ದುಹೋದರೆ, ನಾವು ಬಂದ ಉದ್ದೇಶ ಮಾತನಾಡುವುದು ಹೇಗೆ?” ಎಂದರು ಅಮಲ್ದಾರರು. ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಅಲಮೇಲಮ್ಮನೂ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯೇ ನಿಂತು ನಾಚಿಕೆ ಬೆರೆತ ನಸುನಗೆಯನ್ನು ಬೀರಿದರು. ಮೆಲ್ದನಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತುವನ್ನು ಕರೆದು ವೆಂಕಮ್ಮ, ಕಾಫಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು, ಅಲಮೇಲಮ್ಮ ನಿಗೂ ಕೇಳಿಸದಂತೆ ಅವಳ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು.

“ನಾವು ನೆನಸುವುದೊಂದಾದರೆ ನಡೆಯುವುದೇ ಒಂದು.....”
ಮುಂದಿನ ಮಾತಿಗೆ ಪೀಠಿಕೆ ಹಾಕಿದರು ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ.

“ಯಾವಾಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ !” ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಗುತ್ತಾ ನುಡಿದರು.

“ನಮ್ಮ ಹುಡುಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಸೇರುವ ಪುಣ್ಯ ಒಂದುಸಾರಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಳು. ಅದು ನಮ್ಮ ತವ್ವೇ-ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಅನಾನು ಕೂಲದಿಂದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಗದ ಬರೆಯದೆ ಸಂದರ್ಭ ಕಳೆದುಕೊಂಡೆವು. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಅವಕಾಶ ಇದೆಯೆಂದುಕೊಂಡು ಈಗ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.”

ನಮ್ಮತೆಯೇ ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತಂತೆ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ನುಡಿದರು.

“ನಾವು ಬಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಹೋಗಬೇಕು ಅಂತ ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ ನಾಗಪ್ಪನವರೇ”

ಮಂದಹಾಸದ ಮಾಘುರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರದ ಧ್ವನಿ ಬೆರಸಿ ಅಮಲ್ದಾರರು ನುಡಿದರು.

“ಕೆಟ್ಟುವಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಸಂಗತಿ ತನುಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಯುಗಾದಿಗೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪ ವಾಗತ್ತು. ಹೇಗೋ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು.”

“ಇನ್ನೂ ಒಬ್ಬ ಇದ್ದಾನಲ್ಲವೆ? ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಅಂತ?”

“ಹೌದು, ಇದ್ದಾನೆ. ನಾವು ‘ನಾಣಿ’ ಎಂತಲೇ ಅವನನ್ನು ಕರೆಯೋದು ಇಲ್ಲೇ ಜಡಿಗೆನಡಳ್ಳಿ ಎನ್.ಟಿ.ಎಂ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೇಷ್ಟ್ರಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಖಾಯಂ ಕೆಲಸ. ಈಗ ನಲವತ್ತೆಂಟು ಪ್ಲಸ್ ಹದಿನೆಂಟು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅವನಿಗೂ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ ಆಗಿದೆ. ವಯಸ್ಸು ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಕೆಟ್ಟುವಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಇವನ ಹಾಗೆ ಕುಳ್ಳಲ್ಲ. ಉದ್ದಕ್ಕೆ-ಬೆಳ್ಳಗೆ ಇದ್ದಾನೆ.”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರು.

“ಇದೇ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾತಾಡಿದ ಮೊದಲ ಸಂಬಂಧ ವಂತೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಈ ಹುಡುಗನಿಗಾದರೂ ನಮ್ಮ ಲಲಿತವನ್ನು ನೀವು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

“ಹೌದು ನಾಗಪ್ಪನವರೇ, ನೀವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು ಈ

ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ”

ಅಮಲ್ದಾರರ ಮಾತಿಗೆ ತ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ದನಿ ಗೂಡಿಸಿದರು.

“ಆಗಲಿ ಸ್ವಾಮಿ, ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹುಡುಗ-ಒಪ್ಪಿದರೆ ಯಾಕಾಗಬಾರದು?”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮಾತು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

“ನಾವು ಈ ದಿನವೇ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಜಾತಕ ಇಲ್ಲೇ ಯಾರಿಗಾದರೂ ತೋರಿಸೋಣ.” ಕೊಡುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟು, ಯಾರಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ಬಾರದಹಾಗೆ ನುಡುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇವೆ.” ಎಂದರು ತ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ.

ಆಪ್ತರಲ್ಲಿ ಸುಮಿತ್ರ ಕಾಫಿ ಸಮಸರಾಧನೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಅಮಲ್ದಾರರು ತಮ್ಮ ಕಿಸೆ ಹಿಡಿಯಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು

“ಐದು ಗಂಟೆಯಾಯಿತಲ್ಲ, ಹುಡುಗ ಬರುವ ಹೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲವೆ?”

“ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಮೈಲಿ ದೂರ ದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಲ್ಲ?”

“ದಿನಾ ಹೀಗೆ ನಡೆದರೆ ಕಾಲು ಬಾಳುತ್ತದೆಯೆ? ಕಿಟ್ಟು ದಿನ ವಹಿ ಐದು ಮೈಲಿ ನಡೆದು ಕೋಟಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಈ ಹುಡುಗನೂ ಎರಡೆರಡು ಮೈಲಿ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೀ ನಾಗಪ್ಪನವರೆ— ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ.”

ಅಮಲ್ದಾರರ ಸಲಹೆಗೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಉತ್ತರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಅದು ಹಣ ಬರ್ಚಾಗ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲವೆ?

ಮಾತು ಮೇರೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾಗಿರುವಾಗ ನಾಣಿ ಒಳಗೆ ಬಂದ. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೇ ಕೋಟು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಕೈ ಕಾಲು ತೊಳೆದು ಬರಲು ಹೋದ.

“ಹುಡುಗ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದಾನೆ?” ಎಂದರು ಅಮಲ್ದಾರರು.

ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ನಾಣಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ

“ಇಲ್ಲಿ ಬಾ ನಾಣಿ” ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಅಪರೂಪದ ಮೃದುವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದರು.

“ಇಲ್ಲೇ ಬಾಪ್ಪ ಕೂತುಕೊ”

ಅಮಲ್ದಾರರು ಅವೃತ್ತದಷ್ಟು ಸವಿಯಾಗಿ ಉಪಚಾರ ಹೇಳಿದರು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಾಲ್ಕೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಾಣಿಗೆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು.

“ಆನತಿ ನ ದಿನ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ, ನೀನೂ ಇದ್ದೆಯಲ್ಲವೇನಪ್ಪ?”

ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಮಾತಿಗೆ ‘ಹು’ ಎಂದ ನಾಣ.

“ಒಪ್ಪಿತು ತಾನೆ?”

“ನಮ್ಮ ಕಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿತು”

ನಾಣಿಯ ಪಾತು ಖಾರವಾಗಿತ್ತು.

“ಅವನಿಗಲ್ಲ ನಾಣ, ನಿನಗೆ....?” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ನನಗೇಕೆ?”

“ಈಗ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೂಂತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.”

“ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲಣ್ಣ.” ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟ ನಾಣ.

“ಹಾಗಂದರೆ ಹೇಗೋ? ತಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಆಗಬೇಕು”

“ಆಗಲಿ, ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.”

“ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀ ತಾನೆ?”

ನಾಣಿ ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಯೋಚಿಸಿದ ಬಳಸಿ ಮಾತನಾಡುವುದು

ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡು “ಇಲ್ಲಣ್ಣ. ನನಗೆ ಈ ಹುಡುಗಿ

ಬೇಡ.” ಎಂದ. ನಿಷ್ಕಂಠವಾಗಿ ನುಡಿದು ಎದ್ದು ಬಿಟ್ಟ.

ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಕಡೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು

“ಹುಡುಗನನ್ನು ನೀವು ಹೇಗಾದರೂ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು ನಾಗಪ್ಪ ನವರೆ!”

ಅಮಲ್ದಾರರ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಪ್ಪ

ನವರು ನಾಣಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು ಜಗುಲಿಯ ಬಳಿಯೇ ಅವ

ನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಿಸರಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

“ನನಗೆ ಆ ಹುಡುಗಿ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲಣ್ಣ. ನಾನು ಸೀತಕ್ಕನ ಮಗಳು ಶಾಂತುವನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.”

“ಆ ಹುಡುಗೀಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳೇನೋ ಈ ಶಾಂತು ರತೀದೇವಿ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲೋ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಮಗಳು”

“ಅವಳು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಶಾಂತುವನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.”

“ಸೀತಕ್ಕು ಗಂಟಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೇನೋ-ನಾವು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡೋದಿಕ್ಕೆ?”

“ನನಗೇನೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಬೇಡ.”

“ನನಗೆ ಬೇಡ. ನಮಗೆ ಬೇಕು.”

“ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋನು ನಾನು ನಿನ್ನಗ್ಯಾಕೆ ಕೊಡ ಬೇಕು ವರದಕ್ಷಿಣೆ?”

“‘ನೀನು’ ಅನ್ನೋನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆಯೋ? ನಾವು ಹೆತ್ತು ಬೆಳೆಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಾನೆ ‘ನೀನು’ ಅಂತ ಇರೋದು. ಅನ್ನಕೊಟ್ಟು, ಬಟ್ಟೆ ಕೊಟ್ಟು, ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿ, ಬುದ್ಧಿ ಬರಿಸಿ, ಚಿಕ್ಕವನನ್ನು ದೊಡ್ಡವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆವಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲ ಮರೆತುಹೋಯಿತೋ?”

“ತಂದೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಅಷ್ಟಾದರೂ ಮಾಡಬೇಡವೆ. ಅದು ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ; ಮಾಡಿದೆ.”

“ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ನಾನು ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ಕೇಳುತ್ತೇನೆ”

“ನನಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯೂ ಬೇಡ; ಆ ಹುಡುಗಿಯೂ ಬೇಡ.”

“ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಬೇಡ ಅನ್ನೋದಿಕ್ಕೆ ನೀನು ಯಾರೋ?”

“ನಾನೇ-ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋ ಗಂಡು?”

ಸಿಡಿದು ನುಡಿದ ನಾಣ. ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮಾತಿನಧಾಟಿ ಬದಲಿಸಿದರು.

“ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಹುಡುಗೀನ ಮದುವೆ ಆಗ್ತೀಯೆ ತಾನೆ?”

“ಇಲ್ಲ..... ಇಲ್ಲ..... ಇಲ್ಲ!”

“ಹಾಗನ್ನಬಾರದಪ್ಪ ನಾಣಿ.”

“ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ್ದು ಆ ಹುಡುಗಿ ನನಗೆ. ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲದ ಹುಡುಗೀನ ನಾನು ಹ್ಯಾಗೆ ಒಪ್ಪಲಿ?”

“ಮದುವೆ ಆದಮೇಲೆ ಇಷ್ಟ ತಾನಾಗೆ ಬರುತ್ತದಪ್ಪ. ಪ್ರೀತಿ

ಹುಟ್ಟುತ್ತೆ ಕಣೋ, ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳೋ.”

“ನಾನು ಶಾಂತಾನ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನೂ ಮದುವೆ ಆಗೋಲ್ಲಣ್ಣ.”

ನಾಣಿಯ ನಿರ್ಧಾರ ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಬಿಸಿಮಾಡಿತ್ತು.

“ಅಯೋಗ್ಯ ನೀನು ಹಿಡಿದಿದ್ದೇ ಹಟವೇನೋ. ನೋಡು, ನಿನಗೆ ಇದೇ ಹೆಡುಗೀನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಅಪ್ಪನೇ ಅಲ್ಲ ನಾನು. ಒಳ್ಳೆ ಮಾತಿಗೆ ಈ ಕಟ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ಇದೆಯೇನು? ಹಟಮಾರಿ!”

ಓಡಿಮಿಡಿಗುಟ್ಟಿ, ಚಟಕಟಕಿ ನುಡಿದು, ಕಟಕಟನೆ ಹಲ್ಲು ಕಡಿದು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಒಪ್ಪಿದನೆ ನಾಗಪ್ಪನವರೆ?”

“ಒಪ್ಪಬೇ ಎನು ಮಾತುತ್ತಾನೆ ಸ್ವಾಮಿ. ಆದರೆ ತಕರಾರು ಬಂದಿದ್ದು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಲ್ಲಿ!” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಆ ಮಾತು ಒಳಗಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವಳು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅದನ್ನು ನಂಬಲಿಲ್ಲ ನಾಣಿ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ತನ್ನ ಗಂಡ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಮಣ್ಣೆರಚುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಅವಳ ಹೃದಯ ರೋದಿಸಿತು. ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಶಾಂತು ವಂತೂ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತು ಮೂಕಸಂಕಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಳು. ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರೆಡೆಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರದ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಸೀತಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

“ವರದಕ್ಷಿಣೆ ವಿಚಾರ ನೋದಲೇ ಹೇಳದ್ದೆ ವಲ್ಲ—ಎಂಟು ನೂರು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಅಂತ” —ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಹೇಳಿದರು.

“ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಕಾಸು ಕಡಿವೆಯಾದರೂ, ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ ಸ್ವಾಮಿ ಹೆಡುಗ”

“ಆಗಲಿ, ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿಬಿಡಿ” ಎಂದರು ಅವುಲ್ಲಾರರು. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು—

“ಈಗ ಎಂಟುನೂರು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆ”

“ಮಿಕ್ಕ ಇನ್ನೂರನ್ನು ನಾನು ನಾಳೆಯೇ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು ಅಮಲ್ದಾರರು.

ಅವೇ ರಾತ್ರಿಯೇ ಸುಮಾರು ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ—
 “ಹಾರೋಹಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಪುತ್ರಿ ಚಿ|| ಸೌ|| ಲಲಿತ ಎಂಬ ಕನ್ಯಾರತ್ನವನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ರಿಟ್ಟೆರ್ಮ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಮಾಸ್ಟರ್ ಶ್ರೀ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪುತ್ರ ಚಿ|| ರಾ|| ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಹಾರೋಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ” ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅಗ್ರಹಾರದ ಶೋಟಿ-ತಳವಾರರ ದೀಪಟಿಗೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅಮಲ್ದಾರರ ಕುದುರೆಗಾಡಿ ಕೋಟಿ ಸೇರಿತು

ನಾಗಪ್ಪನವರಂತೂ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸವಿಗನಸು ಕಾಣ ತ್ತಾ ಸುಖಪಟ್ಟರು ಆ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾಣಿ-ಶಾಂತು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಖ ಸನುವೆ?

೧೬

ಅಂದಿನಿಂದ ಶಾಂತು ತನ್ನ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾಣಿಯ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯಾದ ದಿನ ಅವನ ಮುಖ ನೋಡಿದ್ದಳೇ ಹೊರತು, ಆ ನಂತರ ಎಂಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಮನಸಾರೆ ಅತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಗಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕನಸು ಮಣ್ಣು ಗೂಡಿತೆಂದು ಸೀತಕ್ಕನೂ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ತಪ್ಪೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಯಾಗದಿತ್ತು. ನಾಣಿಯ ಬಗೆಯಂತೂ ಆಕೆಗೆ ತುಂಬ ಕನಿಕರ ಮೂಡಿತ್ತು. ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ಅವನೇನೂ ಮಾಡಲಾರನೆಂಬ ಅಸಹಾಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವೂ ಆಕೆಗಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಸೀತಕ್ಕ ತನ್ನ ದುರ್ವಿಧಿಯನ್ನೇ ದೂರ ದಳು. ಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು, ಸಾವಿರ ಮದುವೆಗೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ತನಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವಳ ಕೊರಗು. ಹಾಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅಷ್ಟು ಹಣ ತನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಶಾಂತುವಿನ ಕಣ್ಣು

ನಿಂದ ಒಂದು ಹನಿಯೂ ಉದರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ—
ಎಂದು ಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳೇ ಹನಿಗೂಡಿ ಹೊಳೆಯಾಗಿ
ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬಡವರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಮುಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿ
ಬಾರದೆಂದು ಹಲಬಿಡಳು ಸೀತಕ್ಕ.

“ನನ್ನ ಆಸೆ, ನನ್ನ ಮಗನ ಆಸೆ ಸುಟ್ಟುಹೋಯಿತು ಸೀತು”
ಒಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೀತಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

“ಅಕ್ಕ, ಅದು ನನ್ನ ಹೀನ ಅದೃಷ್ಟ?”

“ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆಯೇ ಸೀತು. ನನ್ನ ಮದುವೆಯಾದ
ಹೊಸವರಲ್ಲಿ, ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ‘ಇವರು, ನನ್ನನ್ನು ಗೋಳು
ಹುಯ್ದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ತವರಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದು ; ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಚಂದ್ರ
ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಳಿದುಕೊಂಡು, ಎಂಟುನೂರು ರೂಪಾಯಿ
‘ಇವರಿಗೆ’ ಕೊಟ್ಟು. ಎರಡು ದಿನದ ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ತಾರಿಸಿಂದ ಕರೆದು
ತಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು—ಎಲ್ಲಾ ನೆನಪಿಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ !”

“ಹೌದಕ್ಕ, ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ ನನಗೆ. ನಿನ್ನ ಹಣೆಯ
ಮೇಲೆ ಗಾಯವಾಗಿದ್ದು ಮೊದಲೊಂದು ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ. ಆಗ
ನೀನು ಸಟ್ಟ ಕಷ್ಟ ನೆನಸಿಕೊಂಡರೆ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆನ್ನುತ್ತದೆ ”

“ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು ಸೀತು.”

“ಅದರೆ ನನ್ನ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ತಕರಾರು ಬರ
ಲಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕ. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ
ಇನ್ನೊಂದು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರಂತೆ. ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.
ಬೇಡ ಅಂದುಬಿಟ್ಟಿರಂತೆ ಅವರ ತಂದೆ — ತಾಯಿಯೂ ಬಲವಂತ
ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ‘ನಿನಗಿಷ್ಟ ಬಂದವಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೋ. ಗಂಡ—
ಹೆಂಡತಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತೇವೆ’
ಎಂದರಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ವರ
ದಕ್ಷಿಣೆಯೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ, ಗಡಿಯಾರ—ಸೂಟು ಏನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರ
ತಂದೆ—ತಾಯಿಯೂ ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ನಮ್ಮ
ತಂದೆಯೇ ಅವರಿಲ್ಲರ ಗುಣಕ್ಕೂ ಸೋತು, ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ
ಯಜಮಾನರು ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಒಂದು ಕೈಗಡಿಯಾರ,

ಒಂದು ಸವರನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಉಂಗರ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು.....”

“ಅಂಥವರು ಎಷ್ಟು ಜನ ಇದ್ದಾರಮ್ಮ ಈಗ?”

“ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಅಂತ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉದ್ಧಾರವಾಗಿರೋರು ಯಾರಿದ್ದಾರಕ್ಕ?”

“ಎಷ್ಟು ಉದ್ಧಾರವಾದರೂ ಕೊನೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದೇ ಕೆಟ್ಟ ಟ್ಟ ಬುತ್ತಿ ಸೀತು.....” ವೆಂಕಮ್ಮ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟು ನುಡಿದಳು.

“ನಾನು ಶಾಂತು ಮುಖನೋಡಿ ಎಂಟು ದಿನ ಆಯಿತು ಕಣೆ. ಹುಡುಗಿ ಎಷ್ಟು ಅತ್ತಳೋ-ಎಷ್ಟು ಸಂಕಟ ಪಟ್ಟಳೋ?”

“ಅವಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಊಟಮಾಡಿ ಎಂಟು ದಿನ ಆಯಿತು ಅಕ್ಕ. ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಕಣ್ಣೆಲ್ಲ ಕೆಂಪಾಗಾಗಿ ಒಳಕ್ಕೆಳಿದು ಹೋಗಿವೆ.”

“ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಸಂಕಟ ನಾನು ಕಾಣೆನೆ ಸೀತು? ನಾನೂ ಆ ಸಂಕಟ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನಮ್ಮ ನಾಣಿಯಂತೂ ಮಾತನಾಡಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಾಗಿ ಹೋಯಿತು ಊಟವೂ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿದೆ ಅವನ ಮುಖವಂತೂ ನೋಡುವುದಕ್ಕೇ ಆಗೋಲ್ಲ?” ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮ ನುಡಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ, ಸುಮಿತ್ರೈ ಬಂದು-

“ಅಮ್ಮ, ಅಣ್ಣ ಕರೀತಾರೆ” ಎಂದಳು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಸೀತಕ್ಕನ ಪುನೆಯಿಂದ ಪೊರಟು, ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಗಳ ನಂತರ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಂದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದಳು

“ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಾಫಿ ಮಾಡಿ ಬೇಗ. ಮೂರುಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ನಾನು ಕೋಟಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಇವತ್ತು ಕಿಟ್ಟಾಿಗೆ ಸಂಬಳ”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಮುಂದೊದಗುವ ಸಣ್ಣ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ನಕ್ಕಳು ವೆಂಕಮ್ಮ

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಕಾಫಿ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು

ಕೋಟು, ರುಮಾಲು ಧರಿಸಿದ ನಾಗಪ್ಪನವರು, ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟರು. ಬಾರು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಕೋಟೆ

ಸ್ವೀರುವ ವೇಳೆಗೆ ನಾಲಕ್ಕಾವರೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಉದ್ದೇಶದಂತೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಕಿಟ್ಟುವನ್ನು ಕಂಡು—

“ಪೇ ರೋಲಿಗೆ ರುಜು ಮಾಡಿದೆಯೇನೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲಣ್ಣ. ಈಗ ಹೋಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

“ಟ್ರಿಜರಿ ಶಿರಸ್ತೆದಾರರಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಡು ನಾನೇ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಸರಸುವಿನ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣಿಂದ ನುಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ತಂದೆ ಎದುರಿಗೇ ನಿಂತಿದ್ದರು.

“ಒಂದು ಹೇಳಿಬಿಡು ಬಾರೋ” ಎಂದು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಕಿಟ್ಟು ಶಿರಸ್ತೆದಾರರಿಗೆ ಹೇಳಿಬಂದ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅವನ ಸಂಬಳ ಅರ.ತ್ತರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿಕೊಂಡು ಪೊರೆ ಪೊರೆ ಮಾಡಿದರು. ಕಿಟ್ಟುವೂ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ.

“ನನಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿರಡು ರೂಪಾಯಿ ಬೇಕಾಗಿದೆಯೆಣ್ಣು.”

“ಯಾಕೋ-ಅಷ್ಟೊಂದು ದುಡ್ಡು ?”

“ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆಯೆಣ್ಣು.”

ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹೆನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರು.

“ಇನ್ನೇನು, ಐದು ಗಂಟೆಯಾಯಿತಲ್ಲ. ನಡಿ, ಹೋಗೋಣ”

“ನೀನು ನಡಿಯೆಣ್ಣು. ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಕಿಟ್ಟು ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಗೆ ಬಿತ್ತಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದಿತು ತಂದೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೆನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾನುವಿಗೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಮಣಿಯಾಡೆವರು ಮಾಡಲು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನ ಕೈಗಿತ್ತು, ಉಳಿದ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಯಲ್ಲಿ—ಒಂದು ಕುಚ್ಚು ಹೂ, ಗಾಲ್ಪು ಲಡಿ ಒಣ್ಣದ ಎಂಬ್ರಾಯರಿ ವಾರ, ಒಂದು ಸ್ನೋ ಡಬ್ಬು ಕೊಂಡುಕೊಂಡ. ಉಳಿದ ಚಿಲ್ಲರೆಗೆ ಅಯ್ಯರ್ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಚೌಚೌ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆ ನೇರಿದ

ನಗುತ್ತಲೇ ಬಂದ ಕಿಟ್ಟು, ಹೊರಬೀದಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸರಸುವನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಹೆದರಿ ಗಾಬರಿಗೊಂಡ. ‘ನೀವು ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು!’ ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು ಅವಳ ನೋಟ. ಅಪರಾಧಿಯಂತೆ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಕೋಣೆಯ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಕಿಟ್ಟು. ಸರಸುವೂ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಬಿಲಕವಿಟ್ಟಳು. ಮುಂದೆ

ಇನ್ನೇನು ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಕಂಗಾಲಾದ ಕಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಕೈಚೀಲದಿಂದ ಸೋಲೆ, ಹೂ. ಎಂಬ್ರಾಯರಿ ದಾರ, ಚೌಚೌ ಪೊಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು,

“ಹ್ಲೂ, ಆನೇಲಿ?” ಅಣಕಿಸುವಂತೆ ಘರ್ಜಿಸಿದಳು ಸರಸು. ಕಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಕೋಟಿನ ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದಾಗ—

“ಹ್ಲೂಂ. ತೆಗೆಯಿರಿ—ನಿಮ್ಮ ಬಂಡವಾಳಾನ!” ಎಂದಳು ಸರಸು. ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಜಂಘಾಯಲವೇ ಉಡುಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅವನು ಜೇಬಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ಒಂದಾಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ.

“ಅಷ್ಟೇನೋ?”

“ಹ್ಲೂಂ” ಎಂದು ತಲೆಗಮಕು ಹಾಕಿದ ಕಿಟ್ಟು.

“ಮಿಕ್ಕಿದ್ದು?”

“ಅಣ್ಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.”

“ಓಹೋ!” ಸರಸುವಿನ ಕಣ್ಣು, ಹುಬ್ಬು, ಕೆನ್ನೆ, ತುಟಿ— ಎಲ್ಲಾ ಅದೇ ನೂತನ್ನೇ ಆಡಿದಂತಾಯಿತು:—ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ.

ಚಿಲಕವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಬಾಗಿಲನ್ನು ದೂಡಿ, ಸೆರಗು ಸುತ್ತಿ ನಡುವಿಗೆ ಬಿಗಿದು, ದಬಡಬನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಜೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಚಾವೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ತಾಳೆ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಬೀಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು ಸರಸು ಬಂದ ರಭಸವನ್ನು ಕಂಡು, ಮೊದಲು ಬಿಚ್ಚಿದವಳ ಸುಮಿತ್ರಿ. ವೆಂಕಮ್ಮನುಗಂತೂ, ಮುಂದೇನಾಗುವದೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ವೃಥಾ ಆ ಜಗಳದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಹಾಕಿ ತಾನೇಕೆ ಕೆಟ್ಟವಳನ್ನಿ? ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದುಮಾಡಿ, ಕೆಮ್ಮಿ, ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ, ತನ್ನ ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಗಲವಾಗಿ ತೆರದು, ಸುಟ್ಟು ಬಿಡುವಷ್ಟು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ನಾಗಪ್ಪನವರನ್ನು ನೋಡಿದಳು ಸರಸು. “ಹ್ಲೂಂ, ನಿಮ್ಮ ದುರಾಸೆಗಿಷ್ಟು ಬಿಂಕಿ ಹಾಕ! ನಾವೇನ

ಅನ್ನು ತಿನ್ನುಬೇಕೋ-ಮಣ್ಣು ತಿನ್ನುಬೇಕೋ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ?"

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಮಾತನಾಡದೆ, ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೇ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಅನಂತರ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ—

“ಅವರ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಕ್ಕಿ-ಬೇಳೆ ಎಲ್ಲಾ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇನೆ?” ವೆಂಕಮ್ಮ ಉತ್ತರಿಸುವ ಮುನ್ನ ಸರಸುವೇ ಮಾತಿನ ಮಳೆಗರೆದಳು :

“ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು ನಿಮ್ಮ ಅಕ್ಕಿ-ಬೇಳೆ? ನಾವೇನು ನಿಮ್ಮ ಗುಲಾಮರು ಅಂತ ತಿಳಕೊಂಡಿದ್ದೀರು ನಿಮ್ಮ ಪಡಿಭತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಯ್ದೊಂ ದಿರೋಕೆ? ನನ್ನ ಗಂಡ ತಿಂಗಳಲ್ಲೂ ದುಡಿಮೆ ಬರೋದು ನೀವು ದುಡು ಎಣಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋದು! ಯಾವ ನ್ಯಾಯ ಇದು?”

“ಈಗೇನು ಕವ್ವಿಯಾಗಿದೇಂತ ಇಷ್ಟು ಮಾತು?”

“ಕವ್ವಿನೋ-ಜಾಸ್ತಿನೋ... .. ಆ ಸೂತೇ ಎತ್ತಬೇಡಿ ಈಗ. ನನ್ನ ಗಂಡ ದುಡಿದ ಸಂಬಳಾನ ಬಿಸಾಕಿ ಇತ್ತಲಾಗೆ”

“ಕಾಯ್ದೊಂಡಿರು-ಬಿಸಾಕ್ತಾರೇಂತ! ಇವಳೇ ಗಂಡನ್ನು ಸಂವಾದಿಸಿರೋಳು-ಆವನೇನು ನಮಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನೆ?”

“ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನನ್ನು ಮಾರಿಕೊಂಡ್ರಲ್ಲ ಸಾವಿರ ದಿನೂ ರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿದೆ ಆ ಹಕ್ಕು? ನಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂದೋ ಕೊಂಡು ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟು!”

“ಮುಚ್ಚು ಬಾಯಿ. ಮಾತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಸಾವಿರದಿನೂರು ಅಂತಾಳೆ! ಮಾರಿ.....ಮಾರಿ.....ಮದ್ದೂರು ಮಾರಿ!”

“ಮಾರಿ ಮನೇಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗ್ತಾಳೆ ಅಂತ ತಿಳಕೊಂಡ್ರೇನು?” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸರಸು ಗೋಡೆಯ ಮೊಳೆಗೆ ತಗುಲಿಹಾಕಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕೋಟನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು, ಜೇಬು ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿ, ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಷ್ಟು ನೋಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕೋಟು ಎಸೆದು ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾಗಿದ್ದರು. ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾಣಿಯ ಮದುವೆಗೆ ಹೊರಟ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಚಿಕ್ಕ ಪರಿವಾರ ಹಾರೋಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ತಲಪಿತು ತಾನು ಮದುವೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಹೆಟಿಹಿಡಿದ ಸರಸು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಮದ್ದೂರಿಗೆ ಹೋದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮ, ನಾಗಪ್ಪ, ಸುವಿತ್ತೈ, ಕಿಟ್ಟೈ, ನಾಣಿ— ಈ ಐದೇ ಮಂದಿ ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದು ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ನವರಿಗೆ ತುಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಆಯಿತು.

“ನಿಮ್ಮ ಸೊಸೆ ಎಲ್ಲಿ ನಾಗಪ್ಪನವರೇ?”

“ಅವರ ತಂದೆಗೆ ವೈಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿ ತೋರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ನಾಳೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಾಳೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ.”

“ದೊಡ್ಡಮಗ?”

“ನೀವೇ ನೋಡಿದಿರಲ್ಲ—ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಏಳುವುದಕ್ಕೂ ಅವ ನಿಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲ!”

“ನಿಜ, ನಿಜ ಇನ್ನೂ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಇರಬೇಕೆ?”

“ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದವನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ದೊಡ್ಡವನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ಎರಡನೆಯವನು ನಾಳೆ ಮದುವೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆ”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ ಎಲ್ಲರೂ ಗಂಡಿನ ಬಿಡಾರ ಸೇರಿದರು. ಉಪಚಾರದ ನಂತರ ವರಪೂಜೆಯಾಯಿತು. ನಾಣಿಗೆ ಸೂತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂತೋಷವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಯಂತ್ರ ದಂಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಗನ ಸ್ವಿತಿಯನ್ನರಿತ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮರುದಿನ ಮುಹೂರ್ತದ ವೇಳೆಗೆ ಸುಂದರು-ಸ್ವರ್ಣ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದರು. ಮದ್ದೂರಿನಿಂದ ಸರಸು ಬರಲಿಲ್ಲ

ವೆಂಕಮ್ಮ ನಾಣಿಗೆ ಮದುವೆ ಗೊತ್ತಾದ ಸಂಗತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಸುಂದರುವಿನ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕೊರಗೇ ಅವನಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಇರುವಾಗ ಈ ‘ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಮದುವೆ’ಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅವನನ್ನೇಕೆ ಸಂಕಟಪಡಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು ಅದರೆ ಸುಂದರು

“ಕಿಬ್ಬಿ—ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೇ ನಮ್ಮ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

ಆ ಸ್ವಲ್ಪಕ್ಕೆ ಕೂಡಬೇಕಾದ ಉತ್ತರವೂ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ವೆಂಕಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಎರಡುಕ್ಷಣ ಹಿಂಜರಿಯಿತು.

“ಒಬ್ಬರಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ನಾಯಿ—ಬೆಕ್ಕುಗಳ ಹಾಗಿದ್ದಾರೋ ಅಥವಾ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಇದ್ದಾರೋ?”

“ಇಬ್ಬರೂ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಇದ್ದಾರೆ ಸುಂದರು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಒಳ್ಳೆಯವಳು.”

“ನುಣ ಯಾಕನ್ನು ಒಂದು ಧರಾ ಇದ್ದಾನೆ? ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗೆಲುವೇ ಇಲ್ಲ!”

“ಅವನಿಗೆ ಎಂಟು ದಿನದಿಂದ ವೈಯೋ ಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲ. ಲಗ್ನು ಇಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರಲ್ಲ ಅವು ಬರಬೇಕಾಯಿತಪ್ಪ!”

“ಅವನ ದುಡುಗನ ಒಪ್ಪಿದನೋ ಅಥವಾ ‘ನರದಕ್ಷಿಣೆ’ ಅನೆಗೆ ಅಪ್ಪೇ ಕೊಡುವುದಾದರೋ?”

“ಅದು ಅಯಿತು ಅನ್ನು!”

ಗೊಕನ್ಯನ ಗುತ್ತಾ ಸುಡಿಬಳು.

“ನನ್ನ ನುಲ್ಕು ಜನದ ಮುವನೆ ಮಾಡಿದರಲ್ಲಾ ಒಣ್ಣ-ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನರದಕ್ಷಿಣೆ ವನೂಲುಮಾಡಿ ಏನು ಮಾಡಿದರಮ್ಮ!”

“ಅದು ಮಾಡಿದರೋಸ್ವ—ನಾ ಕಾಣೆ!”

“ಶೀನಣ್ಣನಿಗೆ ಸಾವಿರ, ನನಗೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ, ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಸಾವಿರ ದಿನೂರು, ಈಗ ನಾಣಿಗೆ ಸಾವಿರ—ಒಟ್ಟು ಹದಿಮೂರು ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ! ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿ ತಮ್ಮ!!”

“ಯಾಕೊ ಸುಂದರು ಹಾಗಂತೀಯಾ?”

“ಒಟ್ಟಿರ್ದಾ ಸ್ಕೂಲ್ ಮೇಷ್ಟ್ರು ಹದಿಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಆಸ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಅಂದರೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೇನಮ್ಮ?”

“ಹೋಗಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಪ್ಪ. ‘ಅವರು’ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರು!”
ಎಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಬಂದೇ ಬಂದರು. ಸುಂದರುವಿನ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಗೂ ಅವನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಸಂಜೆ ನಡೆದ ಆರತಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರು. ಲಲಿತು-ನಾಣಿಯರಿಗೆ ಎರಡು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಾದಾಮಿ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿ, ಸ್ವರ್ಣಕೊಡನೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ತೆರಳಿದ.

ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಪ್ರಸ್ತದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಪರಿವಾರ ಅಗ್ರಹಾರ ಸೇರಿತು.

ಲಲಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಶಾಂತು ತಾನಿನ್ನು ಬದುಕಿರಬಾರದು ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

೧೮

ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಗಾಯಗಳು ಮಾತ್ರ ವಾಸಿಯಾದುವೇ ವಿನಃ, ಸೋತ ಕೈ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಎಡಗಾಲಿನ ಮೂಳೆ ಮುರಿದು ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನಿಲ್ಲಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮರದ ಕಂಕಳು ಗೋಲು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ, ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮನೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನಿಧಾನವಾಗಿ ತಿರುಗಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿನ ಬಳಿ ಗಾಯದ ಗುರುತು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿತು.

ಮಗನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಕರುಣೆ ಕಿತ್ತು ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವಳ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿಚಾರದ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಧಾಳಿಮಾಡಿದಾಗ, ಮನಸ್ಸು ಹಿಂದಿನಗಳತ್ತ ಹರಿದು, ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಈ ಗತಿ ಬರದಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು ಎಂದನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತಾಯ್ ಹೃದಯದ ಆ ಆಶಾಭಾವನೆ ಇನ್ನೂ ಅಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದುಕೊಂಡಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಆದರೆ ಆಗ ನಾಗಪ್ಪನವರು 'ಗಂಡು ಹುಡುಗ-ಬೇಗದರೇನು? ಅವನ ಪಾಪ ಅವನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ - ದೊಡ್ಡವನಾದಮೇಲೆ' ಎಂದು ಉದಾಸೀನಭಾವ ತಾಳದಿದ್ದರೆ, ಮಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರಂತೆಯೇ ಅವನೂ ತಕ್ಕಷ್ಟು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನೆಂದೇ ಅವಳ ವಾದ.

ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಬಾಳು ಹಾಳಾದುದು 'ವರದಕ್ಷಿಣೆ'ಯಿಂದ-ಎಂಬುದೂ ಅಕೆಯ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಆಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಬೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ಅಷ್ಟ ಗ್ರಾಮದ ಅನಧಾಸಿಗಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವರು. ಕಾಲವಶಾತ್ ಸಂವತ್ ನಾಶವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಬಡವನಾಗಿದ್ದರಷ್ಟೆ. ಆದರೂ ಗುಣ ಶೀಲಗಳಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಅದಿಗೂ ಅವರು ತಗ್ಗದೆ, ಒಳ್ಳೆಯತನವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು.

ಅನಧಾಸಿಗಳು, ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದಾಗ, ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಗಿಟ್ಟಿಸುವ ಆಶೆಯಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು, ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಷರತ್ತು ಹಾಕಿದರು. ಹುಡುಗನು, ಸದುಣ, ವಿನಯ ಸಂಪನ್ನತೆಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಅನಧಾಸಿಗಳ ಬಳಿ ಇಲ್ಲದ ಹಣಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಬಂದಿತ್ತು. ನಾಗಪ್ಪನವರು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲಾಗದೆ, ಅವಧಾಸಿಗಳು ನಿರಾಸೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದರು. ಲವೇ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಹಣ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣು ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಕಾಮ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಮದುವೆಯಿಂದ, ಸುಲಭವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಅಕೆಯ ಭಾವನೆ.

ಆದರೆ, ಹಾಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಮದುವೆಯಾದಲು ಅಡ್ಡಿಬಂದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ 'ವರದಕ್ಷಿಣೆ'ಯ ಆಸೆ. ಈಗಲೂ ನಾಗಪ್ಪನವರು 'ಗಂಡು-

ಅವನು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು, ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಹತ್ತು ಹೆಣ್ಣಿನ ರುಚಿನೋಡಿ ತೃಪ್ತಿ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಲಿ. ಸರಿಯಾದ ಕಡೆ ಹೆಣ್ಣು ಬಂದು, ಹೆಚ್ಚು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೂ ಒಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡೋಣ' ಎಂದು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿದರು.

ಹುಡುಗನ ವಯಸ್ಸು ಏರಿದಂತೆ, ದುಷ್ಟ ಸ್ವಭಾವಗಳು ಬೆಳೆದು, ಬೀದಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣುಕಾಕೆ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು ಪಡೆದು ಕೊಂಡಾಗ 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವೋಲಿ' ಎಂದು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕೂಗಾಯಿತು. ಕನ್ಯಾಪಿತೃಗಳು ಪೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಹಿಂಜರಿದರು. ಹುಡುಗ ಮದುವೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತ. ಕೊನೆಗೆ ಬಂದ ರಂಗಯ್ಯನವರ ಮೊಮ್ಮಗಳನ್ನು, ಅವಳ ಗುಣ-ನಡವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ, ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಆಸೆಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅದರೆ ಅದಾದರೂ ಯಶಸ್ವಿ ಯಾಯಿತೆ? ಹುಡುಗನಂತೆಯೇ ಹುಡುಗಿಯೂ! ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕೈ ಮಾರಿಯೇ ಇವ್ವಳು ಹುಡುಗನಿಗೇ ಮೋಸಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿಯ ರಾತ್ರಿಯೇ ಓದಿಹೋದಳು! ಅದರಿಂದ ಸಾವಿರ ರೂವಾಯಿ ಲಾಭ ವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನವತೆ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ

ಹೆಂಡತಿಯ ಸುಖವನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಗೌವರ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೆಟ್ಟ. ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶ ಕೈಕಾಲು ಮುರಿಸಿಕೊಂಡು ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮೊಕ್ಕು ಮುರಿಸಲು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸಾಯಿತು. ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿದವರನ್ನೇ ಆಹುತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿ, ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣ-ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ, ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹಣ-ಕೋರ್ಟು ಖರ್ಚಿಗೆ ಹೋಯಿತು! ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿಯೇ ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲವೆ?

ಬಾಕ್ಸೆಯನ್ನೇ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಣ ಹೊಳೆಯ ನೀರಿನಂತೆ ಹರಿದು ಹೋಯಿತು. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟ ಕನ್ಯಾಪಿತೃಗಳ ಶಾಪ, ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸುಖ ಕಾಣದ ಮಕ್ಕಳ ಕೊರಗು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ತಟ್ಟಿತು. ವಿನಾಶ ಕಾಲ ಬಂದರೂ ವಿಪರೀತ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ತುಂಬಿದ ಸಂಸಾರ ವನ್ನೇ ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು.

“ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಪರಿಹಾರವಿಲ್ಲವೇ ಸ್ವಾಮಿ? ನನ್ನ ಸಂಸಾರ ನಗುನಗುತ್ತಾ ಪ್ರಭಾತ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುವುದನ್ನು ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ ದೇವಾ? ಬೇಗನೆ ದಯಮಾಡು ತಂದೆ.....”

ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದೇ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ದಿನ ನಿತ್ಯವೂ ಹಾರಾಗುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಆದ್ಯಂತನಾಗಿ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದು, ಕೊರಗುವುದೇ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವಾಯಿತು.

ಮನೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲಲಿತೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಪೊದ್ದವಳಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ಮೈಸೆರೆವು, ಮದುವೆಗೆ ನಿಂತಳು ನಾಣಿಯಂತೂ ಬೇಡದ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದೆ, ಮೂಕ ಸಂಕಟವನ್ನು ನುಭವಿಸುತ್ತ, ನಿರಸನ ಜೀವಿಯಾಗಿ ದಿನ ದೂಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕಿಟ್ಟು-ಸರಸುವಿನ ಸಂಸಾರ ಸದ್ದು ಕೊರಗೆ ಬರದಂತೆ ಯೊರಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಶಾಸುವಿನ ವ್ಯಾಸಂಗವೂ ನಾಗಪ್ಪನವರ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸಿನ ಕೋರ್ಟು ವ್ಯವಹಾರವೂ ಸಾಗಿತ್ತು.

ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಆಶಾದಾಯಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ. ನಾಣಿ-ಲಲಿತೆಯ ಬಾಳು ಕೂಡಿ ಬಾರದಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡಂತೂ ಆಕೆಯ ಹಲುಬಾಟ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು.

ಲಲಿತೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಸೊಸೆಯರಲ್ಲೆಲ್ಲ ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆಯವಳೆಂದು ವೆಂಕಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು ಮನೆಗೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾರ ಸಹಾಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮುಚ್ಚಟಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಲಲಿತ ಬೆಳಗಿನ ವೇಳೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯಿಗೆ ಹಾಡು ಹೇಳಿಕೊಡುವುದು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತು ಕಸೂತಿ ಕಲಿಸುವುದು ಸಂಜೆಯ ಮುನ್ನ ಅವಳಿಗೆ ಹೆರಳು ಹಾಕಿ-ಮುಡಿಯ ತುಂಬ ಹೂ ಮುಡಿಸಿ, ಅವಳ ಅಂದ ಚೆಂದ ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ಲಲಿತೆಗೆ ಸಂತೋಷ.

ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಗಂಡನಿಗೆ ನಗುನಗುತ್ತಲೇ ಕಾಫಿ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಾಣಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಲಲಿತೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆ ಸನುಯದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಅತೀವ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಇನ್ನು ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಲಲಿತೆಯೇ ವಹಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಡಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ತಾನು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ನ ಸಾಲದೆ ಬಂದಾಗ, ಅದನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡದೆ, ಮೌನವಾಗಿ ಉಪವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಲಲಿತ ಹಾಗೆ ಉಪವಾಸವಿದ್ದುದನ್ನು ವೆಂಕಮ್ಮನೇ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ನೋಡಿ ಮರುಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಇತರರು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟು ಸುಖವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲೇ ಸಂತೋಷವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು ಲಲಿತ

ಮಲಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಕೆಯೇ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾಣಿಗೂ-ಅವಳಿಗೂ ಹೊರಗಡೆ ಇದ್ದ, ಕಟ್ಟುವಿನ ಕೋಣೆಯ ಎದುರಿಗಿನ ಕೋಣೆಯನ್ನು ತೆರವು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಅಲ್ಲಿ ನಾಣಿಯೊಂದು ಕಡೆ ಮಲಗಿದರೆ ಲಲಿತೆಯೊಂದು ಕಡೆ ಮಲಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಬಂದು ರಾತ್ರಿ ಎರಡು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ-ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ್ದಳು ಲಲಿತ. ಆದರೆ ನಾಣಿ, ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ಕೋಣೆಯ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಲಲಿತೆ ಬಂದು ಹಾನುವ ಮುನ್ನವೇ, ಅವನೇ ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ. ಗಂಡನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತುಸುವಾದರೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಲಲಿತ. ಆದರೂ ತೃಪ್ತ ಸ್ವಭಾವದವಳಾದ ಆಕೆ 'ಗಂಡನ ಪಾದನೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ದಾಸಿಯಾಗಿಯೇ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತೇನೆ. ಆ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸಾಕು' ಎಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ನಾಣಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಲಲಿತೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಗುಣ-ಶೀಲಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ, ಅಂತಹ ಸೊಸೆ ದೊರಕಿದುದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ನಾಣಿಯ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡು, ಹೊರಬರದೆ, ಮೂಕಸಂಕಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಗಂಡನ ಈ ರೀತಿಯ ನಡವಳಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ಲಲಿತ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದಳು. ತನ್ನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ತಪ್ಪಿರಬಹುದೇ?—ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಹುಡುಕಾಡಿಕೊಂಡಳು. ತನ್ನನ್ನು ಮೊದಲು ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಾತನಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ 'ಇವರಿಗೆ' ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದಳು. ಹೇಗೂ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯದೆ ಚಿಂತಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ದಿನ ಕಳೆದಳು.

ಕೊರಗಿ ಕೊರಗಿ ನಾಣಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವಂತಾದಾಗ, ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೂ—ಲಲಿತೆಗೂ ಜೀವನೇ ಹೋದಂತಾಗಿತ್ತು. 'ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. 'ನನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಶಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಲಲಿತ.

ಅಗ್ರಹಾರದ ಪಂಡಿತರು ಬಂದು, ನಾಣಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ 'ವಿಷಮರ್ಶಿತಜ್ವರ' ಎಂದರು. ಆಗ ಲಲಿತೆಗೆ ವಿಷವನ್ನೇ ಕುಡಿದಷ್ಟು ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಅದು ತನಗಾದರೂ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ ಎಂದು ಕೊಂಡಳು.

"ಅಜೀನು ಮಾಡುತ್ತದೆ? ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಹೇಳಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಔಷಧಿ ತರಿಸಿಕೊಮತ್ತೇನೆ. ರೋಗ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತದೆ."

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ ಮರುದಿನದಿಂದಲೇ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಬಣ್ಣದ ನೀರು ನಾಣಿಗೆ ಔಷಧಿಯಾಯಿತು. ಲಲಿತೆಯಂತೂ ಮನೆಗೆಲಸಗಳನ್ನು ಸುಮಿತ್ರೆಯೇ ವಹಿಸಿ, ಸದಾ ಗಂಡನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಆರೈಕೆ ಮಾಡಿದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕೊರಗು ಹೆಚ್ಚಿತು.

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಔದಾಸೀನ್ಯ ರೋಗವನ್ನು ಉಲ್ಬಣಾ ವಸ್ಥೆಗೆರಿಸಿತು. ಅವರಂತೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸಿನ ನೆಪ ಹೂಡಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಸೇರಿದರು. ಅವರು ಹೋದ ಎರಡನೆಯ ದಿನವೇ ನಾಣಿಯ ಸ್ಥಿತಿ ಚಿಂತಾಜನಕವಾಯಿತು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ತಡಮಾಡದೆ ಬಂದ ಪಂಡಿತರು ನಾಡೀ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ—

“ಕೈಮೀರಿದೆ ವೆಂಕಮ್ಮನೋರೆ, ನನ್ನ ನಾಟ ಔಷಧಿ ಈಗ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ-ಗಡುವು ಮೀರಿದೆ”

“ಹಾಗಾದರೆ ಏನುಗತಿ ಸ್ವಾಮಿ?”

“ಕೊನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವೆಂದುಕೊಂಡು ಎರಡು ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಡಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಅದೃಷ್ಟವಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ”

ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಚಿಂತೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಡಿಸಲು ತನ್ನ ಬಳಿ ಹಣವೆಲ್ಲಿದೆ? ನಾಗಸ್ವನವರಾದರೂ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೇನೋ? ಕೊನೆಗೆ ಕಿಟ್ಟುವನ್ನೇ ಹಣ ಕೇಳುವುದೆಂದುಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಸರಸುವಿನ ನೆನಪು ಬಂದಾಗ ‘ಕೈ ತೋರಿಸಿ ಅವಲಕ್ಷಣ’ ಎನ್ನುವ ಕೊಂಡಂತಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೊಳೆಯಿತು.

“ಅತ್ತೆ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆಸದಿದ್ದರೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಉಳಿಸುವವರು ನೀನೇ ಅತ್ತೆ”

ಗದಗದ ಕಂಟದಿಂದ ನುಡಿದಳು ಲಲಿತೆ. ಅದರೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮೌನವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು-

“ಯಾತಕ್ಕೈ ಯೋಚಿಸುತ್ತೀರಿ ಅತ್ತೆ!”

“ಏನೂ ಇಲ್ಲಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬರುತ್ತೀನೆ. ಯಾರದ್ದಾದರೂ ಬೈಸಿಕಲ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಿ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ಎದ್ದು ಹೋದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ‘ಡಾಕ್ಟರ ಫೀಸಿನ ಹಣ-ನಾಣಿಯ ಪ್ರಾಣ’ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೈಪೋಟಿ ನಡೆಸುವಂತಿತ್ತು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರುಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಕಿಟ್ಟು ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆತಂದ. ನಾಣಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ನಿರಾಶೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು,

“ಡಾಕ್ಟರೇ, ಹೇಗಿದೆ?”

ಎಲ್ಲರಿದುರೂ ಕಿಟ್ಟು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅದು. ಡಾಕ್ಟರು ತಮ್ಮ ಕೈ ಚೀಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರ ಹೊರಟರು. ಕಿಟ್ಟುವೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ.

“ಮಿಂಚಿ ಹೋಗಿದೆ ಮಿಸ್ಟರ್ ಕೃಷ್ಣರಾವ್. ಒ ಐ ಆಮ್ ಸಾರಿ”

ಎಂದರು. ಆ ಮಾತು ಲಲಿತೆಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು.

“ಡಾಕ್ಟರೇ, ಡಾಕ್ಟರೇ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅವರ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸಿ ಡಾಕ್ಟರೇ”

ಲಲಿತೆಯ ಆರ್ತನಾದ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಅವಳ ಕಾಂತಿ ವಿಹೀನವಾದ ಮುಖ, ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಮುಂಗೂದಲು ಕೆದರಿದ ತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಡಾಕ್ಟರೂ ಸಂಕಟದಿಂದ ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿದರು,

“ಡಾಕ್ಟರೇ, ಒಂದು ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಟ್ಟು ನೋಡಿ ಡಾಕ್ಟರೇ. ನನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಭಾಗ್ಯ ದೇಗಿದೆಯೋ-ದೇವರದಯೆ!”

ಲಲಿತೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹನಿಯುದುರಿತು. ಡಾಕ್ಟರು ಇನ್ನೂ ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಯೋಚಿಸಿದರು.

“ಆಗಲಿಯಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ತೆಗೆದು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ; ಒಂದು ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಣಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ತಮ್ಮ ಕೈ ಚೀಲದಿಂದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

ಲಲಿತೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಕೋಣೆಗೆ ಓಡಿದಳು. ದೀರ್ಘವಂಡ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ-

“ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಉಳಿಸು ತಂದೆ. ಅವರ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಬದಲು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆದುಕೊ. ನನ್ನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಸುಖವಿಲ್ಲ. ನಾನಿದ್ದರೆ ಅವರ ಕೊರಗು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಪ್ಪಾ. ನನ್ನ ಪತಿಯ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸಿ ನೂರು ವರ್ಷ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುವಂತೆ ದಯಮಾಡಪ್ಪಾ. ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಬೇಡ ಸ್ವಾಮಿ, ದೇವದೇವ” ಎಂದು ಹತ್ತಾರುಬಾರಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಳು. ಅದು ದೇವರ ಕಿವಿಗೂ ಕೇಳಿಸಿರಬೇಕು!

“ಅತ್ತಿಗೆ, ಅಣ್ಣಯ್ಯನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಬಂದಿದೆ. ನೋಡು ಬಾ ಅತ್ತಿಗೆ”

ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಸಂತೋಷದ ಮಾತು ಲಲಿತೆಯ ಕಿವಿ ಮುಟ್ಟಿತು.

ದುಃಖದ ಕಣ್ಣೀರು ಆನಂದಾಶ್ರುವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಬಂದಳು ಲಲಿತೆ.

“ನಿನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯದ ಪುಣ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ದೆಯಮ್ಮ ಲಲಿತೆ. ನನ್ನ ನಾಣಿಯ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಯಿತು.”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಲಲಿತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನುಡಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಾಗಲೇ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಮೂರು ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು ಡಾಕ್ಟರು.

“ಈ ಔಷಧಿ ತರಿಸಿಕೊಡಿ.” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಡಾಕ್ಟರು ಸಣ್ಣ ಚೀಟಿ ಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟರು.

“ಎಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ ಡಾಕ್ಟರೇ? ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ?”

ಆತುರದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು ಲಲಿತೆ.

“ನಾಲ್ಕು ಔಷ್ಣ ಸೀಸೆ ತರಿಸಬೇಕಮ್ಮ. ಹದಿನಾರು ರೂಪಾಯಿ ಆಗುತ್ತದೆ.”

“ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಆ ಔಷಧಿ ಇದೆಯೇ ಡಾಕ್ಟರೇ?”

“ಇಲ್ಲಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದಲೇ ತರಿಸಬೇಕು.”

ಲಲಿತೆ ಚಿಂತಾಮಗ್ನಳಾದಳು.

“ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ನಾನೇ ತರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನಾಳೆ ಬರುವಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತೇನೆ.”

“ಹಾಗೇ ಮಾಡಿ ಡಾಕ್ಟರೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ ತುಂಬ ಉಪಕಾರ. ಇನ್ನೇನು ಭಯವಿಲ್ಲತಾನೆ ಡಾಕ್ಟರೆ?”

“ಈಗ ಧೈರ್ಯವಾಗಿರಬಹುದಮ್ಮ. ಮೊದಲು ನೋಡಿದಾಗ ನನಗೇ ನಿರಾಸೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಪರವಾಗಿಲ್ಲ.” ಎಂದರು ಡಾಕ್ಟರು.

ಲಲಿತೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆರೆದು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಡಾಕ್ಟರ ಕೈಗಿತ್ತಳು.

“ಅವರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಗುಣಪಡಿಸುವುದು ನಿಮ್ಮ ಭಾರ ಡಾಕ್ಟರೆ”

“ಆಗಲಮ್ಮ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಡಾಕ್ಟರು ಹೊರಟರು. ಕಿಟ್ಟು ಅವರ ಔಷಧಿ ಚೀಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ.

“ಅವರು ಯಾರು ಮಿಸ್ಟರ್ ಕೃಷ್ಣರಾವ್”

“ನನ್ನ ತಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿ ಡಾಕ್ಟರ್. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಮೂರು ತಿಂಗಳೂ ಆಗಿಲ್ಲ.”

“ಅವರು ತುಂಬಾ ಅದೃಷ್ಟವಂತರು !”

“ಯಾಕೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ?”

“ನನಗೇ ರೋಗಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹಾಗೆಯೇ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆಸತ್ತು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಕೆ ಕೊನೆಯ ಸಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಎಂದಾಗ-ನೋಡಿರಾ ಹೇಗಾಯಿತು ?”

“ಹೌದು ಡಾಕ್ಟರ್. ಆಕೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಸೊಸೆಯ ರಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆಯವಳು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯಂತೂ ಆಕೆಯನ್ನು ತುಂಬ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ ”

“ಅಂತಹವರು ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರೂ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣರಾವ್. ಪುಣ್ಯವಾಡಿರಬೇಕು ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಡಾಕ್ಟರು ಬೈಸಿಕಲ್ ಹತ್ತಿದರು.

ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಅದೇ ಮಾತನ್ನೇ ಹೇಳಿದರು—

“ನಿನ್ನಂಥ ಸೊಸೆ ಸಿಕ್ಕ ಬೇಕಾದರೆ ಪುಣ್ಯವಾಡಿರಬೇಕು ಲಲಿತು. ಆದರೆ, ನನ್ನಂಥ ಅತ್ತೆ ಹತ್ತಿರ ಎಗೋದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟ !”

“ಹಾಗನ್ನ ಬೇಡಿ ಅತ್ತೆ. ನಿಮ್ಮ ಪಾದಸೇವೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸಾಕು ಅಂತ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ. ದೇವತೆಯಂಥ ದೊಡ್ಡ ಜೀವ ನಿಮ್ಮದು.”

“ನೀನು ಹುಚ್ಚಿ ಕಣೆ ಲಲಿತು.”

“ಆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಿದವರು ನೀವೇ ಅತ್ತೆ!” ಎಂದು ಲಲಿತೆಯೂ ಸರಸವಾಗಿ ನುಡಿದಳು.

ಮರುದಿನ ಬಂದ ಡಾಕ್ಟರು ಔಷಧಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ನಾಣಿಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಮನೆಯವರಿಗೆಲ್ಲ ಧೈರ್ಯಹೇಳಿ ಹೋದರು.

ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಗುಣ ಮುಖನಾಗುತ್ತಿದ್ದ ನಾಣಿ. ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣೂ ತಪ್ಪಿಸಿ ಶಾಂತವೂ ಬಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ತಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಬಂದ ಶಾಂತುವನ್ನು ನಾಣಿ ಕೈಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಬಳಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು—

“ನನ್ನನ್ನು ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟೆಯಾ ಶಾಂತು?” —ಎಂದ.

“ಮರೆತಿದ್ದರೆ ಈಗೇಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ?”

“ನಾನು ಮೋಸಮಾಡಿದೆ ಅಲ್ಲವೇ ಶಾಂತು?”

“ಆ ಮಾತು ನಾನು ಯಾವ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆಡಲಿ”

“ಇಲ್ಲ ಚಿನ್ನ, ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದೆ”

“ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಆ ಮಾತು ಆಡಬೇಡಿ”

“ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಯಾರು ಹೊಣೆ ಶಾಂತು?”

“ಹಾಗೇಕೆನ್ನುತ್ತೀರಿ? ನೀವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅದೃಷ್ಟವಂತರು. ಲಲಿತುವಂಥ ಹೆಂಡತಿ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದರೆ ಪುಣ್ಯಮಾಡಿರಬೇಕು”

“ಅವಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೂಡ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ ಶಾಂತು”

“ಒಂದು ಸಾರಿ ಅವಳ ಮುಖ ನೋಡಿ. ಅವಳ ಗುಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ಮುಖವೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ.”

“ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಶಾಂತು”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಮಿತ್ರೈ ಒಳಗೆ ಬಂದಳು. ಶಾಂತು ದೂರ ಸರಿದು ನಿಂತಳು.

“ನಾಣಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯನ್ನ ಮಾತನಾಡಿಸೋಲ್ಲ ಶಾಂತು?”

“ಮಾತನಾಡಿಸಿದೆ ಕಣೆ.....ಹೋಗ್ತೀನಮ್ಮ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಶಾಂತು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳಿಗೆ ಎದುರಾದ ಲಲಿತೈ—“ಬಾ ಶಾಂತಮ್ಮ, ಬಂದವಳು ಹಾಗೆಯೇ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ!”

“ಇಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಶಾಂತು ಓಡಿಹೋದಳು. ತಾನು ನಾಣಿಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದುದನ್ನು ಸುಮಿತ್ರೈ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಗೂ ಹೇಳಿ, ನಾಣಿಯ ಮೇಲೆ ಅನುಮಾನ ಪಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೇನೋ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆ ಶಾಂತುವನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಲಲಿತೆಯ ಗುಣವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ “ಹಾಗಾಗಲಾರದು” ಎಂಬ ಧೈರ್ಯವೂ ಮಿಂಚುತ್ತಿತ್ತು.

“ಶಾಂತಮ್ಮ ಬಂದು ಹಾಗೇ ಹೊರಟು ಹೋದಳಲ್ಲಾ. ಇಲ್ಲೇ ಎರಡುಗಳಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿಕೋಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ ಸುಮಿತ್ರೈ?”

ಎಂದು ನಾಣಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಲಲಿತ ಹೇಳಿದಳು. ಸುಮಿತ್ರೈ ಉತ್ತರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ನಾಣಿ ನಿದ್ದೆ ಬಂದವನಂತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು—

“ನಿಮ್ಮಣ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಬಂದಹಾಗಿದೆ ಅಲ್ವೆ ಸುಮಿತ್ರೈ?”

“ಶಾಂತು ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಇದ್ದನಲ್ಲ ಅತ್ತಿಗೆ!”

“ಆಮೇಲೆ ನಿದ್ದೆ ಬಂದಿರಬೇಕು ವಾಪ. ಹೋಗೋಣ ಬಾ”

ಲಲಿತೆ ಸುಮಿತ್ರೈಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಸಂಜೆಯ ಬಿಸಿಲು ಹಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಬಚ್ಚಲು ಒಪ್ಪಾರಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತರು.

“ಅತ್ತಿಗೆ, ಈಗ ಅವಲಕ್ಕಿ ಇದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತೆ-ತಿನೋದಿಕ್ಕೆ”

“ಅಮ್ಮ ಸೀತಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಂದಿದ್ದರೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಇಸುಕೋಬಹುದಾಗಿತ್ತು”

“ನೀನೇ ತೆಗೆದುಕೊಡಬಹುದು, ಅತ್ತಿಗೆ. ಅಮ್ಮ ಬೈಯ್ಯು ವುದಿಲ್ಲ”

“ಬೇಡಮ್ಮ. ನಾನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಟ್ಟಬಾರದು”

“ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಅತ್ತಿಗೆ”

“ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮುಟ್ಟಬಾರದು ಸುಮಿತ್ರೈ. ನೀನೂ ಅಷ್ಟೆ. ನಾಳೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅತ್ತೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೂ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಬಾರದು!”

“ನೀನು ತುಂಬ ಹಳೆಯ ಕಾಲದವಳು ಅತ್ತಿಗೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕತ್ತೆಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಸೊಸೆಯರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ತೆಗೆದುಕೋ ಬೇಕು. ಗಂಡಂದಿರು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ಅವರ ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿವು ಜೂಟಾಟ ಆಡಿಸಬೇಕು!”

“ಇದೇನೇ ಸುಮಿತ್ರೈ, ಇಷ್ಟು ಕಲಿತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀ? ಆಬ್ಬಾ! ನೀನು ಸಾವಾನ್ಯ ಅಲ್ಲ ಕಣ”

“ನಾನೇನೂ ಕಲೀಲಿಲ್ಲ ಅತ್ತಿಗೆ-ನಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟಣ್ಣನ ಹೆಂಡತೀನ

ನೋಡಿ-ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ !”

“ಅವರವರ ಪಾಡು ಅವರವರಿಗೆ. ಒಬ್ಬರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಂತ ನಾವೂ ಮಾಡಬಾರದು ಸುಮಿತ್ರ. ಇದ್ದಷ್ಟು ದಿನವೂ ಹತ್ತು ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವಳು ಅನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಮ್ಮ. ಆಗಲೇ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಗೂ ಹೊಕ್ಕ ಮನೆಗೂ ಗೌರವ ಬರುವುದು”

“ಹೌದು ಅತ್ತಿಗೆ. ನಾನು ತಮಾಷೆಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಅಷ್ಟೆ. ನಿನ್ನ ಮಾತು ಮೀರಾತ್ತೇನೆಯೇ ನಾನು?”

ಮುಗ್ಧಳಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತುಂಬಿದ ನೋಟದಿಂದ ನಿಟ್ಟಿಸಿದಳು ಲಲಿತ.

“ಯಾಕತ್ತಿಗೆ ಹಾಗೇ ನೋಡುತ್ತೀಯು?”

“ಸುಮ್ಮನೆ ಸುಮಿತ್ರ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ‘ಅವರನ್ನು’ ನೋಡಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ!”

“ನಾಣಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯನಿವ್ವ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದೀನಲ್ಲವೇ ಅತ್ತಿಗೆ”

“ಹೌದಮ್ಮ”

“ಶಾಂತಾನೂ ಎಷ್ಟೋಸಾರಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ಅತ್ತಿಗೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿನಂತೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು.....ವು ಹ್ಲಮ್ಮ. ನಾ ಹೇಳೋಲ್ಲ!”

ಸುಮಿತ್ರ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು.

“ಹು. ಹೇಳು.... ಪರವಾಗಿಲ್ಲ”

ಎರಡು ಕ್ಷಣ ಯೋಚಿಸಿದ ಸುಮಿತ್ರ-“ಇದೋ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ ಅತ್ತಿಗೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಲಲಿತೆಯ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಮುತ್ತಿಟ್ಟಳು.

“ಇದೇನೇ ಸುಮಿತ್ರ?”

“ನಾನಲ್ಲ ಅತ್ತಿಗೆ. ಶಾಂತು.....”

“ನಿನ್ನ ಕಂಡರೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿನೇನೆ ಶಾಂತಮ್ಮನಿಗೆ”

“ನನಗಿಂತ ನಾಣಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯನ ಕಂಡರೆ... ಇಲ್ಲ ಅತ್ತಿಗೆ, ಏನೂ ಇಲ್ಲ; ನನ್ನ ಕಂಡರೆ ಅವಳಿಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿ!”

ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತು ಬದಲಿಸಿದಳು ಸುಮಿತ್ರ. ಅವಳು

ಏನೋ ಮುಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಲಲಿತೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ದ ರೆ ಅದೇನು ?

“ಸುಮಿತ್ರ ನಾನು ಇನ್ನೇಲೆ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಾಡೋಲ್ಲ.”

“ಯಾಕತ್ತಿಗೆ? ನಾನೇನು ಮಾಡಿದೆ?”

“ಶಾಂತು ವಿಷಯ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಏನೋ ಮುಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ ನೀನು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಾಡ್ತೀನಿ”

“ನಂಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅತ್ತಿಗೆ”

“ಇರಲಿ, ಬಿಡು. ಇನ್ಯಾಕೆ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಮಾತು?”

ಸುಮಿತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಅತ್ತಿಗೆಯ ಸ್ನೇಹ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಶಾಂತು-ನಾಣಿಯರ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಅತ್ತಿಗೆ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅಮ್ಮ ತನ್ನನ್ನು ಬೈಯುತ್ತಾಳೆ. ಶಾಂತವೂ ತನಗೆ ಅವಮಾನವಾಯಿತೆಂದು ತನ್ನೊಡನೆ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಸ್ನೇಹ ಸುಖವೇ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

“ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಈ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ; ಹೇಳು ಸುಮಿತ್ರ ”

ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಸುಮಿತ್ರೇ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ನಾಣಿ-ಶಾಂತು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ, ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಆಸೆಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆ ಶಾಂತುವನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಲಲಿತೆಯನ್ನು ನಾಣಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ದನ್ನು ಸುಮಿತ್ರೇ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದಾಗ—

“ನನಗೆ ಯಾವ ನರಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೋ ಆ ದೇವರು. ನಾನು ತುಂಬ ಪಾಪಿ, ಸುಮಿತ್ರ” ಎಂದು ಗದ್ದದ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು ಲಲಿತ.

“ಹಾಗನ್ನ ಬೇಡ ಅತ್ತಿಗೆ. ನಿನ್ನಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯವಳಿಗೆ ನರಕ ಸೃಷ್ಟಿಸುವಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟವನಲ್ಲ ಆ ದೇವರು!”

“ಸುಮಿತ್ರ ನಾನು ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೇವರು ಇಲ್ಲೇ ಸ್ವರ್ಗ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರೆ ಅಷ್ಟೇ ತೃಪ್ತಿ.”

“ನಿನ್ನಂಧವಳಿರುವಾಗ ನಾಣಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯನಿಗೆ ಬೇರೆ ಸ್ವರ್ಗ ಬೇಕೇ ಅತ್ತಿಗೆ?”

“ಹಾಗಲ್ಲಮ್ಮ. ನನ್ನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಕೊರಗುತ್ತಿರುವುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ, ಶಾಂತಮ್ಮನೇ ಅದಕ್ಕೆ ಔಷಧ ಸುಮಿತ್ರ.”

“ಶಾಂತುವಿನ ಆಸೆ ಇನ್ನೇಕೆ ಅತ್ತಿಗೆ?”

“ಅವಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕೊರಗು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲಮ್ಮ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಅತ್ತಿಗೆ?”

ಲಲಿತು ಸ್ತಲ್ಪಪೊತ್ತು ಮೌನವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದಳು ಅವಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಹೊಳೆಯುವುದರೊಳಗಾಗಿ—

“ಮುಸ್ಸಂಜೆಯಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ದೀನ ಹಚ್ಚಲಿಲ್ಲವೇನೇ ಚುಮ್ಮಿ?” ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮ ಒಳಗೆ ಬಂದರು.

ಅವರ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಳೆಹಚ್ಚಿಯಿಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಮು—
ತಾಯಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗವಂತೆ

ಲಲಿತ—ಸುಮಿತ್ರಿಯರು ಹಿತ್ತಲಿಸಿಂದ ಒಳಗೆ ಬಂದರು.

“ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ನೋಡೆ ಅಮ್ಮ?”

ಶಾಮುವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಸುಮಿತ್ರಿ, ಆರ್ಜರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಹೇಳಿದಳು.

“ಅವನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆಯೇ ಈಗ?”

“ನಾನೇನೂ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳೋಲ್ಲ. ನೋಡಮ್ಮ.”

ವೆಂಕಮ್ಮ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು ಶಾಮು ಅವರ ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಸರಿದು ನಿಂತ.

“ಯಾಕೆ ನಮ್ಮನೆ ಗೇಲಿ ಮಾಡ್ತೀಯಾ? ರಜ ಎಲ್ಲಿ ಬಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಬರೋದಿಷ್ಟೆ?”

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಲಲಿತೆಯೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

“ಏನು ಕಷ್ಟ ಪಡುತ್ತೀಯೋ ಮಗು—ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ. ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರಕ್ಕೂ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಂದ ಕಾಗದ ಬರೀಲಿಲ್ಲ”—ಎಂದು ಪೇಚಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಂಗಳದ ಹೊಸಿಲು ದಾಟುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ—

“ಏನೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲಮ್ಮ. ಸುಖವಾಗಿದ್ದೀನಿ.”

ಎನ್ನುತ್ತೆ ಶಾಮು ತಾಯಿಯ ಎದುರು ನಿಂತ. ವೆಂಕಮ್ಮ ಬೆರಗಾವಳು.

“ಹುಮ್ಮಾ ಹೇಳಿದ್ದು ಸುಳ್ಳು ಅಂತ ಇದ್ದೆ. ಯಾವಾಗ ಬಂದೆಯೋ ನಾಮು?”

“ಈಗ ತಾನೆ ಆಮ್ಮ.”

“ಹು. ಕೈಕಾಲು ತೋಳೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ಹೋಗು-ವೊದಲು ಕೋಟು ಬಿಚ್ಚು!” ಎಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಸುಮಿತ್ರ ಅಂಗಕದ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು—“ಆಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ ಏನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ?”

“ಏನು ತರುತ್ತಾನೆ ನಾವ. ಅವನ ಹತ್ತಿರ ದುಡ್ಡು ಎಲ್ಲಿದೆಯೇ ಏನಾದರೂ ತರುವುದಕ್ಕೆ?”

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಸುಮಿತ್ರ ಶಾಮುವಿನ ಕೈ ಚೀಲವನ್ನು ಹುಡುಕಾಡಿದಳು. ಆಸ್ವರಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು ಲಲಿತೆಯೂ ಅಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ಸುಮಿತ್ರ ಕೈ ಚೀಲದಲ್ಲಿನ ಒಂದೆರಡು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ಕೂರಿಗೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟಳು. ಅನಂತರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು—

“ಆಮ್ಮಾ, ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ ಏನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ ನೋಡು”

ಎನ್ನುತ್ತೆ ತಾಯಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಓಡಿದು ತೋರಿಸಿದಳು.

“ಅನು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕಣೆ-ಬರಿ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ!” ಎಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಸುಮಿತ್ರ, ಅದು ಯಾವ ಪುಸ್ತಕ?”

“ಯಾಸ್ತದೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅತ್ತಿಗೆ-ನೀನೇ ನೋಡು”

ಸುಮಿತ್ರ ಕೊಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಲಲಿತೆ ತೆಗೆದು ನೋಡಿದಳು.

“ಕತೆ ಪುಸ್ತಕ ಕಣೆ ಸುಮಿತ್ರ”

“ತೊಗೊ ಅತ್ತಿಗೆ, ಓದು ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ ಬೈಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕತೆ ಪುಸ್ತಕ ಓದೋರನ್ನ ಕಂಡರೆ ಅವನಿಗೆ ತುಂಬ ಇಷ್ಟ”

ಎಂದಳು ಸುಮಿತ್ರ. ಲಲಿತೆಗೂ ಅದೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತಾರು

ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ. ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದುವು. ತಂದೆ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಗೂ ಓದುವ ಹುಚ್ಚು ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಹೇಗೋ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮನೆಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಲಲಿತೆಯೂ ಓದುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸಿಕ್ಕದೆ ಓದುವ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ತಪ್ಪಿ ಹೋದಂತಾಗಿತ್ತು ಲಲಿತೆಗೆ.

“ಅದು ಯಾವ ಕತೆ ಪುಸ್ತಕ ಅತ್ತಿಗೆ?”

“‘ಕಣ್ಣೀರು’”

“ಅಂಸರೆ”

“ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು ‘ಕಣ್ಣೀರು’ ಅಂತ ಕಣೆ”

“ಹಾಗಾದರೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣೀರೇ ಬರುತ್ತದೆಯೇನೋ! ಅಲ್ಲವೆ ಅತ್ತಿಗೆ!” ಎಂದಳು ಸುಮಿತ್ರ. ಲಲಿತೆಗೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣೀರೇ ಬಂದಂತಿತ್ತು-ಓದುವಾಗ!

ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಹತ್ತುಗಂಟೆಗೆ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬೆಡ್‌ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಲಲಿತೆ ಕಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾನೂ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಾಗಿ, ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿ, ಅತ್ತು ಅತ್ತು, ಬೆಳಗಿನ ರೂವದವರೆಗೂ ಓದಿ, ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದಳು. ಆದರೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಡೆದುಕೊಂಡರೂ ಅಳು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ದೀವಸಾರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಲಗಿದಳು. ಆದರೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುತ್ತದೆಯೆ? ಕತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌರಮ್ಮ-ಕಾಮಾಕ್ಷಮ್ಮ ಅವಳ ಕಣ್ಮಂದಿಯೇ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾದಂಬರಿಯ ಒಂದೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನೂ ನೆನಪಿಕ್ಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ತಲೆ ದಿಂಬನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆನಸಿದ್ದಳು ಲಲಿತ.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದಾಗ ಸುಮಿತ್ರ—

“ಯಾಕತ್ತಿಗೆ, ಕಣ್ಣೀರಲ್ಲಾ ಕೆಂಪಾಗಿದೆ. ತುಂಬ ಅತ್ತ ಹಾಗಿದೆ ಯಲ್ಲ!”

“ಹೌದು ಸುಮಿತ್ರ. ಆ ಕತೆ ಓದಿದರೆ ನೀನೂ ಅಳುತ್ತೀಯೆ.”

“ಓದಿಬಿಟ್ಟೆಯಾ ಅತ್ತಿಗೆ ಪೂರ್ತಿ? ಹಾಗಾದರೆ ‘ಕಣ್ಣೀರು’

ಓದಿದರೆ ಕಣ್ಣೀರೇ ಬರುತ್ತದೆ ಅನ್ನು!”

“ಹೃ. ನೀನೂ ಓದು ಸುಮಿತ್ರ. ನಿನಗೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ!....
ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.”

“ಕೊಡು ಅತ್ತಿಗೆ”

ಲಲಿತೆ ಕೈಯಿಂದ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು ಸುಮಿತ್ರ.
ಆದರೆ ಅವಳು ಓದುವ ಮುನ್ನ ಆದು ಶಾಪುನಿನ ಕೈನೇರಿತು.

“ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ, ನಾನೂ ಓದಬೇಕು ಆದನ್ನ. ಅತ್ತಿಗೆ ಓದಿ
ಆತ್ತು ಅತ್ತ ಸುಸ್ತಾಗಿದ್ದಾರೆ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀನೂ ಓದಿ ಅಳಬೇಕೋ?”

“ಹೃ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ”.

“ಅಳೋದು ಅಂದರೆ ಎಷ್ಟು ಅನೇನೆ ಚುಮ್ಮಿ-ನಿಮ್ಮಂಥ
ಹೆಂಗವರಿಗೆ!” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಶಾಮು ಹಂಗಿಸಿದ. ಆದರೆ ಅವನೇ
ಆದನ್ನು ಓದಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹರಿಸಿದ್ದಾದನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ—

“ಬರೆದರೆ ಹೀಗೆ ಬರೆಯಬೇಕು. ಕಥೆ ಕಣ್ಣೀರು ಪರಿಸುತ್ತಲೇ
ಅ.ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರು “ಕಣ್ಣೀರು” ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆದರೇನೋ?”

ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಅವನಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ
ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಥೆ-ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದ. ಬೆಂಗಳೂರಿ
ನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಗೆಳೆಯರ ಮೂಲಕ ಪರಿಚಿತರಾದ ಶ್ರೀಮನ್ ಎ. ಪಿ.
ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾಯರು ಅವನ ಬರೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು
ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದರು.

ಒಂದು ಸಾರಿ ರಾಮು ತನ್ನ ಕವಿತೆ ಆಚ್ಚಾದ ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ
ಯೊಂದನ್ನು ರಾಯರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದಾಗ—

“ಇಂಥ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ದಾಸ್ಯರಸ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ
ಕಳಿಸಬಾರದಪ್ಪ. ಈ ಕವಿತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಗಂಭೀರ
ವಾಗಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಬೆಲೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ
ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಣಕವಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದು
ಕಳುಹಿಸಬೇಕು..... ನೀನು ಬರೆದಿರುವ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದು
ಕೊಂಡು ಬಾ. ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಆರಿಸಿ ‘ಭಾಯಾ’ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ

ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣ. ಆದರ ಸಂಪಾದಕರು ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಸ್ನೇಹಿತರು.” ಎಂದಿದ್ದರು. ಶಾಮುವಿನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನ ಬರವಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರೂ-ಸ್ವತಃ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಆದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾಯರು ಶಾಮುವಿನ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಬೇಸರಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಓದಿ, ತಿದ್ದಿ, ಸಲಹೆಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಾನೂ ಒಬ್ಬ ಬರಹಗಾರನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಗ್ಯ ಶಾಮುವಿಗೆ ದೊರಕಿತು. ಮಾರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ-ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದ. ಆದರೆ ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನಿಲ್ಲುವ ದುರದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆಯಿತು.

ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಕಾಲ ನಾಣಿ-ಕಿಟ್ಟು ಹಣ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಹಣ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಆದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನೂ, ಸರಸುವಿನ ವಿಷಯವನ್ನೂ ನಾಣಿಯೇ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಶಾಮುವಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದ. ಅನಂತರ ನಾಣಿ ಕಾಯಿಲೆಬಿದ್ದು, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದಿದ್ದಾಗ, ನಾಗಪ್ಪನವರೇ ಅವನ ಸಂಬಳದ ಹಕ್ಕು ಪತ್ರ ಬರೆಸಿಕೊಂಡು ನಾಣಿಯ ಸಂಬಳವನ್ನು ಎಣಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಶಾಮುವಿಗೆ ಹಣ ಕಳುಹಿಸುವುದನ್ನು ಉದ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಮರೆತರು! ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದ ಶಾಮು, ಕೊನೆ ಕೊನೆಗೆ ಮನೆ ಬಾಡಿಗೆಯವನ ಕಾಟ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಕಾಗದ ಬರೆದ. ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು, ಆ ಕಾಗದಗಳು ತಮ್ಮ ಕೈಸೇರತೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ, ಓದಿದೊಡನೆ ಹರಿದೆಸೆದರು. ಶಾಮು ದಿಕ್ಕುಗಾಣದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾಯರ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಾಧ್ಯಂತವಾಗಿ ವಿಸರಿಸಿ—

“ಸಾರ್, ನಾನು ಓದುವುದು ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೇ ಅವರು ನನ್ನ ಕಾಗದಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಹಣ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಅವನಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ”

“ಹಾಗಾದರೆ, ನೀನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಷ್ಟು ಪಡುತ್ತಾರೆ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಶಾಮು ?”

ರಾಯರು ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸಲು ಕೇಳಿದರು.

“ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿ, ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕಾದರೂ ಸಕಾಗು ವಷ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಇಷ್ಟ ಸಾರ್”

“ನಿನಗೆ ಓದಬೇಕೆಂದು ಇಷ್ಟವಿದೆ”

“ಹೌದು ಸಾರ್”

“ಕಾಲೇಜು ಓದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳೂ ಹನ್ನೊಂದು ರೂಪಾಯಿ ಫೀಸು ಕೊಡಬೇಕು. ಮೇಲಿನ ಖರ್ಚು ಎರಡು ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೂ ಬೇಕು.

“ಹೌದು ಸಾರ್. ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ಗಳಾದರೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಊಟಕ್ಕೆ ನೀನೇನೂ ತೊಂದರಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಪ್ಪ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರು.”

ರಾಯರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಶಾಮು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಮೂಕನಾದ. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ—“ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬ ಮೊದ್ದದು ಸಾರ್. ಆದರೆ ನಾನು ಕಾಲೇಜು ವ್ಯಾಸಂಗ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ ಸಾರ್....”

“ಯಾಕೆ ಶಾಮು ಇಷ್ಟು ಆಧೈರ್ಯ ?”

“ಹೌದು ಸಾರ್. ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳು ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ನನಗೆಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ ಸಾರ್. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಹದಿನೈದಾರನೆಯನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ!”

“ಹಾಗಾದರೆ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀಯಾ ?”

“ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕೆಲಸ ಹುಡುಕುತ್ತೇನೆ ಸಾರ್.”

“ಅದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲವೆ?”

“ಹೌದು ಸಾರ್.”

“ನಿನಗೆ ಪತ್ರಿಕಾ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಹೇಳು. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಮೂಲಕ ಯಾವುದಾದರೂ ಪತ್ರಿಕೆಯ

ಸಂಪಾದಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣ”.

ಎಂದರು ರಾಯರು. ಬುದ್ಧಿವಿಕಸನಗೊಂಡು, ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ, ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವೆಳಗುವುದಕ್ಕೆ ವತ್ರಿಕಾಲಯವೇ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಛಾವಿಸಿದ ಶಾಮು ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಉಬ್ಬಿ ಹೋದ.

“ಉಪಸಂಪಾದಕನಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ನನಗೆ ತುಂಬ ಇಷ್ಟವಿದೆ ಸಾರ್” ಎಂದ ಶಾಮು. ಅವನ ಕೋರಿಕೆ ಬೇಗನೆ ಈಡೇರಿತು. ಕಾಲೇಜು ನೇರಿದ ಐದಾರು ತಿಂಗಳಿಗೇ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರ್ಯವಾಗಿ ಶರಣುಹೊಡೆದು, ಶಾಮು ‘ನವಕರ್ಣಾಟಕ’ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯ ಉಪಸಂಪಾದಕನಾದ. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಅರಸತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾಯರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ವಂದಿಸುತ್ತಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಾಜರಾದ. ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳೊಡನೆ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾ ಬಹು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ.

ಆದರೆ ಶಾಮುವಿನ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಯಾರು ಹೇಳಬೇಕು? ಹಿಂದೆ ಬರೆದ ಕಾಗದಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬಾರದಿದ್ದು ದನ್ನು ಕಂಡು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡದೆ ತಾನೇ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಂದ ಬಂದ ದಿನವೇ ತಾಯಿಗೆ ತನ್ನ ಓದು ನಿಂತ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಮನನೋಯಿಸಬಾರದೆಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದ.

ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿರುವ ಸುದ್ದಿಯುಂಟೆ ?

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ ಹೊತ್ತಾಗುವುದೆಂದು ವೆಂಕಮ್ಮ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಶಾಮುವಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಜೊತೆಗೆ ಎರಡನೆಯಸಾರಿ ಕಾಫಿ ಸಮಾರಾಧನೆಯೂ ಆಯಿತು. ಶಾಮು ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಲನು ವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ವೆಂಕಮ್ಮ—

“ಕೂತ್ಕೊಳ್ಳಿ, ಇನ್ನೂ ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿ ಕೊಡ್ತೇನೆ”

ಎಂದರು. ರೊಟ್ಟಿಯ ಆನೆಗಿಂತ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಇನ್ನಷ್ಟು

ಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡುವ ಆಸೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಶಾಮು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತ. ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

“ನೀನೇನೂ ಕೋವಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ತಾನೆ ಅಮ್ಮ?”

“ಕೋವ ಯಾಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೋ ರಾಮು? ಹೇಳು”

“ಖಂಡಿತ ಕೋವ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ತಾನೆ, ಅಮ್ಮ?”

“ಇಲ್ಲವ್ವ. ಅದೇನು ಹೇಳು.”

ತಾಯಿಯು ಆರ್ಪಾಸನೆಯಿಂದ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು ಶಾಮು ಕಾಲೇಜು ಬಿಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯ ವ್ರಸಂಗವನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾಯರು ಕೆಲಸ ಕೊಡಿಸಿದುದನ್ನೂ ಹೇಳಿದಾಗ :

“ನನ್ನಗಿವೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲವ್ವ. ನೀನು ಕಾಗದ ಬರೆದ ಸಮಾಚಾರ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಪೇಳಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ!”

“ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆತಾನೆ ನೀನೇನಮ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ? ಅಣ್ಣನಿಗಂತೂ ಮೊದಲೇ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ-ನಾನು ಓದೋದು. ಅದಕ್ಕೇ ಬರೆದ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಬವಲು ಬರೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ-ನಿಮಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ”

“ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ.....?”

“ಏನಮ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ?”

“ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತವ್ವ”

“ಅಂದರೆ.....?”

“ಅದೇ, ನನ್ನ ಸರ ಇತ್ತಲ್ಲ-ಅದನ್ನ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಹಣ ಒದಗಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು”

“ಅಜ್ಜಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು ಅಂದಿದ್ದೆಯಲ್ಲಮ್ಮ, ಆ ಚಿನ್ನದ ಸರವೆ ?”

“ಹೌದವ್ವ. ಆ ಪುಣ್ಯವತಿ ಯಾವ ಗಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಳೋ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕೋದರೂ ಅದು ನನ್ನ ಕೈಗೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ನೆನಪಾಗಿ ಅದೊಂದು ಉಳಿದಿದೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ”

“ಅಂಥಾದ್ದನ್ನು ಮಾರಿ ನನ್ನ ಓದಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತೀಯಲ್ಲ ! ಅವರಿಂದ ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಇದೆಯೇನಮ್ಮ ?”

“ನಿಮ್ಮಜ್ಜಿಯ ಒಡವೆ ನೀನು ಅನುಭವಿಸಿದರೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ

ಹೋಗುತ್ತದೆಯೇ ಶಾಮು ?”

“ಹಾಗಲ್ಲಮ್ಮ, ಆದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ‘ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ’ ಎಂದುಕೊಂಡು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆದನ್ನು ನೀನು ‘ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ’ ಎಂದು ಸುಮಿತ್ರೈಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿನ ಶಾಪ ತಟ್ಟದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ ಅಮ್ಮ!”

ಶಾಮು ನಗುತ್ತಾ ಮಾತಾನಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬಂದ ಸುಮಿತ್ರೈ—

“ನೋಡು, ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ, ಆ ಸರ ಒಂದು ದಿನ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿಸಿ ಕೊಡು ಅಂದರೆ ಕೊಡೋದಿಲ್ಲ ಅಮ್ಮ ನನ್ನ ಕೈಗೆ” ಎಂದಳು.

ವೆಂಕಮ್ಮ ನಗುತ್ತಾ—

“ಆಗಲಿ, ಕೂಡುವ ಕಾಲ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದೆ. ನಿಮ್ಮಷ್ಟು ಒಂದು ಗಂಡು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಈ ಸರ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅವನ ಮುಂದೆ ಮೆರೆಯುವಿಯಂತೆ, ಅವಸರ ಫಡಬೇಡ!” ಎಂದರು.

ಸುಮಿತ್ರೈ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಓಡಿಹೋದಳು.

ಎರಡು ದಿನಗಳನಂತರ ಶಾಮುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರೈಲೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋಯಿತು.

೧೯

“ರಂಗೋಲಿ ವೆಂಕು ಬಂದಿದ್ದಾಳಂತೆ ಕಣೆ. ರಂಗೋಲಿ ವೆಂಕು”

“ಯಾವಾಗ ಬಂದಳಂತೆ ?”

“ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ”

“ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ತುಂಬ ದಿನವಾಯ್ತು !”

“ಪಾಪ, ಯಾಕೆ ಬರ್ರಾಳೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಇರುವವರಿಗೆ ತಾರು. ಆ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮಂದಿರು ಆ ಆಕ್ಕನನ್ನು ಅಷ್ಟು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯೆ ?”

“ಅದೂ ನಿಜವೇ ಅನ್ನು”

“ಏನೋ ತಮ್ಮನ ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಅಂತ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ”

“ನಾನು ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ”

“ಅದೋ, ಬರ್ಮದಾಳೆ ನೋಡು”

ಬಾವಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಗಸರು ಅತ್ತ ನೋಡಿದರು.

‘ಊರಿಗೆ ಬಂದವಳು ನೀರಿಗೆ ಬರದಿರುತ್ತಾಳೆಯೆ ?’

ಬುದ್ಧಿಬಂದಳು ಬಾವಿಯ ಬಳಿಗೆ ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಚಿನ್ನ ಗಿದ್ದಿಯಾ ವೆಂಕು ?”

“ಎನೋ ಇಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದೀನಿ. ನೋಡಿ ರಂಗಜ್ಜಿ.”

“ಗುರುತೇ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಕಣೆ ನೀನು !”

ನಕ್ಕಳು ವೆಂಕಮ್ಮ ರಂಗಜ್ಜಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ—“ಅದು ಯಾರಜ್ಜಿ ? ಗುರುತೇ ಮರೆತು ಹೋಗಿದೆ ?” ಎಂದು ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಬೋಳುತಲೆಯ ಹೆಂಗಸನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ಇದ್ಯಾಕೆ, ನೀನು ಕಾಣೆಯೇನೇ ಅವಳನ್ನು ? ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವಳೇ ಅಲ್ಲವೇನೇ ?”

“ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥಾವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ಅಜ್ಜಿ ? ಪಾರ್ವತಿ ಅವಳ ಅಪ್ಪ ಇಬ್ಬರೇ ಅಲ್ಲವೆ ?”

ರಂಗಜ್ಜಿಗೆ ಏಕೋ ನಗು ಬಂದಿತು.

“ಎಲ್ಲೇ ಪಾತಿ, ನಿನ್ನ ಮುಖತೋರಿಸು-ವೆಂಕೂಗೆ. ನೋಡ ಸರಿಯಾಗಿ.”

ನಗುತ್ತಲೇ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತಳು ಪಾತಮ್ಮ. ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ ವೆಂಕಮ್ಮ—“ಪಾರ್ವತೀ !” ಎಂದು ರಾಗವಾಗಿ ಉದ್ಗರಿಸಿದಳು ಕಡೆಗೂ ವೆಂಕಮ್ಮ ತನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಕೆಂದು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಗು ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ನಿಜವಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

“ಇದ್ಯಾಕೆ ವೆಂಕು, ಅಳುತ್ತಿದ್ದೀ ?”

ರಂಗಜ್ಜಿಯ ಮಾತು ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ! ಅವಳಂತೂ ಉತ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪಾರ್ವತಿಗೂ ವಿಸ್ಮಯವಾಗಿತ್ತು.

ಮೌನವಾಗಿಯೇ ನೀರು ಸೇದಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ವೆಂಕು, ಎಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳೇ ನಿನಗೆ ?”

ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ರಂಗಜಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದಳು ಆಕೆ
 “ಐದು ಗಂಡು, ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು, ರಂಗಜಿ”

‘ಮದುವೆ ಮುಂಜಿ, ಕೆಲಸ-ಕಾರ್ಯ’ ವೊದಲಾದ ಸಂಗತಿ
 ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು ರಂಗಜಿ.

“ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗ, ಒಬ್ಬಳು ಮಗಳು ಮದುವೆಗೆ
 ಇದ್ದಾರೆ ಏನು!”

“ಹೌದಜಿ”

“ನೀನೇ ಪುಣ್ಯವಂತೆ ವೆಂಕು ಐದು ಗಂಡು ಆದರೆ ಆದೇ ಒಂದು
 ಹೊಡ್ಡೆ ಆಸ್ತಿ. ಹುಡುಗರಿಗೆಲ್ಲಾ ಕೈತುಂಬ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಬಂದೇ
 ಬರುತ್ತದೆ... ..”

ರಂಗಜಿ ಆ ಮಾತು ಅಡಿದಾಗ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ
 “ಬರುತ್ತದೆ ಏನು, ಬಂದೇ ಬಂದಿದೆ. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲೂ ಬಿದ್ದಿದೆ’
 ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು ರಂಗಜಿ—

“ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಿಗೆ ಬಾದ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಸಾವಿರ
 ವನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟರೆ-ಐದುಸಾವಿರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ರಾಜನನ್ನು ತಂದು
 ಮದುವೆ ಮಾಡಬಹುದು!”

ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ನಸುನಕ್ಕಳು.

ನಾಗಪ್ಪನವರೇನೋ ಒಬ್ಬ ‘ರಾಜ’ನನ್ನೇ ಹುಡುಕಿದ್ದರು.
 ರಂಗಜಿ ಅರಸಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ‘ರಾಜ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ನಾಗಪ್ಪ
 ನವರು ‘ರಾಜ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅಳಿಯನನ್ನೇ ಹುಡುಕಿದ್ದರು. ಹುಡುಗ
 ಬಿ. ಎಸ್ ಸಿ ಪದವೀಧರನಾಗಿ ತನ್ನ ತಾಯಿ - ತಂದೆಯರೊಡನೆ
 ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ವಿಮಾನ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ
 ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಂಬಳ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ನಾರಾಯಣನ
 ಮೂಲಕ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಆ ಹುಡುಗನನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದರು.

ಆದೇ ದಿನ ಬ್ಯಾಂಕರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಬಡ್ಡಿಯ ಹಣದ
 ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ತುಂಬ ಆನಂದ
 ದಿಂದಿದ್ದರು. ಸುಂದರುವಿನ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಣ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ,
 ಬ್ಯಾಂಕರನ ಬಳಿ ಬಡ್ಡಿಗೆ ಬಡ್ಡಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ

ವನ್ನೂ ಮೀರಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಸೇಕಡ ಇಪ್ಪತ್ತರ ಹಾಗೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದರ ಹಾಗೆ, ಸುಮಾರು ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಗಳೆಂದರೆ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರಗಳಿಗೆ ಇನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರವೋ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಸಾವಿರವೋ ಸೇರಿ ತಾವು ಅರ್ಧ ಲಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗುತ್ತೇವೆಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಉಬ್ಬಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆ ಆನಂದದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಪದುವೆಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮುಗಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಾರಾಯಣನೊಡನೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆಗಲೇ ರಾಜುವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದ ನಾರಾಯಣ. ತಡ ಮಾಡಿದರೆ ಹುಡುಗ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವನೇನೋ ಎಂದು ದೂರಾ ಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಆ ವರನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು.

ರಾಜುವಿನ ತಂದೆ ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರು ನಗೆ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ್ದರು. ನಂತರ ನಾರಾಯಣ ಪೀಠಿಕೆ ಹಾಕಿದ್ದ. ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ನಾಗಪ್ಪನವರು ನೇರವಾಗಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು.

“ಅದಕ್ಕೇನು ಆಗಬಹುದು. ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಒಪ್ಪಲಿ”

ನಮ್ಮ ಹುಡುಗಿಗೆ ಪಾಡು ಬರುತ್ತದೆ ಹಸೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಕಸೂತಿ ಹಾಕುವುದನ್ನೂ ಕಲಿತಿದ್ದಾಳೆ.”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ ನಾಗಪ್ಪನವರೆ. ಹುಡುಗ ನೋಡಬೇಡವೆ?”

“ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಲಿ. ನನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.”

“ಅವನಿಗೆ ನಾಳೆ ಒಂದೇ ದಿನ-ಭಾನುವಾರ ರಜ”
 “ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬಂದು ಸಂಜೆ ರೈಲಿಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದು ಬಿಡಲಿ.”

ಎಂದಿದ್ದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಮರುದಿನ ಸಡಗರದಿಂದಲೇ ರಾಜುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಗ್ರಹಾರ ಸೇರಿದರು. ಹೆಂಡತಿಗೆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅಳಿಯನಾಗುವವನಿಗೆ ಔತಣವನ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಎರಡು ಗಂಟೆಗೇ ಸುಮಿತ್ರೈಗೆ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿದಳು ಲಲಿತ. ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಖ ತಾನೇ ನೋಡಿಕೊಂಡಾಗ ಸುಮಿತ್ರೈಗೆ ತುಂಬ ನಾಚಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಬಳಕುತ್ತ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ಹೆಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿ ಕಸ್ತೂರಿಗೆ, ಕುಳ್ಳಗೆ, ಮೆಳ್ಳಿಯ ಹಾಗೆ ಇರಬಹುದೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಜು. ಆದರೆ ಸುಮಿತ್ರೈ ಹಾಗಿದ್ದಳೆ?

ಹುಡುಗಿ ತುಂಬ ಬೆಳ್ಳಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ-ಬೆಳ್ಳಗೇ ಇದ್ದಳು! ಒಳ್ಳೆಯ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಳ್ಳಿ ಹಾಗೆ ಬಳುಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಮುಂಗೂದಲಿನ ಉಂಗುರಮಾಲೆ, ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಸುರಳಿ ರಂಗೋಲೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಬಾದಾಮಿಯೋ, ಕಮಲವೋ! ರಾಜುವಿನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಂಡವು ಗುಲಾಬಿಯ ಕೆನ್ನೆಯಂತೂ ತುಂಬಿದ ಕೆರೆಯಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಣಿವೆಗಳ ನಡುವೆ ಹರಿಯುವ ಹೊಳೆಯಂತೆ ತುಟಿಗಳ ಕಿರುಬಿರುಕಿನಿಂದ ನಗೆದೊರೆ ನಯನ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜು ಸುಮಿತ್ರೈಗೆ ಸೋತಿದ್ದ.

“ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಹಾಡು ಹೇಳು”

ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮಾತು ಕೇಳಿಸದಂತೆಯೇ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು ಸುಮಿತ್ರೈ. ಆದರೆ ಲಲಿತೆ ಬಿಡುವಳೆ?

ಸುಮಿತ್ರೈ ಆರಂಭಿಸಿದಳು—

“ರಾಮಾ ನನುಬ್ರೋವರಾ.....”

ಅರ್ಧಗಂಟಿಯೇ ಆಯಿತು, ಹಾಡು ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ. ಲಲಿತೆ ತನಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಪಾಠ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರೂ, ಸುಮಿತ್ರೈಗೆ ಸುಮಧುರ ಕಂಠವಿದ್ದದರಿಂದ ಆ ಅರ್ಧ ಗಂಟಿಯ ಕಾಲವು ಯಾರಿಗೂ ಬೇಸರ ತಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿದ್ದ ರಾಜು ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಸೋತ. ಸುಮಿತ್ರೈಯ ಸುಂದರ ರೂಪನ್ನು ಕಣ್ಗುತುಂಬ ತುಂಬಿ ಕೊಂಡು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ.

ನಾಗಪ್ಪನವರೂ ಅವನ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಮಾತುಕತಿ ಯಾಡಿ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಬರೆಸಿಕೊಂಡೇ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಆವೇಕ್ಷೆ ಆದರೆ ಗಂಡು ಹೆತ್ತವರು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವರೆ ?

“ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಏನು ಕೊಡುತ್ತೀರಿ ?”

ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಕೇಳಿಯೇ ಕೇಳಿದರು. ತಾವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕೇಳಿ, ಗಂಡಿನ ತಂದೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ನಾಗಪ್ಪನವರ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತವೆಯೇ ? ಅದರೂ ವೇಷ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡು ನಟನತೊಡಗಿದರು—

“ನಾನು ಬಡವಸ್ವಾಮಿ ರಿಟೈರ್ಡ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಮೇಷ್ಟ್ರು ಬರೋ ಪೆನ್ನನ್ನು ಮನೆ ಸುಸಾರಕ್ಕೆ ಸಾಲೋಲ್ಲ. ಹುಡುಗರು ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಅವರವರ ಸಂಪತ್ತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾನೇನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ?”

“ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೇಳುವ ಆಸೆ ನನಗಿಲ್ಲ ನಾಗಪ್ಪನವರೆ. ಹಾಗೇ ಕೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗನ ಓದಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಖರ್ಚಾಗಿದೆ. ಆದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಡುತ್ತೀರ ಹೇಳಿ”

“ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ, ಬಡವನನ್ನು ಭಾವಿಗೆ ನೂಕಿದಂತೆಯೇ ಸ್ವಾಮಿ”

“ಹೆದರಬೇಡಿ ನಾನೇನೂ ಅಷ್ಟು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಮ್ಮಿಯಾದರೆ ನಾನು ಒಪ್ಪುವುದೂ ಇಲ್ಲ !!”

“ಹೇಳಿಸ್ವಾಮಿ. ಈ ಬಡವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಇದೆಯೇನೋ ನೋಡೋಣ !”

“ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಾವಿರ”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕಂಗಾಲಾದರು. ಸಾವಿರ ಎಂದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬರುತ್ತದೆಯೇ ? ಐದುನೂರು-ಆರುನೂರು ಎಂದರೆ ಅದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅಂಧಾದ್ಧರಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತಾವೇನು ಹುಸ್ತರೆ ? ಎಂದುಕೊಂಡರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಆರುನೂರು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಸ್ವಾಮಿ ತಾವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನ ಬಾರದು.”

“ಖಂಡಿತ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ”

“ಹೋಗಲಿ. ಆರುನೂರೈವತ್ತು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ”

“ಒಂದು ಕಾಸು ಕಮ್ಮಿಯಾದರೆ-ವಾವಿರಕ್ಕೆ, ನಾನು ಮುಟ್ಟು
ವುದಿಲ್ಲ ನಾಗಪ್ಪನವರೆ”

ಸೀತಾರಾವನಯ್ಯನವರು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೇ ನುಡಿದಾಗ ನಾಗಪ್ಪ
ನವರು ಉಪಾಯಗಾಣದಾದರು. ಎಂಟುನೂರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೊಡಲು;
ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸರ್ವಥಾ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚುಗ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾನೆ
ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸಂಬಳ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಾಳೆ. ಅಂಥ
ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ ?

“ಆಗಲಿ ನ್ಯಾಯ ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಆ
ಮೇಲೆ ಯೋಚಿಸೋಣ” ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ
ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದಿಂದ,
ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಿರಿಯ ತಮ್ಮನ ಮಗಳ ಮದುವೆಯ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು.

“ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಹಳ ದಿನವಾಯ್ತು. ಈ ಮದುವೆಯ
ನೆಪದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೋಗಿ ಬರೋಣ ಅಂದ್ರೆ” ಎಂದಿದ್ದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಮಾಡೋದಕ್ಕೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ! ಅದೊಂದಿಷ್ಟು ಖರ್ಚು. ಸುಮ್ಮನಿರಿ
ಬೇಡ.”

ಎಂದು ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಡೆಹಾಕಿದರು ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಿತ್ರೆಯ
ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಮದಕ್ಕಿಣಿ ಹಣವನ್ನೇ
ಗುಣಾಕಾರ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಟ್ಟನೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ
ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ‘ಗಂದ.’ಗಳಿರಬಹುದೆ? ವರ
ದಕ್ಷಿಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವ ‘ವರ’ಗಳು ಸಿಕ್ಕಬಹುದೆ? ಹಾಗೆ ಯಾವ
ನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಬಿಡಬಹುದು.
ಖರ್ಚಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯೋಚನೆ
ಹೊಳೆಯಿತು

ಮರುದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ವೆಂಕಮ್ಮನೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ
ದರು. ಪತಿಪತ್ನಿಯರು ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿಯ
ರೈಲಿಳಿದು ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮ ಸೇರಿದರು. ಆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮನು
ಬಂದಿರುವ ಸುದ್ದಿ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ?

ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆಯೂ ಆ ಸುದ್ದಿ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆ? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗಜ್ಜಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಇಡೀ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮಕ್ಕೇ ತಿಳಿದಹಾಗೆ!

ಊರಿನ ವೃದ್ಧ ಸುಮಂಗಲಿಯರು, ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣು ಮುಡುಕೆಯರು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕಡೆ, ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಮ್ಮನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲೂ ಆದೇ ಮಾತೇ!

“ನೀನು ತುಂಬ ಪುಣ್ಯವಂತೆ ವೆಂಕಮ್ಮ. ವೇವರು ಕೊಟ್ಟ ಐದು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳೇ ನಿನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಆಸ್ತಿ. ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಸಾವಿರ ಹಾಕಿದರೆ ನಿನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ರಾಜನಂಥ ಗಂಡು ಸಿಗುತ್ತಾನೆ. ನಿನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಜೋರಾಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಬಹುದು!”

ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ನಗು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪಾರ್ವತಿ ಮಾತ್ರ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

“ವೆಂಕು, ಹಣದ ಮನೆ ಹಾಳಾಯ್ತು. ಒಳ್ಳೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇರುವ ಹುಡುಗನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೂಡೆ. ಹುಡುಗಿ ಜಿನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಅಂತ ಇವತ್ತು ಒಪ್ಪಿ ಮದುವೆ ಆಗಿ, ನಾಳೆ-‘ಹಣ ಸಾಲಮ’ ಅಂತ ಹಟ ಹಿಡಿದು ತೌರಿಗೆ ಅಟ್ಟುವಂಥ ಗಂಡಿಗೆ ಕೂಡಬೇಡವ್ಯ.”

ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಸಂಕಟ ಅಡಗಿತ್ತು. ಅವಳ ಬಾಳಿನ ಅನುಭವಸಾರವೇ ಹುದುಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕಂಠವೂ ಬಿಗಿದಿತ್ತು.

“ಅಂದಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ವೇಷವೇ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆಲ್ಲೆ ಪಾರ್ವತಿ?”

“ಇನ್ನೂ ನಾನು ಪಾರ್ವತಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೇನೆ ವೆಂಕು. ನಾನು ಈಗ ‘ಪಾತಿ’ ಕಣೆ”

“ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಮಜಮಾನರು ಕೋಗಿಬಿಟ್ಟರೇನೆ?”

“ಅವರು ಹೋಗಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ವೇಲಾಗುತ್ತ ಬಂತು”

“ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ!”

ಮರುಕ ಸೂಚಿಸಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಎರಡನೇ ಮದುವೆ ಆದಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಇಲ್ಲವೇನೆ?”

“ತಾಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೇ ನನ್ನನ್ನ ಓಡಿ ಸಿದರಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲವೆ ವೆಂಕು?”

“ಹ್ಲೂ.....ಆಗ ನಾನೂ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದೆನಲ್ಲ.”

“ಆಮೇಲೆ ಅವರು ನನ್ನ ಮುಖವೇ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ ಆಮೇಲೆ ಹ್ಯಾಗೋ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ಅನ್ನು!”

“ಮದುವೆಯಾಗಿ ಯಾವ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಿದೆಯೆ ಪಾರ್ವತಿ”

“ಮದುವೆಯಾಗದೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಸುಖವೋ, ಅದೇ ಸುಖವೇ ಅನುಭವಿಸಿದೆ ವೆಂಕು”

ಪಾರ್ವತಿಯ ಮಾತು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕರುಳು ಚುಚ್ಚಿತು.

ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸಾಲದೆಂದು ಅತ್ತೆ-ಮಾವ ಓಡಿಸುವ ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಕಿ, ತುಂಬಿದ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ರಂಭಿಯಂತಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಕುರುಡಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಅಂಗಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅಂಗಾರಕನ ಪಾಲುಮಾಡಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಅನುಜಾತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರು. ರೂಢಿ ಕೈ ಸೋತು ಕೈಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗಂಡ, ಆಕೆ ಕುರೂಪಿಯಾದಾಗ ಕೈಬಿಟ್ಟು ತೌರಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದ. ಪಾರ್ವತಿ ಕಾಮುಕ ಮಾರಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗದೆ, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವೃದ್ಧಿಯಾದಳು! ಯಾವ ಸುಖ ದೊರೆಕಿತು ಅವಳಿಗೆ?

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಪಾರ್ವತಿಯ ಬಾಳಿನ ಆದಿ-ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿತು. ತನಗೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ನೀರಸ ಬಾಳ್ವೆಯೇ ವಾಸವಾಗುವುದರಲ್ಲೆತ್ತು. ಆದರೆ ಅಣ್ಣ ಚಂದ್ರು ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದೇ ನರಕ....ಅರಳಿ ಪರಿಮಳಿಸುವ ಕುಸುಮ ಪಂತಹ ಕನೈಯರ ಬಾಳು, ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಉರಿಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬಾಡಿ, ಮದುವೆಯ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಕೆಳಗುರುಳಿ, ಪತಿಯ ಹೆಸರಿನ ಮಾನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯರ ಕಾಲ್ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಒಸಗಿ, ಕಸವಾಗಿ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮನಸಾರೆ ಮರುಗಿದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಮಂಡಿ ವಿನಾಹದ ಅದೃಷ್ಟ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಿಂತ ಕನೈ-ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಬಾಳಿನ ಭವಿಷ್ಯದ ಚಿತ್ರ ಸುಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವಳು ನೆನಸಿದಂತೆ

ನಡೆಯುತ್ತದೆಯೆ ?

ನಾಗಪ್ಪನವರು ನೆನೆಸಿದ್ದೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ !

ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬಂಧುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ “ವರ ಇದೆಯೆ ?” ಎಂದು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ಪರಿಚಿತ ಮನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಳಹೊಕ್ಕರು. ವರನಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕಾಡಿದರು. ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರು ‘ವರ ರತ್ನ’ ಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುತ್ತಾರೆಯೆ ? ಬಂಧುತ್ವದಲ್ಲೇನೋ ಒಂದೆರಡು ಗಂಡುಗಳ ಸತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾದವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರಕ್ಕೇ ಒಪ್ಪಿದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೀತಾರಾವಯ್ಯನವರ ಮಗನೇ ವಾಸಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸತ್ತೀ ಪುತ್ರ ಸಮೇತರಾಗಿ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರು.

೨೦

‘ಕಣ್ಣೀರು’ ಕಾದಂಬರಿ ಲಲಿತೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೇ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆದೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೇ ಬರೆದ ಕತೆಯಾದುದರಿಂದ, ತಾನೂ ಅಂತಹ ಒಂದು ‘ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಪ್ರಸಂಗ’ದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೇನೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಿರಬೇಕೆಂದೂ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದಳು ಲಲಿತ. ಆ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೂ-ತನ್ನ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ತನ್ನ ಬಾಳು ಹಾಳಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ಶಾಂತುವಿನ ಬಾಳು ಹಾಳಾಗಬಾರದು ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಶಾಂತುವಿನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳಸತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಅತ್ತೆ, ಮಾವ, ನಾದಿಸಿಯರು ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದಾಗಲಂತೂ ಲಲಿತೆಗೆ ತುಂಬ ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತು. ಶಾಂತುವಿನ ಸ್ನೇಹ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು ಪರಸ್ಪರ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ಆಗತಾನೇ ಗುಣ ಮುಖನಾಗಿದ್ದ ನಾಣಿಗೆ ಶಾಂತುವಿನ ನಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಶನ ನವಚೇತನವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗಿತ್ತು. ಲಲಿತೆ ಅವಕಾಶ ವಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಶಾಂತು - ನಾಣಿಯರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತಾನಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸತೊಡಗಿದಳು.

“ಶಾಂತು, ‘ಅವರಿಗೆ’ ಇವತ್ತು ನೀನೇ ಬಡಿಸು. ನಾನು ಬೇಗ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ”

ಎಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ನಾಣಿಯನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಅವನು ಒಂದು ತುತ್ತು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಆ ಮಾತು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು ಲಲಿತ.

“ನನಗೆ ಯಾಕೋ ತಲೆನೋವು ಕಣೆ, ಶಾಂತು. ಆ ನೀಲಗಿರಿ ಎಣ್ಣೆ ಇತ್ತಲಾಗೆ ಕೊಡು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ವೀಳೈದೆಲೆ ಇದೆ, ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ‘ಅವರಿಗೆ’ ಕೊಡಮ್ಮ. ಸುಣ್ಣು ಚಾಸ್ತಿ ಹಾಕೊಂಡು ಬಾಯಿ ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಿಡ್ತಾರೆ! ನೀನೇ ಸುಣ್ಣುಹಚ್ಚಿ ಮಡಿಚಿ ಕೊಡು”

“ಉಪ್ಪು ಅಕ್ಕ. ನಾನು ಹೋಗೋಲ್ಲ” ಎಂದು ಶಾಂತು ನಾಚಿಕೆ ನಟಿಸಿದಾಗ— “ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಹೋಗಿ. ಕಂಡಿದ್ದೀನಿ”

ಎಂದು ಲಲಿತ ನಗುತ್ತಲೇ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯುವಳು. ಶಾಂತುವಿಗೂ ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆ. ಆದರೆ ಲಲಿತೆಯನ್ನು ಏರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ನಾಣಿ—

“ಆ ಮೂದೇವಿ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ?”

“ಯಾರು-ಅಕ್ಕನೇ ?”

“ಹು”

“ತಲೆನೋವು ಅಂತ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು”

“ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು ಬಿಡು ಸದ್ಯ, ಆ ಹಾಳು ಶನಿ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಖಂಡು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಂದ ಕುಕ್ಕಿರಿಸುತ್ತೋ ಅಂತಿದ್ದೆ”

“ಛಿ, ಹಾಗನ್ನ ಬೇಡಿ. ಅವಳು ದೇವತೆ.”

“ನನಗೇನೋ ದೆವ್ವವೇ !”

“ಯಾವುದೋ ದೆವ್ವ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದೆ ಅಷ್ಟೆ !”

“ననగేనూ హిడిదిల్ల శాంతు. నన్ను అప్పనిగి హిడిదిదే-
వరదక్షిణే దేన్న ! ఆదకొంస్తరవే నిన్నంతద దేవతేగి బదలు
ఇన్నొందు దేన్న నన్న కుత్తిగేగి గంటు బిద్దిద్దు !”

“హాగందవరు పాపక్కి హోగుత్తారే. లలితక్క సాక్కాత్
శ్రీ లలితే ! అవళు ఇష్టపడదిద్దరే నాను ఈ మనేయి హోసలు
మొట్టొవుదాదరూ సాధ్యవాగుత్తిరలిల్ల నిఁవు-నన్నొడనే ఇష్ట
మాతనాడువుదూ సాధ్యవాగుత్తిరలిల్ల.”

“అదు సుళ్ళు అవళు ఇష్టపట్టరేను, పడదిద్దరేను
నాను ఇష్టపట్టరే ఆయితు !”

“నిఁవు ఇష్టపట్టదొందూ బండిత ఆగువుదిల్ల. హిందే
నడిదిద్దె ల్లా జ్ఞాపిసికొళ్ళ !” ఎందు హేమ్మేయింద నుడియుతిద్ద
నాణిగే సోలదే రాంతు పుళ్ళుత్తిద్దళు.

అవళ మాణి నిజనాయిత !

నాగప్ప వేంకమ్మ సుమిత్రేయరు అష్టగ్రామందింద మరళద
మేలే నాణి ఎప్పు ఇష్టపట్టరూ శాంతువిన ముఖదర్శన
దొరేయివుదే కఠిణవాగుత్తిత్తు. అవళ యోజనేయిల్లియే
ముఖ బాదిసికొండు క్షోర గుత్తిరువ అవనన్న కండాగ లలితేగి
‘అయ్యో’ ఎన్నిసుత్తిత్తు ఆగ తానే రాంతువన్న కరేదు
కొండు బందు, క్షోణేయి నాణియ బళి నిల్లిసి, తాను వేట్టిగి
తేరేయివ నేపదల్లి అత్త కడే ముఖ తిరుగిసికొండు—

“ననగి తోరిస్తీసి అంత హేళిద్దేనల్లా ఆ కమాతి జాక,
అదు ఎల్లిం ఈ వేట్టిగేయల్ల కేళగి వేరికొండు బిట్టదే కణ.
నింతుకొండిరే ఆల్లె ; హేదుక తిగితిఁసి”

ఎన్నుత్తా స్వల్ప హోత్తు వేట్టిగేయల్లిన నామానుగళన్నె ల్లా
కేళగి సురిదు, అనంతర ఒండొందాగి ఒళగి జోడిసి కొనేగి

“ఇల్లె ఇరే. బందుబిడ్డిఁసి. నమ్మ సుమిత్ర ఏనాదరూ
తేగిదుకొండిద్దాళేనో నోడిఁసి”

ఎన్నుత్తా క్షోణేయింద హోరగి హోరటుహోగువళు.

ಅಷ್ಟರವರೆಗೂ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಣಿ ಶಾಂತು, ಲಲಿತ ಹೋದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ವಿರಹ ವೇದನೆಗೆ ಸಂಜೀವಿನಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಆ ಕೋಣೆಯ ಬಳಿ ಸುಳಿಯುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತಿಳಿದೊಡನೆ ಲಲಿತ—

“ಸಿಕ್ಕಿತು ಕಣೆ ಶಾಂತು. ಬೇಗ ಬಾರೆ ಇಲ್ಲಿ”

ಎಂದು ಕರೆದು, ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ನಡೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ ವೇನೋ ಎನ್ನುವಂತಿ, ತಾನೇ ಆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಮರೆತು, ಇತರರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು

“ಎಂತಹ ರಸಗಳಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆಳು ಆ ಮೂರ್ಧೇವಿ” ಎಂದು ನಾಣಿ ಲಲಿತೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಬೈಗಳ ಸುರಿಮಳೆ ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅದಕ್ಕೆ ಲಲಿತೆ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವಳೇ? ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ನಾಣಿಯ ವರ್ತನೆ ಕಂಡು ಕೊರಗುತ್ತ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ದಿನಚರಿರಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯಿಂದ ಶಾಂತು-ನಾಣಿಯರ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗ ತಿಳಿದಮೇಲೆ, ‘ಕಣ್ಣೀರು’ ಕಾದಂಬರಿ ಓದಿದಮೇಲೆ, ಅವಳ ನೋವು-ನಗೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅಸಮಾಧಾನದ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನದ ಬೆಳಕಿನ ಚಂದ್ರ ಉದಿಸಿದ್ದ. ಬಾಡಿದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪಾಡುವ ನಗೆಲಹರಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದುದಿನ ನಾಣಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಾಂತು ವಿಗೆ ಸಮಸಾಲು ದೊರೆಯಲೇಬೇಕೆಂದು ಆಕೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಹಾಗೆ, ತನ್ನ ಗಂಡನ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಳಕಾಗಿ ಬರುವ ಶಾಂತುವಿನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಆತ್ಮೀಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೋದರಿಯ ಸಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆನೋದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಅವ್ಯತಶಿಲೆಯಂತೆ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಬಿಳಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಗಿನ ದಂತಪಕ್ತಿ ಆ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಸಿತ್ತು.

ಲಲಿತೆ, ಅತ್ತೆಯಮನೆಯ ಹೊಸ ಸೊಸೆಯಾಗಿ, ಹೀಗಿರುವುದು ಸಂತೋಷವೋ-ಅಸೂಯೆಯೋ?

‘ಸಂತೋಷ’ ಎಂದರು ಕೆಲವರು.

‘ತುಂಬ ಅಸರೂಪ’ ಎಂದರು ಹಲನರು.

‘ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯ’ ಎಂದರು ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ವೃದ್ಧರು. ಆದರೆ
ಎನು ಹೇಳಲೂ ತೋರದ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಹೆಂಡತಿ ಸರಸು—

‘ಇದು ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕಲ್ಲ. ಏನೋ ಹೊತ್ತ ಬಂದಿದೆ ಈ
ಹುಡುಗಿಗೆ’ ಎಂದು ಅಸೂಯೆನಟ್ಟಿಳು. ಲಲಿತೆಯ ನಗೆ ಮುಖವನ್ನು
ಕಂಡಾಗ ಸರಸುವಿಗೆ ತುಂಬಿದ ಕೊಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

‘ಅತ್ತಿಗೆ, ನೀನು ಎಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯವಳು ಅತ್ತಿಗೆ’ ಎಂದು ಸುಮಿತ್ರೈ
ಲಲಿತೆಯ ಬಳಿ ನಿಂತು ತುಂಬಿದ ಹೃದಯದಿಂದ ನುಡಿದಾದ, ಸುತ್ತಿಗೆ
ಯಿಂದ ತನ್ನ ಸೆತ್ತಿಗೆ ಹೊಡೆದಂದಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಸರಸುವಿಗೆ. ಅತ್ತೈ,
ಲಲಿತೆಯ ನುಡುಗೆಗಳಿದಾಗಲಂತೂ ತನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೇ ಉಗುಳಿ
ದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು !

‘ಈ ನರಕರನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರೆ’—ಎಂದಿತು ಸರಸುವಿನ ಮನಸ್ಸು.
ಅವಳು ಇರುಳುಗಣ್ಣಿಗೆ ಅದು ಸ್ವರ್ಗವೆಂದು ಹೇಗೆ ಗೋಚರಿಸಬೇಕು ?
ಒಂದುವೇಳೆ ಗೋಚರಿಸಿದರೂ ಆ ‘ಸವತಿ’ಯ ಮುಖವನ್ನು ಆಹುತಿ
ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಗಿಣಿಯಲ್ಲವೇ ತಾನು ? ಆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಿಚ್ಚು
ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ತನಗೆ ಮೆಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆ ?

‘ಇನ್ನು ತದಮೂಡಬಾರದು’ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸರಸು. ನಾಗಮಣಿ
ಯನ್ನು ಕಾಯುವ ನಾಗರಾಣಿಯಂತೆ ನಾಣಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕಣ್ಣು
ಕಾವಲಿಟ್ಟಳು.

ಒಂದು ಸಂಜೆ, ಇನ್ನೂ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಿರಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಮ್ಮ
ಸೀತಕ್ಕನ ಮನೆಯ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಎಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಳು.
ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ, ಅವಳ ಬಳಿ ಕುಳಿತು, ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ ಶಾಮುವಿಗೆ
ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲು ಕರವಸ್ತ್ರದಮೇಲೆ ಕಸೂತಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ
ತಾನೇ ಮನೆಗೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಶಾಂತು—

“ಲಲಿತಕ್ಕ ಎಲ್ಲಿ ಸುಮಿತ್ರೈ ?”

“ಬೆಳ್ಳಗೆಯಿಂದ ಜ್ವರವಮ್ಮ ಅವಳಿಗೆ. ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ”
ವೆಂಕಮ್ಮನೇ ಭಾರವಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿದಳು.

“ನನಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೀನೆ”

ఎన్నుత్తా శాంతు నాల్కు డేజ్జి ఇట్టు, డుంతురుగినూడి-
 “బారే సుమిత్రా నిఱనూను” ఎండు కరేదళు. ఆదరే
 సుమిత్ర—“ఇష్టు డేదొ ననగే మనోల్లె ఇద్దు బేజారాగిదే.
 నిఱను డేదొ బా.”

ఎండాగ, శాంతు ఒబ్బళే లలితేయ కేదొణిగే బుండాళు.
 ఆవళు బుండాదన్ను సరసు సూక్ష్మవని తన్ను కేదొణియిండాదే
 నేదొడిదళు. డాంతు బాగిలు సరిసి, కేదొణియ ఒళ డేదొక్క
 మత్తే మేదలినంతేదే బాగిలు డాంతు. ఆగ తానే బుండాద
 నాణి ఒళగే కుళితు డాంతు. పుస్తక డుంతుదరల్లి మగ్గు
 నాగిదొ శాంతు, ఆవన నేదొటదన్ను తన్నేడిగే నేళియదప్ప సూక్ష్మ
 వాగి, మేల్ల మేల్లనే డేజ్జియ. డుత్తా లలితేయ ఒళగే బుండాళు.
 ఒండాదొ బారి ‘లలితక్క-లలితక్క’ ఎండు మేల్లనియల్లి కరే
 దళు. ఆదరే లలితేగే గాఢ సిద్ధి బుండాత్తిత్తు ! ఆవళు
 ఎచ్చరగేదొల్లి. ఆవరల్లి నాణియ నేదొట డాంతువన్ను
 నేళియ. ఆవళు బుండు ఆవన ఒళ కుళితు. సిసుమాతు
 ప్రారంభవాయితు : “ఎష్టు దిన ఆయితు నిఱను బుండు !”

“నిన్నే ఎష్టు డేదొ ఇదే ఎన్ను వుదన్ను వరేతు బుట్టరా?”

“శాంతు, సవా నిఱను నన్న డేదొయల్లియే ఇరబేకు.

నన్న కణ్ణుండాదే ఇరబేకు.”

“అదు డేదొ సాధ్య ?”

“అదే ననగే డేదొడ్డ సమస్య !”

“లలితక్కనే అదన్ను బగేదొదొదొ !”

“అదేండు మేదొ మూదేవి. అదక్కేను గేదొత్తా గుత్తదే”

“ఆ మాతు నినుగే డేదొకేదొ !”

“నిజవాగాయొ ?”

“డేదొ.....”

ఎండు శాంతు తన్ను కేదొయ కేదొకేదొ అక్కరేయ సక్కరే
 బేరేయిసి, తుటి డిగిసి, డేదొరిసి, నక్కాగ నాణియ స్వగ్గ ఆవన

ತೋಳ್ತಕ್ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿತ್ತು. ತುಟಿ, ಕೆನ್ನೆ, ಹಣೆ, ಕಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅವನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಮತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮಾಲೆಕಟ್ಟಲು ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆ ಮಾಲೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಲು ಶಾಂತವೂ ತನ್ನ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ದಾನ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತನ್ನ ಸರದಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಳು. ನೋಡಲು ಕೊಟ್ಟ ತುಟಿಯ ಮತ್ತು ನಾಣಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಮತ್ತುನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಗಟ್ಟಿ ಮತ್ತುಗಿತ್ತೆಂದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತೇನೋ! ಅದು ಬೇಗ ಒಡೆಯ ಬಾರದೆಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಕಾಪಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತರೂ, ಅದು ಕಾಡು ವಾಲಾಯಿತು! ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಗಿಲು ಸರಿಯಿತು. ಮತ್ತು ಒಪೆಯಿತು. ಒಡವ ಜೋರು ಒಂದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೊಂದು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿತು-ಸರಸು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು!

“ಲಲಿತಕ್ಕನಿಗೆ ಜ್ವರ ಅಂತಿಮ್ಯ. ಹ್ಯಾಗಿದೆಯೋ ನೋಡೋಣ ಅಂತ ಬಂದೆ.... ಧೂ, ಇದೇನು ಅಸಹ್ಯ”

ಆ ಒಡವ ಮುತ್ತಿಗೆ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಗಿಡುಗಿ ಪುಡಿಪುಡಿಮಾಡಿ ದಂತೆ ಗಡಬಡನೆ ನುಡಿದು ಸರಸು ಹಾಗೆಯೇ ಬಾಗಿಲು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಚುಚ್ಚುವ ಮಲೇರಿಯಾ ಸೊಳ್ಳೆಯಂತೆ ಹಾರಿ ಹೋದಳು.

ಸುರುದಿನ ಬಂದ ಪಂಡಿತರು ಲಲಿತೆಯ ಜ್ವರವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ‘ಇದು ಮಲೇರಿಯಾ ಜ್ವರವೇ!’ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಬಂದ ಮಲೇರಿಯಾ ಸೊಳ್ಳೆ ಚುಚ್ಚಿದುದರಿಂದ ಬಂದ ಮಲೇರಿಯಾ ಜ್ವರವೇ?

“ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ!” ಎಂದರು ಕೋಟೆಯಿಂದ ಬಂದ ಡಾಕ್ಟರು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ಬಲವಂತದಿಂದ, ನಾಣಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆತಂದಿದ್ದ.

“ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ‘ಎನೋ’ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೊರಗುತ್ತಿರುವ ಹಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರೆದರೆ ಅದೇ “ಕ್ಷಯ”ವಾಗುತ್ತದೆ.”

ಡಾಕ್ಟರ ಮಾತು ನಾಣಿಯನ್ನೇನೂ ಹೆದರಿಸಲಿಲ್ಲ.

‘ಕ್ಷಯ ಬಂದವರು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಟಕಟ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹಾಗೆಯೇ. ನದ್ಯ, ಲಲಿತೆಗೂ ಆ ಭಾಗ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ, ನನಗೆ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ರತ್ನವೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ!’ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಆಶಿಸಿದ ನಾಣಿ.

ಆದರೆ ಹೆದರಿದ್ದವಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಹುಡುಗಿ ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಹೇಳಿಪ್ಪಾ”

“ಬರೀ ಔಷಧಿ ಕುಡಿಸಿದರೆ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲಮ್ಮ. ಮನಸ್ಸಿನ ಕೊರಗಿಗೆ ಕಾರಣ ತಿಳಿದು ಮದ್ದುಕೊಟ್ಟರೆ ಬೇಗ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಡಾಕ್ಟರು ಔಷಧಿ ಕೊಟ್ಟು ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಅದು ದೇಹದ ಖಾಯಿಲೆ ಗುಣವಾಗುವುದಕ್ಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೊರಗನ್ನು ಮಾಯವಾಗಿಸುವಂಥ ಸಂಜೀವಿಸಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವರು ಯಾರು ?

“ಶಾಂತು.....ಶಾಂತು.....”

ಆಯಾಸದ ಹಗಲು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಿದ್ದ ಲಲಿತ ಕನವರಿ ಸುತ್ತಾ ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು-ಎರಡುಬಾರಿ....

“ಶಾಂತು....ಶಾಂತು....”

ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮ ಸೊಸೆಯ ಸ್ತಿ ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ವ್ಯಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಡಾಕ್ಟರು ‘ಮನಸ್ಸಿನ ಕೊರಗು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ವೆಂಕಮ್ಮ ‘ಆದೇನಿರಬಹುದು’ ಎಂದು ಗಾಢವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಊಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಹುಡುಗಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಉಪೇಕ್ಷಿತಳಾಗಿ, ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳುತ್ತಿರುವುದೇ ಆ ಕೊರಗು ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಆ ಕ್ಷಣ ನಾಣಿಯ ಬಗೆ ಕ್ರೋಧ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕೈ ಹಿಡಿದವಳನ್ನು ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ ಕೊರಗಿಸುತ್ತಿರುವವನು ಅವನೇ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಸುಳಿದಾಗ, ಚಿನ್ನದಂಥ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿಗಿಂತ ಕಡೆಯಾಗಿ ಕೂಡು, ಮೊಂಡು ತನವನ್ನೇ ಸಾಧಿಸುವುದು ಕಲ್ಲು ಮನಸ್ಸಿನ ಕುಲ್ಲಕತನವೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ-ಬಂಗಾರ, ಬಂಗಲೆ, ಶೃಂಗಾರ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಮೆಚ್ಚುವ ಗುಣ, ಕೈ ಹಿಡಿದ ಮುಣ-ಎಲ್ಲವೂ ಇದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ? ಹಾಗೆಯೇ ನಾಣಿಗೆ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವಳನ್ನು ಏಕೆ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು

ಎಂದರೆ, ಅದು ಅವನ ತಪ್ಪೆ? ಹಾಗಾದರೆ ತಪ್ಪು ಯಾರದು? ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಆಸೆಗೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತಂದು ನಾಣಿಗೆ ಕಟ್ಟದಿದ್ದರೆ, ಆ ಹುಡುಗಿ ಏಕೆ ಈ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮರ್ಮಸಂಕಟವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು? ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ಬೇಡವಾದ ಹುಡುಗಿ. ಬೇಡವಾದವಳಾಗಿ ತಾನೇಕೆ ಬದುಕಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕೊರಗು ಅವಳಿಗೆ. ಆ ಕೊರಗೇ ಕಾಯಿಲೆ. ಡಾಕ್ಟರು ಹೇಳಿದ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾಯಿಲೆ ಮನೋರೋಗಕ್ಕೆ ಮದ್ದಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದು ನಿಜವಾದರೆ ಲಲಿತೆಯ ಗತಿ..? ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು ಯೋಚನಾಸರಣಿ.

“ಶಾಂತು....ಶಾಂತು....”

ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅದೇ ಕನವರಿಕೆ. ಲಲಿತ ಮಗ್ಗುಲು ಬದಲಿಸಿ ಹೊರಳಿದಳು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಅವಳ ಹಣೆಯನೋಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ನೋಡಿದರು.

“ಪುಟ್ಟಾ, ಇದೇನೇ ಇಷ್ಟು ಸುಡುತ್ತಿ ದೆಯಲ್ಲಮ್ಮ”

“ಅಮ್ಮ, ನೀಲಗಿರಿತ್ತೈಲ ತರಲೇನೆ, ಅತ್ತಿಗೆ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕು. ತಲೆ ನೋವಾಗಿದ್ದರೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಿ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುಮಿತ್ರೆಯೆದ್ದು ಹೋಗಿ ನೀಲಗಿರಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತಂದು ತಾಯಿಯ ಕೈಗಿತ್ತಳು. ವೆಂಕಮ್ಮ ಲಲಿತೆಯ ಹಣೆಗೆ ಅದನ್ನು ಹಿತವಾಗಿ ಉಜ್ಜತೊಡಗಿದರು. ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ಬಳಿಕ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಲಲಿತ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು—

“ಅತ್ತಿ.....ಅತ್ತಿ.....”

ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

“ಏನಮ್ಮ, ತಲೆನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೇ ಪುಟ್ಟಾ?”

“ಇಲ್ಲ ಅತ್ತಿ. ಶಾಂತಾನ ನೋಡಬೇಕು ನಾನು”

ವೆಂಕಮ್ಮ ಕೂಡಲೆ ಶಾಂತುವಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಅವಳು ಬರುವಳೇ? ಹಿಂದಿನ ಸಂಜೆ ಕಿಟ್ಟುವಿನ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಬಂದ ಮುತ್ತು ಒಡೆದ ಮಲೇರಿಯಾ ಸೊಳ್ಳೆ ಅವಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿತ್ತು ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಅವಳ ದೇಹ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತು ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕಾಯಿಲೆ

ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಿತ್ತು ಅವಳ ಬೇಸತ್ತು ಮನಸ್ಸು !

ಆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆಯೇ ಸರಸು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಸೀತಕ್ಕನನ್ನು ಪಂಧಿಸಿ. ತಾನು ನಾಣಿಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಳು ಶಾಂತು.-ನಾಣಿಯರನ್ನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಕ್ಕನಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಸುಳ್ಳೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ತನ್ನ ಮಗಳ ತಪ್ಪೆಂದಾಗಲಿ, ನಾಣಿಯ ತಪ್ಪೆಂದಾಗಲಿ ಆಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು 'ನಿನ್ನ ಬಡತನದ ತಪ್ಪು' ಎಂದಿತು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ 'ನಾಗಪ್ಪನವರ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಆಸೆ' ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿತು ಬಡತನ-ವರದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಗೆ ಬಹು ಬೆಲೆಯ ಜೀವ ರತ್ನಗಳು ಬಲಿಯಾಗಬೇಕೇ ಎಂದುಕೊಂಡಳು ಸೀತಕ್ಕ.

“ಮದುವೆಯಾಗದ ಮಡುಗಿಗೆ ಆಗಬಾರದ್ದು ಆಗತೋದರೆ ಕಟ್ಟಹೆಸರು ಯಾರಿಗೆ ಸೀತಕ್ಕ ?”

ಸೀತಕ್ಕನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಚ್ಚೇಳಿನಂತೆ ಕುಟ್ಟುಕಿದ್ದಳು ಸರಸು. ಅವಳ ಮಾತೂ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಅಲ್ಲವೇ ?

ಲೋಕದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಶಾಂತು ನಾಣಿಯ ಪ್ರೇಮದ ರಾಣಿಯಾದರೆ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮ-ಮಾನಾಸಹೆರಣ, ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣ, ನಾಲದೆಂಬಂತೆ ಇನ್ನೊಂದು ತಲೆಮಾರಿನವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ನಿಂದೆ !

ಅಷ್ಟರವರೆಗೆ ಅವಕಾಶಕೊಡುವುದು ತನ್ನ ತಪ್ಪೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡಳು ಸೀತಕ್ಕ. ಸರಸು ಹೋದನಂತರ ಶಾಂತುವಿಗೆ ಛೇಮಾರಿ ಹಾಕಿ, ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮನೆಯಕಡೆ ಸುಳಿಯಬಾರದೆಂದು ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ಅವಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಜಾಗ್ರತೆ ವಹಿಸಿದಳು. ವ:ನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗದಿಂದ ಶಾಂತುವಿನ ಮುಖವೂ ಮಲಿನವಾಗಿತ್ತು.

“ಶಾಂತು, ಅನ್ನು ಕರೀತಾಳೆ-ಬರಬೇಕಂತೆ”

ಎಂದು ಸುಮಿತ್ರ ದೇಳಿದಾಗ ಶಾಂತುವಿನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಮಿಂಚಿತು.

“ಏನೋ ಕೆಲ್ಸ ಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ದಾಳೆ. ಆಮೇಲೆ ಬರತ್ತಾಳಂತೆ 'ಅಂತ ಹೇಳು-ಹೋಗಮ್ಮ”

ಎಂದು ಸೀತಕ್ಕನೇ ಉತ್ತರಿಸಿದಾಗ ಶಾಂತುವಿನ ಮುಖ ಮತ್ತೆ ಬಾಡಿತು.

‘ಈಗ ಬರುವಳು-ಇನ್ನೇನು ಬರುವಳು’ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಲಲಿತೆಯೂ ನಿರಾಶೆಗೊಂಡು ಮುಖ ಬಾಡಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಸಂಜೆ ವೆಂಕಮ್ಮನೇ ಬಂದಳು ಸೀತಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ. ಸರಸು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಸಂಗದ ಪುನರ್ ಕಥನವಾಯಿತು.

“ಸೀತು, ಅದು ನನ್ನ ತಪ್ಪೇನೆ?”

“ಅಲ್ಲ ಅಕ್ಕ!”

“ಲಲಿತೆಯ ತಪ್ಪೇನೆ?”

“ಯಾವ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆ ಮಾತು ಆಡಲಿ ಅಕ್ಕ?”

“ನಿನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಆ ಹುಡುಗಿಯಮೇಲೆ ತೋರಿಸಬಹುದೇನಮ್ಮ?”

“ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಮೇಲೆ ನನಗೇತಕ್ಕ ಸಿಟ್ಟು?”

“ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ‘ಶಾಂತು,.....ಶಾಂತು’ ಅಂತ ಕನವರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳಲ್ಲೆ!”

“ನಿಜವೇನಕ್ಕ!”

“ಆ ಹುಡುಗಿ ಶಾಂತುವಿಗೋಸ್ಕರ ಎಷ್ಟು ಒದ್ದುಕೊಳ್ತಾಳೆ ಗೊತ್ತೇನೆ ಸೀತು?”

“ಹೌದಮ್ಮ. ನನ್ನನ್ನ ಕಂಡರೆ ಲಲಿತಕ್ಕನಿಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿ”.

ಎಂದಳು ಶಾಂತು. ವೆಂಕಮ್ಮನ ದುಃಖದ ದನಿ ಸೀತಕ್ಕನ ಹೃದಯವನ್ನು ಕರಗಿಸಿತ್ತು.

“ಹೋಗಿ ಬಾ ಶಾಂತು; ಲಲಿತಕ್ಕನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಿಡು”

ಎಂದು ಸೀತಕ್ಕ ನುಡಿದಾಗ—

“ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತೇನೆ—ನಡಿಯಮ್ಮ”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ವೆಂಕಮ್ಮನೂ ಎದ್ದು ಶಾಂತುವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು.

ಇಬ್ಬರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡ ಸರಸುವಿಗೆ ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಂತಾಯಿತು.

“ಲಲಿತ, ಶಾಂತು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ-ನೋಡಮ್ಮ”

ವೆಂಕಮ್ಮನ ಧ್ವನಿ ಸಂಗೀತದಷ್ಟು ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣೆರೆದು ಈಶ್ವರಿಯವಳು ಲಲಿತ.

“ಅಕ್ಕ, ಜ್ವರ ಹೇಗಿದೆ?”

“ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಇಳಿದಿದೆಯಮ್ಮ, ಪರವಾಗಿಲ್ಲ”

ಮೌನವಾದಳು ಶಾಂತು. ಅವಳ ಕೈ ಲಲಿತೆಯ ಮುಂಗೂದಲನ್ನು ನೇವರಿಸಿತು.

“ಯಾಕೆ ಶಾಂತು, ಈಕಡಿ ಬರಲಿಲ್ಲ”.

ಮಗುವಿನಂತೆ ಮುಗ್ಧಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು ಲಲಿತೆ. ಆದರೆ ಶಾಂತು ಏನೆಂದು ಉತ್ತರಿಸಬೇಕು?

“ಎರಡು ದಿನಕ್ಕೇ ಎಷ್ಟು ಇಳಿದುಹೋಗಿದ್ದೀ ಲಲಿತಕ್ಕ ?”

“ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಬೇಗ ವಾಸಿಯಾದರೆ ವರದರಾಜಸ್ವಾಮಿಗೆ ಮಹಾ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆಂತ ಅಮ್ಮ, ಹರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಶಾಂತು!”

ಎಂದು ವೃದ್ಧವಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ನುಡಿದ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಮಾತಿಗೆ-

“ಲಲಿತಕ್ಕ ಎದ್ದು ಓಡಾಡುವ ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೂ ಎರಡು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆಯುತ್ತೇನೆ!”

ಎಂದು ಶಾಂತುವೂ ದನಿಗೂಡಿಸಿದಳು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ನಾಗಪ್ಪನವರು, ಶಾಮುವನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಬಂದರು.

“ಅಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ ಬಂದ ಕಣೆ!”

ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡ ಆನಂದದಿಂದ ಸುಮಿತ್ರಿ ತಾಯಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಸಿದಳು.

“ನಾನು ಹೋಗ್ತೀನಿ ಲಲಿತಕ್ಕ. ಆ ಮೇಲೆ ಬರ್ತೀನಿ”

ಎಂದು ಶಾಂತು ನಾಗಪ್ಪನವರ ಬಿರುನೋಟಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಹೋದಳು.

ಶಾಮುವಿನ ಕೈಚೀಲವನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದ ಸುಮಿತ್ರಿ-

“ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ಸೀರೆ ತಂದಿದಾನೆ ಕಣೆ ಅಮ್ಮ”
ಎಂದು ನಗೆ ನುಲ್ಲಿಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು.

“ಹ್ಲಾಂ.....ನಿನಗೇನೂ ಅಲ್ಲ!”
ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

“ಇನ್ಯಾರಿಗೋ.....?”

“ಅವನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಣೆ!”

“ಹಾಗಾದರೆ ಹೆಂಡತಿ ಎಲ್ಲಿ?”

‘ಇದ್ದಾಳೆ ಇಲ್ಲಿ. ತೋರಿಸ್ತೀನಿ ಆಮೇಲೆ!’

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ಅನಂತರ ಸುಮಿತ್ರೈ ಕೈಚೀಲದೊಳಗೆ ಹುಡುಕಾಡಿ-

“ಅಮ್ಮ, ಮಾವಿನ ಹೆಣ್ಣು?” ಎಂದಳು.

ಅದುವರೆಗೂ ಅತ್ತ ಕಡೆ ಗಮನಿಸದಿದ್ದ ವೆಂಕಮ್ಮ—

‘ಏನೇ ಅದು ನಿನ್ನ ಅವಾಂತರ? ಶಾಮು, ಸೀರೆ, ಹೆಂಡತಿ,
ಮಾವನ ಹೆಣ್ಣು ಅಂತ ಏನೇನೋ ಮಾತಾಡ್ತಾ ಇದ್ದೀಯಲ್ಲ!’

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ಶಾಮು ಮಂದಹಾಸ ಬೀರುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ, ಸುಮಿತ್ರೈಯ
ತೊಡೆಯನೇಲಿ ಹಸಿರು ವಾಯಿಲ್ ಸೀರೆ ಇದ್ದಿತು; ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಮಾವಿನ ಹೆಣ್ಣು ವಂಡಿಸಿತ್ತು.

“ಹ್ಲಾಂ, ನುನು ಅದಕ್ಕೊಂಡೆ, ಇವತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಜ್ಜಿಗೆ
ಹುಳಿ ಉಟಮಾಡ್ತಾ ಇರೋನಾಗ ‘ನಮ್ಮ ಶಾಮೂಗೆ ಇದು ತುಂಬ
ಇಷ್ಟ, ಅವನಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಈ ಮಜ್ಜಿಗೆ
ಹುಳಿ’ ಅಂತ. ಇದೋ ಈಗ ನೀನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಬಿಟ್ಟೆ!”

ಎಂದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ನಗುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಮು—

“ಹೋಗಲಿ. ಇನ್ನೂ ಮಿಕ್ಕಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?” ಎಂದ.

“ಓಹೋ! ದಂಡಿಯಾಗಿದೆ ನಡಿಯಪ್ಪ. ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು
ಕೊಂಡು ಬಾ. ಬಡಿಸುತ್ತೇನೆ”

-ವೆಂಕಮ್ಮ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು.

ಸಂಜೆಗತ್ತಲಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು, ನಾಣಿಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲೂ ಬೆಡ್‌ಲ್ಯಾಂಪ್ ಹೊತ್ತಿಸಿಟ್ಟು ಬಂದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಂತರ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು—ಮಗನೊಡನೆ ನಾಗಪ್ಪ.

“ನಮ್ಮ ಶಾಮುಗೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿ ದ್ದೀನಿ ಕಣೆ”

“ಸದ್ಯ, ಅವನಿಗೆ ತಾನೆ ಅವಸರ ? ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿ. ಅವಳಿಗೊಂದು ಗಂಡು ಹುಡುಕದೆ ಎಷ್ಟು ದಿನಾಂತ ಹೀಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತೀರಿ ?”

“ಅವಳಿಗೂ ಹುಡುಕಿದ್ದೇನಲ್ಲ !”

“ಹುಡುಕಿದರೆ ಬಂತೆ ಭಾಗ್ಯ !”

“ಇನ್ನೇನಾಗಬೇಕು—ಮದುವೆ ಅನ್ನೋದು ಒಂದು ತಾನೆ ?”

“ಹೃ, ಅದೊಂದು ಆಗಿಹೋದರೆ ನಾವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಗಿರ ಬಹುದು !”

“ಅದಕ್ಕೇ ಕಣೆ, ಶಾಮುವಿನ ಮದುವೆ ಜತೆಯಲ್ಲೇ ಅವಳ ಮದುವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಬಿಡೋಣ. ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಖರ್ಚು !”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಊಟದ ಖರ್ಚು ತಮಗೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಕಿದ್ದರು.

“ಹಾಗಾದರೆ ಬೇಗ ಏರ್ಪಾಟುಮಾಡಿ. ಶಾಮು ಹುಡುಗ ಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾನೆಯೋ ?”

“ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತೋರಿಸಿದೆ”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ. ಶಾಮು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ.

“ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯಿತೇನೋ ಶಾಮು ?”

“ನನಗೇನಮ್ಮ ಅವಸರ ಮದುವೆಗೆ ?”

“ನಿನಗಾಗದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮಣ್ಣ ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ”

“ಅದೇನೋ ಖಂಡಿತ !”

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಎದ್ದರು.

“ಇನ್ನುಷ್ಟು ಮಜ್ಜಿಗೆ ಹುಳಿ ಹಾಕಮ್ಮ”-ಎನ್ನುತ್ತಾ ಶಾಮು
ನುಧಾನವಾಗಿ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ.

“ಅಂದರೆ ಹುಡುಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೇನೋ?”

“ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲದೆ ಏನು?”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಕೈತೊಳೆದು ಬಂದ ನಾಗಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ
ಕೋಟಿನ ಜೇಬಿನಿಂದ ಒಂದು ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದು ವೆಂಕಮ್ಮನ
ಕೈಗಿತ್ತರು.

“ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಹೇಗಿದ್ದಾಳೋ
ನೋಡೋಣ”

ಎಂದು ಸುಮಿತ್ರ ತಾಯಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಆ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು
ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನುಟ್ಟಿಸಿದಳು.

‘ನೋಟು ಜಡೆಯ ಮೊದ್ದು ಹುಡುಗಿ, ಅಲ್ಪೇನಣ್ಣಯ್ಯ?’

“ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕಣೆ ಚುಮ್ಮಿ. ಅವಳ ಕಣ್ಣು ನೋಡು. ಎಡ
ಗಣ್ಣು ಎದತ್ತೊರೆ ಕಡೆ ಬಲಗಣ್ಣು ಬಾಗಿಲಕೋಟೆ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತೆ!”

‘ಕೈಕಾಲು ಎಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೇನಣ್ಣಯ್ಯ?’

“ಒಂದು ಕೈ ಚಿಕ್ಕದು - ಒಂದು ಕಾಲು ದೊಡ್ಡದು!”

ಆ ವರ್ಣನೆ ಕೇಳುತ್ತ ನಿಂತಿರಲು ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ
ವಾಗಲಿಲ್ಲ! ಅವರು ಹೊರಜಗಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರು.

“ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಏನಂದರು?”

-ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಗನ ಸನಿಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದರು.

“ಅಪ್ಪನಿಗೇನಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ! ಎರಡು ಸಾವಿರ
ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುತ್ತಾರಂತೆ-ಇಂಥಾ ಸಮಯ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬಾರದು
ಅಂತಾರೆ-ಅಪ್ಪ!”

“ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಮನೆ ಹಾಳಾಯ್ತು. ಈಗಾಗಲೇ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳ
ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲುಮಳೆ ಸುರಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬ ಬಾಕಿ!”

“ನಾನೇನೋ ಖಂಡಿತ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ
ದಿಲ್ಲಮ್ಮ”

ಊಟ ಮುಗಿಸಿದ ಶಾಮು ಕೈತೊಳೆಯಲು ಎದ್ದು ಹೋದ.

ವೆಂಕಮ್ಮ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟಳು.

ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ಕುಳಿತರು ಊರಿನ ಸಮಾಚಾರಗಳು ಹೊರಬಂದವು. ಮನೆಯ ಗುಟ್ಟುಗಳೂ ರಟ್ಟು ದುವು. ಲಲಿತೆಯ ಕಾಯಿಲೆಯ ವಿವರವೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ನಂತಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು, ತಾವು ಬ್ಯಾಂಕರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಅನಂದಿಸಿದರು.

“ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜವೇನಣ್ಣ ?”

“ಹೌದು ಶಾಮು”

“ನನಗೇನೋ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲಪ್ಪ !”

“ನೋಡು, ನನ್ನ ಕೋಟಿನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಡೈರಿ ಇದೆ ತೆಗೆದುಕೋ, ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ”

ಶಾಮು ಡೈರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಕೊನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದ ಬಡ್ಡಿ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು.

“ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಸೇಕಡ ನಲವತ್ತರಂತೆ ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡುತ್ತಾ ನಂತೆ, ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ !”

ಶಾಮು ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಯೋಚಿಸಿದ.

“ಅಣ್ಣ, ಬೇಗ ನೀನು ಈ ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲ ವಾಪಸ್ಸು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿಡು. ಅವನ ವ್ಯವಹಾರ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ !”

“ಹೊಗೋ ಹುಚ್ಚು ! ನಿನಗೆ ಮಹಾ ಗೊತ್ತು ? ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅದೇ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದೂ ನೂರು - ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ವಹಿವಾಟೆ ? ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ - ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ! ನಮ್ಮ ಲಾಯರ್ ನಾರಾಯಣನೂ ಬಡ್ಡಿಗೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸರ್ಕಾರದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಂತೆ ! ಅಂಥಾದ್ದರಲ್ಲಿ ನಾನೇಕೆ ಹೆದರಬೇಕು ?”

ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪ, ಡೈರಿಯ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮೊಗಚಿದರು
ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತು ಬೆಳೆಸುವುದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಶಾಮು ಸುಮ್ಮನಾದ.

ನಾಗಪ್ಪನವರು ಡೈರಿಯ ಹಾಳೆಯೊಂದನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಓದಿ-

“ಅಂದ ಹಾಗೆ ನೀನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀನಿ ಅಂದೆಯಲ್ಲ
ಶಾಮು. ಯಾವಾಗ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ ?”

-ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ಇವತ್ತು ರಾತ್ರಿಯೇ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಣ್ಣ. ಆದರೆ
ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ನಾಳೆ ಬೆಳ
ಗಿನ ರೈಲಿಗೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬೆಂಗಳೂರು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಧ್ಯಾ
ಹ್ನದ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸೇರುತ್ತೇನೆ.”

“ಅದೇನೂ ಮಗು-ಮೈಸೂರಿಗೆ ?”

ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

“ಅಲ್ಲಿ ಸಿನಿಮಾ ತಯಾರಿಸುವ ಸ್ಟುಡಿಯೋ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ
ದ್ದಾರವ್ವು. ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಆಹ್ವಾನ
ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ‘ಕೃಷ್ಣಲೀಲ’ ಅಂತ ಒಂದು ಸಿನಿಮಾ
ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಅದರ ಮುಹೂರ್ತೋತ್ಸವಕ್ಕೂ ಆಹ್ವಾನ
ಬಂದಿದೆ”

-ಎಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ವಿವರ
ಸಿದ ಶಾಮು

“ಈ ಅಡ್ರೆಸ್ಸು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ಮನೆ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೇಕಾದರೆ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.”

- ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಪ್ಪನವರು ವಿಳಾಸವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದ ಡೈರಿ
ಯನ್ನು ಶಾಮುವಿನ ಕೈಗಿತ್ತರು.

“ಯಾರಣ್ಣ ಇವರು ?”

“ನಮ್ಮ ನಾಣಿಯ ಮಾವನ ತಂಗಿಯ ಮನೆಯಂತೆ-ಅಂದರೆ
ಲಲಿತೆಯ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮನೆ. ಆಕೆಯ ಗಂಡನ ಹೆಸರು
ಗೋವಿಂದಯ್ಯ ಅಂತ. ಸಯ್ಯಾಜಿರಾವ್ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿ ಇಟ್ಟಿ

ದ್ದಾರಂತೆ. ಮನೆಯೂ ತುಂಬ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆಯಂತೆ. ಅಲ್ಲೇ ಇಳಿದುಕೋಲೆ”

“ಇಲ್ಲಣ್ಣ..... ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮನೆಯೂ ವೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಅಲ್ಲೇ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಲನಂತ ಮಾಡಿದಾರೆ. ಬಿಡುವು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗೋವಿಂದಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ.”

“ಹಾಗೇ ಮಾಡು. ಅಂತೂ ಖಂಡಿತ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾ !”

ಎಂದರು ನಾಗಪ್ಪ.

ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ವಿಷಯ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಲಲಿತೆಯ ಮದುವೆಯ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯುವಾಗ ‘ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಮಗಳೊಬ್ಬಳಿದ್ದಾಳೆ. ನಿಮ್ಮ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಅವಳಿಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ಈ ‘ಪೋಟು ಜಡಿಯ ಮೊದ್ದು ಹುಡುಗಿ’ಗಿಂತ ಆ ಹುಡುಗಿ-ಗೋವಿಂದಯ್ಯನವರ ಮಗಳು-ಜೈನ್ಸಾ ಗಿದ್ದರೆ, ಶಾಪು ಮೆಚ್ಚಿದರೆ, ಅನೇಕ ಈ ಮನೆಗೆ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಬರಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದಳು ವೆಂಕಮ್ಮ.

ಈವರೆಗಿನ ಕೈಯೊತ್ತಿಗೆಗಳು

೧. *ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿ	ಅ. ನ. ಕೃ.
೨. *ಮಲ್ಲಿ	..	ದೇವುಡು
೩. *ವಿಮೋಚನೆ		ನಿರಂಜನ
೪. *ಪರದೇಶಿ		ಕುಲಕರ್ಣಿ ಬಿಂದುಮಾಧವ
೫. *ಸ್ವರ್ಣರೇಖೆ	.	ವೀರಕೇಸರಿ
೬. *ಅಪಸ್ವರ	.	ತ್ರಿವೇಣಿ
೭. *ರಾಯರು ಕಂಡ ರಂಗು	...	ಬೆಳ್ಳೆ ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್
೮. *ರುಕ್ಕಿಣಿ	...	ಅ. ನ. ಕೃ.
೯. *ವಜ್ರದುಂಗುರ	.	ನಾ. ರಾಜಣ್ಣ
೧೦. *ಕೇದಿಗೆ ವನ		ತ. ರಾ. ಸು.
೧೧. *ಸಮಾಜ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ		ಸಿ. ಬಿ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್
೧೨. ತೀರಿದ ಆಸೆ	...	ಸೇವ ನಮಿರಾಜಮಲ್ಲ
೧೩. ಪ್ರಕೃತಿ		ಶ್ರೀರಂಗ
೧೪. ಹೊಲ-ಮನೆ		ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾಟೀಲ
೧೫. *ದೇವದಾಸಿ-ಎಚ್ಚಮನಾಯಕ		ದಿವಂಗತ ಕೆ. ಹಿರಣ್ಣಯ್ಯ
೧೬. ರಾಣಿ ಅಜ್ಜಾತಾ		ನವಗಿರಿನಂದ
೧೭. ಬಯಕೆಯ ಬೆಲೆ		ಎಚ್ಚಿ ಸೈ
೧೮. ರಂಗಮ್ಮನ ವತಾರ		ನಿರಂಜನ
೧೯. ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ		ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ
೨೦. ಶ್ರೀಯಾಂಸ-ಭಾಗ ೧	..	ಮಿರ್ಚಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯ
೨೧. ಶ್ರೀಯಾಂಸ-ಭಾಗ ೨	..	ಮಿರ್ಚಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯ
೨೨. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಶ್ವರೂಪ	..	ಅ. ನ. ಕೃ.
೨೩. ಕಾಂಚನಗೀತ	...	ಇಂದಿರಾತನಯ

ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ

೨೪. ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳು	...	ಅ. ನ. ಕೃ.
೨೫. ಅದಲು-ಬದಲು	..	ನಾಡಿಗೇರ್ ಕೃಷ್ಣರಾಯ

ಮುಂಬರುವ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

ಕಳಂಕಿನಿ	...	ಅ. ನ. ಕೃ.
ನಕ್ಷತ್ರಗಾನ	...	ಇಂದಿರಾತನಯ

*ಪ್ರತಿಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

